

For borgeren, tilskueren eller den indviede?

En praksisorienteret retorisk kritik af avisens politiske kommentarer

Bengtsson, Mette

Publication date:
2014

Document version
Tidlig version også kaldet pre-print

Citation for published version (APA):

Bengtsson, M. (2014). *For borgeren, tilskueren eller den indviede? En praksisorienteret retorisk kritik af avisens politiske kommentarer*. Det Humanistiske Fakultet, Københavns Universitet.

For borgeren, tilskueren eller den indviede?

En praksisorienteret retorisk kritik af avisens politiske kommentarer

Ph.d.-afhandling
Mette Bengtsson

Tegning: Claus Bigum

Afdeling for Retorik
Humanistiske Fakultet
Københavns Universitet
Afleveret august 2014

“Deliberative rhetoric makes people think, it makes people see things in new ways, it conveys information and knowledge, and it makes people more reflective (...) Deliberative rhetoric creates a dynamic relationship between speaker and hearer. Hearers must be engaged by the speech. It ought to spark active reasoning and thoughtfulness rather than unreflective triggers or gut reactions.” (Chambers 2009, s. 335)

Forord	7
1. Indledning	9
Hvad er en politisk kommentator?.....	10
<i>Genrens udvikling og udbredelse</i>	10
<i>Hvem er og hvem er ikke en politisk kommentator?</i>	12
<i>På grænsen</i>	14
<i>Kært barn har mange navne</i>	15
<i>Rollen (politisk kommentator) vs. teksten (politisk kommentar)</i>	16
Forskningsfeltet og hvordan en retoriker kan bidrage hertil	17
Forskningsspørgsmål.....	20
2. Demokratiforståelse og massemediernes rolle	23
Repræsentativt, deliberativt demokrati	23
<i>Uenighed som grundvilkår i offentlig, politisk debat</i>	26
<i>En bred forståelse af hvad det vil sige at være en politisk engageret borger</i>	27
<i>Skal alle forholde sig til alt hele tiden?</i>	28
Massemediernes rolle.....	29
<i>Pessimistiske og optimistiske studier af medieeffekt</i>	30
<i>At insistere på big scale democracy</i>	31
3. Om at evaluere en journalistisk praksis	34
Publikumskonstruktioner som evalueringskriterium.....	34
God politisk debat får borgeren til at reflektere	36
Om at bestrebe sig på at levere en konstruktiv kritik	38
4. Forskningsdesign: Udvikling og diskussion af kvalitetskriterier i tre trin gennem retorisk nærlæsning, læserreaktioner og ekspertinterviews	40
Rækkefølgen	40
En kombination af tekst- og receptionsstudier i en diskussion af en genres kvalitet	43
5. Tekst: En retorisk nærlæsning af avisens politiske kommentarer	47
Hvad er retorisk kritik, og hvorfor en retorisk kritik af politiske kommentarer?.....	47
<i>Nærlæsning i kombination med søgninger i tekstkorpus</i>	48
<i>Udvælgelse af et tekstkorpus, der repræsenterer genren</i>	49
<i>Analyseværktøjer i den retoriske kritik</i>	50
Hvordan den politiske kommentator gennem sin adfærd og udvalgte tematikker i højere grad kan henvende sig til læseren som borger	51
<i>Kommentatorens positionering af læseren som tilskuer</i>	51
<i>Kommentatorens positionering af læseren som borger</i>	52
6. Modtager: Læserreaktioner på avisens politiske kommentarer	53
Hvad er protokolanalyse, og hvorfor protokolanalyse af aktuelle, politiske kommentarer som supplement til den retoriske kritik?	53
Tænke-højt-læsning i kombination med simultant uddybende interview.....	54
<i>En umiddelbar, samtidig reaktion på teksten</i>	55
<i>Social interaktion som del af metoden</i>	56
<i>Et minimum af involvering fra interviewer</i>	56
Materiale.....	57

Rekruttering af respondenter	58
Fremgangsmåde	59
Bearbejdning af interviews	60
Hvad reagerer respondenterne på?	60
<i>Reaktioner på kommentatorernes adfærd</i>	61
<i>Reaktioner på kommentatorernes tematikker</i>	61
<i>En ekskluderende diskurs?</i>	62
Refleksioner over protokolanalyse som metode	62
7. Sammenstilling af tekst- og receptionstudier	65
8. Afsender: Diskussion af de fremsatte evalueringskriterier i ekspertinterviews med tre politiske kommentatorer	68
Rekruttering af interviewpersoner	69
Fremgangsmåde	70
Yderligere diskussion og nuancering af evalueringskriterier	72
<i>Manglende argumentation grundet pladshensyn og loyalitet over for kilder</i>	72
<i>Medskaber af virkeligheden?</i>	75
<i>Delte meninger om styrkemarkører – at putte med det?</i>	78
<i>Kildebrug – en tillidssag og etosopbyggende</i>	78
<i>Samlet flok kan imødegås med adskilt fysisk placering</i>	80
<i>Ladede ord og metaforer er et underholdende, effektivt middel</i>	81
<i>Overvejelser om politik som et spil i rette dosering</i>	82
<i>Alle skal kunne være med hele vejen trods ”dobbelt publikum”</i>	84
<i>Værd at stræbe efter</i>	84
Impact	85
9. Konklusion	87
Litteratur	92
Afhandlingens artikler.....	106
Artikel A: Approaches to Political Commentary in Scandinavia: A Call for Textual, Evaluating Scholarship	107
Artikel B: Den autoritære vs. den inviterende politiske kommentar: Hvordan den politiske kommentator i højere grad kan tale til læseren som kritisk, deliberativt reflekterende borger	130
Artikel C: Læserreaktioner på avisens politiske kommentarer: En ekskluderende, postulerende diskurs?	155
Artikel D: Defining Functions of Danish Political Commentary.....	193
Bilag	206
Dansk resumé	224
English summary.....	225

Forord

Som politisk konsulent på Christiansborg oplevede jeg ofte, at de forestillinger om god politisk debat, som jeg sammen andre retorikstuderende og undervisere havde hyldet i min studietid, havde svære kår i en politisk hverdag med dens praksislogikker. Da jeg efter godt tre år kom tilbage til universitetet for at starte på arbejdet med denne afhandling om politiske kommentatorer, var det den anden vej rundt: Fra at håndhæve idealer over for praktikere, fandt jeg nu mig selv i en situation, hvor jeg ofte stillede mig skeptisk over for idealer, som jeg vidste, at man ville trække på skuldrene af i praksis – ja måske lige frem grine af. Turen fra elfenbenstårnet til felten og tilbage igen har været af afgørende betydning for dette afhandlingsarbejde. Min ambition har fra starten af været at komme med en kritik af de politiske kommentatorer, som peger på det problematiske ved genren, men som også er konstruktiv og viser en mulig vej. Som Lasse Skjoldan og Mark Ørsten skrev i en kronik kort efter folketingsvalget i 2011: ”Debatten om de politiske kommentatorer bør (...) ikke være et spørgsmål om eksistensberettigelse. I stedet bør debatten dreje sig om, hvad der gør en god politisk analyse, og hvor meget analyserne skal fylde i medie billedet - til hverdag og i valgkamp.”¹ Jeg håber, at denne afhandling kan give stof til eftertanke hos både universitetsfolk og praktikere.

Afhandlingen er blevet til i en kontinuerlig diskussion med mennesker, der generøst har bidraget til at udvikle afhandlingens argumenter sammen med mig. Tak til min vejleder Christian Kock og sidevejleder Peter Bro for deres store engagement i projektet. For at udfordre og kræve, støtte og opmuntre på de helt rigtige tidspunkter. Tak til Afdelingen for Retorik for sparring gennem hele processen. En særlig tak til Charlotte Jørgensen, der både har været min undervisningsmentor og velvilligt læst og kommenteret flere artikeludkast. Tak til Rasmus Rønlev for utallige faglige diskussioner og for at være en god ven og fast følgesvend. Tak til Kristine Marie Berg for at tage godt imod mig som ny ph.d.-studerende og for at introducere mig til det skandinaviske og europæiske

¹ ”Den kommenterede valgkamp”. Kronik af Mark Ørsten og Lasse Skjoldan i *Berlingske Tidende* den 10. oktober 2011.

retorikmiljø på konferencer gennem det første år. Tak til Kathleen Hall Jamieson for at være uofficiel sidevejleder under mit ophold som "visiting fellow" i foråret 2012 ved Annenberg School for Communication og til Carolyn Miller for at læse og kommentere tidlige projektskitser i forbindelse med Rhetoric Society of Americas Summer Institute i Boulder. Tak til de respondenter, der nysgerrigt stillede op for at bidrage til forskningen på en kold decemberdag. Tak til Thomas Larsen, Hans Engell og Ritt Bjerregaard for at gå i dialog om afhandlingens kritik af kommentargenren og for at være villige til at evaluere, reflektere og se kritisk på egen praksis. Tak til Claus Bigum for kvit og frit at lade mig bruge sin satiriske tegning på afhandlingens forside. Tak til Kristine Milfeldt for samvittighedsfuldt at tjekke tidsangivelser i interviewcitater. Tak til Jan Johansson for at have lagt baggrundsmusik til utallige timers skrivning på flermandskontoret. Og ikke mindst en varm tak til min familie. Til min mor Birgit for mange, gode snakke om både selve projektet, men også alt det udenom. Til min far Carsten, Herman, Lisbeth, Stine og Simon, Strik-olde, Pia, Klavs og Ulla for gennem hele processen at lytte og spørge interesseret. Til Kristjan, Gustav og Julius for hver dag at minde mig om, hvad der er vigtigst her i livet, og at der altid skal være plads til at sy fastelavnskostumer, trække skovjordbær på strå og bage pandekage-kager.

1. Indledning

Meningsmaskiner, elitevælde, kommentatordiktatur – det er ofte en række mindre flatterende betegnelser, man støder på, når folk beskriver politiske kommentatorer og deres praksis. Senest har danskerne været vidner til et hæsblæsende mediedrama, hvor Venstres formand Lars Løkke Rasmussen kom i vælten på grund af sit tøjindkøb, og hvor Mette Østergaard fra Dagbladet Politiken omkring middagstid tirsdag den 3. juni 2014 på dagen for et møde i Venstres hovedbestyrelse var først med historien: "Breaking: Løkke går af i aften". Men hvor vidste hun det fra? Og skulle det tolkes som en vurdering eller et faktum? Det endte ikke sådan, og politiker Rasmus Jarlov skrev dagen efter på en blog i Berlingske Tidende: "Fortæl mig gerne hvis der var nogen, der blev klogere af at lytte til kommentatorer bruge hele weekenden, mandag og tirsdag på at spekulere i Lars Løkkes afgang. Kommentariatet blev snydt. Den danske offentlighed spildte sin tid."²

I denne afhandling evaluerer jeg avisens politiske kommentarer med henblik på at pege på det problematiske ved genren og komme med konkrete forslag til, hvordan politiske kommentatorer i højere grad kan bidrage til en politisk debat, hvor de igangsætter relevante refleksioner om politiske forhold og sager hos læseren som borger. Jeg indtager en normativ position, hvor jeg hævder, at medierne med deres politiske journalistik bør tjene til at engagere borgeren i fællesskabet og peger i forlængelse heraf på, hvad der i den nuværende praktisering af kommentargenren synes henholdsvis at hæmme og fremme et sådant engagement. De evalueringskriterier, som jeg fremsætter, er tænkt som kriterier, der efterfølgende skal kunne bruges som en form for heuristik i diskussionen af genren og dens kvalitet som politisk journalistik.

Arbejdet med at udvikle evalueringskriterier baserer sig på et forskningsdesign i tre trin, henholdsvis en *retorisk nærlæsning* af avisens politiske kommentarer,

² "Jeg 'erfarer', at kommentariatet er til grin. Godt gået, Venstre". Blogindlæg af Rasmus Jarlov på *berlingske.dk* den 4. juni 2014.

receptionsstudier, hvor en række læsere protokollæser politiske kommentarer og ”tænker højt” undervejs, og *ekspertinterviews* med udvalgte politiske kommentatorer, der reagerer på og diskuterer kritikken af genren.

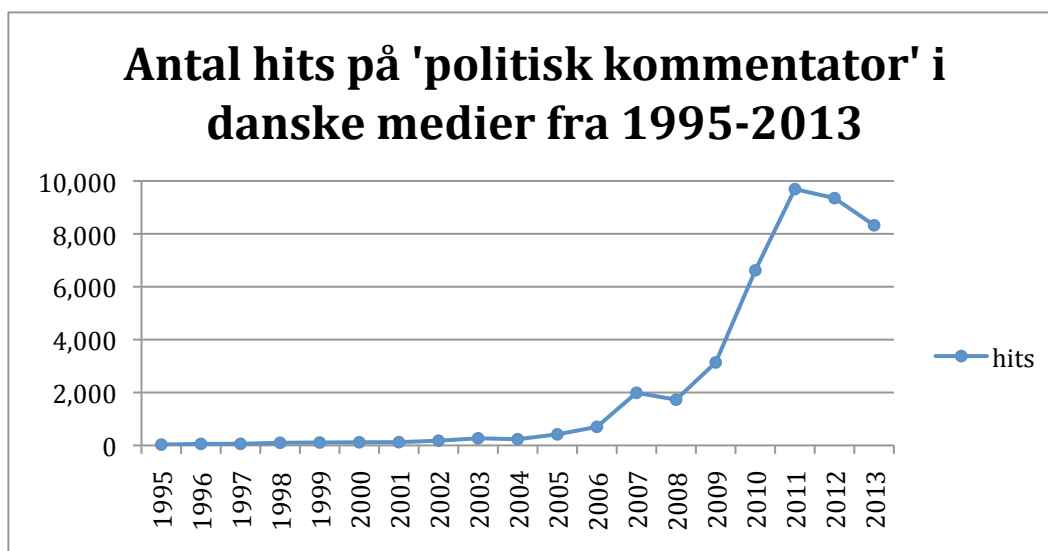
Undersøgelserne bliver udført i denne rækkefølge, så indsigterne fra den retoriske nærlæsning af genren og de evalueringskriterier, jeg opstiller her, kan tjene som en overordnet forståelsesramme i *receptionsstudierne*, og hvor de to hovedstudier herefter samlet danner grundlag for diskussionen og den yderligere nuancering af de fremsatte evalueringskriterier med en række politiske kommentatorer i *ekspertinterviewene*. Der er således ikke tale om en vilkårlig rækkefølge, men om trin, hvor det første studie er en forudsætning for det andet, og hvor det første og andet er en forudsætning for det tredje.

Hvad er en politisk kommentator?

Indledningsvis definerer jeg, hvad jeg her forstår ved en *politisk kommentator*, ligesom jeg gør rede for mit retoriske ståsted, og hvordan jeg som retoriker mener at kunne bidrage til forskningsfeltet.

Genrens udvikling og udbredelse

Politiske kommentatorer er ikke et nyt fænomen, men er en rolle, der har udviklet sig og er blevet mere dominerende i nyhedsbilledet inden for de seneste årtier – ikke bare i Danmark, men også i vores skandinaviske nabolande, det øvrige Europa og USA (Ugebrevet A4 2008; Hopmann og Strömbäck 2010; Pfetsch, Eilders og Neidhardt 2004; Nimmo og Combs 1992; Nimmo og Newsome 1997). Nedenstående graf, der er lavet på baggrund af en søgning i Infomedia på ”politisk kommentator” i danske medier, viser, at politiske kommentatorer fra 2005 bliver en mere hyppigt omtalt kilde i den politiske nyhedsjournalistik – med toppunkter i 2007 og 2011, hvilket højst sandsynligt er på grund af folketingsvalg.

Graf over antal hits på "politisk kommentator" på Infomedia ved en søgning på "præcis sådan" i "alle medier".

Jeg beskriver her udviklingen i Danmark, idet afhandlingen forholder sig til genren i en dansk kontekst, men der vil givetvis være paralleller til andre lande. Erik Meier Carlsen og Ralf Pittelkow er nogle af de første, der indtræder i rollen som politiske kommentatorer herhjemme. Erik Meier Carlsen var op gennem 1970'erne og 1980'erne ansat på Dagbladet Information, først som chefredaktør og senere som politisk reporter, hvor han var med til at udvikle den analytiske journalistik i forlængelse af avisens ledertradition³. Ralf Pittelkow var i starten af 1990'erne personlig rådgiver for daværende socialdemokratiske statsminister Poul Nyrup Rasmussen, hvorefter han i 1994 fik ansættelse på Morgenavisen Jyllands-Posten som "politisk kommentator"⁴. I en artikel fra Ritzaus Bureau fra 1994 fremgår det, at man på daværende tidspunkt ikke var vant til, at en tidligere rådgiver efterfølgende engagerede sig som politisk kommentator – og slet ikke i en avis med en anden politisk orientering: "Hans spring fra Statsministeriet til politisk kommentator i Morgenavisen Jyllands-Posten på freelance-basis opfattes som uhørt. Det gav flere højtstående socialdemokrater udtryk for inden folketingsgruppens møde torsdag på Christiansborg."⁵

Som grafen viser, er der fra omkring 1995 til 2005 tale om en forholdsvis beskedne brug af betegnelsen i medierne, mens udviklingen for alvor tager fart

³ Se *Den Store Danske - Gyldendals åbne encyklopædi* under opslag om Erik Meier Carlsen.

⁴ Se *Den Store Danske - Gyldendals åbne encyklopædi* under opslag om Ralf Pittelkow.

⁵ "Socialdemokrater sure på Ralf Pittelkow". Artikel på *Ritzau Bureau* den 3. november 1994.

fra midten af 00'erne. Dette passer med, at det første tv-program med politiske kommentatorer *Jersild og spin* blev sendt første gang den 19. januar 2005 på DR2, og i 2007 fulgte TV2 News trop med programmet *Mogensen og Kristiansen*. Hans Engell beskriver også, hvordan han i forbindelse med folketingsvalget i 2007 pludselig oplevede en massiv efterspørgsel⁶. Fra at det tidligere primært var akademiske eksperter, der blev brugt til at kommentere politik i medierne, bliver det i stigende grad journalisterne selv, samt forhenværende rådgivere og politikere, der indtager scenen.

Hvem er og hvem er ikke en politisk kommentator?

Som Eric Alterman skriver i *Sound and Fury: The Making of the Punditocracy*: "Defining who is and who is not a pundit at any given time can be a tricky matter" (Alterman 1999, s. 5). Til trods for at "politisk kommentator" efterhånden er blevet en forholdsvis gængs betegnelse, og hvor de fleste typisk kan nævne et par kommentatorer ved navn, er der i forskningen stor variation i forhold til, hvordan kommentatorrollen defineres, og hvem der medtages i studier af genren. Dan Nimmo og James Combs definerer for eksempel *pundit* meget bredt som "one who gives opinion in an authoritative manner" (Nimmo og Combs 1992, s. xvi) og gennemgår i deres bog fra starten af 1990'erne en række amerikanske meningsdannere, hvor de i et historisk perspektiv optegner tre typiske roller, henholdsvis *præsten*, *digteren* og *oraklet* (Nimmo og Combs 1992, s. 13-17). David Hopmann og Jesper Strömbäck arbejder ud fra en lignende, bredt inkluderende kategori, der medtager al ekstern ekspertise, der kommenterer politik i medierne, også eksperter fra universitetet (Hopmann og Strömbäck 2010, s. 951). Heroverfor står en række andre, mere snævre definitioner. For eksempel foreslår Alterman, at et *punditocracy* skal forstås som "a tiny group of highly visible political pontificators who make their living offering 'inside political opinion and forecasts' in the elite national media." (Alterman 1999, s. 4). Alterman vægter her, at det at kommentere er en *hovedbeskæftigelse*, at en kommentator har en *indsigt som insider*, og at det er en praksis, der foregår i en bredere offentlighed gennem *nationale medier*.

⁶ Eget interview med Hans Engell den 18. juni 2014. Disse interviews refereres senere i afhandlingen under afsnittet om ekspertinterviews. For mere information se bilag 6 og 7.

Ligesom Alterman arbejder jeg ud fra en *snæver definition* – primært fordi en sådan tillader et fokus på en mindre gruppe, hvis ageren synes særlig problematisk, sekundært fordi den snævre definition sammenlignet med den brede synes at være i bedre overensstemmelse med den måde, som betegnelsen bruges i al almindelighed (Miller 2004). Udover de tre aspekter, som Alterman inddrager, vægter jeg også tre andre aspekter. For det første at kommentatorens ekspertstatus i høj grad etableres gennem *mediets framing*, hvor mediet ”ophøjer” nogle afsendere, hvis perspektiver det ifølge mediet er særligt værd at lytte til. I trykte medier understøttes ophøjelsen typisk gennem layout med fremhævelse af kommentatorens navn og også ofte med et større og centralt placeret billede. Sammenlignet med den mere anonyme journalist, bliver kommentatoren givet en form for *kendisstatus*, hvorfor kommentatorer også typisk optages i *Kraks blå bog* over ”betydningsfulde nulevende personligheder, der er med til at sætte dagsorden”. For eksempel er Amalie Kestler fra Dagbladet Politiken blandt de nyoptagne i 2014-2015. For det andet at kommentatoren *bruger sig selv som kilde*. Frem for som i mere traditionel nyhedsjournalistik, hvor journalisten interviewer og citerer kilder, anvender en kommentator en analytisk og vurderende journalistisk form, hvor kommentatoren optræder i en *dobbelrolle som både journalist og kilde*. Dette er et vigtigt aspekt i forhold til at adskille genren fra andre former for politisk journalistik. For det tredje synes der i en dansk kontekst at være en idiosynkratisk praktisering af genren, hvor kommentatorer forventes at agere *partipolitisk neutralt*. En sådan praktisering er forskellig fra for eksempel den amerikanske tradition, hvor kommentatorer eller ”pundits” typisk fungerer som partiernes ”forlængede arm”, hvilket muligvis skal ses i sammenhæng med landenes forskellige mediemodeller (Hallin og Mancini 2004). Man kan diskutere, om det altid lykkes i praksis, men umiddelbart er det rosværdigt, at kommentatorerne i udgangspunktet selv fremhæver og tilstræber dette, idet vi har brug for uvildige iagttagere og analytikere. Peter Mogensen, tidligere politisk kommentator på Politiken og TV2 News, har i den forbindelse udtalt: ”Man må ikke kunne tage mig i at spekulere i synspunkter til fordel for en bestemt blok. Du skal befinde dig i en gråzone, og går du ud af den zone, bliver det utroværdigt over for læserne. Jeg må heller ikke

være i lommen på nogen. Det er etik for mig. Integritet betyder alt her.”⁷ Thomas Larsen, der siden 2005 har været ansat som politisk kommentator på Berlingske Tidende, siger også: “Jeg ligger ikke i den ene politiske lejr (...) Hvis jeg skulle være Foghs ven i Pilestræde, ville jeg være en træls ven.”⁸

Opsummeret i en samlet definition forstås en politisk kommentator her som *en person, der af et medie ophøjes til ekspert på grund af sine erfaringer og viden om politik, og som gives fast spalteplads/taletid, hvor han eller hun som hovedbeskæftigelse i en dobbeltrolle som både journalist og kilde udtaler sig om politik ud fra et påstået partipolitisk neutralt ståsted*. Antallet af politiske kommentatorer varierer hele tiden, og det er en rolle, som journalister og andre træder ind og ud af. I en dansk kontekst vil jeg estimere gruppen af kommentatorer til i øjeblikket at tælle omkring 20 til 30 personer⁹.

På grænsen

Afhandlingens materiale er genereret ud fra denne definition, hvor alle tekster kommer fra personer, der klart falder ind under kategorien. Går man induktivt til værks, vil der dog være en række personer, hvor det måske vil være uklart, om de betragtes som politiske kommentatorer eller ej ud fra afhandlingens definition. For eksempel betragtes eksperter fra universitetet som udgangspunkt ikke som politiske kommentatorer, selvom de udtaler sig om politik i medierne, men der er tilfælde, hvor universitetsfolks engagement er så omfattende, at de med måske bør placeres i et grænseområde¹⁰. Et eksempel herpå kunne være Peter Kurrild-Klitgaard, der er professor i statskundskab på Københavns Universitet, og som har haft fast tilknytning til både Dagbladet Politiken og Berlingske Tidende, hvor han i et forholdsvis omfattende omfang kommenterer dansk politik. Et andet eksempel er Peter Mogensen, der for mange er indbegrebet af en politisk kommentator, men som i forhold til sin nuværende

⁷ “Det handler om ren, rå magt”. Interview i *Kristeligt Dagblad* den 24. september 2010.

⁸ “Kommentatorer til kaffe hos Fogh”. Artikel i *Information* den 17. januar 2009.

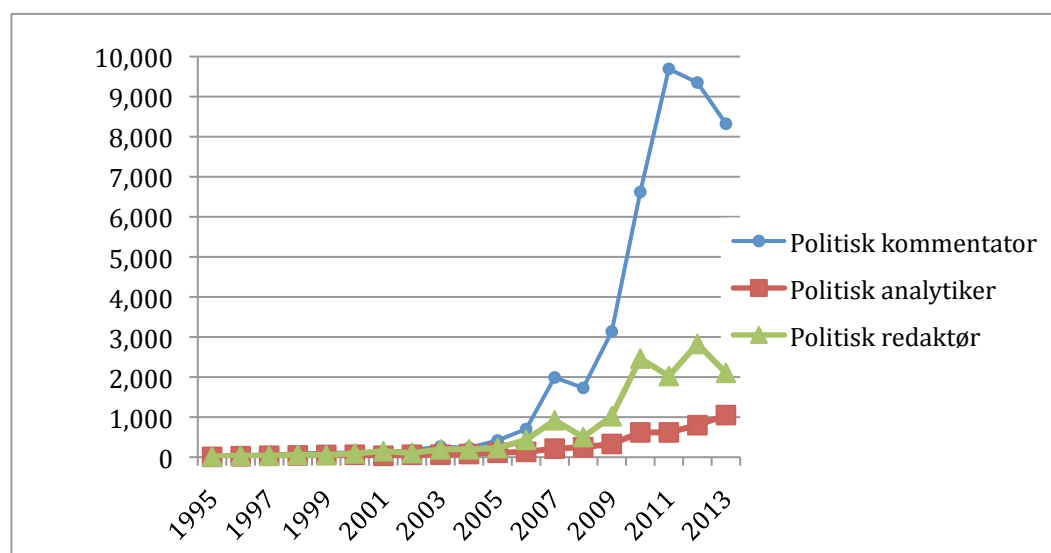
⁹ Ser man afhandlingens definition i forhold til det analytiske “framework”, som Peter Bro stiller op i artiklen *License to Comment: The Popularization of a Political Commentator*, hvor han skitserer de forskellige typer af eksperter, der kommenterer politik i medierne, ser denne afhandling kun på den mindre gruppe, der har et *internt organisatorisk tilhørsforhold* og som hævder, at de agerer som *partipolitisk neutralt iagttagere* (Bro 2011, s. 7).

¹⁰ For forskning, der specifik beskæftiger sig med akademiske eksperter, se for eksempel Albæk m.fl. 2003; Albæk 2004; Arnoldi 2005; Horsbøl 2010.

aktivitet for Politiken strengt taget ikke falder ind under kategorien, idet han i øjeblikket skriver i sin egenskab af at være direktør for *Tænk tanken Kraka* og dermed ikke har sin opgave hos Politiken som en *hovedbeskæftigelse*. Han er dog alligevel medtaget i afhandlingens materiale, idet mange på grund af hans fortid vil opfatte ham som kommentator. Et sidste eksempel, der kan tjene til at diskutere en afgrænsning, er Ole Birk Olsen, en hyppigt brugt debattør i medierne, der benævner sig selv på sin hjemmeside som ”kommentator i aviser, på radio og på tv fra 2007 og frem”¹¹. Jeg vil ikke benævne Ole Birk Olsen som kommentator på grund af hans åbenlyse liberale ståsted, og fordi det at være aktiv politiker, hvilket han har været siden 2011 som folketingsmedlem for Liberal Alliance, i afhandlingens forståelse er uforeneligt med rollen.

Kært barn har mange navne

Noget andet, der er med til at udfordre det definerende arbejde, er, at der inden for de sidste fem år er en række andre mere eller mindre synonyme betegnelser, der har vundet indpas – for eksempel *politisk redaktør* og *politisk analytiker* – og det samtidig med, at der har været et fald i betegnelsen *politisk kommentator* siden 2011.

Graf over antal hits på ”politisk kommentator”, ”politisk analytiker” og ”politisk redaktør” på Infomedia ved en søgning på ”præcis sådan” i ”alle medier”.

¹¹ Se olebirkolesen.dk

En mulig forklaring kan være, at man fra mediernes side gerne vil understrege, at man tænker på kommentatorrollen som en nøgtern, uvildig metier. For eksempel bruger man på Dagbladet Politiken stort set alene alternative betegnelser som *lederskribent* og *politisk redaktør*. At mediebranchen selv har svært ved at blive enige om en definition, fremgår af en udsendelse af programmet *Presselogen* på TV2 News, hvor Anette Claudi fra Dagbladet Politiken, Peter Brüchmann fra TV 2, Jens Grund fra Berlingske Tidende og Anders Krab Johansen fra Dagbladet Børsen diskuterer rollen som politisk kommentator. Diskussionen tager afsæt i, at man på TV2 har lanceret et nyt debatkoncept, hvor man har inviteret forskellige politiske aktører til at blogge om politik på politik.tv2.dk. Ved lanceringen bliver samtlige bidragsydere benævnt som "politiske kommentatorer", hvilket dog efter få timer bliver ændret til "bloggere". Peter Brüchmann fra TV2 forsvarede konceptet med, at man gerne vil lave et innovativt debatunivers med personer med forskellig baggrund og tilgang, men anerkender samtidig, at det er en uhensigtsmæssig sammenblanding af forskellige aktører, der ikke er "varedeklareret" ordentligt¹². De tilgrænsende genrer er også med til at udfordre det definerende arbejde – for eksempel *lederen* der også er en form for *meningsjournalistik* (Hjarvard 2010). Kommentaren og lederen adskiller sig dog på to væsentlige punkter. Hvor der i lederen som oftest skrives med udgangspunkt i avisens ideologisk orientering, hævder de fleste kommentatorer, som beskrevet oven for, at de tilstræber at agere neutralt. Lederen omhandler også typisk en bred vifte af emner, hvor den politiske kommentar primært handler om national politik. Hertil kommer også, at vi tidligere har haft noget, som mindede om politiske kommentatorer i form af redaktører i partipressens dage, og at dette også kan være med til at komplicere definitionsarbejdet yderligere (Bro og Lund 2008; Allern 2010).

Rollen (politisk kommentator) vs. teksten (politisk kommentar)

Slutteligt er det i denne sammenhæng væsentligt at skelne mellem rollen (politisk kommentator) og teksten (politisk kommentar). Grunden til, at jeg her

¹² *Presselogen* på TV2 News den 11. april 2014. Ifølge TV2's egen beskrivelse er *Presselogen* "et ugentligt mediemagasin, hvor fire logebrødre eller -søstre fra mediebranchens top diskuterer, debatterer og analyserer ugens aktuelle dagsordener".

tager udgangspunkt i en definition af rollen og ikke teksten, selvom det er teksterne, der ligger til grund for undersøgelserne, er, at politisk kommentar ofte forstås bredere og kan komme fra en lang række afsendere. Således kan alle de politiske kommentatorers tekster benævnes politiske kommentarer, mens alle politiske kommentarer ikke nødvendigvis har en politisk kommentator som afsender.

Forskningsfeltet og hvordan en retoriker kan bidrage hertil

Til trods for en omfattende offentlig debat om kommentatorrollen er det forholdsvis begrænset, hvad der er skrevet i forskningslitteraturen om politiske kommentatorer. Som Peter Bro skriver: "[R]esearch into the popularization of political commentators is scattered (...) we still miss a more coherent explanation and evaluation of the rise, reach and relevance of these commentators in a specific journalistic context." (Bro 2011, s. 2). Afhandlingens berettigelse ligger således hovedsageligt i dens bidrag til et genstandsområde med relativt få forskningsbidrag. Hertil kommer, at de eksisterende bidrag primært går til emnet ud fra et medievidenskabeligt perspektiv, som vægter en deskriptiv tilgang, og en evaluerende tilgang til genren eksisterer kun i et meget begrænset og ikke særligt systematisk omfang.

For at få overblik over den eksisterende forskning og for at tydeliggøre, hvordan jeg som retoriker positionerer mig i forhold til denne, har jeg udviklet en matrix med to dimensioner, der indbefatter henholdsvis en *tekst-kontekst* dimension (fokus) og en *deskriptiv-evaluerende* dimension (formål). Det er denne matrix, der præsenteres i den første artikel *Approaches to Political Commentary: A Call for Textual, Evaluative Scholarship*, og som kan betegnes som en form for "program-erklæring" for projektet. Med matrixen stilles der skarpt på, hvad vi allerede ved om politiske kommentatorer, og hvor vores viden eller diskussion er mangelfuld. Den tjener endvidere som et udgangspunkt for at udvikle de enkelte kategorier samt samspelet imellem dem, og ikke mindst peger matrixen på den åbenlyse mangel på evaluerende, tekstuel-orienterede bidrag. Matrixen

er opstillet nedenfor, hvor det grå felt markerer den tilgang, hvor der stort set ikke findes bidrag. Det er i denne kategori, afhandlingens bidrag falder.

	KONTEKST	TEKST
DESKRIPTIV	Forskning der beskriver genren fra et kontekstuel perspektiv.	Forskning der beskriver genren fra et tekstuel perspektiv.
EVALUERENDE	Forskning der evaluerer genren fra et kontekstuel perspektiv.	Forskning der evaluerer genren ud fra et tekstuel perspektiv.

Matrix til brug for overblik over forskning om politiske kommentatorer.

I kategorien med den *deskriptive, kontekstuel-orienterede forskning* lægges der typisk vægt på de historiske eller strukturelle vilkår, som genren eksisterer og udvikler sig under. Et forskningsspørgsmål under denne kategori kunne være: Hvilken historisk og strukturel udvikling i nyhedsmedier kan forklare det stigende antal politiske kommentatorer? En bidragyder til denne kategori er Peter Bro, der har centreret dele af sin forskning herom, og af typiske forklaringer på genrens dominans fremhæver han for eksempel, at politiske kommentatorer er en hurtig, relativ billig arbejdskraft med et stabilt kvalitetsniveau, der kan hjælpe til at udfylde det stadig stigende antal minutter i TV og spalteplads i skriftlige medier (Bro 2008, s. 197). Han nævner endvidere, at kommentatorer er en populær kilde, fordi de kan kommentere en lang række emner (Bro 2008, s. 196; Bro 2011, s. 10). Begge dele i modsætning til de mere traditionelle akademiske eksperter. Stig Hjarvard placerer den politiske kommentatorer i forhold til en mediehistorisk udvikling, og hvor han forklarer, at mens medierne tidligere var et redskab for politiske partier, er de nu en selvstændig institution, der spiller en aktiv rolle i meningsdannelsen, og at genrens udvikling skal forstås i den kontekst (Hjarvard 2008).

I kategorien med den *deskriptive, tekstuel-orienterede forskning* tages der typisk udgangspunkt i en beskrivelse af kommentatorrollen eller indholdet i kommentarerne med udgangspunkt i et større tekstkorpus, hvor

kommentatorrollen og dennes udvikling og nuværende status beskrives. På baggrund af materiale fra tre norske valgkampe i henholdsvis 1965, 1989 og 2009 betragter Sigurd Allern for eksempel ikke kommentatorrollen som ny, men udviklet fra rollen som ledende partimedlem og agitator til uafhængig fortolker og højt profileret elite, der nu fungerer som reklamesøjle for et medie (Allern 2010). Marie Hemmingsen og Mette Sigtenbjerggaard beskriver kommentatoren som en hybrid mellem journalist, ekspert og politiker, der har skabt sig et nyt "manøvreringsrum". På baggrund af en række kvalitative interviews med politiske kommentatorer, redaktører og politikere beskriver forfatterne de af centrale aktørers italesatte normer, hvor det blandt andet fremhæves, at en god kommentator har *realkompetence* og *performancekvalitet* (Hemmingsen og Sigtenbjerggaard 2008, s. 75-78). Kendetegnende for forskningen i denne kategori er, at den beskriver en udvikling og en rolle, men ikke forholder sig i et videre omfang til, om denne er ønskelig eller ej. Et sidste vigtigt bidrag i denne kategori er Mark Ørsten og Lasse Skjoldans studie af de emner, som kommentatorerne tager op. Med udgangspunkt i politiske kommentarer fra det danske folketingsvalg i 2011 konkluderer forfatterne, at hele 57 procent af kommentarerne handlede om strategi, taktik og personfokuserede emner. De resterende 43 procent handlede om indholdsmæssige emner, dog til tider forstået i en strategisk ramme, hvorved den strategiske andel bliver endnu større. Studiets konklusioner er måske ikke så overraskende, men en vigtig verificering (Ørsten og Skjoldan 2011).

I den *evaluerende, kontekstuel-orienterede forskning* forholder man sig kritisk til den igangværende udvikling ved at se mere generelt på medieudviklingen med enkelte illustrative eksempler, men uden at nærlæse enkelte tekster eller et større tekstkorpus. Et typisk forskningsspørgsmål kunne være: På hvilken måde er udviklingen i den politiske journalistik problematisk? Både Christian Kock og Eirik Vatnøy ser de politiske kommentatorer som drivende kræfter i den uheldige udvikling, hvor politik bliver opfattet som et spil, og hvor vælgerne ses som værende argument-resistente og udelukkende drevet af deres økonomiske interesser (Vatnøy 2010; Kock 2011).

Den sidste kategori er den *evaluerende, tekstuel-orienterede forskning*. Hvor der i de andre tre kategorier er flere væsentlige bidrag, glimrer denne kategori ved sit fravær af bidrag. Bortset fra et enkelt, nyere bidrag fra Pia Wold, hvor hun med udgangspunkt i en række udvalgte ledere og kommentarer viser, hvordan der i den norske presse er en kollektiv holdningsændring til højrelederen Erna Solberg under valget i 2009, uden at journalisterne fremsætter egentlige argumenter for denne (Wold 2013), er der mig bekendt ikke nogen, der med udgangspunkt i en nærlæsning af kommentarer forholder sig kritisk til genren og mere nuanceret forsøger at afdække genrens problematikker i en demokratisk kontekst. Kendetegnende for den evaluerende forskning er endvidere, at denne er *meget lidt konstruktiv* i sin kritik. Der er i de eksisterende bidrag primært tale om fordømmende kritikker og ikke en diskussion af, hvad kommentatorerne kunne bidrage med. Når jeg benævner bidraget i denne afhandling som "retorisk", er det, fordi afhandlingen undersøger *funktioner* i et udvalg af tekster fra genren og *vurderer disse funktioner ud fra deres hensigtsmæssighed i et samfundsmæssigt perspektiv*. *Funktionalitet og normativitet* er således nøgleord i en retorisk tilgang til genstandsfeltet.

Forskningsspørgsmål

På denne baggrund kan afhandlingens overordnede forskningsspørgsmål formuleres således:

- Hvordan kan man evaluere avisens politiske kommentarer og udvikle evalueringskriterier, der kan tjene som en heuristik med henblik på at vurdere, hvordan politiske kommentatorer i højere grad kan bidrage til at engagere læseren som kritisk, deliberativt reflekteret borger?

For at besvare dette spørgsmål har jeg formuleret en række underordnede forskningsspørgsmål, der samlet bidrager til at belyse det overordnede spørgsmål. De knytter sig henholdsvis til den indledningsvise teoretiske positionering i forskningsfeltet og de efterfølgende undersøgelser:

- Teoretisk positionering (artikel a): Hvordan kan man med udgangspunkt i et overblik over den eksisterende forskning om politiske kommentatorer argumentere for, hvordan retoriske studier kan bidrage til en udvikling af feltet?
- Retorisk nærlæsning af genren (artikel b): Hvordan kan man gennem en retorisk nærlæsning af et tekstkorpus på 90 politiske kommentarer fra seks landsdækkende aviser fra folketingsvalget i 2011 fremsætte evalueringskriterier, der peger på, hvad der adfærdsmæssigt og tematisk er problematisk ved den aktuelle udøvelse af politisk kommentar som genre i forhold til at engagere læseren som kritisk, deliberativt reflekteret borger – og i forlængelse heraf pege på adfærd og tematikker der i højere grad synes at bidrage hertil?
- Receptionsstudie (artikel c): Hvordan kan man med udgangspunkt i otte læseseres protokollæsning af tre, aktuelle politiske kommentarer diskutere kvalitetskriterier i avisens politiske kommentarer og relatere disse til de i den retoriske nærlæsning allerede opstillede evalueringskriterier?
- Ekspertinterviews (ikke en selvstændig artikel, men et afsnit i rammen): Hvordan kan man gennem ekspertinterviews diskutere de fremsatte evalueringskriterier for genren og åbne op for at moderere disse ud fra erfarne praksisudøveres betragtninger?

Ud over de tre artikler, som er nævnt ovenfor, indeholder afhandlingen også en fjerde artikel (artikel d). Denne artikel er et indledningsvist arbejde, som analyserer *metadiskursen om genren i den offentlige debat*. Artiklens konklusion er, at folk i forskellige positioner, for eksempel borgere, politikere, journalister, politiske redaktører, chefredaktører og politiske kommentatorer selv, fremsætter forskellige forklaringer på genrens opståen, funktioner og formål. Jeg har medtaget artiklen, idet den bidrager til forskningen om politiske kommentatorer, men artiklen skiller sig ud ved ikke at indgå i afhandlingens overordnede evaluerende formål.

Artikel a er publiceret i Nordicom Review, artikel b planlægges publiceret i Rhetorica Scandinavica, artikel c planlægges publiceret i Sakprosa, mens artikel d er publiceret i en proceeding til en argumentationskonference i maj 2011 i Windsor i Canada. Artiklerne fremstår med de krav til formalia, som de enkelte tidsskrifter kræver.

2. Demokratiforståelse og massemediernes rolle

Inden jeg præsenterer afhandlingens undersøgelser, placerer jeg afhandlingens arbejde i et mere overordnet perspektiv. Arbejdet i denne afhandling baserer sig på en demokratimodel, der lægger sig tæt op af en deliberativ demokratimodel, hvor deliberation eller debat betragtes som centrale elementer i definitionen på demokrati. Mens nogle påpeger, at det deliberative demokrati primært har rødder i den republikanske demokratitradition (Kock og Villadsen 2012, s. 1; Hansen 2012, s. 13), ser andre den deliberative demokratimodel som en slags tredje vej mellem en liberal og en republikansk-kommunitaristisk demokratiforståelse (Loftager 2004, s. 29; Dahlgren 2009, s. 65-68; Nielsen 2012, s. 8). I denne sammenhæng er det ikke så vigtigt at diskutere, hvorvidt det ene eller andet gør sig gældende, men blot fastslå, at i den deliberative demokratimodel har man fokus på det fælles bedste, men anerkender, at aktører samtidig kan tale ud fra stridende, private sær- og egeninteresser (Garsten 2009). Jeg diskuterer i dette afsnit afhandlingens antagelser om uenighed som et grundvilkår i den politiske debat, og hvad det vil sige at have en bred forståelse af, hvad der tæller som engageret medborgerskab. I forlængelse heraf diskuterer jeg også massemediernes rolle.

Repræsentativt, deliberativt demokrati

I Danmark har vi *repræsentativt demokrati*, hvor borgerne vælger et mindre antal til at repræsentere sig. Det betyder dog ikke, at borgerens demokratiske engagement udelukkende manifesterer sig eller betragtes som tilstrækkeligt ved valghandlingen alene. I Danmark, ligesom i en lang række andre moderne demokratier, indskrives vi os samtidigt i en *deliberativ demokratimodel*, hvor *deltagelse* og *debat* om det fælles bedste opfattes som mindst lige så vigtigt for et velfungerende demokrati (se for eksempel Eriksen 1995; Loftager 2004; Kock og Villadsen 2008, 2012, Lauersen og Trapp 2014). Repræsentanter skal ikke blot vælges og styre; der er også brug for en kontinuerlig, politisk debat, hvor fælles normer og værdier diskuteres med henblik på at vælge løsninger for samfundet, der tjener det fælles bedste. En sådan debat tjener også til at sikre, at borgerne

opnår en forståelse for de indførte love og en villighed til at leve under disse – også selvom de ikke er enige i dem. I et ”kompromisdemokrati” er debatten om fælles beslutninger med til at *legitimere beslutningsprocessen*, hvor dem, der vil, har mulighed for at blive hørt, men hvor alle ikke nødvendigvis bliver enige.

En grundantagelse i et deliberativt demokrati er, at folk er villige til at lade sig påvirke af argumenter. Som Henrik Kaare Nielsen skriver: ”[D]en deliberative demokratiforståelse [betragter] imidlertid ikke politiske holdninger som faste, givne størrelser, men derimod som principielt foranderlige i den deliberative proces.” (Nielsen 2012, s. 8). Retorikken bliver således et centralt omdrejningspunkt. Hos politologerne taler man ligefrem om ”the deliberative turn”, hvor flere inden for de seneste år nærmest har stået på ryggen af hinanden for at fremhæve retorikkens rolle i den demokratiske proces, dog med forskellige indgangsvinkler og argumenter herfor (se for eksempel Gutmann og Thompson 1996; Dryzek 2000, 2010; Chambers 2009; Garsten 2011; Hansen 2012).

I retorikfaget selv har man også viet særlig opmærksomhed til diskursive aspekter af borgernes demokratiske engagement fra omkring årtusindeskiftet og frem. I 1999 udgav Gerard Hauser bogen *Venacular Voices. The Rhetoric of Publics and Public Spheres*, hvor han forstår og ser på borgernes demokratiske deltagelse i bred forstand ved at se på en *pluralitet af offentligheder i mange forskellige arenaer*, hvor fremmede mennesker udvikler og udtrykker holdninger og engagerer hinanden – med Hausers egne termer *vernakulær retorik* (Hauser 1999, s. 12). Med inspiration fra Hausers bog afholdt *Rhetoric Society of America* en konference i 2002 med titlen *The Rhetorical Democracy: Discursive Practices of Civic Engagement*, og hvor Hauser efterfølgende i introduktionen til en bog med udgangspunkt i udvalgte papers fra konferencen skriver: ”[D]emocracy and rhetoric are inextricably linked. Tending to the business of democracy means tending to its rhetorical practices.” (Hauser og Grim 2004: xi). Med Hausers bog bliver der for alvor lagt vægt på, at borgerens demokratiske engagement er et vigtigt og centralt analyseobjekt, og at det kan udfolde sig på mange måder. Således udfordres den retoriske tradition også med dens klassiske analyser og evalueringer af officielle, magtfulde elitestemmer; fokus bliver nu hverdagens

udveksling mellem borgere eller *hverdagsborgerskab*. Et beslægtet begreb i denne sammenhæng er begrebet *retorisk agency*, hvor der er fokus på det enkelte individ og dets handlinger. Begrebet rummer den dobbelthed, at for at lykkes skal en retor både kunne udse sig og indgå i talesituationer og have opøvet færdigheder til at ytre sig i disse (Geisler 2004; Hoff-Clausen, Isager og Villadsen 2005; Dahlgren 2009, s. 63-65). En ny diskussion i forlængelse heraf går på, hvilke borgere der formår at tilkæmpe sig en taleposition, og flere udtrykker bekymring, hvorved den første umiddelbare optimisme overskygges af en gentagelse af lignende diskussioner fra tidligere om *ulige repræsentation*. Henrik Kaare Nielsen skriver blandt andet: "[K]un de behovsreflekterende aktører, som har formået at etablere sig i en tilstrækkelig styrkeposition, er i stand til at sætte deres præg på samfundets overordnede politisk-kulturelle selvforståelse." (Nielsen 2012, s. 16).

I en dansk kontekst har Afdelingen for Retorik ved Københavns Universitet med introduktionen af begrebet *retorisk medborgerskab* også bidraget til at fastholde et fokus på de diskursive aspekter af borgernes demokratiske engagement, og hvor man ligesom i det amerikanske retorikmiljø har hyldet en udvidet forståelse af, hvad der bør inkluderes som retoriske handlinger (se for eksempel Berg og Juul Christiansen 2010). Man har også afholdt konferencer under temaet *retorisk medborgerskab* i både 2008 og 2013 og udgivet et temanummer i tidsskriftet *Rhetorica Scandinavica* og en bog med titlen 'Rhetorical Citizenship and Public Deliberation' (Kock og Villadsen 2012)¹³.

I forhold til forståelsen af deliberativt demokrati er der særligt to aspekter, hvor retorikere adskiller sig fra den mere klassiske udlægning af den deliberative demokratimodel, og som jeg i det følgende vil forholde mig til, idet disse aspekter gælder for dette arbejde.

¹³ Undertegnede har været medarrangør af konferencen i 2013.

Uenighed som grundvilkår i offentlig, politisk debat

For det første fremhæves det i flere værker og artikler om deliberativt demokrati, at formålet med politisk debat er at nå frem til *enighed* (se for eksempel Eriksen 1995, s. 141; Strömbäck 2005, s. 337), ofte med reference til Jürgen Habermas (Habermas 1996, 2003). I modsætning hertil ser man i et retorisk perspektiv *uenighed* som et grundvilkår i den politiske debat, hvor politikere og andre politiske aktører debatterer om konkrete spørgsmål og forslag, og hvor der stort set altid er gode grunde for at være både for og imod. Christian Kock fremfører betegnelsen *fornuftig enighed*, hvor han med reference til Aristoteles, Cicero, John Stuart Mill og John Rawls argumenterer for, at den politiske debat foregår ved, at politikerne og andre politiske aktører fremlægger argumenter, og hvor borgerne individuelt afvejer disse (Kock 2008). Han taler om *norms of legitimate dissensus*, hvor der i praktiske spørgsmål altid vil være legitime og til tider *inkommensurable argumenter* på begge sider af en sag (Kock 2007). En lignende tankegang ses hos Robert Ivie, der med reference til Chantal Mouffes begreb *antagonistic pluralism* taler om "a 'rowdy' rhetorical conception of deliberation (Ivie 2002, s. 277), og Kristine Berg ser også uenigheden som et grundvilkår, når hun i sin afhandling kritiserer EU's strategier for *intercultural dialog*, hvor initiativtagerne i disse strategier blandt andet ifølge Berg ekskluderer uenighed fra aktivt medborgerskab og herved risikerer at nedbryde den demokratiske praksis, som strategierne egentlig havde til formål at styrke (Berg 2011). I sammenhæng med troen på uenighed som et grundvilkår i den offentlige debat fremhæves det også ofte, at den offentlige debat skal forstås som en *dialogisk kommunikationssituation*, hvor debattørerne ikke diskuterer for at overbevise hinanden og nå til enighed, men over for et publikum, der skal have præsenteret så mange grunde som muligt for og imod for selv at kunne veje disse og på den baggrund mene noget om det pågældende forslag (Jørgensen og Villadsen 2009, s. 87; Nielsen 2012, s. 19).

Når politiske kommentatorer ytrer sig, er det ikke det at nå til enighed om noget, der er formålet. De kommenterer den politiske debat i en form for metadiskurs, hvor de fremsætter påstande om forskellige praktiske forhold, personer, sager og debatter og optimalt også fremsætter belæg for disse påstande. Som afhandlingens tekststudier og receptionsstudier vil vise, kan enighed blandt

kommentatorer ligefrem være problematisk på den måde, at kommentatorerne i nogle tilfælde bruger deres enighed om noget som et argument i sig selv, hvorved egentlige indholdsmæssige argumenter udebliver, hvilket også påpeges af Sigurd Allern og Pia Wold (Allern 2009; Wold 2013).

En bred forståelse af hvad det vil sige at være en politisk engageret borger

Udover enighed bliver der i den deliberative demokratimodel også primært lagt vægt på medborgerskab som det at være en *aktivt udøvende retor*. Af typiske former for medborgerskab nævnes for eksempel det at skrive læserbreve, kronikker, blogs, ytre sig i kommentarspor på netaviser, sige noget til politiske møder, diskutere med venner, kollegaer, naboer og familie eller udtrykke sig gennem mindre konventionelle former som for eksempel billeder og kunst. Jeg har i dette arbejde en bredere forståelse af det at være en engageret, politisk borger i den offentlige politiske sfære, idet jeg også inkluderer *reception af medier og egen indre refleksion* over politiske forhold som hørende under det at engagere sig som borger. Med en sådan forståelse lægger jeg mig i forlængelse af flere, der fremhæver dette aspekt:

”[F]or citizens in deliberative democracy, the relevance of rhetoric is at least twofold: to become an active agent in such a democracy, the citizen must be a deliberative rhetor; and even citizens at the receiving end of public deliberation (newspaper readers, TV viewers, audiences at public debates etc.) must themselves engage in ”inner” deliberation (...) Careful monitoring of the public deliberation they hear or see is an important part of their deliberative engagement.” (Kock og Villadsen 2012, s. 5).

Kock skriver også i den førnævnte artikel om *fornuftig uenighed*: ”[M]an kan også tænke på en anden – komplementær – side af at være retorisk medborger. Ikke den aktive, talende, deltagende side, men den modtagende – det at være en borger der erkender at man primært kommer til at være forbruger og målgruppe i forhold til retorikken i samfundet, frem for afsender og bidragsyder.” (Kock 2008, s. 65) Robert E. Goodin har også introduceret begrebet *democratic*

deliberation within, hvor han understreger, at deliberative demokrater typisk har fokuseret på *external-collective aspects* af deliberation, men at der bør vies større opmærksomhed til *internal-reflective aspects*, hvilket han primært begrundes ud fra problemet i, at alle ikke kan ytre sig hele tiden. Han skriver: "[I]n a large society, it is impossible to do that literally, and none of the substitutes suggested so far seems very satisfactory. My proposal is to try to make the "internal-reflective" aspect of deliberation do more work for us." (Goodin 2000, s. 92). I afhandlingen ser jeg således ikke som så mange andre på aktive udøvere af retorisk medborgerskab, som den retoriske forskning og deliberative demokrater primært har beskæftiget sig med, men på en konkret journalistisk genre og dens potentiale for at levere input til medborgeren som *lyttende, retorisk medborger*.

Skal alle forholde sig til alt hele tiden?

I forlængelse af de to nævnte aspekter er en tilbagevendende kritik også, at alle ikke hele tiden kan, skal og vil forholde sig til alle diskussioner. En deliberativ demokratiforståelse kritiseres typisk for en naiv tro på borgerens evner, lyst og tid til at forholde sig til fælles anliggender, ensige deltage i dem. Dahlgren stiller det spørgsmål, som deliberative demokrater typisk bliver mødt med: "[T]o what extent is it realistic to expect that more citizens will participate more in public life?" (Dahlgren 2009, s. 67) Dahlgren medgiver, at det måske er urealistisk at forvente, at alle folk skal være aktive medborgere, men forsvarer samtidig det republikanske ståsted, idet det tjener som en *normativ vision* (Dahlgren 2009, s. 68). Jeg er enig i, at det er urealistisk at tro, at man kan få alle til at forholde sig til alle forslag hele tiden, men mener, at man stadig kan evaluere den politiske journalistik ud fra, hvorvidt den lægger op til at engagere dem, der vil, og at den i hvert fald ikke ligefrem medvirker til det modsatte. Som et svar til John Zaller, der er en af dem, der fremfører denne tilbagevendende kritik, skriver Anne-Kathrine Arnold: "It does not matter that not all citizens are always interested in all current affairs."¹⁴ Man kan sige, at det at være en lyttende, kritisk, deliberativt reflekterende medborger skal være en mulighed for den enkelte medborger, ikke

¹⁴ Se <http://blogs.worldbank.org/publicsphere/burglar-alarm-standard-news>

et krav, og at det er politikerne og medierne, der skal leve op til et krav, nemlig om at levere deliberativ debat, der understøtter denne mulighed.

Massemediernes rolle

Tidligere foregik den politiske debat primært i sammenhænge, hvor de debatterende parter var fysisk tilstede, for eksempel i forsamlingshuse, partiforeninger og på kroer, men med massemediernes indtog er denne praksis ændret radikalt, og debatten foregår nu ikke udelukkende men primært i medierne. Man kan sige, at frem for den *direkte kontakt*, dominerer den *medierede kontakt*. Eller som Peter Dahlgren skriver: "Democracy cannot be reduced to issues of the media. However, the dynamics of democracy are intimately linked to the practice of communication, and societal communication increasingly takes place within the mass media." (Dahlgren 1995, s. 2). Som nævnt tidligere, taler Stig Hjarvard også om en "medialisering af politik", hvor samfund og kultur i stigende grad underlægges eller bliver afhængige af medier og deres logikker (Hjarvard 2008, s. 61-122).

I den nuværende forskning om demokrati, medier og journalistik er det ifølge Jesper Strömbäck ofte uklart, hvordan forskellige mediekritikker hænger sammen med bagvedliggende demokratiopfattelser, og han opfordrer til, at forskere i højere grad gør sig klart, hvilken demokratimodel der arbejdes ud fra: "[N]either the proposed standards nor the critics are clear enough in the specification of the model of democracy used as a normative departure." (Strömbäck 2005, s. 332). Jeg har umiddelbart svært ved at vurdere, om Strömbäck har ret i denne påstand. Flere af de mediekritikker, han nævner i artiklen, synes forholdsvis selvfølgelig at lægge sig i forlængelse af en deliberativ demokratimodel, dog med undtagelse af John Zaller og hans forslag om en "burglar alarm", der arbejder ud fra en *procedural* eller *kompetitiv demokratimodel* (Zaller 2003). Spørgsmålet synes umiddelbart mere at hænge sammen med, hvorvidt dette ekspliciteres, og her har Strömbäck en vigtig pointe. Læsningen af hans artikel på et tidligt tidspunkt i dette afhandlingsarbejde har da også betydet, at jeg er blevet mindet om vigtigheden af dette.

Pessimistiske og optimistiske studier af medieeffekt

Hvis vi skal have et deliberativt demokrati, der fungerer, så elite og borger kan udveksle argumenter og udvikle reflekterede holdninger, som ikke så let fortrydes, og at der vedtages politikker, som opfattes som legitime af borgerne, fordi der har været debat om dem, kræver det, at medierne er med til at facilitere en debat, der imødekommer netop dette. Hvorvidt dette lykkes, er der dog delte meninger om. Langt det meste af forskningen er *pessimistisk*, hvor medierne kritiseres for at være med til at svække borgernes interesse for politik og lyst til at deltage, hvilket også samlet kan betegnes *media-malaise-teorien* (Aardal og Waldahl 2004, s. 277). I sin artikel *Bowling Alone: America's Declining Social Capital* og bogen *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*, der efterhånden har fået klassikerstatus, taler Robert Putnam ikke om mediernes rolle, men argumenterer mere generelt for et faldende civilt og socialt engagement eksemplificeret ved sportsgrenen bowling, hvor der i USA i de seneste årtier har været et stigende antal mennesker, der bowler, men et faldende antal bowlingforeninger (Putnam 1995, 2000). Et par år efter fremsætter Joseph Cappella og Kathleen Hall Jamieson begrebet *spiral of cynicism*, hvor de med udgangspunkt i tre eksperimentelle tests viser, hvordan medierne fremsætter en strategisk opfattelse af politik, hvor politikere kynisk ses som drevet af *rene magtmotiver*, og hvor mediets framing af politik med fokus på *horse race* og *personer* påvirker folks opfattelse af politik og i stigende grad fører til et desillusioneret syn herpå (Cappella og Jamieson 1997). John Langer samt Colin Sparks og John Tulloch taler også om *tabloidisering*, som samlet beskriver en udvikling, der inkluderer tre aspekter, som til dels overlapper med Cappella og Jamieson: *personfiksering*, *populistisk modstilling* mellem fjerne og arrogante politikere og almindelige, fornuftige mennesker samt såkaldt *samtalegørelse*, der dækker over *opskruede formater*, der tvinger politikere til at udtale sig i *soundbites* (Langer 1998; Sparks og Tullock 2000; Schrøder 2011, s. 185).

Overfor de pessimistiske står enkelte mere *optimistiske* undersøgelser. For eksempel introducerer Pippa Norris med sit begreb *virtuous circle* en pendant til *spiral of cynicism*, hvor hun ud fra studier af både amerikanske og europæiske undersøgelser konkluderer, at der imodsætning til, hvad forskningen ellers har dokumenteret, kan påvises en positiv sammenhæng mellem det at orientere sig i medierne (for eksempel ved at se tv, læse avis eller surfe på internettet) og den politiske tillid og lyst til at deltage (Norris 2000). Stephen Coleman m.fl. har også i en større britisk undersøgelse af debatter mellem premierministerkandidater fra 2010 påvist, at landets yngre vælgere, primært førstegangsvælgere, tilsyneladende bliver engageret af at se disse debatter (Coleman 2011, s. 74). I forlængelse heraf er det også relevant at nævne en dansk undersøgelse af Kim Schrøder og Louise Phillips, der sætter spørgsmålstegn ved den ifølge dem forenkledede antagelse om mediernes *definitions*magt over for borgerne. De undersøger henholdsvis mediernes diskursorden og borgernes diskursorden og konkluderer, at det ikke kun går den ene vej, men at mediernes og borgernes magt forhandles i et komplekst diskursivt spil: "Ved at inddrage mediernes modtagere – borgerne – får vi et billede af oplyste og kritiske mennesker, der har en ganske god forståelse af de mekanismer, der kendetegner både politik og medier, og som derfor ikke er ofre for medier." (Schrøder og Phillips 2005, s. 196).

At insistere på *big scale democracy*

Hvorvidt medierne har en negativ eller positiv indflydelse på borgerens engagement, forholder jeg mig ikke til i dette arbejde. Frem for at *dokumentere* sådanne *effekter*, indtager jeg i stedet en position, hvor jeg bestræber mig på at komme med *konstruktive forslag* til, hvordan medierne kan henvende sig til modtagerne som kritisk, deliberativt reflekterede borgere frem for passive tilskuere. Flere andre forskere har netop lagt vægt på, at det er det, der er brug for i medieforskning i dag. Kim Schrøder skriver for eksempel: "Den demokratorienterede medieforskning må (...) belyse, hvordan medierne fungerer som ressourcer for borgernes demokratiske forudsætninger og engagement – for, hvordan medierne sætter os i stand til at opbygge,

vedligeholde og forholde os kritisk til en orientering mod en offentlig verden, hvor problemstillinger, der vedrører fælles anliggender, italesættes.” (Schrøder 2011, s. 207) Simone Chambers argumenterer også for, at i stedet for at dadle massemedierne for deres facilitering af den offentlige debat og opgivende vende ryggen til, bør man insistere på at *forbedre* disse. Chambers taler her til de deliberative demokrater, der har mistet troen på massemedierne, og som en konsekvens heraf udelukkende beskæftiger sig med demokrati i mindre, mere lokale sammenhænge:

“Our public sphere is dominated by asymmetrical mediated communication. This is a fact about mass democracy. If theories of deliberative democracy assume that all such public exchange are ‘bad’, they limit themselves and risk becoming overly utopian and irrelevant to the real workings of a large modern democracy (...) Theories of deliberative democracy need to develop an analysis of mediated and asymmetrical communication along deliberative lines.” (Chambers 2004, s. 400)

Jeg mener ligesom Chambers, at man skal holde fast i at evaluere massemedier og deres formidling af den offentlige sfære, fordi massemedierne har en opgave som *demokratiske opdragere*, og selvom forskning i *small scale democracy* også er et interessant og relevant, er det primært en mindre gruppe af borgere, der engagerer sig på denne måde, mens langt flere dagligt orienterer sig i medier. For at overbevise de massemedietrætte, deliberative demokrater argumenterer Chambers yderligere med, at en bedre offentlig debat i medierne vil have *afsmittende virkning* på den debat og diskussion, der foregår i mindre sammenhænge: “The tenor of the broad public sphere shapes the possibility of smaller face-to-face encounters.” (Chambers 2004, s. 404) Henrik Kaare Nielsen har en lignende pointe: “[D]en helhedsorienterede, offentlige debat i et demokratiperspektiv [har] en særlig status som den overordnede fortolker og organisator af den samfundsmæssige konflikterfaring og dermed som det

afgørende forum for den løbende skabelse af den demokratiske politiske kultur.”
(Nielsen 2012, s. 16)¹⁵.

¹⁵ Et eksempel på en orientering mod *small scale democracy* ses for eksempel hos Karen Tracy. Under betegnelsen *ordinary democracy* undersøger hun borgernes demokratiske engagement på skolebestyrelsesmøder, borgerhøringer og lignende, hvor hun beskriver deltagernes problemer, dilemmaer, konversationsstrategier og ikke mindst deres opfattelse af, hvordan processen ledes på en god måde (Tracy m.fl. 2007; Tracy 2010).

3. Om at evaluere en journalistisk praksis

Det at forholde sig evaluerende til en praksis er ikke en lige så velintegreret del af medievidenskaben som af retorikken. Mens medievidenskaben hviler på en deskriptiv tradition, hvor størstedelen af forskningen er af deskriptiv karakter (Nyre 2009), er der inden for retorikken en længere tradition for at forholde sig evaluerende til kommunikative praksisser (Campbell og Burkholder 1997, s. 109-131; Kock 1997; Jørgensen 2000; Villadsen 2009b, s. 195-218).

I evalueringen af de politiske kommentarer er jeg inspireret af især to tankegange. Jeg er overordnet inspireret af ideer om *publikumskonstruktioner* som et udgangspunkt for en evaluering, hvilket studeres på forskellig vis hos både litterater, retorikere og mediefagsfolk. I forlængelse heraf er jeg også inspireret af politologernes tanker om *refleksivitet*, og at politisk debat, herunder også den politiske journalistik, bør tjene til at invitere modtageren ind i et *refleksivt rum*. Jeg gennemgår her først forskellige ideer om publikumskonstruktioner, der har inspireret afhandlingens undersøgelser og bagefter refleksivitet som evalueringskriterium.

Publikumskonstruktioner som evalueringskriterium

For flere kritikere har publikumskonstruktioner været et omdrejningspunkt. I 1958 fremsætter Chaïm Perelman og Olbrechts-Tyteca for eksempel i en argumentationsmæssig kontekst publikumskonstruktionen *universal audience* som et normativt evalueringskriterium, hvorudfra man kan evaluere en afsenders henvendelse til et publikum (Perelman og Olbrechts-Tyteca 1958; Perelman [1977] 2005, s. 13 og 43-54). Et par år senere introducerer Wayne Booth i en litterær kontekst begrebet *implied author* og det måske mindre kendte modstykke *implied reader*, der har at gøre med forfatterens billede af læseren, som det fremkommer i teksten: "The author creates, in short, an image of himself and another image of his reader; he makes his reader, as he makes his second self." (Booth 1961, s. 138). I 1970'erne introducerer Edwin Black i en ideologisk kontekst begrebet *second persona*, hvor han betoner "den rollekonstruktion, som

retoren opstiller for læseren”, og hvor ”tilhørerkonstruktionen ’the second persona’ [optræder] som et udslag af, eller som et synekdochisk tegn på, retorens verdenssyn, eller med Blacks ord, *ideologi*.” (Villadsen 1999, s. 5), og sidst men ikke mindst har Maurice Charland i 1980’erne i en kulturel, postmodernistisk kontekst introduceret begrebet *constitutive rhetoric*, hvor han argumenter for, at tilhørerens identitet og handlemuligheder ikke er givet på forhånd, men konstitueres i teksten: ”In the telling of a story of a *peuple*, a *peuple* comes to be.” (Charland 1987, s. 219) Hvor Wayne Booth primært bruger publikumskonstruktionen i et beskrivende øjemed, er både Edwin Black og Chaïm Perelman præget af anden verdenskrig og den forførelse, som skete, mens Maurice Charland er optaget af, hvordan man kan lykkes med at skabe sit publikum.

Vender man sig mod medievidenskaben, er *modtagerkonstruktioner* også en kendt tilgang, som flere tager op, og hvor netop *borgerrollen* har været central. Michael Gurevitch og Jay Blumler beskriver for eksempel allerede i 1977 og senere igen i 1995 forskellige komplementære roller mellem medier, politikere og publikum (Gurevitch og Blumler 1977, s. 277; Blumler og Gurevitch 1995, s. 15). Der er ikke tale om egentlige evalueringskriterier, hvor forfatterne direkte hylder det ene frem for det andet, men en beskrivelse af forskellige roller og den positionering af publikum, som dette implicit medfører. Forfatterne skelner mellem fire roller, hvor især de to er interessante i denne sammenhæng, fordi modtageren netop benævnes som henholdsvis borger og tilskuer, hvilket er sammenfaldende med afhandlingens arbejde. Ifølge Blumler og Gurevitch er der en sammenhæng derved, at når journalisten optræder som *ordstyrer* (moderator), inviteres politikerne til at agere som *rationelle overbevisere* (rationel persuaders) og publikum som *borgere* (liberal citizens), og når journalisten optræder som *underholder* (entertainer), inviteres politikerne til at agere som *optrædende* (actors) og publikum som *tilskuere* (spectators). I forhold til publikumskonstruktioner og borgerrollen skal Jay Rosen også nævnes, idet han som en af de drivende kræfter i bevægelsen af *civic journalism* også fremhæver, at journalistik kan invitere til forskellige modtagerroller. Ligesom i denne afhandling, forholder han sig klart evaluerende til, at det er bedre, når

journalistikken taler til borgeren frem for tilskueren. Som Strömbäck skriver: "According to Rosen, one of the proponents of public journalism, journalism must begin to see people as citizens rather than mere spectators." (Strömbäck 2005, s. 340; Rosen 1999)

Ideen om, at afsenderen i sin tekst tegner et billede af modtageren, er centralt i afhandlingens tilgang til politiske kommentarer. Det er det modtagerbillede, der tegnes i teksterne, som kritikken tager udgangspunkt i og forsøger at konkretisere. Publikumskonstruktioner som evalueringskriterier kan være forholdsvis abstrakte i sig selv – hvilket for eksempel Perelmans *universal audience* ofte er blevet kritiseret for, og anvendelsen i forhold til en konkret tekst kan være svær. I analysen og evalueringen af de politiske kommentarer består øvelsen således ikke alene i at påpege en modtagerkonstruktion, men især at afdække, hvilken sproglig adfærd og hvilke tematikker der bidrager til denne, så disse fremadrettet kan bruges som en form for heuristik i en kritik af genren. Således er publikumskonstruktionen kun en ramme for den analyse af den pågældende genre eller praksis, som jeg som kritiker vil analysere og evaluere.

En typisk kritik af publikumskonstruktioner er, at de implicerer en overdreven tro på mediernes *determinerende diskurs*, hvor kommunikation opfattes som envejskommunikation i overensstemmelse med kanyleteorien, hvor medierne påvirker borgerne og ikke omvendt (jf. det tidligere refererede studie af Schrøder og Phillips 2005). Når publikumskonstruktioner anvendes i denne afhandling, er det ikke ud fra en tro på publikumskonstruktionerne som determinerende, men som en rolle, mediet inviterer til at indgå i.

God politisk debat får borgeren til at reflektere

Udover publikumskonstruktioner er afhandlingens arbejde også inspireret af *refleksivitet* som evalueringskriterium, hvilket flere politologer har kredset om inden for de seneste år. I afhandlingen ses publikumskonstruktionen som borger i relation til evalueringskriteriet om refleksivitet på den måde, at det er borgerens refleksivitet, som god politisk debat og herunder god politisk

journalistik bidrager til. John Dryzek taler for eksempel om, at retoriske ytringer i en deliberativ kontekst bør vurderes i forhold til, om de bidrager til at samle *kompetente og reflektsive aktører* om væsentlige emner: "A better test involves asking whether or not the rhetoric in question contributes to the construction of an effective deliberative system joining competent and reflective actors on the issues at hand." (Dryzek 2010, s. 335) Dryzek positionerer sig til Putnams antagelse om, at *bridging rhetoric* er bedre end *bonding rhetoric*, og Dryzek argumenterer imod dette ved at komme med konkrete eksempler på det modsatte og afslutningsvis fremføre ovenstående alternativ. På samme måde har Simone Chambers fremsat et evalueringskriterium i form af begrebsparret *plebiscitary rhetoric* over for *deliberative rhetoric*. Plebiscitary rhetoric appellerer til publikums eksisterende præferencer og med *leflen* ("pandering") og *manipulation* som nøglebegreber, mens deliberativ retorik bidrager til en refleksiv proces hos modtageren:

"Deliberative rhetoric makes people think, it makes people see things in new ways, it conveys information and knowledge, and it makes people more reflective (...) Deliberative rhetoric creates a dynamic relationship between speaker and hearer. Hearers must be engaged by the speech. It ought to spark active reasoning and thoughtfulness rather than unreflective triggers or gut reactions." (Chambers 2009, s. 335)

Medieforsker Lars Nyre skriver også med reference til John Dewey:

"Being a politically conscious person implies a reflective consciousness about goals and values, and this Dewey call intelligence. He uses the term in a moral and not psychological way. Intelligence is conduct in which the individual thinks and judges for himself, considers whether purpose is good or right, decides and chooses, and does not accept the standards of his group without reflection." (Nyre 2009, s. 15)

Ligesom med publikumskonstruktioner opfatter jeg refleksivitet som et evalueringskriterium på et forholdsvis overordnet plan, hvor det kan være svært

at bedømme, om en konkret tekst bidrager hertil. I forhold til politisk kommentar som genre synes det at være hensigtsmæssigt inden for denne overordnede ramme at diskutere, hvad der i genren mere konkret synes at hæmme og begrænse *borgerens refleksivitet* om fælles politiske anliggender.

Om at bestræbe sig på at levere en konstruktiv kritik

Slutteligt i forhold til at evaluere en journalistisk praksis lægger jeg som tidligere nævnt vægt på, at den fremsatte kritik skal være konstruktiv. Jeg peger ikke kun på de negative aspekter ved genren, men gør mig umage for at argumentere for, hvad der umiddelbart fungerer godt i genren i forhold til at engagere borgeren og dennes refleksivitet, og hvad der dermed med fordel kan udfoldes. Jeg tror på, at ens forskning kan få større indvirkning, hvis man gør sig sådanne bestræbelser og samtidig går i dialog med den praksis, man evaluerer, hvilket jeg kommer mere ind på under afsnittet om ekspertinterviews. Sammen med *funktionalitet* og *normativitet* er det at have øje for *forbedringspotentialer* en typisk del af den retoriske tankegang. Med artiklen *Rhetoric in Media Studies: The Voice of Constructive Criticism* fremhæver Christian Kock netop, at retorikere kan bidrage med en konstruktiv tilgang til medier, og Pernille Steensbech Lemée og Anne Katrine Lund taler ligefrem om retorikerens *konstruktive forpligtelse* (Lemée og Lund 1999). I medieforskningen taler Stephen Coleman om, at forskere gerne må komme med *anbefalinger* – hvilket han understreger med undertitlen på den føromtalt bog om engelske debatter mellem premierministerkandidater, som lyder *Evidence, Evaluation and some Recommendations* (Coleman 2011). I bogens sidste kapitel kommer Coleman med forskellige bud på, hvad tilrettelæggere, ordstyrere og andre kan overveje, hvis de i højere grad vil levere debat, der engagerer modtagerne som borgere. Han skriver også afslutningsvis: "[W]e hope that our research will give all of the actors in this media event – politicians, party strategists, journalists, bloggers, citizens, academics – a springboard for constructive thinking about the way ahead for public communication." (Coleman 2011, s. 77) John Zaller skal også fremhæves i denne sammenhæng. Selvom han har et andet demokratisyn end det, der tages afsæt i i denne afhandling, er hans overordnede vision om, at vi har

brug for forskning, der peger på, hvordan nuværende praksis kan forbedres, inspirerende. Strömbäck opsummerer meget præcis, hvad Zaller plæderer for: "According to him [Zaller], we need a standard of news quality that is realistic, able to highlight shortcomings in existing news journalism and point towards feasible improvements, and help us assess whether news journalism provides the information citizens need to discharge their democratic responsibility." (Strömbäck 2005, s. 331)

4. Forskningsdesign: Udvikling og diskussion af kvalitetskriterier i tre trin gennem retorisk nærlæsning, læserreaktioner og ekspertinterviews

I afhandlingen anvender jeg flere forskellige metoder til at indsamle og bearbejde materiale, der samlet kan være med til at generere en diskussion om politiske kommentarer som genre og kvalitetskriterier for denne. Dette er foregået i tre trin, gennem tre forskellige metoder, der tager udgangspunkt i forskellige faktorer i kommunikationssituationen, henholdsvis *tekst*, *modtager* og *afsender*. Der er ikke tale om *triangulering* i klassisk forstand, eftersom afhandlingen ikke kombinerer kvantitative og kvalitative metoder, men holder sig til at kombinere forskellige kvalitative metoder (Bruhn Jensen 2012, s. 301 og 345). Opstillet i en model ser afhandlingens forskningsdesign sådan ud:

Den retoriske kritikeres nærlæsning af tekster med det formål at pege på mulige evalueringskriterier for genren.	Tænke-højt-læsning i kombination med simultant uddybende interview med udvalgte modtagere , der reagerer på aktuelle tekster fra genren og deres kvalitet.	Ekspertinterviews med udvalgte afsendere , der forholder sig til og diskuterer de gennem tekst- og receptionsstudier fremsatte evalueringskriterier.
---	--	--

Udvikling og diskussion af evalueringskriterier gennem tre trin.

Rækkefølgen

Den retoriske nærlæsning og receptionsstudiet er afhandlingens primære undersøgelser. Ekspertinterviewene er sekundære, idet de skal tjene den funktion at udbygge og udfordre konklusionerne fra den retoriske nærlæsning og receptionsstudierne ud fra erfarne praksisudøveres perspektiver.

Ekspertinterviewene skal ydermere tjene den funktion, at jeg herigennem går i dialog med den praksis, der evalueres, i et forsøg på fremme forskningens

gennemslagskraft, hvilket uddybes senere i kapitlet om ekspertinterview. Dette kan samlet betegnes som en *praksisorienteret retorisk kritik*, hvor kritikerens læsning og kritik af en genre ikke betragtes som tilstrækkelig, men hvor kritikken efterfølgende afprøves og diskuteres med udvalgte modtagere og afsendere. Elisabeth Hoff-Clausen bruger i sin ph.d.-afhandling om *online ethos og karakterfremstilling i politikeres, bloggers og brugerfællesskabers webretorik* betegnelsen *brugerorienteret kritik*, der også medtager modtagernes reception i udarbejdelse af kritikken. Denne meget inspirerende afhandling har tjent som et forbillede, dog med den væsentlige forskel, at hvor denne afhandlings arbejde udføres i *trin*, bruger Hoff-Clausen de såkaldte brugerinterviews som et *afsæt*:

”Den retoriske kritiker analyserer og fortolker ikke blot en retorisk tekst, men gennemfører brugerinterviews (en kombination af forskningsinterview og protokolanalyse), hvor et udvalg af intenderede modtagere protokollæser teksten. Disse brugerinterview, der vidner om konkrete aktualiseringer og receptioner af teksten, tager den retoriske kritiker *afsæt* i og inddrager i sin analyse og fortolkning.” (Hoff-Clausen 2007, s. 102, min kursivering).

En anden væsentlig forskel i forhold til Hoff-Clausens forskningsdesign er, at hun ikke inddrager afsendere i kritikken, og betegnelsen *praksisorienteret* synes derfor mere dækkende for dette arbejde, da det indbefatter både *modtagere* og *afsendere*.

Jeg redegør for retorisk kritik og protokolanalyse nedenfor i forbindelse med de enkelte studier, men vil her motivere den rækkefølge, studierne kommer i. Studierne er udført i den givne rækkefølge, idet indsigterne fra den retoriske kritik af genren og de evalueringskriterier, jeg opstiller her, skal tjene som analysekategorier i receptionsstudierne, og hvor hovedstudierne herefter samlet danner grundlag for ekspertinterviewene. Som nævnt indledningsvis er der ikke tale om en vilkårlig rækkefølge, men om *trin*, hvor det første studie er en forudsætning for det andet osv. En fordel ved at adskille de to hovedstudier på denne måde er, at det bliver mere tydeligt, hvor de forskellige indsigter kommer

fra, hvornår disse er sammenfaldende, og hvornår der er tale om læsninger, der udfordrer hinanden. Det bliver tydeligt, hvornår en indsigt er af mere akademisk, retorikfaglig karakter, som lægmand ikke kan bidrage med, og hvornår læserne omvendt bidrager med indsigter, som den retoriske kritiker ikke har tænkt på eller kan finde belæg for i teksten. Sammenlignet med Hoff-Clausens brugerinterview har denne afhandlings receptionsstudier en mere *verificerende* og *perspektiverende* funktion. Det testes også, om påstandene fra den retoriske kritik har generisk kvalitet, idet det tekstkorpus, der ligger til grund for tekststudiet, ikke er det samme som det tekstkorpus, der ligger til grund for receptionsstudierne.

Imod at gøre det på denne måde kan tale, at forskeren kan have en interesse i at få bekræftet egen kritik, og at forskeren som interviewer og bearbejder af empirien kan komme til at vægte særlige udsagn eller fordreje udtalelser i et forsøg på at bekræfte egen antagelser. Jeg har tilstræbt en så loyal tolkning af respondenternes udsagn som muligt og har ikke udelukket divergerende udsagn, men brugt dem til at diskutere og nuancere med. Barbara Gentikow taler i denne forbindelse om, at man må kunne stole på, at den kvalitative forsker respekterer *materialets integritet* – at aspekter ikke under- eller overdrives eller ikke medtages, fordi de ikke passer ind i forskerens argument (Gentikow 2005, Hoff-Clausen 2007, s. 28). Jeg har også gjort lydfiler tilgængelige, så det er muligt at gå disse efter og selv danne sig et helhedsindtryk. I det konkrete studie synes den forudgående begrebsdannelse alene at have fungeret positivt som tiltrængte analysekategorier, som det havde været svært at være foruden i analysen af et så stort interviewmateriale.

Samlet skal metoderne bidrage til en evaluering af genren, der munder ud i en række anbefalinger, som både er diskuteret med konkrete modtagere og afsendere. Udover de konkrete indholdsmæssige pointer om genren bidrager afhandlingen således også med et bud på, hvordan man som forsker kan tilrettelægge en evaluering af en genre med henblik på at ville bidrage til en konstruktiv udvikling af denne.

En kombination af tekst- og receptionsstudier i en diskussion af en genres kvalitet

Størstedelen af den eksisterende retoriske forskning involverer primært *tekstlæsning*, hvor forskeren i en retorisk kritik udlægger sin læsning af teksten. Ideen med at gå skridtet videre og på baggrund af nærlæsningen sætte de udviklede anbefalinger i spil i forhold til konkrete modtagere og afsendere er gennemført ud fra en idé om, at den retoriske kritik kan udvikles og nuanceres i en praktisk kontekst. Jeg gennemgår her en række retoriske og medievidenskabelige studier, hvor man har kombineret tekst- og receptionsstudier i en diskussion af en genres kvalitet.

Kombinationen af nærlæsning af tekster og receptionsstudier kan ses som en midtersøgende position på baggrund af udviklingen inden for den retoriske forskningstradition. Med genetableringen af retorikken som akademisk fag efter anden verdenskrig var interessen især centreret om *talers effekt* og den *faktiske virkning* i den konkrete situation på *faktiske modtagere*, som man ser det i den neoaristoteliske kritik og senere hos for eksempel James McCroskey om etos (McCroskey 1968, 1997) og Max Atkinson om claptraps (Atkinson 1984). Herefter kom en modreaktion, hvor mange gik helt væk fra et effektkriterium og nærmest rynkede på næsen ad det. For eksempel kritiserer Edwin Black effektstudierne for *metodiske målevanskeligheder* og for at være et *snævert succeskriterium* (Villadsen 2009b, s. 199). Fra den ene grøft til den anden er flere retorikere måske i dag ved at finde sig til rette i en mere midtersøgende position, hvor flere kan se en fordel ved at inddrage studier af både tekst og kontekst i en helhedsforståelse af retorikken, og at det kan give en bedre forståelse og muligvis også være med til at konsolidere fortolkningen af en tekst.

I denne forbindelse har flere inden for de seneste år eksplicit efterlyst studier, hvor tekstforskeren i sin kritik inddrager eksempler på konkrete oplevelser af de tekster, der studeres. Jens Kjeldsen, som er professor ved Bergen Universitet og Södertörn Högskola, skriver for eksempel: "At undersøge retoriske ytringers rejse og reception tilbyder også en måde at øge vor forståelse for samtidens

retorik. Som McGee beskriver, er der ikke nogen tekst uden kontekst og ingen kontekst uden tekst (...) Derfor bør vi – uden at glemme afsender-tekst forholdet – vie større opmærksomhed til tekst-modtager forholdet og undersøge modtagerne og receptionssituationen.” (Kjeldsen 2008, s. 55). Kjell Lars Berge, der er professor ved Oslo Universitet, skriver ligeledes: “Ved å bruke disse vitenskapenes deltakerorienterte metoder, kan tekstforskeren få tilgang til forståelsene som gir innsikt i relevant tolkning av tekstene, dvs. hva som i tekstkulturen (...) er de relevante bruksforståelsene av tekstene man studerer og analyserer.” (Berge 2010, s. 106).

Jeg nævner i det følgende en række konkrete eksempler på retoriske og medievidenskabelige studier, der inddrager læseres reception, og som jeg har ladet mig inspirere af i udformningen af afhandlingens forskningsdesign. Et første studie er Cathrine Schryers *evaluering af forsikringsbreve*. Hun kombinerer ligesom jeg sin egen læsning med studier af andres receptioner, hvor hun også argumenterer eksplicit for dette: “From a methodological perspective, I argue that genre researchers need to develop research projects that combine contextual and textual approaches. We need genre researchers that provide both participant accounts as well as analytical, close reading of texts that instantiate a genre.” (Schryer, 2002, s. 74) Ligesom jeg ser Schryer på en genre, som umiddelbart forekommer problematisk, og hvor hun lægger vægt på, at en evaluering skal ske såvel gennem forskerens nærlæsning af tekst som ved receptionsstudier. I sit forskningsdesign lader Schryer en række forsikringskunder læse og reagere på to forsikringsbreve, som hun på forhånd har klassificeret som henholdsvis af ringe og bedre kvalitet i forhold til genrens formål. Et sådant design indeholder dog, som jeg ser det, den klare ulempe, at læserne muligvis hurtigt ”lugter luntten” i forhold til forskerens hensigt og som en god elev gerne vil ”svare rigtigt”. Umiddelbart synes et mere konstruktivt design i denne sammenhæng at tage vilkårlige politiske kommentarer, hvor respondenterne både kan rose og dadle samme tekst, især fordi der ofte vil være både positive og negative elementer i de fleste tekster.

Et andet studie er Leah Ceccarellis *tekstuelle-intertekstuelle analyse*, hvor hun analyserer og vurderer tre videnskabelige bøger, der alle har som formål at fremme interdisciplinær diskussion, men som lykkes med dette i forskellig grad (Ceccarelli 2001). I en fortolkning af den konkrete genre og diskussion af dens kvalitetskriterier veksler Ceccarelli mellem egen læsning og konkrete samtidige læsninger af primærteksterne. Ceccarelli skriver selv om at inddrage både egen og andres læsninger: "The close textual critic can only say how an audience was invited to respond; the critic is unable to make any conclusions about the actual persuasive influence of the text." (Ceccarelli 2001, s. 7) Og hun fortsætter: "Also, without looking at the reception given a work by its actual heterogeneous audiences, one can come away from a closer textual reading with an understanding of its compositional artistry that takes an unnecessarily limited view of what it means and what it does to the world." (Ceccarelli 2001, s. 7). En vigtig forskel på Ceccarellis og mit arbejde er, at mens Ceccarellis kontekstualisering består i indsamling af samtidige reaktioner i form af sekundære analysetekster, kontekstualiserer jeg ved at generere egen empiri. Jeg er således *medskaber* af kontekstualiseringen (Hoff-Clausen 2007, s. 103).

Ifølge Urban og Schweiger er der også kun meget få studier inden for medieforskningen, der kombinerer tekststudier og receptionsstudier i en vurdering af en journalistisk genres kvalitet (Urban og Schweiger 2013). De få studier, der er, bruger dog ikke disse til en videre diskussion af kvalitetskriterier, men som en afprøvning af, hvorvidt et publikum understøtter, hvad der fra forskningens side defineres som god og dårlig journalistik. I en survey har Guenther Rager for eksempel konfronteret en række respondenter med tre nyhedsartikler, som han beder dem om at rangordne efter deres kvalitet (Rager 1993). Disse studier forholder Rager efterfølgende til sin egen rangordning, hvor han konkluderer, at kun 25 procent af respondenterne rangerer artiklerne på samme måde. I et lignende, nyere studie har Katrin Jungnickel også ud fra gængse evalueringskriterier som diversitet, relevans, præcision, upartiskhed, gennemsigtighed, etik og forståelighed konfronteret en række læsere med artikler, som hun kategoriserer som værende af henholdsvis høj og lav kvalitet, hvor hun konkluderer, at respondenterne til dels reagerede på forskelle i

diversitet, upartiskhed og forståelighed, mens de ikke på samme måde reagerede på gennemsigtighed og etik (Jungnickel 2011). En sådan afprøvning kan virke forholdsvis rigid, og der bliver i disse studier ikke reflekteret over kriterierne som sådan, men alene på, om et givent publikum understøtter dem.

Et sidste studie er Nete Nørgaard Kristensen og Unni Froms studie af *kulturjournalistik*, som ikke bare medtager tekst- og receptionsstudier, men også ekspertinterviews (Kristensen og From 2011). Kristensen og Froms studiet ligger metodisk meget tæt på denne afhandling, hvor de også gennemgår tre trin i samme rækkefølge med tekststudier, receptionsstudier og ekspertinterview, men det adskiller sig også ved at tekststudierne er kvantitative, indholdsmæssige analyser, og ved at receptionsstudierne primært har fokus på brug og oplevelse. Kristensen og From er også kun indledningsvis interesseret i kvalitetskriterier, men udvikler ikke disse undervejs.

Efter denne redegørelse for det samlede forskningsdesign og de studier, der har inspireret dette, vender vi os nu mod de konkrete undersøgelser.

5. Tekst: En retorisk nærlæsning af avisens politiske

kommentarer

Det første trin er den retoriske nærlæsning, hvor jeg i det følgende præsenterer de vigtigste pointer, men også indledningsvis redegør for, hvad der inden for den retoriske fagtradition menes med *retorisk nærlæsning* og *retorisk kritik*.

Hvad er retorisk kritik, og hvorfor en retorisk kritik af politiske kommentarer?

En retorisk kritik er en akademisk disciplin, der kan tage mange former, men det overordnede formål er typisk at opnå en dybere indsigt i teksten: Hvad kendetegner teksten, hvad er dens funktion(er), og ikke mindst hvad er dens kvalitet? (Villadsen 2009b, s. 195) I et kapitel om kvalitativ medieforskning placerer Klaus Bruhn Jensen "kritik" som et alternativ til mere traditionelle metoder: "For others, "critique" represented the preferred alternative to a mainstream "science" that would limit itself to describing, rather than changing predominant media and communication practices." (Bruhn Jensen 2012, s. 265). Der er to åbenlyse grunde til at lave en retorisk nærlæsning af et udvalg af politiske kommentarer. Som nævnt har der for det første ikke tidligere været lavet en retorisk nærlæsning af genren, hvilket må betragtes som et godt udgangspunkt¹⁶. For det andet kritiseres genren fra mange sider i den offentlige debat, og en retorisk nærlæsning vil højst sandsynligt kunne bidrage med at åbne og nuancere, hvad det problematiske mere konkret består i.

Retorisk normativitet ser ikke bare på, hvad der er mest effektivt set ud fra et oratorperspektiv, men også hvad der gavner samfundet. Med udgangspunkt i en læsning af Abraham Lincolns Gettysburg Address viser Leah Ceccarelli, hvordan en retorisk kritiker kan være motiveret af enten et implicit *æstetisk*, *epistemisk* eller *politisk* formål, og at vurderingen af en teksts kvalitet skal forstås i

¹⁶ Bort set fra Pia Wolds artikel i Sakprosa fra 2013, som dog mere er centreret om Erna Solberg end om genren som sådan.

sammenhæng med dette underliggende formål. Med et *æstetisk* formål har kritikeren fokus på tekstens æstetiske kvaliteter og dens bevægende virkning på et publikum. Med et *epistemisk* formål har kritikeren fokus på tekstens argumenter og dens overbevisende kraft på et publikum. Og med et *politisk* formål har kritikeren fokus på tekstens konstitutive, retoriske kraft (Ceccarelli 2005; Hoff-Clausen 2007, s. 13). Ifølge Ceccarelli eksisterer de enkelte formål dog sjældent i en ren form, men typisk i en sammensmeltning af de tre, muligvis med en vægtning af det ene (Ceccarelli 2005, s. 57). Når jeg her laver en praksisorienteret retorisk kritik af politiske kommentarer som genre, vægter jeg et *politisk formål*. Ved at se på *publikumskonstruktioner* i teksterne tjener den retoriske kritik primært til at vise, hvordan læseren og dennes handlemuligheder konstitueres, og formålet med kritikken er især at pege på de begrænsninger, der ligger i denne konstituering af læseren og pege på alternative konstitueringer. Tekstens kvalitet hænger i en sådan optik sammen med, hvordan tekster tjener (eller i dette tilfælde ikke tjener) samfundet som helhed, mere specifikt den politiske debat. Andre har også fremhævet den retoriske kritiks samfundsmæssige, konstruktive perspektiv. Barbara Warnick skelner for eksempel mellem kritikeren som *kunstner*, *analytiker*, *modtager* eller *aktivist*, dog uden at have samme blik for, at disse roller i praksis ofte vil overlappe (Warnick 1992). James Klumpp og Thomas Hollihan identificerer også i deres kritik af avisklummen tre kritikerroller, henholdsvis læreren, fortolkeren og den sociale aktør (Klumpp og Hollihan 1989). Disse roller er sammenfaldende med Warnicks, dog medtager de ikke den æstetisk-orienterede kritiker (Villadsen 2009b, s. 212).

Nærlæsning i kombination med søgninger i tekstkorpus

Med et udspring i den neo-aristoteliske kritik og med inspiration fra litteraturvidenskaben er *nærlæsning* (*close reading*) af tekster for mange retoriske kritikere en umiddelbar indgang, hvor kritikeren gennem en kontinuerlig bevægelse frem og tilbage mellem nærlæsninger og teoretisk refleksion langsomt begynder at danne en række påstande om teksten. Med reference til Michael Leff, der står som eksponent for *close reading* traditionen,

sammenkæder Lisa Villadsen denne udvikling og begrebet nærlæsning med kritikerens øgede samfundsmæssige engagement: "*Close reading* bygger videre på den meget grundige og nuancerede tekstanalyse i den neo-aristoteliske kritik, men sætter analysen af tekstens interne dynamik i relation til dens eksterne dynamik." (Villadsen 2009b, s. 212).

Nærlæsningen af de konkrete tekster er foregået på den måde, at jeg indledningsvis har ordnet teksterne efter afsender og herefter gennemlæst teksterne, hvor jeg hver gang har "øget mit engagement" forstået på den måde, at jeg ved første gennemlæsning alene har læst teksterne, i anden gennemlæsning har noteret i margin, hvis jeg bemærkede noget interessant, hvorefter jeg har lavet flere gennemlæsninger i en vekselvirkning med (gen)læsning af teori, hvilket til sidst har mundet ud i en række kritikpunkter, som jeg så slutteligt har relateret til hinanden i et mere sammenhængende argument. I forhold til at nærlæse en enkelt tekst er man som kritiker udfordret, når teksterne er flere, hvor man må give afkald for blikket for den enkelte situation. Dette afkald skal dog gerne opvejes af de generiske træk, der kommer til at stå frem i stedet (Villadsen 2009a; Kjeldsen 2006). Som noget nyt i forhold til den mere traditionelle nærlæsning supplerede jeg undervejs også min læsning med søgninger i teksterne ved at lægge dem ind og gøre dem søgbare via tjenesten Zotero. På denne måde kunne jeg for eksempel finde ud af, hvor mange gang bestemte ord eller vendinger forekom. For eksempel søgte jeg på "jeg synes" og "jeg mener", hvilket er relevant i forhold til diskussionen om kommentatorernes *gråzone mellem fakta og holdninger*. Der er med søgningerne ikke tale om en blot og bar kvantificering, men om at nuancere og give de i kritikken fremførte argumenter vægt.

Udvælgelse af et tekstkorpus, der repræsenterer genren

Den retoriske kritik baserer sig på 90 politiske kommentarer fra ni politiske kommentatorer i de seks største landsdækkende aviser under folketingsvalget i 2011 i Danmark. Teksterne er indsamlet i perioden fra den 26. august 2011 (den dag valget blev udskrevet) til den 17. september 2011 (to dage efter valgdagen).

Kommentatorerne er Mette Østergaard fra Dagbladet Politiken, Peter Mogensen fra Dagbladet Politiken, Kristian Madsen fra Dagbladet Politiken, Ralf Pittelkow fra Jyllandsposten, Thomas Larsen fra Berlingske Tidende, Niels Krause-Kjær fra Berlingske Tidende, Hans Engell fra Ekstrabladet, Helle Ib fra BT og Søs Marie Serup fra Børsen¹⁷. Kritikken tager udgangspunkt i genren, som den praktiseres under et valg, hvilket muligvis kan være problematisk, idet der er en risiko for, at genren praktiseres på en anden måde end til hverdag. Omvendt giver valget en oplagt afgrænsning af materialet, og det er også en tid, hvor fænomenerne typisk folder sig ud i "fuldt flor". Jeg overvejede også en emnemæssig afgrænsning, men vurderede, at der var større risiko for særlige omstændigheder i forbindelse med en sådan afgrænsning. I et videre arbejde er det oplagt at afprøve, hvorvidt kritikken også gør sig gældende uden for en valgkamp, og om der er forskel på skriftlige og mundtlige kommentarer, og hvad denne i så fald består i.

Analyseværktøjer i den retoriske kritik

Typisk går den retoriske kritiker til en eller flere tekster ved at nærlæse denne eller disse og i en *abduktiv bevægelse* inddrage begreber og teorier, hvor disse synes at kunne bidrage til at åbne teksten. Som Wayne Brockriede beskriver, har kritikeren sjældent udvalgte disse på forhånd, men laver en udvælgelse efterhånden, som de viser sig relevant og nyttigt med henblik på at øge forståelse af teksten (Brockriede 1974; Villadsen 2009b, s. 217). Valget af begreber og teori kommer ikke som lyn fra en klar himmel, men fra en tænkning, der i høj grad ofte vil være præget af det uddannelsesforløb, som kritikeren har gennemgået, i mit tilfælde en kandidatuddannelse på Retorik på Københavns Universitet. Fra denne uddannelse har jeg ud over grundlæggende retorisk teori om den retoriske situation, genre, form, stil, topik og den retoriske tradition især interesseret mig for teori om argumentation og politisk debat, og det er også især i argumentationsteorien, at jeg har hentet begreber til dette arbejde (Toulmin 1958; Perelman og Olbrechts-Tyteca 1958; Perelman 1977; Jørgensen og Onsberg 2008). Herudover synes teori om sproghandlinger også at kunne bidrage i denne kontekst (Searle 1975 og 1979; Andersen 1989; Hansen og

¹⁷ Se bilag 1 for en komplet liste over samtlige kommentarer, som analysen baserer sig på.

Heltoft 2011), ligesom det samme gjorde sig gældende for teori om publikumskonstruktioner som evalueringskriterium (Booth 1961; Black 1970; Charland 1987; Perelman 2005).

Hvordan den politiske kommentator gennem sin adfærd og udvalgte tematikker i højere grad kan henvende sig til læseren som borger

Den retoriske kritik kan læses i sin helhed i artiklen *Den autoritære vs. den inviterende politiske kommentar: Hvordan den politiske kommentator i højere grad kan tale til læseren som kritisk, deliberativt reflekterende borger* (artikel b). For at undgå at trætte med gentagelser af samme pointer, nøjes jeg her med at komme med kritikens konklusioner og henviser til artiklen for en mere udfoldet argumentation for de enkelte påstande og de tekstuelle belæg, ligesom man også til sidst i artiklen kan finde et skema med kritikens vigtigste pointer. Formålet med artiklen er at vise, hvordan politiske kommentatorer gennem deres *adfærd og tematikker* er med til at positionere læseren som en *tilskuer* til den politiske debat, mens de kun i glimt taler til læseren som *borger*. Jeg udpeger, hvad det mere præcist er i den sproglige adfærd og tematikkerne, der medfører de to forskellige modtagerkonstruktioner. I modsætning til de fremherskende analyser af genren, der typisk beskæftiger sig med delaspæker og er negative, er dette et konstruktivt bud på, hvordan politiske kommentatorer kan bruge deres viden på en måde, så de i højere grad taler til læseren som borger og involverer læseren i en refleksiv praksis om praktiske, politiske forhold og beslutninger.

Kommentatorens positionering af læseren som tilskuer

Af adfærdsmæssige elementer er det især kommentatorernes *skråsikre autoritetsargumenter* om "hvordan landet ligger" eller "kommer til at ligge", der er med til at konstituere læseren som en blot og bar tilskuer. Kendetegnende for kommentatorernes adfærd er, at de er postulerende, derved at de fremsiger påstande, som de ikke kommer med belæg for. Hertil kommer også, at

kommentatorerne primært sproghandler gennem *assertiver*, men hvor de mellem linjerne får fremsat evaluerende påstande, blandt andet gennem ladede ord og ved selektionen af information. Til den adfærd, der er med til at konstituere læseren som en tilskuer, hører også *intentionsforklaringer* vedrørende de omtalte politikeres handlinger og ytringer, sløring af afsender og udsigelsesposition og en ageren fra kommentatorernes side som om de er en samlet enhed. Af indholdsmæssige elementer, der er med til at konstituere læseren som tilskuer, er det især politik forstået som et skæbnedrama med et fokus på personer, spin og strategi. Analysen bidrager i forhold til kritikken af det tematiske ikke med noget decideret nyt, men gentager og supplerer en eksisterende kritik af den politiske journalistik mere generelt, som jeg tidligere har været inde på.

Kommentatorens positionering af læseren som borger

I forhold til konstitueringen af læseren som borger peger jeg i artiklen på den adfærd, der synes mere hensigtsmæssig i forhold til, at genren i højere grad kan tjene til at involvere læserne som kritisk tænkende mennesker, der gerne vil forholde sig reflekteret til fælles anliggender. En mere hensigtsmæssig adfærd fra de politiske kommentatorer indebærer, at de agerer som en polyfoni af argumenterende stemmer, og at de i stedet for intentionsforklaringer fremsætter *mulige årsagsforklaringer*, samt at de agerer ud fra en mere tydelig udsigelsesposition, hvor de ikke er med til at udviske forskellen på fakta og meninger. Af sproglige teknikker kan det at *stille spørgsmål* og brugen af *modalverber* også medvirke til at invitere læseren ind i et refleksivt rum. I forhold til det indholdsmæssige er den politiske kommentator i højere grad med til at tale til læseren som borger, når politik bliver forstået som et *samarbejde*. Det er relevant for læseren som borger, når kommentatoren fremsætter synkrone og diakrone perspektiver og lader personbeskrivelser indbefatte overvejelser om politikerne som repræsentanter, der forvalter en rolle, herunder om deres værdier, moral og drivkræfter. Relevant for læseren som borger er også kommentatorens vurdering af mediernes rolle samt politikernes sprogbrug og argumenter.

6. Modtager: Læserreaktioner på avisens politiske

kommentarer

Det næste trin i forskningsdesignet var at lave protokollæsninger med en række læsere og undersøge, hvorvidt de reagerer på nogle af de samme ting, som skitseret i den retoriske kritik, herunder om og i så fald hvordan deres reaktioner kan nuancere kritikken og bidrage med at afdække aspekter, som den retoriske kritik ikke favner.

Hvad er protokolanalyse, og hvorfor protokolanalyse af aktuelle, politiske kommentarer som supplement til den retoriske kritik?

Audience studies eller *receptionsstudier* er et omfattende forskningsfelt med *medieeffekt* og *mediereception* som to store underkategorier. Internationalt er David Morley en af de mest kendte receptionsforskere, og hans bog *Nationwide Audience: Structure and Decoding* betragtes af mange som en første milepæl inden for receptionsforskningen (Morley 1980; Kolstrup m.fl. 2009, s. 455). I Skandinavien har især Kim Schrøder og Klaus Bruhn Jensen bidraget til udviklingen af receptionsforskningen (Bruhn Jensen 1986, 1988 og 1991; Schrøder m.fl. 2003, Schrøder 2013; Kolstrup m.fl. 2009, s. 455). Man er blandt andet interesseret i, hvordan et publikum skaber *betydning* eller *mening* med det, de ser eller læser, samt deres *brug* og *tilfredsstillelse* (uses and gratifications) eller *fascination*. Forskningen har inden for de seneste år bidraget til en større forståelse af medieeffekt og mediereception i relation til social baggrund, etnicitet, køn og alder. Ved Københavns Universitet oprettede man i 2008 et såkaldt *Experience Lab*, hvor netop mediebrugerens reception af og interaktion med forskellige medier kan afprøves, herunder både mere traditionelle medier som tv, men også nyere medier som internettet og computerspil. Afhandlingens receptionsstudier er udført i Experience Labs lokaler.

Ifølge Nete Kristensen og Unni From er *forskningen i avislæsning* sparsom (Kristensen og From 2011, s. 80), og hvor den forskning, der findes, primært centrerer sig om nyheder (Poulsen 1996; Kock 2002; Holm og Haahr 2003). Jeg har ikke kunnet finde undersøgelser, der specifikt forholder sig til receptionen af politiske kommentarer, hverken skriftligt i avisen eller mundtligt i tv, og denne undersøgelse må derfor betegnes som den første af sin slags. Studiet er også nyt på den måde, at relativt få receptionsstudier bliver gennemført med udgangspunkt i *protokolanalyse*, eller hvad jeg her benævner *tænke-højt-læsning*. Inden jeg præsenterer undersøgelsens konklusioner, redegør jeg for, hvad protokolanalyse er, og hvordan jeg bruger metoden.

Tænke-højt-læsning i kombination med simultant uddybende interview

Protokolanalysen er en metode, der især er blevet brugt i 1980'erne og 1990'erne til at studere mentale processer inden for områder som psykologi, uddannelse og kognition, og hvor man beder en person "tænke højt", mens han eller hun udfører en kognitiv opgave med henblik på at få et indblik i den mentale proces. Med bogen *Protokol Analysis: Verbal Reports as Data* har Karl Anders Ericsson og Herbert A. Simon skrevet et hovedværk om metoden (Ericsson og Simon 1984, 1993), og Simon er herudover også kendt for sin nyskabende forskning om beslutningstagningsprocesser i økonomiske organisationer, som han nogle år forinden (1978) modtog *The Nobel Memorial Prize in Economics* for. Inden for den retoriske forskning er protokollæsning blevet brugt i forbindelse med skriveundervisning (se for eksempel Swarts, Flower og Hayes 1984) og også i et forskningsprojekt om politisk journalistik i forbindelse med avislæsning (Kock 2002). Vender man sig mod medieforskningen betegnes Tamar Liebes og Elihu Katz' studie af tv-serien *Dallas* som et "milestone study", hvor seerne engageres i dialog, mens de ser serien (Liebes og Katz 1990; Bruhn Jensen 2012, s. 179). I en mediefaglig kontekst er der også flere, der bruger protokolanalyse til at få større indsigt i forskellen på kvinders og mænds reception af forskellige medier. For eksempel har Paul Vettehen, Gabi Schaap og Solange Schlösser lavet en undersøgelse af,

hvordan kvinder og mænd verbaliserer deres tanker, mens de ser nyheder, og hvor de efterfølgende opsummerer, hvad forskellene i deres tanker består i (Vettehen, Schaap og Schlösser 2004). Helen Wood har også viet en stor del af sit arbejde til at studere kvinders interaktion med fjernsyn, hvor hun i bogen *Talking with Television: Women, Talk shows and Modern Self-reflexivity* forsøger at indfange fjernsynskiggeri som et dynamisk, kommunikativt forhold, og hvor hun udvikler metoden *text-in-action*, hvilket består i optagelser og transskriptioner af både lydsporet fra fjernsynsprogrammet og deltagernes reaktion til brug i en analyse – i Woods tilfælde diskursanalyse (Wood 2009). Hun får i et review af bogen i tidsskriftet *Participations. Journal of Audience and Reception Studies* stor ros for sin metodiske nytænkning. "[I]t is Wood's method that is particularly significant here. Wood is able to question the boundaries of the text as complete and to show how the viewer responds as the programme is broadcast (rather than after it as in many other studies). (Sadler 2010, s. 181). Slutteligt skriver revieweren også: "I like the potential that the 'text-in-action' method offers researchers. It's bold and exciting and I can't wait to see what other researchers do with it." (Sadler 2010, s. 182). Med inspiration fra disse studier og fra et pilotstudie med fem studerende, som jeg gennemførte i juni 2012, har jeg gjort mig følgende tanker om gennemførelsen af egne protokolanalyser¹⁸.

En umiddelbar, samtidig reaktion på teksten

Protokolanalyserne er forløbet på den måde, at respondenterne er blevet præsenteret for en politisk kommentar, hvori der var sat en række markeringer, og hvor respondenterne blev bedt om at læse op og stoppe ved markeringerne og "tænke højt" om den tekst, som respondenterne lige havde læst. Sammenlignet med den dominerende metode inden for receptionsforskning, som er det kvalitative forskningsinterview, som enten kan foregå i fokusgrupper eller individuelt, og hvor respondenterne retrospektivt interviewes om medieindhold, som de for relativt nylig har været eksponeret for (Bruhn Jensen 2012, s. 179), har protokolanalysen den klare fordel, at der her lægges vægt på den *spontane*

¹⁸ I pilotstudiet deltog fem retorikstuderende, hvor de så en udsendelse af *Mogensen og Kristiansen*, hvor de talte højt undervejs. Pilotstudiet blev gennemført i juni 2012.

reaktion på teksten. Respondenten fastholdes i at udfolde sin egen, umiddelbare oplevelse her og nu frem for at skulle formulere sig mere samlet om genren ud fra oplevelser, som måske ligger længere tilbage.

Social interaktion som del af metoden

I den traditionelle forståelse af protokolanalyse tilstræber man, at personen ikke interagerer med forskeren undervejs, for ikke at forstyrre gengivelsen af de mentale operationer, der iværksættes i løsningen af opgaven, og i en traditionel udgave af metoden placerer interviewer sig derfor uden for respondentens synsfelt (Ericsson og Simon 1993; Hoff-Clausen 2007, s. 110). Jeg bruger ikke metoden i traditionel forstand, men som *et udgangspunkt for at tale om en tekst med en læser*, og en vigtig del af metoden er derfor den *interaktion*, der er mellem respondenten og interviewer, hvor metoden til tider kan minde om et kvalitativt forskningsinterview, eller hvad jeg her benævner et *simultant uddybende interview*, og hvor interviewer er fysisk placeret over for respondenten (Kvale 1997). Denne tilrettede udgave af protokolanalysen lægger sig tæt op af den måde, som Elisabeth Hoff-Clausen bruger metoden på i sin afhandling. Om denne tilrettede udgave skriver hun: "I min anvendelse af protokolanalyse er denne (...) led i et interview, altså en social interaktion, og tænke-højt-testen har karakter af en form for samtale om teksten, der blot har fokus på, hvordan den ene part oplever og reagerer på denne." (Hoff-Clausen 2007, s. 110).

Et minimum af involvering fra interviewer

Sammenlignet med et almindeligt kvalitativt forskningsinterview udmærker denne sammensatte metode sig ved et *minimum af involvering fra forskeren*, da forskeren ikke kan præge interaktionen ud fra sine interviewspørgsmål, men lader samtalen udspringe af respondentens læsning af og reaktion på teksten. De spørgsmål, der stilles, er hovedsageligt af uddybende karakter med henblik på at få respondenten til at sætte flere ord på det oplevede – ikke at dreje samtalen hen på andre perspektiver end dem, som respondenten tager op. For eksempel brugte jeg undervejs spørgsmål som "Kan du sige noget mere?", "Kan du uddybe

det?” eller blot et bekræftede ”Hmm, ja...”. Lidt populært kan man sige, at ”serve-retten” hele tiden var hos respondenterne. Mit klare indtryk efter at have gennemført analyserne var, at respondenterne med afsæt i deres egen umiddelbare læsning af teksterne syntes at komme med langt mere interessante og nuancerede påstande om genren end ved den indledende samtale, hvor jeg for at få samtalen i gang og for at få etableret en god kontakt stillede dem spørgsmål om deres brug og oplevede udbytte af genren som i et traditionelt kvalitativt forskningsinterview. Indledningsvis var der en klar tendens til, at respondenterne gengav mere trivielle påstande og opfattelser af genren, mens det, de sagde, blev væsentlig mere specifikt og nuanceret, når de havde en konkret tekst at forholde sig til og reagere på.

Materiale

Tænke-højt-læsningens materiale består af tre aktuelle politiske kommentarer fra danske landsdækkende aviser, henholdsvis Thomas Larsens kommentar ”Møgsager regner ned over regeringen” fra Berlingske Tidende, Hans Engells kommentar ”Regering med hurtig svingdør” fra Ekstrabladet og Peter Mogensens kommentar ”Kampagnen mod Bødskov” fra Politiken. Alle kommentarer er fra onsdag den 11. december 2013 og er således fra dagen, før de første protokolanalyser gennemføres, hvilket sker henholdsvis den 12. og 13. december 2013. *Aktualitet* har således været det afgørende udvælgelseskriterium, hvilket jeg gjorde mig flere overvejelser omkring. For det første skulle læsesituationen være så naturlig som mulig. Politiske kommentarer er en nyhedstekst, som de fleste læser, når de er aktuelle og ikke flere uger efter deres udgivelse. For det andet sikrer et sådant undersøgelsesdesign, at der ikke kan ske en nøje udvælgelse af analyse materialet, hvor der kan lægges op til reaktioner, der skal bekræfte forskerens pointer fra tidligere tekststudier. Teksterne er således ikke de tekster, der har ligget til grund for de forudgående studier af genren, som den retoriske kritik er baseret på. Ideen er netop, at hvis kritikken skal være en mere gennemgående kritik, skal denne kunne gøre sig gældende på et tilfældigt uddrag af genren. I forhold til *antallet* af kommentarer gjorde jeg mig også flere overvejelser: Materialet skulle indeholde mere end én

kommentar for at sikre, at en enkelt kommentators eventuelle særlige stil, emnevalg eller lignende ikke kommer til at dominere læsningen. Materialet skulle også indeholde mere end to kommentarer, eftersom respondenterne muligvis med to kommentarer kunne få den opfattelse, at disse var udvalgt som eksempler på henholdsvis en god og dårlig politisk kommentarer. Når der er valgt tre kommentarer og ikke flere, skyldes det et praktisk hensyn, idet respondenterne skal kunne nå at læse kommentarerne inden for et rimeligt tidsrum, hvor de ikke bliver for udmattede og mister koncentrationen.

Jeg gjorde mig også overvejelser i forhold til, om det kunne være en idé at udvælge henholdsvis en god og en mindre god kommentar ligesom i forskningsdesignet hos blandt andet Schryer (Schryer 2002), Urban og Schweiger (Urban og Schweiger 2013), Rager (Rager 1993) eller Jungnickel (Jungnickel 2011). Jeg gik dog væk fra denne idé af to grunde. For det første fordi det var svært at finde klokkeklare eksempler, hvor den ene kommentar entydigt henvender sig til læseren som tilskuer, mens den anden henvender sig til læserens som borger. Som genren praktiseres vil de enkelte kommentarer ofte både indeholde gode og dårlige elementer, dog som oftest primært dårlige. For det andet fordi man ved at lave et sådant forskningsdesign kan ende i en situation, hvor respondenterne får en fornemmelse af designet og på en kunstig måde begynder at lede efter grunde til at rose eller dadle teksten med det formål at gerne ville fremstå som en dygtig respondent, der har gennemskuet designet og svarer "rigtigt". I praksis synes det at fungere fint, at alle tekster både kunne roses og dadles på et lokalt plan. Respondent 3 begynder afslutningsvis selv at rangliste kommentarerne, mens flere af de andre respondenter afslutningsvis blot nøjes med at opsummere, hvad de ser som styrker og svagheder i teksterne.

Rekruttering af respondenter

I alt har otte respondenter gennemført tænke-højt-læsninger af de ovennævnte kommentarer. Dog nåede respondent 1 og 4 kun at læse og reagere på to af de tre kommentarer inden for de to timer, der var afsat til hver respondent. Antallet af respondenter er afgjort ud fra, hvad der var praktisk muligt i forhold til tid og

ressourcer, og otte respondenter syntes også at være tilstrækkeligt i forhold til at nå et *mætningspunkt* (Kvale 1997, s. 109-110). Rekrutteringen er sket på forskellig vis for at imødekomme stratificering i forhold til *køn, alder* og *uddannelsesniveau/beskæftigelse*. Først og fremmest brugte jeg en database hos Experience Lab på Københavns Universitet, men da personer i denne database viste sig at være en forholdsvis homogen gruppe af studerende på Det Humanistiske Fakultet og IT-universitetet i København, måtte jeg også iværksætte rekruttering af respondenter gennem andre kanaler. Jeg benyttede mig blandt andet af min position som studieleder for Retorik på Folkeuniversitetet i København og den adgang, som jeg herigennem har til deltagere på en række hold. Sidst men ikke mindst blev en enkelt respondent rekrutteret gennem mit professionelle netværk. Mailen, som blev udsendt via forskellige mailinglister, er vedlagt som bilag. Ud fra flere positive tilbagemeldinger end jeg havde brug for, endte jeg med at kunne sammensætte en respondentgruppe bestående af fire kvinder og fire mænd, hvor den yngste respondent er 25 år, mens den ældste er 66 år, og hvor uddannelsesniveaut spænder fra en kortere uddannelse i detailbranchen til en ph.d.-grad. En liste med respondentprofiler er vedlagt som bilag.

Fremgangsmåde

I den indledende briefing til respondenterne havde jeg nedskrevet følgende, som jeg med mindre variation sagde til alle respondenterne forud for øvelsen:

”Jeg er interesseret i dine umiddelbare reaktioner på en række politiske kommentarer. Jeg starter med at stille dig en række spørgsmål, der går på din brug af politiske kommentatorer. Herefter går vi over til en tænkehøjt-læsning, hvor du skal læse tre tekster. Det foregår på den måde, at du skal læse passager op, fra markering til markering, og efter hver passage sige, hvad der falder dig ind, altså ”tænke højt”. Der er ikke noget, der er rigtig eller forkert. Jeg er interesseret i din oplevelse og erfaringer med at læse politiske kommentatorer, at vi samtaler om teksten, og at vi får så mange pointer frem som muligt. Jeg er hverken interesseret i din politiske

overbevisning, hvor meget du ved om politik eller kvalifikationer som oplæser. Går oplæsningen galt, går du blot tilbage og starter forfra. Afslutningsvis stiller jeg dig igen et par mere generelle spørgsmål om genren. Er det ok? Har du nogen spørgsmål, inden vi går i gang?”¹⁹

Instruktionen var udformet ud fra et formål om at sætte respondenten ind i øvelsen på en så *nøgtern* måde som muligt, uden at præge respondentens udsagn. I instruktionen fortalte jeg ikke indledningsvis om, at studiet var en del af en afhandling om genren og dens kvalitet, idet jeg ikke ville risikere, at respondenterne følte sig pressede til at have en mening om det, men at tanker om kvalitet alene kom frem, hvis respondenterne fandt det naturligt.

Bearbejdning af interviews

En første bearbejdning af materialet var transskription af samtlige interviews. Jeg stod selv for dette og fik herigennem en stor fortrolighed med materialet. Herefter bestod bearbejdningen i flere gennemlæsninger af materialet med henblik på en *kondensering*, det vil sige at sortere efter interessante pointer i de enkelte interviews, og herefter en *kategorisering*, det vil sige at samle materialet ved at fremsætte en række kategorier på tværs af materialet (Kristensen og From 2011, s. 90-91). Kategorierne blev først og fremmest udviklet med udgangspunkt i og respekt for interviewmaterialet og dets helhed. Kategorierne om kommentatorernes *adfærd* og *tematikker* og punkterne herunder fra den retoriske kritik blev ikke anvendt slavisk, men som en overordnet forståelsesramme.

Hvad reagerer respondenterne på?

En fremstilling af dette studie kan læses i sin helhed i artiklen *Læserreaktioner på avisens politiske kommentarer: En ekskluderende, postulerende diskurs?* (artikel c). Ligesom ved den retoriske kritik nøjes jeg her med at komme med studiets konklusioner og henviser til artiklen for en mere udfoldet argumentation for de enkelte påstande og belæg herfor i form af citater fra tænke-højt-læsningen.

¹⁹ Se bilag 4 for guiden til undersøgelse af modtagernes reception.

Reaktioner på kommentatorernes adfærd

I forhold til kommentatorernes *adfærd* reagerer stort set alle respondenter på kommentatorernes manglende argumentation. Langt de fleste reaktioner går på dette. Respondenterne kritiserer, at kommentatorerne fremsætter påstande, som de ikke kommer med belæg eller begrundelser for. I sammenhæng med dette reagerer flere af respondenterne også på kommentatorernes brug af ladede ord og metaforer, hvor respondenterne typisk begynder at gætte på mulige implicite påstande. Nogle af respondenterne påpeger, at de oplever kommentatorernes ladede ord og metaforer som problematiske, fordi de bliver usikre på kommentatorens hensigt. Respondenternes kritik af den manglende og implicite argumentation relateres af flere af dem til deres egen *brug* af genren, som blandt andet består i at få argumenter, som de kan bruge videre i diskussioner med venner, familie og kollegaer, og hvor det opleves som problematisk, at kommentatorerne ikke argumenterer, fordi læseren derved ikke kan overtage argumentet. I forhold til kommentatorernes adfærd reagerer flere respondenter også på kommentatorernes *alvidende facon*, hvor de forholder sig kritisk til, at kommentatorerne foregiver at vide, hvad politikere, vælgere og andre tænker. To af respondenterne er dog mindre skeptiske. De stoler på, at kommentatorerne har denne indsigt, som de kan viderebringe, og de ser det som relevant for dem som borgere.

Reaktioner på kommentatorernes tematikker

I forhold til kommentatorernes *tematikker* dadler respondenterne kommentatorernes fokus på personer, politik som et strategisk spil og det, respondenterne opfatter som "nemme gæt". Respondenterne roser dog også kommentatorerne for at bidrage med ny viden, herunder *historiske perspektiver, viden om sager og praktiske forhold og relationer*, der kan påvirke den politiske beslutningsproces.

En ekskluderende diskurs?

Studiet bidrager også med indsigter, som ikke opstod ud af nærlæsningen af tekster. Det var især tydeligt, at fire af respondenterne til tider føler sig ekskluderet som læsere – at de føler, at de ikke er tekstens intenderede modtagere. Respondenterne peger især på tre ting, som får dem til at føle sig ekskluderet: Kommentatorernes *sprogbrug*; det relativt *omfattende kendskab*, som kommentatoren forudsætter, at læseren har til *aktuelle hændelser og sager*; og det relativt *omfattende kendskab*, som kommentatoren forudsætter, at læseren har til diverse *politikere* og *andre aktører i politik*. At genren har en ekskluderende virkning på en række modtagere har ikke tidligere været påpeget i forskningslitteraturen og går også stik imod mediernes egen formålsbeskrivelse.

Refleksioner over protokolanalyse som metode

Inden jeg sammenligner den retoriske kritik og undersøgelsen af læsernes receptioner diskuterer jeg i dette afsnit, hvad man kunne have gjort anderledes i forhold til protokolanalysen.

De fleste af respondenterne går uopfordret i gang med at evaluere teksterne som en naturlig del af den måde, de reagerer på teksten. Som tidligere nævnt, italesætter jeg ikke det evaluerende formål med øvelsen indledningsvist, idet jeg håber på at få nogle mere kvalificerede reaktioner, hvis respondenterne ikke bliver instrueret i at skulle forholde sig evaluerende, men kun gør dette, hvis det falder dem naturligt. Et problem i denne forbindelse er dog, at der er enkelte af respondenterne, der kun forholder sig evaluerende til teksterne i et meget lille omfang. En af respondenterne begynder for eksempel i stedet at diskutere det indholdsmæssige i kommentarerne som en slags "mini-kommentator" (Nielsen m.fl. 2011). Hvis man skal gennemføre et lignende studie, kan man overveje, om det er bedre at instruere respondenterne, så de på forhånd ved, at det videnskabelige fokus er en evaluering af genren, således at de i stedet for at blive bedt om at "tænke højt" om det, der nu falder dem ind, direkte bliver instrueret til at forholde sig evaluerende til det, de har læst. Omvendt er det interessant og

en pointe i sig selv, at nogle af respondenterne spontant påtager sig en rolle som mini-kommentatorer, hvilket jeg også uddyber i artiklen. Der vil muligvis også være respondenter, der ikke magter den kritiske øvelse og simpelthen ikke har refleksioner, der går i denne retning, og over for disse respondenter vil en sådan instruktion måske bringe dem i forlegenhed.

En åbenlys ulempe ved tænke-højt-læsning er, at det kræver en forholdsvis *læsestærk respondent*, hvor mindre læsestærke respondenter hurtigt kan miste tråden og måske ligefrem føle sig utilstrækkelige. Selv for de læsestærke respondenter kan øvelsen være en kognitiv udfordring, idet respondenterne både skal læse højt, forstå teksten og kommentere indholdet i denne. Respondent 7 gør opmærksom på dette et par gange undervejs: "Jeg synes lidt, at jeg har mistet hans røde tråd (...) Jeg er blevet hægtet lidt af, men måske er det også, fordi vi sidder og snakker om det, så har jeg mistet lidt af flowet." (59.45) Og senere fortsætter han: "Jeg er helt ophedet." Jeg svarer ham bekræftende ved at sige, at det også er hårdt at læse op, hvortil han svarer: "Ja, og samtidig skal man tænke over det. Man kommer hurtigt til at ignorere, hvad man egentlig læser (...) Det kræver lige lidt ekstra." (1.01.10) Respondent 8, der undervejs har kæmpet lidt med at læse teksterne højt, siger også efter at have læst den tredje og sidste kommentar: "Var det det? Øj, det var dejligt. Så skal jeg ikke læse mere avis for i dag, kan jeg godt fortælle dig." (1.20.50)

To af de otte respondenter viste sig at have en anden baggrund end dansk. Umiddelbart var dette ikke et problem, eftersom begge kunne læse og tale dansk, men det komplicerede selvsagt øvelsen, at de skulle læse højt på et andet sprog end deres modersmål. Respondent 6, der har svensk baggrund, var ikke videre mærket af det, men enkelte steder studser han over vendinger, for eksempel Hans Engells brug af vendingen "hældt ud", som han tilsyneladende ikke forstår (1.17.40). Undervejs har han i sine reaktioner også flere svenske vendinger, hvilket dog i situationen er helt uproblematisk, idet det på ingen måde fører til forståelsesmæssige problemer imellem os. Respondent 5, der har kinesisk baggrund, begynder flere steder at springe i teksten. Hun begrundet det selv på forskellig vis med reference til de læsestrategier, som hun selv ville bruge i en

normal situation: "Jeg hopper ofte. Hvis jeg kender sagen, så læser jeg ikke. Kan jeg bare gå videre?" (20.00) Jeg giver respondenten lov til at bruge alternative læsestrategier og lader hende skimme, scanne og springe rundt i teksten, som hun lyster. Protokolanalysen med denne respondent former sig derfor anderledes, og respondenten gør sig knapt så mange tekstnære observationer, men bidrager dog stadig med relevante reaktioner. Til fremtidige protokolanalyser kan man overveje, om der i hvervemaileden skal stå noget om modersmål og forudsætninger, omvendt kan det måske virke fjendtligt, og måske er en bedre løsning blot at hverve lidt flere respondenter, end man har brug for. På denne måde sikrer man sig også samtidig imod, hvis en lydoptagelse skulle blive af ringe kvalitet, eller hvis der er respondenter, der bliver syge.

En sidste overvejelse i forhold til et videre studie er at lade *rækkefølgen* af artefakterne være valgfri for respondenterne, således at rækkefølgen kan udelukkes som havende betydning for læsningen. I afhandlingens studie startede alle respondenter med Thomas Larsens kommentar, men gik herefter forskelligt frem. Jeg havde ikke på forhånd overvejet en egentlig strategi for dette, og lod også i enkelte tilfælde respondenter vælge rækkefølgen selv. I afhandlingens receptionsstudie var der ikke mønstre, der tydede på, at respondenternes reaktioner var relateret til den rækkefølge, som de læste teksterne i, men i et nyt studie kunne man overveje at variere rækkefølgen, så man er ude over en mistanke om dennes eventuelle betydning.

7. Sammenstilling af tekst- og receptionsstudier

Efter at have præsenteret begge hovedstudier i deres helhed, opsummerer jeg her, hvad de forskellige metoder umiddelbart kan bruges til, og hvordan de kan supplere hinanden. Hvordan bidrager receptionsstudierne til at bekræfte og nuancere de i den retoriske kritik fremsatte evalueringskriterier?

Publikumskonstruktioner som kvalitetskriterium er en relativ abstrakt størrelse, som jeg arbejder ud fra i den retoriske kritik, og som jeg forsøger at konkretisere i forhold til, hvad der i kommentatorernes sproglige adfærd og tematikker er med til at konstituere sådanne positioner. Respondenterne reagerer intuitivt i deres egenskab af borgere – går til teksterne og reagerer på og forholder sig evaluerende til dem i denne egenskab. De publikumskonstruktioner, som beskrives i den retoriske kritik, bliver således af respondenterne ikke brugt som *analysekategori*, men som en *rolle*, de træder ind i. Undersøgelsen kan således ses som et eksempel på, at en gruppe mennesker magter rollen som kritiske borgere, og at de ikke bare vil underholdes.

Som retorisk kritiker kan man kun gætte på, hvordan nogle modtagere vil opfatte en tekst, og med receptionsstudier kan man få dokumenteret, om den fremsatte kritik også *resonerer* i et konkret publikum. I det konkrete tilfælde må dette siges at gøre sig gældende i et stort omfang. Receptionsstudier synes dog ikke alene at bidrage med *be- eller afkræftelse*, men også med *supplering* og *nuancering*. For eksempel bidrog undersøgelsen til at nuancere, at den autoritære adfærd også relaterer sig til kommentatorernes ladede ord og metaforbrug. Det samme gælder kritikpunktet om den alvidende facon. Her bliver det i receptionsstudierne tydeligt, at dette ikke bliver opfattet som et problem af alle respondenterne, men at det primært er de respondenter, der stiller sig skeptisk i forhold til kommentatorens viden og ekspertstatus, som oplever alvidenheden som problematisk.

Når respondenterne påpeger, at kommentatorernes argumenter er vigtige at få, fordi de skal *bruge argumenterne i diskussioner med venner, familie og kollegaer*, er det også en pointe, som tekststudiet ikke favner, men som alene kan fremsættes på baggrund af receptionsstudier. Det samme gælder i forhold til det at føle sig *ekskluderet*. Der kunne muligvis have været et oplæg til dette i den retoriske kritik gennem analyse af sprog, lixtal og så videre, men den retoriske kritiker ville aldrig på baggrund af en tekstanalyse alene kunne drage en konklusion om en *følelse* hos et publikum.

I den retoriske kritik kritiserer jeg, at kommentatorerne til tider giver deres argumenter vægt i kraft af deres påståede enighed om noget, og at dette er problematisk, idet det kommer til at stå i stedet for egentlige indholdsmæssige argumenter. De fleste respondenter er forholdsvis ukritiske over for dette, og kun en enkelt respondent efterspørger, at kommentatorerne i højere grad udfordrer hinanden i stedet for at tale i flok. I dette tilfælde resonerer receptionsstudierne ikke med den retoriske kritik. Det betyder imidlertid ikke, at pointen ikke er rigtig eller vigtig, idet en egenskab, som kritikeren påpeger, godt kan være relevant, selvom respondenterne ikke er bevidst om den, men det kan tjene til at illustrere, at der er forskel på, hvad den trænede retoriske kritiker lægger mærke til, og hvad lægmand umiddelbart reagerer på, og at metoderne skal bruges med dette for øje.

Gennem protokollæsningerne blev det tydeligt, at respondenterne i forhold til kommentatorernes sproglige adfærd primært fremhæver og diskuterer de *negative aspekter*. En forklaring kan være, at genren er blevet kritiseret meget i den offentlige debat, og at respondenterne er påvirket heraf med en grundlæggende negativ indstilling. Det kan også skyldes, at det at evaluere i vores kultur primært betragtes som det at fremhæve aspekter, der kan forbedres, og at det derfor er mest naturligt for respondenterne at falde ind i denne rolle. Dog forholder det sig anderledes, når respondenterne reagerer på de tematikker, der bliver taget op, hvor de ikke kun peger på de tematikker, som de ikke finder relevante, men også peger på det, de gerne vil have mere af. I forhold til adfærden handler det muligvis om, at den hensigtsmæssige adfærd

ikke er så tydeligt præsenteret. Øvelsen her består i at pege på noget, der ikke er der, eller som kun er der i et ringe omfang, og at det tankemæssigt er en sværere øvelse. Når en evaluering kræver dette, er det en opgave, som den akademiske kritiker må påtage sig.

I forhold til tematikkerne bekræftede respondenterne i meget høj grad pointerne i den retoriske kritik. Pointerne om at fokus på personer, spin og strategi samt nemme spådomme er med til at ødelægge den politiske debat, er mere velkendte pointer, der også gennem de seneste år er blevet artikulert i den offentlige debat, og det var derfor heller ikke overraskende, at respondenterne pegede på dette. Derimod var det mere overraskende, at respondenterne evnede at pege på tematikker, som de fandt relevante, herunder det om historiske perspektiver, viden om sager og praktiske forhold samt relationer, der kan påvirke den politiske beslutningsproces.

8. Afsender: Diskussion af de fremsatte evalueringskriterier i ekspertinterviews med tre politiske kommentatorer

Slutteligt har jeg præsenteret tre politiske kommentatorer for respondenternes reaktioner samt diskuteret afhandlingens forståelse af kvalitet og mulige evalueringskriterier med dem. Formålet var at afprøve evalueringskriterierne og nuancere antagelserne i endnu en ombæring ud fra *afsenderens perspektiv*.

Ligesom jeg i undersøgelsen af modtagers reception har været åben over for at diskutere teksternes kvalitet og bruge undersøgelsen til at udvikle kvalitetskriterierne, gik jeg til ekspertinterviewene på samme måde.

Jeg definerer et *ekspertinterview* som et interview med en person, der har en særlig indsigt i et emne, felt eller praksis. Ekspertinterviewet er ikke en kilde til objektiv information, men et perspektiv fra en særligt indsigtfuld person, der kan bruges i en faglig diskussion. Som nævnt tidligere bruger Nete Kristensen og Unni From også ekspertinterviews som et tredje trin i deres forskning om kulturjournalistik, og de peger netop på denne funktion, hvor interviewpersonen ikke alene fremlægger sit syn, men også indgår i en diskussion og refleksion over forskellige forhold sammen med interviewerens (Kristensen og From 2011, s. 94 og 97). Når man gennemfører ekspertinterviews med dette formål ligger de sidst i forskningsprocessen og kræver et stort forberedende arbejde fra interviewerens, idet interviewerens skal have en viden, der matcher praksisudøverens, så interviewerens er klædt på til at udfordre og diskutere med eksperten. Michaela Pfadenhauer påpeger i den forbindelse, at interviewerens skal være en *quasi-ekspert* for at kunne gennemføre et ordentligt interview. Samtalen kan kun betegnes som et ekspertinterview, hvis denne foregår mellem to *ligeværdige parter*, der begge har en omfattende viden om det, der snakkes om (Pfadenhauer 2009, s. 87; Kristensen og From 2011, s. 96).

Til sammenligning med denne anvendelse af ekspertinterviews har Marie Hemmingsen og Mette Sigtenbjerggaard i forbindelse med deres studie af kommentatoren som en hybrid mellem journalist, politiker og ekspert også

gennemført en række interviews med politiske kommentatorer, politikere og redaktører om kommentatorrollen, hvor interviewene lå først i forskningsprocessen og havde en mere afdækkende funktion, og hvor interviewene blev brugt som afsæt til at udlægge mediebranchens egen forståelse af, hvad der gør en god kommentator (Hemmingsen og Sigtenbjerggaard 2008). Med et formål om at beskrive medielogikker var Hemmingsens og Sigtenbjerggaards rolle efterfølgende at kondensere og kategorisere udtalelserne fra eksperterne, ikke at forholde sig kritisk hertil. Man kan sige, at hvor Hemmingsen og Sigtenbjerggaard bruger ekspertinterviewene tidligt i processen til at få adgang til *viden om underliggende normer*, bruger jeg interviewene sidst i processen for at *diskutere genrens kvalitet*.

Rekruttering af interviewpersoner

I rekrutteringen af interviewpersoner tog jeg i første omgang kontakt til de tre politiske kommentatorer, som havde leveret materiale til protokolanalysen, og hvis kommentarer også indgår i tekstkorpuset i den retoriske kritik. Tanken var, at kommentatorerne ville blive mere interesseret og engageret, hvis jeg kunne vise dem analyse af og reaktioner på egne tekster. Både Thomas Larsen og Hans Engell meldte positivt tilbage, mens Peter Mogensen desværre ikke kunne afse tid. Jeg benyttede dette afbud som en mulighed for at kontakte en tredje kommentator, hvor valget faldt på Ritt Bjerregaard, idet hun med en livslang politisk baggrund højst sandsynligt vil kunne bidrage med særlige perspektiver. Optimalt set havde ekspertgruppen været sammensat, så alle baggrunde var repræsenteret – også en kommentator med rådgiver-baggrund – men dette lod sig desværre ikke gøre i praksis. Forud for kontakten med eksperterne gjorde jeg mig overvejelser omkring, at formatet skulle være overskueligt for eksperterne at deltage i. Således var der ingen forberedelse fra eksperternes side forud for mødet, og selve mødet var kun estimeret til at vare en time²⁰. Sådanne overvejelser er afgørende for en vellykket undersøgelse.

²⁰ I praksis endte både interviewet med både Thomas Larsen og Hans Engell dog med at vare lidt længere. Se bilag 7.

De tre kommentatorers meritter kan kort opsummeres således: Thomas Larsen har en journalistisk baggrund. Han har både været ansat på Jyllandsposten og Børsen og har skrevet flere biografier om danske toppolitikere og erhvervsfolk. Han har siden 2005 været ansat som politisk kommentator på Berlingske Tidende. Hans Engell har også en journalistfaglig baggrund, hvor han blandt andet har fungeret som pressechef for det Konservative Folkeparti, men efterfølgende blev han aktiv politiker – blandt andet med hverv som forsvarsminister i Poul Schlüters regeringstid samt konservativ partiformand. Efter sin afgang fra politik blev Hans Engell først administrerende chefredaktør ved Ekstrabladet, og siden folketingsvalget i 2007 har han været tilknyttet TV2 News som politisk kommentator og skriver også fast i denne egenskab i Ekstrabladet. Ritt Bjerregaard har en baggrund som politiker. Hun har bestredet mange forskellige poster, blandt andet som undervisningsminister og socialminister i Anker Jørgensens regeringstid og som EU-kommissær. Hendes sidste politiske hverv var som overborgmester i København indtil 2010, hvorefter hun trak sig tilbage efter en lang politisk karriere. Siden da har hun medvirket som kommentator i *Jersild og Spin* og senere i *Analyseministeriet* på DR2²¹.

Fremgangsmåde

I mødet med kommentatorerne præsenterede jeg indledningsvis ph.d.-projektet og dets overordnede formål om at ville diskutere genrens formål og kvalitet. Jeg stillede også en række spørgsmål for at sætte en diskussion i gang. Jeg spurgte blandt andet om, hvad kommentatoren havde gjort sig af *overvejelser om egen medvirken* som politisk kommentator – både i forbindelse med deres debut og undervejs. Jeg spurgte også om, hvad de så som *formålet med politiske kommentarer*, og hvad de så som en *god og mindre god kommentar*. Et sidste spørgsmål var, hvordan de mente, at en politisk kommentar kan blive mere *relevant for borgeren*. Efter disse spørgsmål, som skulle medvirke til at rammesætte diskussionen, viste jeg medbragte slides med udvalgte citater fra respondenterne med nogle af de væsentligste kritikpunkter af og konstruktive

²¹ Den Store Danske Gyldendals åbne encyklopædi under opslag om henholdsvis Hans Engell, Thomas Larsen og Ritt Bjerregaard.

forslag til genren. Disse slides er vedhæftet som bilag. I praksis valgte jeg at præsentere respondenternes reaktioner. På denne måde kunne jeg referere til en tredjepart og undgik at agere som kritiker selv over for eksperterne. Jeg fremdrog dog også nogle af de pointer undervejs, som min egen nærlæsning af teksterne havde genereret, og kritikken blev således i praksis en samlet overlevering af både tekst- og receptionsstudier.

I et ekspertinterview, hvor man skal præsentere en kritik af en genre, som eksperten selv jævnlige bidrager til, stilles der store krav til, at interviewerens formår at etablere en god atmosfære. Hvis eksperten føler sig angrebet, kan han eller hun gå i forsvarsposition, og interviewets fælles udviklende formål får derved svære kår. Jeg brugte forskellige formuleringer for at få eksperten til at gå med på øvelsen med at evaluere genren. For eksempel sagde jeg: "Med afhandlingen vil jeg gerne facilitere en diskussion mellem forskeren, læseren og kommentatoren – en fælles refleksion over genrens kvalitet." En anden formulering var også: "Hvis vi går ind på at evaluere genren, hvad er det så, der bliver kritiseret? Kan man lukke ned for det? Kan man ikke? Der kan du jo måske komme på banen med nogle forklaringer. Men også hvad er det for nogle ting i genren, som fungerer godt – altså som borgeren kan bruge til noget." Alle tre kommentatorer gik velvilligt med på øvelsen og siger også dette direkte. Thomas Larsen siger indledningsvis: "Man skal være meget ydmyg over for rollen og være selvkritisk over for praktiseringen af rollen og også lære af vores fejl." (14.30). Hans Engell efterspørger også i slutningen af interviewet ligefrem mere udveksling mellem universitet og praksis: "Det der kunne være interessant var jo, at der var en udveksling. At man mødes, at der var en eller anden form for dialog." (1.14.30).

Udover at skabe velvilje og få eksperten med på at evaluere genren, er en udfordring også på så kort tid at formulere de tanker, man har gjort sig om genren, men uden at bruge fagtermer, og uden at det bliver for detaljeret. Her var udtalelser fra receptionsstudiet igen en nøgle til at gøre diskussionen mere håndgribelig og konkret. Dog er det selvsagt en kompliceret øvelse at skulle holde fast i de overordnede evalueringskriterier og samtidig præsentere

konkrete eksempler på reaktioner på undersøgelsen med modtagerne. Der er flere typer af tekst i spil, men i praksis fungerede dette tilfredsstillende. Som det fremgår af de slides, som jeg medbragte til interviewene, præsenterede jeg enkelte steder både eksperterne for et uddrag af den tekst, som modtageren reagerer på, og selve reaktionen²².

Endelig forsøgte jeg som interviewer at tale så lidt som muligt og overlade ordet til eksperterne, hvilket var en udfordring, idet jeg samtidig skulle forklare hele projektet. I det første interview med Ritt Bjerregaard lykkedes dette i mindre grad, mens både Thomas Larsen og Hans Engell klart dominerer i deres interviews. Dette skyldes dels, at jeg reflekterede over min egen medvirken efter interviewet med Ritt Bjerregaard, og var mere opmærksom på det fremadrettet, men også at Thomas Larsen og Hans Engell hurtigere selv tog ordet og talte i længere perioder.

Yderligere diskussion og nuancering af evalueringskriterier

Alle kommentatorer var meget imødekommende og villige til at diskutere og reflektere over egen praksis. Jeg havde forberedt mig på en vis skepsis, men denne blev ret hurtigt gjort til skamme i alle tre interviews. Efter præsentationen af projektet siger Ritt Bjerregaard for eksempel: "Spændende, meget spændende." (Bjerregaard 2.04)

Manglende argumentation grundet pladshensyn og loyalitet over for kilder

I den første slide med respondenternes reaktioner, viste jeg et udvalg af respondenternes reaktioner på kommentatorernes manglende argumentation. Inden da havde Hans Engell allerede i den indledende diskussion selv været inde på, at det er vigtigt at give grunde for det, man som kommentator påstår: "Jeg prøver at argumentere i forhold til mig selv. Hvorfor var det en god tale? Hvorfor var det en dårlig tale? (...) Du [skal] kunne argumentere, og du skal være ret

²² Se bilag 6.

velunderbygget." (19.40) Han stiller sig således overordnet positiv for evalueringskriteriet. Såvel Ritt Bjerregaard som Thomas Larsen ser også velvilligt på dette evalueringskriterium og roser borgerne for deres kritiske sans. Ritt Bjerregaard kalder det både "en meget regulær indvending" (15.46) og siger også, at det er "meget interessant og opmuntrende" (18.39). Thomas Larsen formulerer det således: "Jeg opfatter det som ekstremt opløftende. For grundlæggende siger de jo, at de gerne vil vide mere om dybden. Jeg kan kun give dem ret." (43.00) Og igen senere: "Det er nogle kloge læsere, der efterspørger noget helt relevant. For sådan en som mig, der sidder tilbage og lytter til de ting, de siger, jamen så må jeg jo bare give dem ret." (44.40)

I den videre diskussion om, hvorfor man som kommentator ikke altid lever op til kriteriet om at argumentere for sine påstande, giver eksperterne især to forklaringer. For det første nævner både Hans Engell og Thomas Larsen et *pladshensyn*. Engell siger for eksempel:

"Nu vil jeg så sige omkring det med autoritetsargumenter, der vil læserne typisk overse en ting, nemlig at der er nogle snævre pladshensyn. Jeg ved godt, at vi er i det lavpraktiske, men når jeg for eksempel skriver klummer i Ekstrabladet, så har jeg et bestemt antal linjer. Jeg hører altid, at jeg skriver for langt og bliver bedt om at korte og bygge det op i mindre enheder. Jeg siger så, at jeg skriver kun til de klogeste af Ekstrabladets læsere. De kan godt læse med. Hvis du skal ind og begynde at komme med eksempler og begrundelser og så videre, så bruger du en masse plads på noget, som enhver redaktionssekretær vil kritisere." (51.18)

Thomas Larsen har samme pointe:

"[T]ypisk [har] man en artikel, der skal være x antal tegn, omkring 4.500 tegn, og det er ikke fordi, at jeg skal ud i den der klassiske undskyldning, men det er bare for at sige, hvad der er til rådighed, så kan du så sige, at i de klummer, hvor du har en hel stribe navne, du skal igennem, så er det klart, at der kommer det til at spille ind, at længden bliver et problem, for

der kan du simpelthen ikke nå at folde de enkelte argumenter ordentligt ud [artiklen, som respondenterne har læst, handler om, hvem der skal følge efter Morten Bødskov som justitsminister]. Hvis jeg nu havde lavet en specifik om Nikolaj Wammen og det, han kan og ikke kan, eller Mette Frederiksen og hendes styrker og svagheder, så havde jeg jo haft mange flere muligheder for at komme rundt om situationen (...) Men når det er sagt, så er det jo en helt berettiget indvending, de kommer med her. Selvfølgelig skal de da vide, hvorfor jeg mener, at Nikolaj Wammen vil kunne begå sig i det her job [som justitsminister].” (42.20)

Ligesom Engell henviser Larsen til *redaktionelle beslutninger*: ”Det er noget, vi har kampe om internt. Der er nogen, der synes, at det skal være så overskueligt og simpelt for læseren at navigere i og små korte enheder og så videre, og det kan få den konsekvens.” (45.56) En anden grund til den manglende argumentation er ifølge kommentatorerne selv, at det nogle gange ikke er muligt at fremsætte de egentlige belæg for en påstand på grund af *loyalitet over for en kilde*. Engell taler for eksempel om, at han i forbindelse med spekulationerne om Lars Løkke Rasmussens afgang som formand for partiet Venstre blev ringet op af netaviserne og Ritzaus Bureau og spurgt om, hvorvidt han anså det for sandsynligt, at Søren Gade, tidligere forsvarsminister og nu administrerende direktør i Landbrug og Fødevarer, ville stille op i et formandsvalg mod Kristian Jensen. Hans Engell anså dette for usandsynligt, men kunne ikke give de egentlige grunde hertil, idet disse ifølge Engell ville udstille Søren Gade på en upassende måde. I stedet valgte han at finde på nogle *pseudo-grunde*, blandt andet at Søren Gade havde svært ved at beslutte sig. Denne anden grund relaterer sig til kommentatorens relationer til kilden og det tillidsforhold mellem kommentator og kilde, som gør, at kommentatorerne har en viden, som de nogle gange kun til dels kan dele med befolkningen. Hvor den første grund om pladshensyn synes at være en reel udfordring, men hvor der måske er håb for, at kommentatoren med en større bevidsthed om kvalitetskriteriet vil gøre sig en ekstra overvejelse og i højere grad fremover tilstræbe at levere argumenter, måske ved at undgå at ”ville for meget” i en enkelt kommentar, og muligvis

fortsætte diskussion med redaktionen omkring formater, kræver den anden grund om loyalitet over for en kilde en videre diskussion.

Medskaber af virkeligheden?

Som jeg peger på i den retoriske kritik, er kommentatorerne med deres autoritet mange gange *medskabere af en virkelighed*, og den ikke-argumenterende adfærd kan være med til at "forplumre", om et udsagn skal forstås som en kendsgerning eller en vurdering, idet det kan være svært for læseren at fortolke udsagnets status. Mette Østergaards udtalelse i afhandlingens indledning er et eksempel herpå. I interviewet giver Engell udtryk for, at han på den ene side har tiltro til, at læseren er i stand til at opfatte hans udtalelser som subjektive vurderinger af en situation og ikke som kendsgerninger, men siger også samtidig, at han godt ved, at han som kommentator har en stor magt til at præge læserens opfattelse af tingene. For eksempel nævner han indledningsvis vurderinger af partilederrunder, hvor han godt er klar over, at han med sine meninger kan være toneangivende:

"[I forbindelse med] partilederrunde[r] bliver [jeg også] spurgt om, hvem der var bedst. Det at give dem karakter, der sidder du altså med meget i hænderne, for når det bliver sprøjtet ud på Ritzau, så er det ude i en stor del af landets aviser. Er det på eb.dk, så er der en halv million, der læser det. Og jeg ved udmærket godt, at hvis jeg siger, at Thorning var elendig, så er der jo en eller anden effekt af det. Mange mennesker vil jo gerne have et råd i forhold til, om det var godt eller skidt. Det kan de ikke lige selv se. Hvad skal vi egentlig selv synes om det der?" (19.00)

Her taler Engell meget tydeligt om en holdning, men der er også andre tilfælde, hvor der i højere grad er tale om en gråzone imellem, hvornår noget skal tolkes som en kendsgerning eller en holdning. Jeg spørger i interviewet ind til, om Engell kan give et eksempel på en kendsgerning, som han har fremført, men efterfølgende måske har tvivlet på. Som et svar på dette spørgsmål nævner han, at han har været med til at beskrive Helle Thorning-Schmidt som en uprøvet

forhandler og efterfølgende har erkendt, at det billede måske ikke havde hold i virkeligheden:

”Jeg har for eksempel skrevet ved flere lejligheder, at Thorning er den eneste, danske statsminister i nyere historisk tid, som ikke selv har siddet ved bordenden i et eneste forhandlingsforløb. Så var jeg oppe hos hende en dag, hvor hun siger til mig, at hun har set, at jeg siger, at hun er den eneste statsminister, der ikke har styret nogen forhandlinger, og at hun godt vil spørge mig om, hvilke forhandlinger Lars Løkke og Anders Fogh havde styret selv som statsminister. Hun synes, at det var en uberettiget kritik. Og der måtte jeg jo erkende, at de begge to som politikere tidligere havde styret forhandlingsforløb – at de begge to havde et image som forhandlende – men at jeg ikke kunne finde nogen forløb, hvor de som statsministre havde været forhandlere. De havde valgt samme model som hende, hvor de bliver orienterede, og bagefter har det så været hos fagministre. Så spurgte jeg hende, hvorfor hun ikke havde sat sig for bordenden i forbindelse med EU-aftaler, hvilket er noget, jeg har bebrejdet hende meget. Til det sagde hun, at hun ikke kunne forstå, hvordan jeg ikke kunne se, at når Løkke systematisk siden valget i 2011 havde opfordret hende til at sidde for enden af forhandlingsbordet, så var det, fordi Venstre på det tidspunkt havde besluttet sig for, at det ikke skulle føre til et resultat. Hun ville ikke gå i Løkkes fælde. Der blev jeg faktisk udfordret, og jeg har ikke siden sagt det eller brugt det.” (36.00)

Dette lange eksempel tjener til at vise, hvordan en kommentator kan fremsige en påstand som autoritet, som højst sandsynlig har påvirket mange menneskers opfattelse af landets statsminister. Engell har både handlet med en konstaterende påstand om at ”Helle Thorning-Schmidt har ikke siddet for enden af forhandlingsbordet”, men måske implicit også med en evaluerende påstand om, at ”Helle Thorning-Schmidt er en uprøvet forhandler”, eller måske ligefrem at ”Helle Thorning-Schmidt er en udygtig statsminister”, og hvor disse påstande bygger på en fordrejning (Jørgensen og Onsberg 2008, s. 98; Jørgensen 2000, s. 39). Engell siger selv, at han ikke har haft en bevidst intention om at nedgøre

Helle Thorning-Schmidt, og de tre kommentatorer lægger i interviewene alle tre flere gange vægt på, at de tilstræber at agere neutralt. Alligevel er tanken om en bagvedliggende agenda nærliggende og også noget, som mange har taget op. Senest har en anonym forfatter til bogen *Den hemmelige Venstremand* argumenteret for, hvordan man i et samarbejde mellem Venstres pressetjeneste og pressen, herunder også de politiske kommentatorer, har samarbejdet om at sprede falske rygter og kendsgerninger med det formål at tegne et lidet flatterende billede af regeringen, for eksempel ved at omtale Helle Thorning-Schmidt med referencer til overfladiske emner som *sminke, parfume* og *Gucci* eller ved at fremføre påstande om *løftebrud* (anonym forfatter 2014). I bogen vil man gerne have læseren overbevist om, at Venstres pressetjeneste er lykkedes med at diktere pressen, hvad de skal sige om regeringen, herunder det præcise ordvalg eller framing. Bogen fremsætter dog ikke beviser for, at der er sket en egentlig udveksling af mails mellem pressetjenesten og pressen, men dokumenterer med en lang række presseklip, at man i pressen har taget visse sager og vinklinger til sig.

Som jeg er inde på i den retoriske kritik, er et alternativ til den autoritære sproglige adfærd en *inviterende adfærd*, og jeg præsenterer også eksperterne for eksempler på dette, hvor især Ritt Bjerregaard hæfter sig ved pointen om, at kommentatorerne bærer et ansvar for at invitere til refleksion hos modtageren frem for som autoriteter at "møve" med en skråsikker udlægning af verden. I forbindelse med forslagene om at stille spørgsmål og bruge modalverber siger hun for eksempel: "Den er jo meget interessant – at opfordre til refleksion hos modtageren – at man formulerer sig på en sådan måde, at dem, der lytter, selv begynder at tænke." (40.24) I interviewsituationen viser hun, at hun gerne vil bestræbe sig på at internalisere en mere inviterende adfærd ved selv at komme med forslag til udtryk, som hun ville kunne bruge fremover: "Man kunne bruge udtryk som "jeg har undret mig over, at der skete det og det" eller "det kan jo godt være, at det er fordi sådan og sådan, men det er der jo ingen af os, der ved" (...) Det kunne faktisk godt være relevant at tænke lidt over. At man giver folk mulighed for selv at tænke med." (40.35)

Delte meninger om styrkemarkører – at putte med det?

I sammenhæng med ovenstående diskuterede vi også mere konkret *brugen af styrkemarkører* (Toulmin 1958) som modvægt til den autoritære, skråsikre adfærd. Her var især Thomas Larsen meget anerkendende: "Når vi optræder som spåkoner, så skal vi passe på. Det er jo der, nogen af de frygteligste fejltagelser begås – jeg har selv begået en af dem i sin tid. Det skal jeg hilse og sige, at det lærer man af. Det er noget, som du skal passe meget på med." (1.10) Han taler ligefrem om at lægge forbehold ind: "Når du gætter, skal du lægge præmisserne enormt klart frem for, hvorfor du tror, at det ender i en bestemt situation. Og så skal du lægge forbehold ind." (1.11.40) Hans Engell viser ikke samme forståelse for problemet med at agere som en skråsikker autoritet: "[Med forbehold] synes [jeg] på en eller anden måde, at jeg snyder mine læsere. Jeg kan bedre lide, at de siger, at de stoler på det, jeg skriver, men at det er op til dem og er deres konklusion. Jeg er ikke vild med at putte med det." (34.10) Selvom Engell som tidligere nævnt fuldstændig uopfordret indledningsvis taler om, at en god kommentator argumenterer og også gør dette i et stort omfang i sine egne kommentarer, hvilket måske kan være med til at forklare hans popularitet, holder han flere gange gennem interviewet fast i at agere som autoritet. Som en forklaring på, hvorfor kommentatorer bliver ved med at komme med spådomme og gæt siger Larsen: "Vi er under et pres. Både fra egne medier, men også fra folk. De vil gerne have et bud. Nu så du også med Karen Hækkerup. Der synes de [refererer til en af respondenterne fra undersøgelsen med modtagernes reception], at det er irriterende, at jeg ikke gætter på, hvem jeg tror, det bliver." (1.11.30)

Kildebrug – en tillidssag og etosopbyggende

I forlængelse af ovenstående diskuterede vi også *kildebrug* som et selvstændigt punkt, hvor alle tre eksperter anerkender, at deres kildebrug kan være problematisk. Samtidig holder de dog fast i, at det er en væsentlig del af genren, og at de herved giver befolkningen et indblik i tingene, som de ellers ikke ville have fået. Thomas Larsen siger for eksempel: "Der er jo det helt særlige ved os i det her game, at vi ikke blotlægger vores kilder. Vi går konsekvent og taler med

vores kilder udenfor citat.” (50.33) Engell siger også: ”Det at bruge sig selv, det er da vigtigt. Hvorfor skulle jeg ikke bruge mit kildenet, som faktisk er bedre, end da jeg var politiker? Hvorfor i al verden skulle jeg ikke omsætte det? Altså jeg kan altid bedst lide at kunne citere og bruge kilder, men du kan ikke altid gøre det.” (1.01.08) Både Thomas Larsen og Hans Engell taler begge om kildebrug som en *tillidssag*. Thomas Larsen siger for eksempel:

”Det er jo kloge indvendinger. Vi er inde ved kernen her. Det er jo en tillidssag. Eftersom jeg ikke kan lægge mine kilder frem – altså sige, at det har jeg hørt fra den og den, og at der er et citat med, så man kan se, hvad kilden har sagt – så er det jo en tillidssag, at jeg påstår, at jeg har talt med nogen, der ved enormt meget. Det er en tillid eller troværdighed, som man opbygger over tid, og hvor læserne, der følger dig, kan fornemme, at du forhåbentlig rammer rigtigt de fleste gange. Men det er en tillidssag, det er fuldstændig rigtigt. Det er det. Det er også nogle gode indvendinger.” (30.15)

Ligesom tidligere tegner Hans Engell det lidt hårdere op: ”Så må de tage det, eller de må lade være. De vil gerne have dokumentationen, men det kan de ikke få. Hvis de ikke vil tro mig, så må de lade være.” (58.20) Jeg udfordrer i interviewene ved at fremføre, at det at referere til unavngivne kilder måske nogle gange overdrives, og at nogle kommentatorer til tider ”puster sig op” og foregiver at have et større kildenetværk end de i virkeligheden har. Engell nuancerer her ved at sige to ting. For det første at det er forskelligt fra kommentator til kommentator i hvor høj grad, at de baserer deres kommentarer på udtalelser fra et kildenetværk, hvor han nævner Ralf Pittelkow som en kommentator, der bevidst ikke omgås med kilder, og at det også er forskelligt, hvor stort og opdateret et kildenetværk er. Engell kritiserer især Mogensen for at basere sine kommentarer på meget gamle relationer og erfaringer (1.02.00). Han peger også på, at nogle kommentatorer laver en *sproglig eller stilistisk sløring*, der ikke er i orden, hvor de ”bygger nogle forudsætninger ind, hvor man ikke helt er klar over, om det, [kommentatoren] skriver, består i, at han ved det [fra kilden], eller om det er fordi, at [kommentatoren] med sin viden og dygtighed er

klog nok til at se, at det forholder sig sådan.” (31.30) Engell eksemplificerer ved at sige, at Thomas Larsen, som han i øvrigt værdsætter meget og har et godt personligt forhold til, for eksempel bruger en vending som ”Løkke er klog nok til at vide...”, og at man her bliver i tvivl om der er tale om et referat eller et kvalificeret gæt. Larsen selv kommer med den forklaring, at kommentatoren ved at bruge kildereferencer viser, at han eller hun ikke bare sidder og gætter. Således har kildereferencerne i Larsens øjne også en *etosopbyggende funktion*: ”Man viser, man er indenfor.” (57.51)

Samlet flok kan imødegås med adskilt fysisk placering

Til kritikpunktet om at kommentatorer skal passe på med at *tale i flok*, hvor det er deres enighed om noget, der alene skal overbevise læseren, og hvor kommentatorerne let kan komme til at gengive et fortegnet eller måske ligefrem forkert billede af virkeligheden, forholder alle tre kommentatorer sig også positivt. Ritt Bjerregaard siger for eksempel: ”At sige andre kommentatorer imod. Ja, det er jo nok ikke så tit, det sker, men det ville være udmærket.” (40.17) I denne henseende kommer eksperterne ikke med forsvarende forklaringer, men bidrager selv med konstruktive forslag til, hvordan man kan imødegå flokmentaliteten. Et forslag går for eksempel på *fysisk adskillelse*, hvorved man hindrer, at kommentatorerne går op og ned af hinanden og påvirker hinanden. I den forbindelse siger Thomas Larsen:

”Jeg bor ikke på Christiansborg ligesom alle de øvrige journalister gør. Det er der fordel og ulemper ved. En ulempe, vil nogen sige, er, at så er jeg ikke tæt nok på nogen forløb. Jeg er lige måske den halve meter derfra, som kan være problematisk nogen gange (...) Jeg har ikke kontor der, og det er noget, jeg selv har valgt, for jeg har det utroligt godt med at kunne se det fra et andet perspektiv i stedet for at gå ”inde i boblen”. Men jeg er der naturligvis meget. Jeg går over og taler med mine kilder, og jeg tager rundt på Slotsholmen hele tiden og taler med ministre og embedsmænd. Når man er i boblen, så kan man godt kortslutte sine fornemmelser. Der

er sådan nogle bølger, der lige pludselig ruller gennem korridoren, og så er alle enige om det.” (20.10)

Et andet forslag, der ifølge eksperterne kan hjælpe til at imødegå flokmentaliteten er en vis *fornyelse af kommentatorkorpset*, hvilket Ritt Bjerregaard for eksempel er inde på (35.45). Hun siger dog i forlængelse heraf, at fornyelse muligvis kan blive svært, eftersom kommentatorerne også er mediets ansigt udadtil, og at fornyelse kan stride mod hensynet til den branding, som kommentatoren er med til at levere: ”Medierne er jo også ivrige efter at skabe nogle navne, hvor de så regner med, at det er navnene, der trækker folk til.” (36.40)

Ladede ord og metaforer er et underholdende, effektivt middel

Jeg præsenterer også kommentatorerne for respondenternes reaktioner på *ladede ord og metaforer*, og at respondenterne til tider kan blive i tvivl om, hvad kommentatoren vil sige. Som beskrevet tidligere begynder respondenterne i tænke-højt-læsningerne at gætte på kommentatorens implicitte påstande, og de ladede ord og metaforer kan være med til at så tvivl om kommentatorens ståsted. Hvor eksperterne har været forholdsvis positive over for mange af de andre evalueringskriterier, er de mere skeptiske over for dette punkt. Ritt Bjerregaard siger for eksempel: ”Hvis man tager det meget alvorligt, kan det jo nemt blive slemt kedeligt.” (19.50) Hans Engell har samme bekymring: ”Jeg kan godt lide det af sproglige grunde. Det er jo ikke statstidende.” (53.28) Jeg fremfører i forlængelse heraf, at det selvfølgelig ikke er muligt at forestille sig et neutralt sprog, hvor man helt undgår ladede ord og metaforer, hvilket de fleste sprogforskere også er enige om (Klujeff 2008), men at det måske mere handler om, at så længe ladede ord og metaforer følger de eksplicitte påstande i kommentarerne, så er dette mindre problematisk, mens at det kan være problematisk, hvis de ladede ord og metaforerne bliver brugt til at fremsætte implicitte påstande, som man ikke af den ene eller anden grund kan sige direkte. Kommentatorerne synes dog ikke rigtigt at opfatte dette som problematisk. Ritt Bjerregaard kommer i stedet med en forklaring på brugen af metaforer, der går

på, at dette er en effektiv måde at kommunikere på, som gør, at man kan få slået en pointe fast, og at folk måske husker denne bedre: "Hvis man kan lave et stærkt billede, så kan det jo være, at der er nogen, der gentager det (...) Hvis man er heldig med et udtryk, så får det en større virkeflade." (38.20)

Overvejelser om politik som et spil i rette dosering

Ekspertterne forholder sig også til kritikpunktet om kommentatorernes overdrevne fokus på politik som et *spil*, hvor politikernes handlinger primært forstås som *strategisk motiveret*, og hvor der er en stigende tendens til at fokusere på personer. Her kommer de med to forslag. For det første holder de fast i, at det strategiske og personfokuserede er uomgængeligt i moderne politik, men at man som kommentator bør overveje sin *dosering*. Ritt Bjerregaard siger for eksempel om politik:

"Jeg kalder det ikke selv et spil, men det drejer sig om at få magt – om magt forstået på den måde, at man gerne vil gennemføre den politik, man står for. Og så gælder det selvfølgelig om at kunne overbevise befolkningen om det, og der bruger man jo så de midler, man kan bruge til det. Og der er det måske indimellem farligt bare at beskrive det som et spil. Man vil jo noget med det." (28.10) Og hun fortsætter: "Måske skal man se det sådan, at det er farligt, når spiltankegangen overtager. Det er en vigtig del, men det er ikke det hele." (29.01)

Thomas Larsen har samme pointe om, at det strategiske og personfokuserede er et grundvilkår, men at det ikke må tage overhånd: "Hvis man tror, at man kan holde den del væk fra moderne politik, så er man godt nok forkert på den. Det er bare blevet så integreret, og det er noget af det, der for alvor er sket gennem de sidste 20 til 30 år. Overvejelser om spin, salg, iscenesættelse, mediehåndtering, strategier i forhold til vælgermaksimering er simpelthen rykket helt ind i kernen af det politiske arbejde. Det er bare et faktum (...) Bagsiden af det er jo så, at hvis man har nogle politiske kommentatorer, der helt enøjet fokuserer på det, som om det bare er et spil, så kan du i værste fald være med til at skabe en form for

lede ved politik, fordi det kommer til at se så spekulativt ud. Det kommer til at se ud som om, at PR altid kommer til at stå over viljen til at forandre.” (28.01) I den førnævnte britiske undersøgelse diskuterer Stephen Coleman netop forholdet mellem indhold og strategi, hvor han med idéen om et *civic mix* argumenterer for det samme som eksperterne:

”In calling for an appropriate civic mix of game and substance in media coverage of televised debate, we are making both an empirical and normative observation. The former arises from our research methodology, which has allowed us to identify a game-substance scale that simply does not make sense in mutually exclusive terms. In practice, journalists covering the debates used a mixture of game and substance references, rarely intirely abandoning one for the other. Our normative observation about this is that democratic politics, if it is to be accessible, engaging and inclusive, cannot retreat into a rarefield vacuum from which anything less than lofty rationalism is viewed with disdain.” (Coleman 2011, s. 71).

Ritt Bjerregaard går konstruktivt til diskussion ved at foreslå, at medierne i højere grad trækker på ældre politikere frem for kommentatorer med for eksempel en journalistisk baggrund, eftersom de måske i højere grad kan nuancere og sætte det strategiske i relation til det indholdsmæssige:

”Jeg kan godt undre mig over, at de ikke bruger gamle politikere lidt mere. Jeg synes, at journalisterne er lidt tilbøjelige til at bruge hinanden (...) Det er da rigtigt, at nogle af dem har gået lang tid på Christiansborg, men de har jo aldrig siddet med. De har ikke siddet og foretaget de valg. Eller når man skal ned i Folketingssalen og forklare en sag, og man er i tvivl, om man kan få den igennem. De har jo aldrig prøvet det. De lader lidt som om, men ved i virkeligheden ikke, hvordan maskinrummet er.” (7.50)

Alle skal kunne være med hele vejen trods "dobbelt publikum"

At nogle af respondenterne reagerer ved at føle sig ekskluderet gør umiddelbart indtryk på kommentatorerne, og de er alle enige om, at det er uheldigt. Thomas Larsen siger for eksempel: "Alle skal kunne være med hele vejen igennem."

(1.07.45) Både Hans Engell og Thomas Larsen taler også om, at de bedste kommentarer er en form for folkeoplysning. Thomas Larsen siger for eksempel:

"Hvis du som udgangspunkt vil holde fast i den vision om, at den [kommentaren] skal indgå i en eller anden form for folkeoplysning, at det også er en form for pædagogisk indsats, hvor du også forklarer, hvad der sker og komplekse sammenhænge, så siger det jo næsten sig selv, at så må du aldrig nogensinde betjene dig af et sprog, som er ekskluderende, og som skubber folk væk. Det er din forbandede pligt som skribent, at du har et sprog, der er så inviterende og så åbent, så alle kan være med. Sådan prøver jeg selv at skrive, og det er bestemt ikke altid, at det lykkes, men man må jo have ambitionen om at teksten skal være åben og invitere alle med." (1.05.30)

Ritt Bjerregaard bekræfter også, at man som kommentator skal passe på med at forudsætte for meget (33.30), mens Hans Engell konkretiserer ved at fortælle om, at han har gjort sig overvejelser omkring altid at præsentere de i kommentaren nævnte personer med titel, da en sådan viden ikke kan forudsættes (1.06.15). Af forklaringer på hvorfor kommentarerne trods en klar hensigt om at bidrage til folkeoplysning alligevel kan virke ekskluderende, nævner Thomas Larsen, at de som kommentatorer har en "evig udfordring", idet de skriver til et "dobbelt publikum" – det vil sige primært borgerne, men også et professionelt, politisk miljø (53.30).

Værd at stræbe efter

Alle tre kommentatorer giver afslutningsvis udtryk for at være meget positivt indstillet over for den evaluering, som afhandlingen foreslår. Thomas Larsen siger for eksempel:

”Jeg synes, at minus og plus-listen giver et meget godt overblik over, hvad det er, man skal stræbe efter, hvis man skal lave den gode analyse eller kommentar, og hvad det er for nogle faldgruber, man skal undgå. Der kan jeg ikke sige så meget andet, end at jeg er meget enig i den måde at gøre det op på. Og så tror jeg bare, som det er inden for alle metier, at man skal have nogle pejlemærker at styre efter, men vi ved også begge to, at det jo desværre ikke er sådan, at man laver den perfekte analyse hver dag, sådan er det jo i praksis (...) Jeg synes, at det er enormt relevant og meget præcis. Meget præcist.” (1.20.55)

Ritt Bjerregaard siger også afslutningvis: ”Jeg synes, at det er meget interessant (...) Og hvis man ligesom kan få din ph.d. til at smitte lidt af – om du bagefter er i stand til at få det mangfoldiggjort og formidlet det på en sådan måde, at folk tænker, at det kan vi nu godt gøre lidt bedre.” (45.18)

Impact

Ekspertinterviewene tjener umiddelbart et dobbelt formål. Dels kan de indholdsmæssigt være med til at nuancere antagelserne, som skitseret ovenfor, men de tjener også den funktion, at forskeren herigennem har mulighed for at forsøge at sprede en viden og forhåbentlig igangsætte en kritisk refleksion blandt centrale aktører, der har en reel mulighed for at ændre praksis. Som jeg tidligere har skrevet, bestræber jeg mig i afhandlingen på at levere en konstruktiv kritik, og interaktionen med praksis ligger i naturlig forlængelse heraf. Jeg deler Lars Nyres syn på, at medieforskeren må gøre sig overvejelser om at bruge sin viden til at tilstræbe at ville forbedre praksis (Nyre 2009, s. 11), men hvor Nyre umiddelbart har en mere envejskommunikerende tankegang, når han taler om en *instructive attitude*, og at forskeren skal bevæge sig fra elfenbenstårnet til *kontrolltårnet*, ser jeg ekspertinterviewene som et *diskussionsforum*, hvor forskeren og eksperten udvikler og tænker i fællesskab, og hvor påvirkningen forhåbentlig går begge veje.

At forskeren tænker på sin interaktion med praksis synes der i disse år at være et øget fokus på – blandt andet har Tænk tanken DEA i samarbejde med Styrelsen for Forskning og Innovation i juni i år gennemført en survey blandt danske universitetsforskere med det formål at afdække forskeres engagement i ikke-akademiske samarbejder i både erhvervslivet og den offentlige sektor²³. Som supplement til interaktionen bør forskeren også bestræbe sig på vidensspredning gennem mere traditionel forskningsformidling ved blandt andet undervisning, foredrag og ved at skrive i aviser og på nettet, samt give interviews til radio og tv, hvilket jeg også har forsøgt gennem processen og forhåbentlig vil kunne bidrage yderligere med efterfølgende²⁴.

En egentlig effekt af afhandlingen er meget svær at efterprøve.

Afhandlingsarbejdet er en stemme blandt mange, der løbende debatterer den politiske journalistik. Ser man på for eksempel Hans Engells kommentar dagen efter interviewet, er der dog umiddelbart flere positive takter²⁵. Han skriver for eksempel forholdsvis indgående om de indholdsmæssige aspekter af den beskæftigelsesreform og vækstpakke, som regeringen og blandt andet Venstre netop har indgået, og han lægger også flere steder vægt på at forklare partiernes indbyrdes forhold og deres uenigheder i forhold til konkrete emner. I forhold til en mere inviterende adfærd er der også flere eksempler på argumenter i teksten. For eksempel skriver Engell i andet afsnit: "Lars Løkke var billigt til salg [P]. Han fik ikke flyttet fire milliarder fra beskæftigelsesområdet til skattelettelser [B]." Engell bruger også en styrkemarkør som *næppe* og bruger også det possessive pronomen *mit* og understreger dermed, at det er hans personlige vurdering og ikke et faktum: "Sagt ligeud er det mit indtryk, at i hvert fald de Konservative er hamrende trætte af Løkkes stil og form." Dette er en temmelig forsimplet måde at påvise en eventuel indflydelse på – det vil kræve en langt mere omfattende undersøgelse, hvis man skal dokumentere en ændret adfærd, og om denne gør sig gældende over en længere periode.

²³ Der foreligger endnu ikke en rapport, men undersøgelsen vil blive fremlagt på konferencen "Dansk forskning anno 2030: Er vi stadig i verdensklasse?" den 30. september 2014. Se <http://www.dea.nu/arrangementer/konference-dansk-forskning-anno-2030-stadig-verdensklasse>

²⁴ Jeg har for eksempel medvirket i diskussioner om brugen af politiske kommentatorer i Agenda på P1, Dagbladet Politiken, Kristeligt Dagblad, Presseløgen på TV2 News, ligesom jeg også jævnligt har blogget på sitet videnskab.dk.

²⁵ "Svækket Løkke billigt til salg". Politisk kommentar af Hans Engell i Ekstrabladet den 19. juni 2014.

9. Konklusion

Denne afhandling bidrager til at evaluere en omdiskuteret journalistisk praksis og kommer med konkrete forslag til, hvordan denne praksis kan forbedres, så den i højere grad bidrager til at *understøtte borgerens politisk refleksive udfoldelse*. Udfra afhandlingens undersøgelser kan man konkludere, at der umiddelbart i forhold til kommentatorernes sproglige adfærd og tematikker er en række punkter, hvor kommentatorerne bør overveje deres ageren. Denne kritik synes ikke blot at være en akademisk kritik, men resonerer også i en tilfældigt udvalgt læsergruppe og anerkendes i et relativt stort omfang, når den præsenteres for de politiske kommentatorer selv.

Afhandlingen bidrager først og fremmest til forskningen om politiske kommentatorer ved at nærlæse konkrete tekster fra genren og forholde sig til teksternes funktioner i et evaluerende øjemed. Det er en retorisk tilgang til forskningsfeltet, som stort set ikke tidligere har været praktiseret. De i teksterne etablerede *publikumskonstruktioner*, hvor kommentatorerne gennem deres sproglige adfærd og tematikker taler til læseren som henholdsvis *tilskuere* og *borger* bruges som et overordnet evalueringskriterium, men hvor mere specifikke punkter opregnes herunder. Således bidrager afhandlingen konkret med en række punkter, der fremadrettet vil kunne bruges som en form for *heuristik* i en diskussion af genrens kvalitet.

Afhandlingen bidrager også med at udvikle et *forskningsdesign*, som andre med interesse for at evaluere genrer kan lade sig inspirere af. Forskningsdesignet bidrager både med en ny måde at kombinere *kvalitative metoder* i et *trinvist* arbejde, ligesom afhandlingen også bidrager med at udvikle protokolanalyse som metode ved at udføre dette som en *tænke-højt-læsning* i kombination med *simultant uddybende interview*.

Slutteligt bidrager afhandlingen med konkrete forslag til, hvordan man kan etablere dialog med den praksis, man evaluerer, og herunder hvordan man kan gribe det an, så det bliver en *konstruktiv samtale* med henblik på en *fælles refleksion*.

10. Perspektivering

En oplagt kritik af arbejdet i denne afhandling er, at der i evalueringen af genren ikke tages højde for økonomiske forhold – at aviser er et produkt, der skal sælges, og at man ikke kan evaluere en journalistisk praksis uden at forholde sig til *markedsvilkår* og den stigende *kommercialisering* (Hallin og Mancini 2004; Hjarvard 2008). Når en sådan betragtning ikke er medtaget i første ombæring, er det for at bevare et fokus på genrens demokratiske udviklingspotentiale, men det er klart, at man også til en vis grad må have dette for øje. I en dansk kontekst har vi en *demokratisk korporativ mediemodel*, hvor medierne fungerer på markedsvilkår, men hvor man samtidig forsøger at sikre mangfoldighed gennem statslig intervention (Hallin og Mancini 2004). Det er derfor ikke afkast alene, der bestemmer den journalistiske vision – medierne bør også tjene en demokratiserende funktion for dem, der vil. I forlængelse heraf kan man problematisere den nye mediestøtteordning, der trådte i kraft den 1. januar 2014, idet denne fratog distributionstilskuddet til blade, herunder dagbladepuljen, hvis formål var at fremme demokratisk debat samt kulturel og samfundsmæssig oplysning²⁶. Hvorvidt det vil øge eller sænke læseraktiviteten, hvis de politiske kommentatorer i højere grad begynder at tale til læseren som borger i stedet for som en tilskuer, er uvist.

Dette aktualiseres også af, at netavisen som ny platform muliggør et indblik i læsernes mønstre og efterspørgsel. Som Øystein Pedersen Dahlen skriver: "[I]nnholdsinteraktivitet kan påvirke innholdet som blir publisert i nettavisen siden redaksjonene kan se hvilke saker som er populære og dermed la seg påvirke til å lage flere saker som får en høy klikkrate og færre av den typen saker de mener vil få en lavere klikkrate." (Dahlen 2010, s. 39) I interviewet med Thomas Larsen italesætter han selv dette: "På nettet er der kommet en virkelig kontant afregning. Journalister lyver, hvis de siger, at de ikke går op i klik. Det siger noget om ens gennemslagskraft i forhold til et publikum, og det betyder noget for, hvor man står internt, for nu at være helt ærlig. Man kan jo godt regne ud, hvad ens chefredaktion sidder og følger med i, for at sige det som det er." (1.17.55) Man kan stille sig kritisk over for, om klik alene skal bestemme det

²⁶ Se <http://www.kulturstyrelsen.dk/medier/aviser-og-blade/>

journalistiske indhold. Larsen forholder sig dog kritisk til, at klik alene skal udstikke den journalistiske retning: "Måske skal man nogle gange holde fast i at gøre nogle ting, som man synes er rigtige. Det hører med til at være et medie." (1.25.10)

Jeg har i denne afhandling diskuteret genren med et fokus på ligheder i teksterne (Villadsen 2009a, s. 99). I en videre undersøgelse kunne man nuancere ved at udforske forskelle inden for genren ved lægge et diakront snit, for eksempel kunne man undersøge, om den autoritære stil er blevet mere udtalt med tiden, eller om den er aftagende. En anden mulighed er at undersøge om den autoritære stil især kan relateres til kommentatorer med en bestemt baggrund? Jeg har i afhandlingen heller ikke skelnet mellem forskellige avismedier, for eksempel mellem praktiseringen af genren i dagblade kontra tabloidaviser. Det vil også være oplagt at overveje, hvordan afhandlingens kvalitative studier kan suppleres med kvantitative studier af forskellig art. Jeg har her bidraget med en beskrivelse af adfærd og tematikker, og det kunne for eksempel være interessant at udføre forskellige optællinger af enkelte ord eller vendinger på tværs af medier, tid eller i forhold til kommentatorer med forskellig baggrund. Man kunne for eksempel undersøge brugen af subjektet *jeg* eller possessive pronomener som *min* og *mit*. Man kunne også undersøge brugen af en mere spørgende form ved søgninger på spørgsmålstegn. Nye receptionsstudier vil også kunne bidrage med dybere indsigt, hvis man sammensætter en større gruppe af respondenter, og hvor deres uddannelsesmæssige baggrund og medieforbrug i højere grad vægtes i analysen.

Jeg har heller ikke i afhandlingen forholdt mig til *omfang* eller *placering* af de politiske kommentarer. Hvor meget skal kommentatorerne fylde i forhold til andre former for politisk journalistik og i forhold til politikerne og andre aktører? Og hvor og hvornår bør kommentatorer bruges? Kommentatorerne virker forholdsvis opmærksomme på egen dominans, og at denne ikke er hensigtsmæssig. Hans Engell siger for eksempel: "Løkke har en gang sagt til mig, at han synes ikke, at det var fair, at han fik fem minutter til at fremlægge sin sag, og så fik jeg bagefter ti minutter." (38.55) Thomas Larsen siger også: "Du er ved

at få en medieverden, hvor politikere taler i sekunder. De har måske 12 sekunder til at komme med et budskab om et meget vigtigt tema, og bagefter så sidder kommentatorer så i timevis og kan hakke i det. Det er jo en misbalance, som er helt vanvittig.” (1.02.43) Og han fortsætter: ”Medierne skal tænke sig om i forhold til, hvor mange kommentatorer de lukker ind i forhold til hvor mange politikere, der er til stede. Der er balancen simpelthen tippet totalt.” (1.03.40) I forhold til placering taler Eirik Vatnøy i forbindelse med det norske stortingsvalg i 2009 om, at politiske kommentatorer bruges til at indramme debatterne, forstået på den måde, at de ofte får taletid både før og efter en debat (Vatnøy 2010, s. 68-70). Således er det ikke bare omfanget, men også placeringen, der giver kommentatorerne en magtfuld position. Tidligere ansvarshavende chefredaktør for Ekstra Bladet Bent Falbert bruger i en diskussion om politiske kommentatorer i Deadline vendingen, at ”ekkoet kommer før lyden”, hvormed han understreger, at det er problematisk, at det vigtige bliver, hvad kommentatorerne mener om et forslag, ikke hvad selve forslagene går ud på²⁷.

Sidst men ikke mindst er der spørgsmålet om *afmatning*. Er genren på retur? Ser man på grafen fra det indledende definitionsafsnit, har brugen af betegnelsen ”politisk kommentator” været faldende siden 2011. Som nævnt kan dette muligvis forklares med, at man i medierne er begyndt at bruge andre mere eller mindre synonyme betegnelser, men det kan også skyldes en træthed. DR2 har netop her i juni måned lanceret programmet *Jersild minus spin*, hvor titlen må tolkes som en form for afstandstagen fra det tidligere program. Umiddelbart ligner programmet dog meget det tidligere med samme setup med programvært Jens Olaf Jersild, der diskuterer aktuelle hændelser i dansk politik med to politiske kommentatorer. Det bliver interessant at følge programmet og se, om og i så fald hvordan det adskiller sig fra den typiske praksis. I maj slog Folketinget også et opslag op på deres facebookside, hvor de efterlyste to personer, der vil optræde som politiske kommentatorer i forbindelse med Folketingets afslutningsdebat. Et sådant tiltag kan enten ses som en ureflekteret

²⁷ ”Er politiske kommentatorer skadelige?” Diskussion mellem Bjørn Bredal og Bent Falbert i *Deadline* den 14. september 2011.

gimmick, hvor alle pludselig kan være politiske kommentatorer, eller også skal det ses som en bevidst og tiltrængt udfordring af rollen?

Fra Folketingets facebookside, som varetages af Folketingets administration.

Det skal blive spændende at følge genrens udvikling i de kommende år. Som jeg indledte med at skrive, håber jeg med denne afhandling at have bidraget med stof til eftertanke hos såvel universitetsfolk som praktikere. Jeg gør mig ikke forhåbninger om at ændre en praksis med et trylleslag, men hvis afhandlingen kan være med til at igangsætte yderligere debat om genren og dens kvalitet som politisk journalistik, og jeg kan være med til at formidle nogle måder at tænke på, så det er rollen som *borger* frem for *tilskuer*, der i højere grad er i kommentatorernes tanker fremover, ser jeg det som et skidt i den rigtige retning. Tak fordi I læste med.

Litteratur

Bøger og tidsskriftartikler

Aardal, Bernt, Anne Krogstad og Hanne Marthe Narud (red.) (2004): *I valgkampens hete*. Oslo: Universitetsforlaget.

Albæk, Erik, Lise Togeby og Peter Munk Christiansen (2003): "Experts in the Mass Media: Researchers as Sources in Danish Daily Newspapers, 1961-2001". I: *Journalism and Mass Communication Quarterly*, nr. 80, s. 937-948.

Albæk, Erik (2004): *Eksperter kan være gode nok, men ... : om fagkundskabens politiske vilkår i dansk demokrati*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

Allern, Sigurd (2010): "From Party Agitators to Independent Pundits: The Changed Historical Roles of Newspaper and Television Journalists in Norwegian Election Campaigns". I: *Northern Lights: Film and Media Studies Yearbook*, nr. 8, s. 49-67.

Alterman, Eric (1999): *Sound and Fury: The Making of the Punditocracy*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

Andersen, John E. (1989): *Sproghandlinger – på dansk*. København: Dansklærerforeningen.

Anonym forfatter (2014): *Den hemmelige venstremand. Partiets parløb med pressen 2011-2014*. København: Forlaget Savidakis.

Arnoldi, Jakob (2005): *Den offentlige ekspert*. København: Samfundslitteratur.

Atkinson, Max (1984): *Our Master's Voice: Language and Body Language of Politics*. London: Routledge.

Berg, Kristine Marie og Tanja Juul Christiansen (2010): "Retorisk eksklusion: Festen i Hyskenstræde som retorisk handling". I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 54, s. 7-28.

Berg, Kristine Marie (2011): *Intercultural Dialog as Rhetorical Form: a Pyrrhic Victory*. Ph.d.-afhandling indleveret ved Afdelingen for Retorik på Københavns Universitet i marts 2011.

Berge, Kjell Lars (2010): "Tekst og ytringshandlingsteori". I: *Skandinaviske Sprogstudier*, s. 93-110.

Blumler, Jay og Michael Gurevitch (1995): *The Crisis of Public Communication*. Oxford, New York: Routledge.

Booth, Wayne (1961): *The Rhetoric of Fiction*. Chicago: The University of Chicago Press.

Bro, Peter (2008): "Folkestyrets nye fyrmester - Da verden blev oplyst af den politiske kommentator". I Peter Bro og Troels Mylenberg (red.): *Et Løft(e) Til Journalistikken*. Odense: Syddansk Universitetsforlag, s. 185-206.

Bro, Peter og Anker Brink Lund (2008): "Valgkampens politiske kommentatorer". I: *Tidsskriftet Politik*, nr. 11, s. 27-37.

Bro, Peter (2011): "License to Comment: The Popularization of a Political Commentator". I: *Journalism Studies*, nr. 13, s. 433-446.

Brockriede, Wayne (1974): "Rhetorical Criticism as Argument". I: *Quarterly Journal of Speech*, nr. 60, s. 165-174.

Bruhn Jensen, Klaus (1986): *Making Sense of the News. Towards a Theory and an Empirical Model of Reception for the Study of Mass Communication*. Aarhus: Aarhus University Press.

Bruhn Jensen, Klaus (1988): "News as Social Resource: A Qualitative Empirical Study of the Reception of Danish Television News". I: *European Journal of Communication*, nr. 3, s. 275-301.

Bruhn Jensen, Klaus (1991): "Reception Analysis. Mass Communication as the Social Production of Meaning". I: Klaus Bruhn Jensen og Nicholas W. Jankowski (red.): *A Handbook of Qualitative Methodologies for Mass Communication Research*. London: Routledge, s. 135-148.

Bruhn Jensen, Klaus (2012): *A Handbook of Media and Communication Research. Qualitative and Quantitative Methodologies*. London: Taylor Francis Ltd.

Campbell, Karlyn Kohrs og Thomas R. Burkholder (1997): *Critiques of Contemporary Rhetoric*, 2. udgave. Belmont, CA: Wadsworth Publishing Company.

Cappella, Joseph og Kathleen Hall Jamieson (1997): *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good*. New York: Oxford University Press.

Ceccarelli, Leah (2001): *Shaping Science with Rhetoric. The Cases of Dobzhansky, Schrodinger and Wilson*. Chicago, London: University of Chicago Press.

Ceccarelli, Leah (2005): "The Ends of Rhetoric Revisited. Three Readings of Lincoln's Gettysburg Address". I: Richard Graff, Arthur E. Walzer og Janet M. Atwill (red.): *The Viability of the Rhetorical Tradition*. Albany: State University of New York Press, s. 47-60.

Chambers, Simone (2004): "Behind Closed Doors: Publicity, Secrecy, and the Quality of Deliberation". I: *The Journal of Political Philosophy*, nr. 4, s. 389-410.

Chambers, Simone (2009): "Rhetoric and the Public Sphere: Has Deliberative Democracy Abandoned Mass Democracy?". I: *Political Theory*, nr. 37, s. 323-350.

Charland, Maurice (1987): "Constitutive Rhetoric: The Case of the People Québécois". I: *The Quarterly Journal of Speech*, nr. 73, s. 133-150.

Coleman, Stephen (red.) (2011): *Leaders in the Living Room. The Prime Ministerial Debates of 2010: Evidence, Evaluation and Some Recommendations*. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism.

Dahlen, Øystein Pedersen (2010): "Nyheter i nettaviser: muligheter og begrensninger". I: *Sosiologi i dag*, nr. 4, s. 32-54.

Dahlgren, Peter (1995): *Television and the Public Sphere. Citizenship, Democracy and the Media*. London: Sage Publications Ltd.

Dahlgren, Peter (2009): *Media and Political Engagement. Citizens, Communication, and Democracy*. New York: Cambridge University Press.

Dryzek, John S. (2000): *Deliberative Democracy and Beyond: Liberals, Critics, Contestations*. Oxford, New York: Oxford University Press.

Dryzek, John S. (2010): "Rhetoric in Democracy: A Systemic Appreciation". I: *Political Theory*, nr. 38, s. 319-339.

Ericsson, Anders Karl og Herbert A. Simon (1984, 1993): *Protocol Analysis - Verbal Reports as Data*. Cambridge, MA & London: The MIT Press.

Eriksen, Erik Oddvar (1995): *Deliberativ Politikk. Demokrati i teori og praksis*. Oslo: Tano.

Garsten, Bryan (2009): *Saving persuasion: A defense of rhetoric and judgment*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Garsten, Bryan (2011): "The rhetoric revival in political theory". I: *Annual Review of Political Science*, nr. 14, s. 159-180.

Geisler, Cheryl (2004): "How Ought We to Understand the Concept of Rhetorical Agency? Report from the ARS". I: *Rhetoric Society Quarterly*, nr. 34, s. 9-17.

Gentikow, Barbara (2005): *Hvordan utforsker man medieerfaringer? Kvalitativ metode*, 2. udgave. Kristiansand: IJ-forlaget.

Goodin, Robert (2000): "Democratic Deliberation Within". I: *Philosophy & Public Affairs*, nr. 29, s. 81-109.

Gurevitch, Michael og Jay Blumler (1977): "Linkages Between the Mass Media and Politics: a Model for the Analysis of Political Communications systems". I: James Curran, Michael Gurevitch og Janet Woollacott (red.): *Mass Communication and Society*. London: Edward Arnold.

Gutmann, Amy og Dennis Thompson (1996): *Democracy and Disagreement*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Habermas, Jürgen (1996): *Between Facts and Norms. Contributions to a Discourse Theory of Law and Democracy*. Cambridge, MA: MIT Press.

Habermas, Jürgen (2003): *Truth and Justification*. Cambridge, MA: MIT Press. Engelsk oversættelse ved Barbara Fultner.

Hallin, Daniel C. og Paolo Mancini (2004): *Comparing Media Systems: Three Models of Media and Politics*. Cambridge: Cambridge University Press.

Hansen, Erik og Lars Heltoft (2011): *Grammatik over det danske sprog*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Hansen, Kasper Møller (2012): "Deliberative Democracy: Mapping Out the Deliberative Turn in Democratic Theory". I: Lisa Villadsen og Christian Kock (red.): *Rhetorical Citizenship and Public Deliberation*. Pennsylvania: Penn State University Press, s. 12-27.

Hauser, Gerard A. (1999): *Vernacular Voices. The Rhetoric of Publics and Public Spheres*. Columbia, South Carolina: University of South Carolina Press.

Hauser, Gerard A. og Amy Grim (2004): *Rhetorical Democracy*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.

Hemmingsen, Marie og Mette Sigtenbjerggaard (2008): "Tre i én: Rollen som politisk kommentator". I: *Tidsskriftet Politik*, nr. 11, s. 72-83.

Hjarvard, Stig (2008): *En verden af medier*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur.

Hoff-Clausen, Elisabeth, Christine Isager og Lisa Villadsen (2005): Retorisk agency. I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 33, s. 56-65.

Hoff-Clausen, Elisabeth (2007): *Online Ethos. Retorisk kritik af karakterfremstilling i politikere, bloggere og brugerfællesskabers webretorik*. Ph.d.-afhandling indleveret ved Afdelingen for Retorik på Københavns Universitet i september 2007.

Holm, Hans-Henrik og Jens Henrik Haahr (2003): *Meget større end du tror: avislæserne og det internationale*. Aarhus: Forlaget Ajour.

Hopmann, David og Jesper Strömbäck (2010): "The Rise of the Media Punditocracy? Journalists and Media Pundits in Danish Election News 1994-2007". I: *Media, Culture & Society*, nr. 32, s. 943-960.

Horsbøl, Anders (2010): "Experts in Political Communication – the Construal of Communication Expertise in Prime Time Television News". I: *Journal of Language & Politics*, nr. 1, s. 29-49.

Ivie, Robert (2002): "Rhetorical Deliberation and Democratic Politics in the Here and Now". I: *Rhetoric & Public Affairs*, nr. 2, s. 277-285.

Jungnickel, Katrin (2011): "Nachrichtenqualitaet aus Nutzersicht: Ein Vergleich zwischen Leserurteilen und wissenschaftlich-normativen Qualitaetsanspruechen". I: *Medien & Kommunikationswissenschaft*, nr. 59, s. 360-378.

Jørgensen, Charlotte (2000): "Hvem bestemmer hvad der er god retorik?". I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 15, s. 34-48.

Jørgensen, Charlotte og Merete Onsberg (2008): *Praktisk argumentation*, 3. udgave. København: Nyt Teknisk Forlag.

Jørgensen, Charlotte og Lisa Villadsen (2009): Kommunikationssituationen. I: Jørgensen, Charlotte og Lisa Villadsen (red.): *Retorik. Teori og praksis*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur, s. 85-97.

Kjeldsen, Jens (2006): "Retorisk genreanalyse". I: Marie Lund Klujeff og Hanne Roer (red.): *Retorikkens aktualitet. Grundbog i retorisk analyse*. København: Hans Reitzels Forlag, s. 63-90.

Kjeldsen, Jens E. (2008): "Retoriske omstændigheder". I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 48, s. 42-63.

Klujeff, Marie Lund (2008): "Retoriske figurer og stil som argumentation". I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 45, s. 28-48.

- Klumpp, James og Thomas A. Hollihan (1989): "Rhetorical Criticism as Moral Action". I: *Quarterly Journal of Speech*, nr. 75, s. 84-96.
- Kock, Christian (1997): "Retorikkens identitet". I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 1, s. 10-19.
- Kock, Christian (red.) (2002): *Forstå verden. Politisk journalistik for fremtiden*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur.
- Kock, Christian (2004): "Rhetoric in Media Studies. The Voice of Constructive Criticism". I: *Nordicom Information*, nr. 2, s. 103-110.
- Kock, Christian (2007): "Norms of Legitimate Dissensus". I: *Informal Logic*, nr. 27, s. 179-196.
- Kock, Christian (2008): "Fornuftig uenighed". I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 48, s. 64-83.
- Kock, Christian og Villadsen, Lisa (2008): "Retorik: Mediet for medborgerskab". I: Finn Collin og Jan Faye (red.): *Ideer vi lever på – Humanistisk viden i videnssamfundet*. København: Akademisk forlag, s. 132-152.
- Kock, Christian (2011): *De svarer ikke*. København: Gyldendal.
- Kock, Christian og Lisa Villadsen (2012): *Rhetorical Citizenship and Public Deliberation*. Pennsylvania: Penn State University Press.
- Kolstrup, Søren, Gunhild Agger, Per Jauert og Kim Schrøder (red.) (2009): *Medie- og kommunikationsleksikon*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur.
- Kristensen, Nete Nørgaard og Unni From (2011): *Kulturjournalistik – Journalistik om kultur*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur.

Kvale, Steiner (1997): *InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forlag.

Langer, John (1998): *Tabloid Television: Popular Journalism and the 'Other News'*. London: Routledge.

Lauersen, Bo og Leila Trapp (2014): "Massemedierne som forum for politisk debat. Mangfoldighed i danske avisers dækning af det første politiske folkemøde på Bornholm". I: *Politica*, s. 1-19.

Lemée, Pernille S. og Anne Katrine Lund (1999): "Et spørgsmål om retorik". I: *Nydanske Studier*, nr. 25, s. 105-121.

Liebes, Tamar og Elihu Katz (1990): *The Export of Meaning*. New York: Oxford University Press.

Loftager, Jørn (2004): *Politisk offentlighed og demokrati i Danmark*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.

McCroskey, James C. (1968, 1997): *An Introduction to Rhetorical Communication*, 7. udgave. Boston: Allyn & Bacon.

Miller, Carolyn R. og Dawn Shepherd (2004): "Blogging as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog". I: *Into the Blogosphere. Rhetoric, Community and the Culture of Weblogs*. Hentet den 12. august 2014 fra http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/blogging_as_social_action_pf.html

Morley, David (1980): *The Nationwide Audience: Structure and Decoding*. London: BFI.

Nielsen, Henrik Kaare (2012): *Den demokratiske offentlighed i senmoderniteten*. Arbejdsrapport fra AU Ideas Pilotcenter. Hentet den 12. august 2014 fra http://offentlighed.au.dk/fileadmin/Offentlighed.au.dk/Arb.-papir_1_01.pdf.

Nielsen, Sigge Winther, Jesper De Hemmer Egeberg og Martin Vinæs Larsen (2011): "Vi er alle spindoktorer – om konceptualisering og måling af andenordensvælgeren". I: *Økonomi og Politik*, nr. 84, s. 19-33.

Nimmo, Dan og Combs, James (1992): *The Political Pundits*. New York: Greenwood Publishing Group, Inc.

Nimmo, Dan og Chevelle Newsome (1997): *Political Commentators in the United States in the 20th Century – A Bio-Critical Sourcebook*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.

Norris, Pippa (2000): *A Virtuous Circle: Political Communications in Postindustrial Societies*. Cambridge: Cambridge University Press.

Nyre, Lars (2009): "Normative Media Research - Moving from the Ivory Tower to the Control Tower". I: *Nordicom Review*, nr. 30, s. 3-17.

Perelman, Chaïm og Lucie Olbrechts-Tyteca (1958): *Traité de l'argumentation: La nouvelle rhétorique*. Paris: Presses Universitaires de France.

Perelman, Chaïm ([1977], 2005): *Retorikkens Rige*. København: Hans Reitzels Forlag. Dansk oversættelse ved Søren Porsborg og Hanne Roer.

Pfadenhauer, M. (2009): At Eye Level: The Expert Interview – A Talk between Expert and Quasi-expert. I: A. Bogner, B. Littig og W. Menz (red.): *Interviewing Experts*. Palgrave Macmillan, s. 81-97.

Pfetsch, Barbara, Christiane Eilders og Friedhelm Neidhardt (2004): *Das 'Kommentariat': Rolle und Status einer Öffentlichkeitselite*. Diskussionspapier ved konferencen Wissenschaftszentrum Berlin für Sozialforschung (WZB). Hentet den 12. august 2014 fra <http://www.econstor.eu/handle/10419/56468>.

Poulsen, Jørgen (1996): *At læse avis: delrapport i dagbladsprojektet*. Arbejdsrapport fra Roskilde Universitet.

Putnam, Robert D. (1995): "Bowling Alone: America's Declining Social Capital". I: *Journal of Democracy*, nr. 1, s. 65-78.

Putnam, Robert D. (2000): *Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community*. New York: Simon & Schuster Paperbacks.

Rager, Guenther (1993): "Qualitaet in der Zeitung: Ergebnisse erster Untersuchungen". I: *Redaktion 1994. Jahrbuch fuer Journalisten*. Bonn: Oberauer, s. 165-169.

Rosen, Jay (1999): *What Are Journalists for?*. New Haven, CT: Yale University Press.

Sadler, Barbara (2010): "Review of Helen Woods Talking with Television: Women, Talk Shows and Modern Self-Reflexivity". I: *Participations. Journal of Audience & Reception Studies*, nr. 7, s. 180-182.

Schryer, Cathrine. F. (2002): "Genre and Power: A Chronotopic Analysis". I: R. Coe, L. Lingard og T. Teslenko (red.): *The Rhetoric and Ideology of Genre: Strategies for Stability and Change*. Cresskill, NJ: Hampton Press, s. 73-102.

Schrøder, Kim Christian, Steve Kline, Catherine Murray og Kirsten Drotner (2003): *Researching Audiences*. London: Arnold, Hodder Headline Group.

Schrøder, Kim Christian og Louise Jane Phillips (2005): "Mediemagt og borgermagt i det medialiserede samfund?: En diskursanalyse af hvordan medier og borgere italesætter politik". I: *Nordisk kulturpolitisk tidskrift*, nr. 1.

Schrøder, Kim Christian (2011): "Skaber medierne gode borgere? Fra Habermas 'classic' til teorier om hverdagsborgerskab". I: Pernille Almlund og Nina Blom

Andersen (red.): *Fra metateori til kommunikation*. København: Hans Reitzels Forlag.

Schrøder, Kim Christian (2013): "Audiences as citizens: Insights from three decades of reception research". I: Radhika Parameswaran og Angharad N. Valdivia (red.): *The international encyclopedia of media studies*. Oxford: Wiley-Blackwell, s. 510-534.

Searle, John R. (1975): "A Taxonomy of Illocutionary Acts". I K. Günderson (red.): *Language, Mind, and Knowledge*. Minneapolis: University of Minneapolis Press, s. 1-29.

Searle, John R. (1979): *Expression and Meaning*. Cambridge: Cambridge University Press.

Sparks, Colin og John Tulloch (red.) (2000): *Tabloid Tales. Global Debates over Media Standards*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.

Strömbäck, Jesper (2005): "In Search of a Standard: Four Models of Democracy and Their Normative Implications for Journalism". I: *Journalism Studies*, nr. 6, s. 331-345.

Swarts, Heidi, Linda Flower og John Hayes (1984): "Designing protocol studies of the writing process: An introduction". I: Richard Beach og Lillian S. Bridwell (red.): *New Directions in Composition Research*. New York: Guilford Press, s. 53-71.

Toulmin, Stephen (1958): "The Layout of Arguments". I: *The Use of Arguments*. Cambridge: Cambridge University Press, s. 94-145.

Tracy, Karen, J. P. McDaniel og B. E. Gronbeck (red.) (2007): *The Prettier Doll: Rhetoric, Discourse, and Ordinary Democracy*. Tuscaloosa, AL: University of Alabama.

Tracy, Karen (2010): *Challenges of Ordinary Democracy: A Case Study in Deliberation and Dissent*. University Park, PA: Pennsylvania State University Press.

Urban, Juliane og Wolfgang Schweiger (2013): "News Quality from the Recipients' Perspective". I: *Journalism Studies*, s. 1-20.

Vatnøy, Eirik (2010): *Velg! 09 - Journalistikk og retorikk i norsk valgkamp*. Oslo: Civita.

Vettehen, Paul G. Hendricks, Gabi Schaap og Solange Schlösser (2004): "What Men and Women Think while Watching the News - An Exploration". I: *Communications*, nr. 29, s. 235-251.

Villadsen, Lisa (1999): "Klassikeren: Introduktion". I: *Rhetorica Scandinavica*, nr. 9, s. 4-6.

Villadsen, Lisa (2009a): "Genre". I: Jørgensen, Charlotte og Lisa Villadsen (red.): *Retorik. Teori og praksis*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur, s. 99-113.

Villadsen, Lisa (2009b): "Retorisk kritik". I: Jørgensen, Charlotte og Lisa Villadsen (red.): *Retorik. Teori og praksis*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur, s. 195-218.

Warnick, Barbara (1992): "Leff in Context: What is the Critic's Role?". I: *Quarterly Journal of Speech*, nr. 78, s. 232-237.

Wold, Pia Martine (2013): "Vaktbikkjer i flokk". I: *Sakprosa*, nr. 5, s. 1-36.

Wood, Helen (2009): *Talking with Television: Women, Talk Shows and Modern Self-Reflexivity*. Urbana: University of Illinois Press.

Zaller, John (2003): "A New Standard of News Quality: Burglar Alarms for the Monitorial Citizen". I: *Political Communication*, nr. 20, s. 109-130.

Øvrige publikationer

"Socialdemokrater sure på Ralf Pittelkow". Artikel på *Ritzau Bureau* den 3. november 1994.

"Medierne skamrider stadig politiske kommentatorer". Artikel i *Ugebrevet A4* den 31. marts 2008.

"Kommentatorer til kaffe hos Fogh". Artikel i *Information* den 17. januar 2009.

"Den fortolkende statsmakt". Kronik af Sigurd Allern i *Morgenbladet* den 11. september 2009.

"Det handler om ren, rå magt". Interview med Peter Mogensen i *Kristeligt Dagblad* den 24. september 2010.

"Den kommenterede valgkamp". Kronik af Mark Ørsten og Lasse Skjoldan i *Berlingske Tidende* den 10. oktober 2011.

"Jeg 'erfarer', at kommentariatet er til grin. Godt gået, Venstre". Blogindlæg af Rasmus Jarlov på *berlingske.dk* den 4. juni 2014.

"Svækket Løkke billigt til salg". Politisk kommentar af Hans Engell i *Ekstrabladet* den 19. juni 2014.

Afhandlingens artikler

Artikel A: Approaches to Political Commentary in Scandinavia: A Call for Textual, Evaluating Scholarship

METTE BENGTTSSON

Department of Media, Cognition and Communication
University of Copenhagen
Njalsgade 80, 2300 Copenhagen East
Denmark
bengtsson@hum.ku.dk

ABSTRACT

Political commentary is a contested genre that has attracted a great deal of attention in the Scandinavian public debate, whereas the scholarly literature on it is still in an initial phase. In order to strengthen future research, the present paper suggests a two-dimensional matrix indexing the research on Scandinavian political commentary along the dimensions text/context and descriptive/evaluative. The matrix enables us to see more clearly what we already know and where we lack knowledge. It enables us to see how each category can be developed, the interplay among them, and the obvious lack of textual, evaluative approaches. The author argues that a joint, cross-disciplinary engagement is necessary if we are to adequately understand the potentials and problems of political commentary.

KEYWORDS

Political commentary, pundits, political journalism, evaluative research, rhetoric, cross-disciplinary

Introduction

In Scandinavia, political commentary has been a rapidly emerging genre within the past decade (Hopmann and Strömbäck 2010). Peter Mogensen, Michael Kristiansen, and Thomas Larsen are familiar names in Denmark ; Lena Mellin, K-G Bergström, and Mats Knutson in Sweden; and Marie Simonsen, Stein Kåre Kristiansen and Elin Ørjasæter in Norway. The positive view is that political commentators are essential translators, enlightening an uninitiated public: They are key figures in a trend in political journalism where political journalists fight back (Blumler 1997:399) or counter-spin (McNair 2000) against the professionalization of political communication (Blumler and Kavanagh 1999; Negrine 2008). A critical reading sees political commentators as handy hacks who help fill out the 24-hour news circuit (Bro 2008:197) and criticizes them for partiality under a cover of impartiality (Vatnøy 2010:31) and for spearheading an interpretative journalistic mode that focuses on politicians' assumed cynical strategies, neglecting political issues (Cappella and Hall Jamieson 1997; Kock 2009, 2011).

Within the past few years, a massive critique of political commentators has been advanced in the Scandinavian public debate (Bengtsson 2011), and has come primarily from citizens, but also from scholars, politicians, and self-critical political editors. E.g., former Danish Prime Minister Lars Løkke Rasmussen confronted two popular political commentators in an interview: "Honestly, I'm really tired of political commentators ... It is an impediment for democracy when we have a debate, and reporting from the debate is at a minimum, whereas people like you take up most of the time. If you are so talented, why don't you run for a seat yourselves? To me this is a huge democratic problem." (TV2, April 2009, my translation). Furthermore, young politicians in both Norway and Denmark have advanced some of the most publicized critique, e.g., Audun Lysbakken and Torbjørn Røe Isaksen's "Kommentariatets diktatur" ("The dictatorship of the punditocracy") and Jakob Engel Schmidt and Peter Hummelgaard Thomsen's "Skru ned for de politiske kommentatorer" ("Mute the pundits").

Despite the massive public focus and critique, the Scandinavian scholarly literature has paid little attention to the genre. This literature is still in

an initial phase: There are few primary contributions that address the genre as it develops in Scandinavian (see, however, Bro 2011; Hopmann and Strömbäck 2010). Instead, observations, explanations, and critical remarks are advanced as asides in a more general discussion of political journalism and media trends (Hjarvard 2008, 2010; Allern and Ørsten 2011; Kock 2011). The dominant focus on the general media development is understandable and inevitable, but in this case it has turned attention away from an important and contested genre. The picture is further confused because different scholarly traditions are approaching the phenomenon. The cross-disciplinary field includes, e.g., media studies, political science, and rhetoric, resulting in a broad variation in methods, approaches, and theoretical frames and references. Obviously, this can be a force, but at present the approaches hardly respond to one another.

To push research on political commentary out of this initial phase, this paper offers a literature review. By way of introduction, the paper will discuss definitional problems. Then, a two-dimensional matrix is introduced, and the most significant approaches are placed in it, which finally leads to a discussion of perspectives for future research.

Defining political commentators

As Alterman expresses it: “Defining who is and who is not a pundit at any given time can be a tricky matter” (1999:5). Several synonyms, e.g., *political commentator*, *political pundit*, *political expert*, are used loosely and interchangeably, each term with a range of different uses and meanings. Reviewing the American literature, Dan Nimmo and James Combs define *pundit* broadly as “one who gives opinion in an authoritative manner” (Nimmo and Combs 1992:xvi), while Alterman proposes the term *punditocracy* and defines it more narrowly: “The punditocracy is a tiny group of highly visible political pontificators who make their living offering ‘inside political opinion and forecasts’ in the elite national media.” (1999:4) Among Scandinavian scholars the same diversity is manifest. Some use the term *commentator* for all external expertise in political journalism, e.g., former spin-doctors, minister’s advisers, academic scholars, and pollsters (see, e.g., Hopmann and Strömbäck 2010:951); others limit the term to a smaller group of people, trained in journalism, who

often appear in journalistic settings (see, e.g., Bro 2011:2-3). Furthermore, things are complicated by different media systems and cultural traditions (Hallin and Mancini 2004). Discussing political commentary with scholars outside of Scandinavia, one realizes that the role of the political commentator as understood in Scandinavia is somehow idiosyncratic, especially the common understanding of the political commentator as an in principle impartial analyst. Finally, definitions are challenged because of the translation of terms; for example, *pundit*, which originates from the Sanskrit term *pandit* (panditá) and means “learned”, is often used in the American literature, but is not easily translated into Norwegian, Swedish or Danish.

My suggestion is that a political commentator should be defined as *a person who is framed by national broadcast or print media as a political insider and given the time or space to advance his/her personal political interpretations on a regular basis*. This definition emphasizes the media’s role in the creation of this new kind of expertise, whose credibility is largely crafted by the media’s framing. Styling the person as ‘political commentator’ is an endorsement in itself, because the media thereby appoint the commentator to a position superior to other more anonymous journalists or academics. Often, the privileges that come with the position include, among other things, a base in Parliament, where the Scandinavian tradition allows a few selected journalists to have offices. This gives the political commentator a privileged chance to have informal talks with central political actors, and thus a possibility to cultivate relations of crucial importance. In this definition, political commentators also have programs or columns of their own with daily or weekly access to a national audience. Usually, the title of the program or column involves the commentator’s name, for example “Mogensen and Kristiansen” (the first and most viewed program with political commentators in Denmark) and “Backstage with Hans Engell” (a popular column in the largest tabloid), and the privileged position is often also emphasized in print media with an oversized picture of the commentator in a central position. In contrast, academic experts are seldom exposed in this way.

Of course, everyone is not in a position to become a political commentator through the media’s framing alone. As the genre is practiced in

Scandinavia, *insider knowledge* is also a component, and typically the commentator has had a career as, e.g., a politician, a political journalist, an advisor, and, in rare cases, an academic. Not infrequently, political commentators draw attention to this insider status in their texts. Typical expressions are “the inside story is that...,” while another frequent technique is to address politicians by their first names, emphasize their close, almost personal relation to central actors. The insider position is even sometimes articulated explicitly, as e.g. in this statement from Peter Mogensen: “I know what the world looks like behind the thick walls of the Parliament. I know exactly what is going on and what they think.” (*Kristeligt Dagblad*, September 2010).

Discussing bordering genres and the media evolution is also a way to delimit the genre. The editorial borders on political commentary: both genres break with traditionally news-oriented political journalism (see, e.g., Hjarvard 2010), but compared to the political commentator, the editorialist evaluates topical issues of general concern in a much wider context than national politics and claims no insider position. Compared to the role of anchors in the US, who sometimes also enjoy celebrity status, as signaled in their program titles (e.g. “CBS Evening News with Scott Pelley”), Scandinavian political commentators’ statements are regarded more as their personal reflections, less as the voice of the medium. Also, anchors interview people, political commentators do not; they are sources themselves, playing dual roles as both journalists and sources.

In my opinion, it is this specific role that needs attention, not experts in general, as some of the above-mentioned definitions suggest. Only by narrowing the definition, we can highlight the different ways in which various kinds of expertise function. Academic expertise is another interesting subject, but it has already been intensively scrutinized (see, e.g., Albæk et al. 2003; Albæk 2004; Arnoldi 2005). Also, I believe the definition suggested here better reflects the public, everyday use of the word in Scandinavia, and as Carolyn Miller has it: “when a type of discourse or communicative action acquires a common name within a given context or community, that’s a good sign that it’s functioning as a genre” (2004).

Introducing the matrix and the dimensions

After these introductory remarks, I will now turn to a literature review organized in a matrix with two dimensions: 1) the scholar's focus (text or context), and 2) the scholar's purpose (descriptive or evaluative). The matrix enables us to see more clearly what we already know and where we lack knowledge. It further enables us to see how each category can be developed, to understand the interplay among them, and to note the obvious lack of textual, evaluative approaches (grey marking). Before presenting the four main categories in the matrix and the most important approaches within them, an overview of the dimensions might be helpful.

	CONTEXTUAL	TEXTUAL
DESCRIPTIVE	Scholars concerned with describing the genre from a contextual perspective.	Scholars concerned with describing the genre from a textual perspective.
EVALUATIVE	Scholars concerned with evaluating the genre from a contextual perspective.	Scholars concerned with evaluating the genre from a textual perspective.

Figure 1: Two-dimensional matrix, indexing approaches to Scandinavian political commentary.

The first dimension concerns the *focus* of the different approaches to political commentary. Reviewing the present approaches, one can make a rather rough division between approaches based on textual analysis and contextual considerations. *Textual analysis* I define as scholarship centered on readings of one or a selected sample of texts. Textual analysis implies that writers are intentional agents who affect the world around them through spoken or written words. *Contextual analysis* I define as scholarship based on more general considerations of structures, systems, and historical context. Scholars are here occupied with the structures and the ways in which these structures impinge on people's actions and thoughts. This rather rough division can easily

be criticized for oversimplification and a neglect of the approaches that link the two. Not only sociologists like Anthony Giddens (1984), but also media scholars and rhetoricians have emphasized the complex interaction between text and context (Jensen 2002; Geisler 2004; Lundberg and Gunn 2005). Nonetheless, it is a constructive way in this case to survey the research: most approaches favor either textual or contextual analysis and come to very different conclusions.

The other dimension concerns the *purpose* of the scholarship. Should we as scholars evaluate the things we study with the aim of influencing ongoing developments in society? And if so, on what basis are we to set up the criteria for such evaluation? This has been an ongoing discussion in the academic field, especially within the humanities and social sciences, as both deal with people, their actions and the common good. In regard to, for instance, education or health science normative considerations have been inevitable in approaching the challenges within these sectors, but many media scholars have been and still are reluctant to be evaluative, especially in the Nordic countries as Lars Nyre argues (2009).

I would argue that a new phenomenon like political commentary needs to be approached from both descriptive and evaluative angles. Having answered a descriptive research question like “Is the number of political commentators increasing?” in the positive, a natural continuation is an evaluative research question like “In what positive and negative ways does this increase affect public debate?” Similarly the other way around: having categorized a number of more or less constructive textual functions in political commentary, a quantitative verification is an obvious follow-up.

Placing the most significant approaches in the matrix

Below, the most significant approaches are placed in the matrix. Each category is introduced with a brief presentation of its main characteristics, including an overview of typical research questions, followed by references to the most important contributions, emphasizing the advantages and disadvantages of each approach, and future perspectives.

Descriptive, contextual approaches

The approaches in the descriptive, contextual category typically address political commentary by describing the interconnection between media and politics and the practice of journalism. They draw on a nuanced knowledge of the historical development in news production as a basis for different explanations of why political commentary is a preferred genre in today's news outlets. A typical research question is: What historical and structural developments can explain the present rise in political commentary? Within this research category, the most important contributions come from Peter Bro and Anker Brink Lund (2008), Peter Bro (2008, 2011), and Stig Hjarvard (2008, 2009).

Bro focuses on the historical development in journalism as a way of explaining the strong presence of political pundits in contemporary journalism. According to him, varying external conditions have influenced the practice of journalism through the ages and have pushed journalists toward either news-oriented or views-oriented journalism, respectively. For example, the invention of the telegraph resulted in more news-oriented ways of reporting because of the risk of getting disconnected; the principle of the four W's (who, what, when and where) and the H (how) stems from this period, whereas the First and Second World Wars again resulted in more views-oriented ways of reporting, because people needed interpretations of the empirical facts to make use of them in a world in conflict (Bro 2008, 2011; Bro and Lund 2008). In contemporary journalism, Bro calls attention to the rocketing amount of copy- and airtime to be produced as one main reason for the growth in views-oriented journalism and hence also in political commentary (Bro 2008:197). He argues that views-oriented journalism allows for fast and inexpensive production with political commentators as a popular source because of their ability to work within practical constraints (compared to, e.g., academic experts, who are not always trained in presenting their research in media-friendly ways), and also because of their ability to comment on a broad range of subjects — an adaptability that Bro compares to a Swiss Army knife (2008:196; 2011:10). Finally, Bro underlines the fact that in the beginning of the 20th century journalists started working in political administration and political organizations as *para-journalists*; later on, when there was a lack of expert knowledge about the relationship between

journalism and politics due to a traditional focus in the social sciences on politics and in the humanities on journalism, the para-journalists entered the arena and filled this gap as political commentators (2008:196–197; 2011:3–4).

Hjarvard approaches the phenomenon along the same lines, describing the historical development and tendencies that have created space for political commentary in today's journalism (2008, 2009). According to Hjarvard, the media have historically taken on four different roles: first as a political tool; second as a cultural institution promoting politics; third as a cultural institution investigating politics; and fourth as an independent institution creating mediated politics. In the final stage, which runs from the late 1980s, the media plays an active part in shaping public opinion, influencing both political agenda-setting and the public attitude toward and attention to political issues. Hjarvard writes: "Today's media are not just passing on agendas and opinion from other institutions, they are to a certain extent creating public opinion themselves" (2008:71, my translation). According to Hjarvard, the political commentator is located at the heart of this development toward independent media institutions creating mediated politics. Hjarvard construes political commentators as postmodern fortune-tellers (prognosticators), who do not believe in 'truth', but interpret the world around them (2009:6). What occupies the political commentator is how today's actions will affect future scenarios, and this discourse influences traditional academic experts, who are challenged and sometimes feel pressured to engage in fortune-telling. Hjarvard's attitude toward this development is positive, but he points to an obvious downside: when the fortune-telling becomes so dominant that we forget it is only based on simplistic and tendentious guess work that should always be questioned and discussed (2009:9).

Some of the evident advantages of the descriptive, contextual research contributions are the insight into the development of structural constraints in journalism and careful descriptions of consequences for the present journalistic practice. However, the contextual focus turns the attention strongly toward the media and their economic and structural challenges and away from the purposes and functions of the genre and the ways in which it

serves (or does not serve) readers' needs. Questions about the genre's democratic potential (or the opposite) remain unanswered.

Descriptive, textual approaches

The approaches in this category describe political commentary as it manifests itself within a sample of texts representing the genre, typically by applying content analysis to a large text corpus. The research questions focus on descriptive matters: Is the number of political commentators increasing? What are the recurrent topics in political commentary? This category is the most comprehensive, including contributions from Sigurd Allern (2010), David Nicolas Hopmann and Jesper Strömbäck (2010), Mark Ørsten and Lasse Skjoldan (2011), and Marie Hemmingsen and Mette Sigtenbjerggaard (2008).

Performing content analysis on texts from the Norwegian election campaigns in 1965, 1989, and 2009, respectively, Allern describes a development similar to that described by Hjarvard. However, instead of viewing the political commentator as a new role, Allern argues that the pundit role has changed over time: from being a leading party member and agitator with strong ideological motives in the 1960s, the pundit is now an independent interpreter and part of a showcased elite, functioning as trademark for a newspaper and turning politics into a horse race (2010). However, I do not see this view as being in fundamental disagreement with Hjarvard, but as symptomatic of a definitional confusion.

Another study in this category is Hopmann and Strömbäck's longitudinal study of the visibility of journalists and media pundits in Danish journalism around the parliamentary elections from 1994 to 2007, both in public service media (*DR*) and in semi-commercial, semi-public service media (*TV2*). Performing content analysis of 2022 items, they find evidence for a range of hypotheses, e.g., that the proportion of stories with journalists or media pundits performing as commentators has increased over time (2010:951–952), and that commentators more often have a right-wing than a left-wing background (2010:953–954). Their study is the first of its kind and hence an essential contribution. However, 'political commentator' is defined very broadly, as noted earlier, and also in a rather circular fashion, and merely cumulatively: "by media

pundits we refer to journalists appearing as commentators (primarily from other media than the news bulletin in question), former spin-doctors and minister's aides, scholars and pollsters" (2010:951). Conversely, their study does not include commentators from the news outlet in question and the rocketing number of pundit programs in general. Had it done so, their study would have provided a truer and fairer picture, and most likely with a strengthened conclusion.

In another significant study, Ørsten and Skjoldan analyzed the topics discussed by political commentators during the Danish general election in 2011 (2011). The study shows that 57 percent of the coverage in major newspapers and television news shows was commentary on strategy, tactics and person-focused topics, including opinion polls (19 percent), alliances and block politics (13 percent), internal controversies within the blocks (11 percent concerning the right wing, 7 percent concerning the left wing), and the tax inquiry on the husband of Helle Thorning-Schmidt (former opposition leader, currently Prime Minister) (5 percent). The remaining 43 percent covered more substantive matters, primarily economic topics (25 percent) and immigration policy (11 percent) (2011:25). At first glance, the substantive share seems relatively large, but as the authors imply, the substantive topics were often placed in a strategic frame, e.g., proposals on immigration policy were solely treated as strategic moves, and the actual proportion of substantive analysis is therefore much lower. The important merit of their study is the analysis of the topics involved, which confirms earlier studies investigating the relative proportions of substance and process coverage in political journalism (e.g., Cappella and Hall Jamieson 1997). As the authors stress, their finding is not a surprising result, but again an important verification. The study can be criticized for the insufficient information offered about coding categories and coding process, which makes discussion difficult. When a fixed set of coding categories is applied, the probability of being biased and perhaps ignoring other important content categories or rhetorical functions is evident. The coding in the study zooms in on the substance/strategy ratio, but other rhetorical parameters might have been worth paying attention to as well.

Finally, Hemmingsen and Sigtenbjerggaard's study, which describes the underlying norms in political commentary, also belongs in this category (2008). Using Vilhelm Aubert's role theory, the authors characterize the political commentator as a hybrid between a journalist, an expert, and a politician, who creates a new space for maneuvering within political journalism. Based on textual analysis of a fairly limited sample of political commentary selected during the period of the foundation of Liberal Alliance, a new Danish right-wing party, and qualitative interviews with a number of political commentators, editors and politicians, the authors point to some of the qualities that are often referred to when political commentators elicit praise for what they do. Their conclusion is that an excellent political commentator has *practical competence*, which means that the commentator has political inside knowledge (2008:75–76), and *performance quality*, which means that the commentator is a deft communicator and also to some extent entertaining (2008:78). The study provides interesting insights into the media's underlying logic and implicit quality criteria. However, it does not critically discuss these norms, nor does it consider aspects of power and possible differences in norms across different media or over time.

The above studies leave no question that descriptive, textual research is essential for a better understanding of the phenomenon. Currently, we have little knowledge, and our intuitions about the genre need to be qualified. Documenting that the number of political commentators has actually increased and analyzing what political commentators actually talk about are important steps on the way to a better understanding of the genre. Nonetheless, as emphasized in connection with each approach, development is needed within this category. The textual analysis advanced primarily consists of content analysis applied to a larger text corpus, whereas other textual approaches, for example close reading of single texts, are non-existent. Through close reading, one would be able to focus on other perspectives like, e.g., the purpose and function of a text, advanced subject positions or the commentator's self-representation.

Contextual, Evaluative approaches

Now, we turn away from the purely descriptive approaches and consider the evaluative approaches. In the first subcategory, which focuses on contextual approaches, the critique is primarily aimed at the way in which modern media frame political debate, arguing that political commentators are frontrunners in the strategy-oriented journalism that has thrust issue-oriented journalism into the background. This has a negative influence on the way we deliberate on common issues, and does not help citizens make up their minds on issues of common concern. While the descriptive approaches document this development, the evaluative approaches denounce it. Typical research questions are: In what ways is the development in political journalism problematic? What can be done to improve public political debate? Within this category the most important contributions come from Christian Kock (2009, 2011) and Eirik Vatnøy (2010).

Kock argues that the focus on strategy and tactics has prevailed and, following Cappella and Jamieson (1997), enlarges on the dominating *cynical* view on politics in political journalism. In this view, politicians are seen as power-drunk strategists solely motivated by retaining or gaining power for themselves, their wing, or their party, rarely saying something they actually mean, and voters are seen as argument-resistant utility-maximizers, driven solely by their fixed preferences and therefore impervious to argumentation (2009). According to Kock, political commentators are the driving force in this cynical understanding of politics (2011:201). Kock's underlying positive notion is what he calls an *argumentation democracy*, in which journalists, politicians, and citizens consider relevant arguments for and against given policies and respond honestly to counterarguments and critical questions. In this process, some people may change their views, but just as often they will strengthen, elaborate, and moderate them. Deliberation is the necessary glue that holds society together, as in the traditions of Isocrates and Cicero, and when people do not deliberate, social cohesion is weakened. Kock summarizes his view in this very direct way: "Stop believing that voters are selfish, unmovable, and argumentation-resistant. Give them arguments! Make sure these are true, relevant and weighty. Make sure that counterarguments and critical questions are answered. Stop covering politics as if survival in a self-serving power struggle is all-embracing (and

admirable) in politicians. Voters have little use for such political journalism. At best, entertainment.” (2011:213, my translation)

Analyzing the Norwegian general election in 2009, Vatnøy advances many of the same perspectives (2010). He, too, is critical of the media’s one-sided focus on power struggle and deplors its consequences for democratic public debate. In an essayistic style, he asks some central questions about the political commentator and his role—however, without trying to answer them: How are political commentators selected? What are their professional and ethical qualifications? Political commentators often claim that they possess a professional objectivity, but is partisanship not just as often the case? What are the criteria for their judgments? In addition to these thought-provoking questions, Vatnøy contributes some insightful considerations regarding the journalistic setup: E.g., although political commentators may not get most airtime in mediated political debates, they hold a powerful position introducing and especially evaluating the debates. In these situations, political commentators are puffed up to chief referees, gaining a unique opportunity to influence public opinion (2010:70).

Kock and Vatnøy are placed within the contextual, evaluative category despite the fact that they use examples from actual debate. They are both concerned with the media context and use examples to illustrate this, but in the works cited they do not do close readings of entire texts or content analysis of text corpora. Undoubtedly, their contributions are necessary and appropriate criticisms. It is decisive that somebody manages to step back and view a practice from a distance, identifying an ongoing development and its problematic influence on deliberation. Nonetheless, the structural and economic factors underlying this influence must be recognized. Political commentators are an important force when media have to feed a 24-hour news cycle: they are dependable manpower, journalists by training, and easily accessible. Such broader structural constraints are difficult to change, and evaluative research might be more influential if it were to focus not only on condemning the genre as a whole, but also on proposing how political commentators could act in more constructive ways. Lars Nyre urges researchers to adopt an *instructive attitude*, which implies that a researcher’s critique should aim for the changeable

(2009:4), and Ørsten and Skjoldan make a similar point: “The debate on political commentary should not be about the justification of its existence, but about what makes a good political analysis, and to what extent such analysis should be central.” (2011:25, my translation) Kock and Vatnøy’s general plea for more issue-oriented journalism is one that many people agree with, and it definitely sets up a goal worth striving for, but is also very idealistic and general. Close reading of a sample of political commentary would provide more specific suggestions for change, taking different ways of doing political commentary as its starting point. An evaluative scholar also should not ignore the number of people reading or seeing political commentary. In some ways, people do find it useful, and people consider some political commentators better than others. These facts suggest that a differentiation and constructive evaluation of the genre is desirable as well as possible.

Textual, Evaluative Approaches

Reviewing Scandinavian media, rhetoric and communication journals makes it clear that the textual, evaluative approach is strikingly absent. Apart from a recent article by Pia Wold, there is to my knowledge no research taking a textual, evaluative approach to political commentary. This section therefore has a different structure than the former three: I present Wold’s work, but will mainly explain how I see a potential for developing research within this category.

Citing concrete textual examples, Wold shows how national commentators and editors changed from a negative to a positive attitude toward the right-wing leader, Erna Solberg, during the Norwegian general election campaign in 2009, but without putting forward actual arguments for their collective change of view (2013). Referring to Kock’s concept of cynicism, she criticizes commentators for being “watch dogs running in a pack” (“Vaktbikkjer i flokk”, cf. the title), influenced by opinion polls, applying the logic that if a party is doing well, then the party leader is talented (2013:11). Wold also points to a tendency to use a range of what she calls *sophistic techniques* like rationalizing after the event, generalizing claims and referring to unclear and anonymous sources (2013:20). Wold contributes new insights that are made possible only through close reading. One should, however, be aware that she has a wide

definition of commentary that includes editorials, and like Kock and Vatnøy her evaluation is negative, leaving little room for a constructive attitude.

Two things characterize the evaluative approaches. First, apart from Wold, most evaluative research focuses primarily on context and uses actual texts primarily for exemplification, not as independent objects of study. Second, the assessment is often negative and tends to blame the genre as a whole. For future research, I suggest that evaluative analysis take actual texts as objects of study in their own right, focusing on different kinds of political commentary and on how these either promote or obstruct democratic debate. Political commentators are influential actors, and in the act of communication they constantly shape the relation between themselves and their audiences. Their texts work as speech acts of power, sanctioning, authorizing, and positioning—with consequences for human subjects (Freedman and Medway 1994:x). While content analysis primarily focuses on the general topics involved, as we saw in Hopmann and Strömbäck's and in Ørsten and Skjoldan' studies, a rhetorical genre analysis takes a pragmatic approach, focusing on rhetorical purposes, functions and speaker-audience relations represented in the text in order to arrive at an evaluative assessment. E.g., a historical analogy used to place a current debate in perspective may thus be a more constructive piece of political commentary than, e.g., a random guess at the strategic motives prompting a political party to introduce a bill. While the former rhetorical move invites the audience to reflect on earlier debates and draw on learning from previous cases, the latter reduces the audience to spectators to a political drama.

For me as a rhetorician, an essential research question in this category would be: How do political commentators position their listeners, viewers and readers in ways that either enable or hamper participation in public life? We have a “need for some system of analysis that enables normative judgment of genres and texts, that foregrounds whose interests they serve, how they construct and position their writers and readers” (Freedman and Medway 1994:ix). The concrete manifestations and rhetorical functions of political commentary are manifold, and they are not all equally desirable from a democratic point of view. The evaluation that I suggest bases its criteria on the citizen's democratic engagement—a full-fledged democracy does not only give

people rights and duties, it also fosters deliberation among its citizens. An effective democracy involves citizens as critical thinkers who take positions in discussions of common concerns—not necessarily as active public debaters, participants in meetings, demonstrations or the like, but just as often as readers and listeners, and here the political commentator can play an essential role when delivering perspectives that are thought-provoking for the listening citizen. I here lean on, e.g., Robert Goodin and his notion of ‘deliberation within’ (Goodin 2000) and Simone Chamber and her notion of ‘deliberative rhetoric’ (Chambers 2009).

The above discussion harks back to the discussion between Walter Lippmann (1922) and John Dewey in the 1920s (1927). The two prominent political thinkers had very different views on citizens’ ability and willingness to engage in discussions of common issues and also differed with regard to the role of the expert. In today’s debate on the role of the political commentator, the two contrasting positions are still present, and Nimmo and Combs push things to extremes when positing the dichotomy “democracy or punditocracy?” (1992:165). On the one hand, political commentators can be regarded as an elite that has taken possession of the public debate, reducing citizens to spectators. On the other hand, political commentators can also be regarded as useful initiators in the public debate. Dewey’s concern with the mass media’s role and wish for new methods for bringing citizens closer together involves arguments for a necessary interaction among the experts and the public: “Inquiry, indeed, is a work which devolves upon experts. But their expertness is not shown in framing and executing policies, but in discovering and making known the facts upon which the former depend ... what is required is that they [the public, the many] have the ability to judge of the bearing of the knowledge supplied by others [experts] upon common concerns.” (1927:208-209) With their knowledge political commentators may play an essential role. At best, political commentators contribute to calling the public into existence by addressing readers as citizens and inviting them to reflect and be critical, and thus to be key figures in constituting civic engagement; but unfortunately, very few political commentators in the present Scandinavian political debate take this role upon themselves.

Reception studies

As one can see from the above discussion, the Scandinavian research literature on political commentators is scattered, and many questions still have to be answered. Besides textual, evaluative scholarship, knowledge of the receiver's perception of political commentary is also something that we still lack, and learning more would require turning from textual and contextual approaches to empirical studies. Several scholars have argued that protocol analysis, qualitative interviews, and the like are constructive ways to gain a better understanding of communicative processes: "The receivers will always take part in the creation of communication. Therefore we should—without forgetting the rhetor-text relationship—pay more attention to the text-receiver relationship in order to investigate receivers and the reception situation" (Kjeldsen 2008:48, my translation). Understanding what functions political commentary may have for readers, viewers and listeners would provide us with a better understanding of the genre. Entertainment is sometimes used as an explanation for the popularity of the genre, cf. Kock's earlier statement, but with all due respect, one can easily find people in show business who are far more entertaining than Scandinavian political commentators. So, why do people read and watch political commentary? What do they use it for? Finding out more about the receiver's uses of the genre, and the gratification(s) they derive from it, will let us begin to understand why this contested genre is still a central road into politics for many people. For future research, I suggest that a number of informants, selected to ensure variation in sex, age, and education level, be asked to read pieces of political commentary aloud and comment on what they like and dislike as they go along. Such a method, primarily inspired by protocol analysis (Ericsson and Simon 1984), can serve as a starting point for a conversation about the genre, achieving greater depths and more nuances than a qualitative interview alone, with the risks it entails for superficiality and repetition of typical views. Just as Catherine Schryer does when evaluating insurance letters, thus providing a fruitful discussion (2002).

Conclusion

The present literature review has been organized on the basis of the dimensions text/context and descriptive/evaluative in order to clearly underline that there is a lack of textual, evaluative approaches. Other ways of organizing this review would have been possible as well, e.g., the approaches could have been organized around their orientation towards the media or citizen, respectively, or based on the definition of the phenomenon. As shown, scholars take very different approaches to political commentary; yet these are not contrary or mutually exclusive, but supplementary. By establishing a common starting point for future research, I hope to have encouraged scholars from different fields, e.g., media studies, communication, rhetoric, and political science, to engage in cross-disciplinary work in order to scrutinize the potentials and problems of political commentary. The development in Scandinavian political journalism during recent years calls for a joint effort.

References

- Albæk, E. (2004) *Eksperter kan være gode nok, men ... : om fagkundskabens politiske vilkår i dansk demokrati*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag.
- Albæk, E., Togeby, L. and Christiansen, P.M. (2003) 'Experts in the Mass Media: Researchers as Sources in Danish Daily Newspapers, 1961-2001', *Journalism and Mass Communication Quarterly* 80:937-948.
- Allern, S. and Blach-Ørsten, M. (2011) 'The News Media as a Political Institution', *Journalism Studies* 12(1):92-105.
- Allern, S. (2010) 'From party agitators to independent pundits: The changed historical roles of newspaper and television journalists in Norwegian election campaigns', *Northern Lights: Film and Media Studies Yearbook* 8(1):49-67.
- Alterman, E. (1999) *Sound and Fury: The Making of the Punditocracy*. Ithaca, NY: Cornell University Press.

- Arnoldi J. (2005) *Den offentlige ekspert*. København: Samfundslitteratur.
- Bengtsson, M. (2011) 'Defining Functions of Danish Political Commentary', in Zenker, F. (ed.) *Argumentation: Cognition and Community, proceeding of the 9th Biennial Conference of the Ontario Society for the Study of Argumentation*. Windsor, ON: Ontario Society for the Study of Argumentation.
- Blumler, J. and Kavanagh, D. (1999) 'The Third Age of Political Communication: Influences and Features', *Political Communication* 16:209-230.
- Blumler, J. (1997) 'Origins of the Crisis of Communication for Citizenship', *Political Communication* 14:395-404.
- Bro, P. (2011) 'License to Comment: The Popularization of a Political Commentator', *Journalism Studies* 13(3):433-446.
- Bro, P. (2008) 'Folkestyrets nye fyrmester - Da verden blev oplyst af den politiske kommentator', in Bro, P. and Mylenberg, T. (eds.) *Et Løft(e) Til Journalistikken*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.
- Bro, P. and Lund, A.B. (2008) 'Valgkampens politiske kommentatorer', *Tidsskriftet Politik* 11(3):27-37.
- Cappella, J., and Hall Jamieson, K. (1997) *Spiral of Cynicism*. New York: Oxford University Press.
- Chambers, S. (2009.) 'Rhetoric and the Public Sphere: Has Deliberative Democracy Abandoned Mass Democracy?', *Political Theory* 37:323-350.
- Dewey, J. (1927) *The Public and Its Problems*. New York: H. Holt.
- Ericsson, A. K. and Simon, H.A. (1984) *Protocol Analysis - Verbal Reports as Data*. Cambridge, MA & London: The MIT Press.

Freedman, A. and Medway, P., (eds.) (1994) *Genre and the New Rhetoric*. London: Taylor & Francis.

Geisler, C. (2004) 'How Ought We to Understand the Concept of Rhetorical Agency? Report from the ARS', *Rhetoric Society Quarterly* 34:9-17.

Giddens, A. (1984) *The Construction of Society: Outline of the Theory of Structuration*. California: University of California Press.

Goodin R. E., (2000) 'Democratic Deliberation Within', *Philosophy & Public Affairs* 29:81-109.

Hallin, D. C. and Mancini, P. (2004) *Comparing Media Systems. Three Models of Media and Politics*. New York: Oxford University Press, Inc.

Hemmingsen, M. and Sigtenbjerggaard, M. (2008) 'Tre i én: Rollen som politisk kommentator', *Tidsskriftet Politik* 11:72-83.

Hjarvard, S. (2010) 'The Views of the News: The Role of Political Newspapers in a Changing Media Landscape', *Northern Lights* 8:25-48.

Hjarvard, S. (2009) 'Fra Sporhunde til spåmænd. Journalister i ny fortolkningsindustri', *Tid og Tendenser* 5:4-9.

Hjarvard, S. (2008) *En verden af medier*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur.

Hopmann, D.N. and Strömbäck, J. (2010) 'The Rise of the Media Punditocracy? Journalists and Media Pundits in Danish Election News 1994-2007', *Media, Culture & Society* 32(6):943-960.

Jensen, K.B. (2002) *A Handbook of Media and Communication Research: Qualitative and Quantitative Methodologies*. New York: Routledge.

Kjeldsen, J.E. (2008) 'Retoriske omstændigheder', *Rhetorica Scandinavica* 48:42-63.

Kock, C. (2011) *De svarer ikke*. København: Gyldendal.

Kock, C. (2009) 'Kynismesyndromet', *Rhetorica Scandinavica* 49/50:51-71.

Lippmann, W. (1922) *Public Opinion*. New York: Macmillan.

Lundberg, C. and Gunn, J. (2005) 'Ouija Board, Are There Any Communications? Agency, Ontotheology, and the Death of the Humanists Subject, or, Continuing the ARS Conversation', *Rhetoric Society Quarterly* 35:83-105.

Lysbakken, A. and Isaksen, T.R. (2008) 'Kommentariatets diktatur', *Samtiden* 1:4-15.

McNair, B. (2000) *Journalism and Democracy - An Evaluation of the Political Public Sphere*. London: Routledge.

Miller, C. R. and Shepherd, D. (2004) 'Blogging as Social Action. A genre analysis of the Weblog', in L. Gurak, S. Antonijevic, L. Johnson, C. Ratliff, and J. Rayman (eds.) *Into the Blogosphere: Rhetoric, Community, and the Culture of Blogs*. Minnesota: University of Minnesota Press.

Negrine, R. (2008) *The Transformation of Political Communication - Continuities and Changes in Media and Politics*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Nimmo, D., and Combs, J.E. (1992) *The Political Pundits*. New York: Greenwood Publishing Group, Inc.

Nyre, L. (2009) 'Normative Media Research - Moving from the Ivory Tower to the Control Tower', *Nordicom Review* 30:3-17.

Schmidt, E.J. and Thomsen, P.H. (2009) 'Skru ned for de politiske kommentatorer', *Berlingske Tidende* October 28 2009:13.

Schryer, C. F. (2002) 'Genre and Power: A Chronotopic Analysis', in Coe, R., Lingard, L. and Teslenko, T. (eds.) *The Rhetoric and Ideology of Genre: Strategies for Stability and Change*. Cresskill, NJ: Hampton.

Vatnøy, E. (2010) *Velg! 09 - Journalistikk og retorikk i norsk valgkamp*. Oslo: Civita.

Wold, M. (2013) 'Vaktbikkjer i flokk', *Sakprosa* 5:1-36.

Ørsten, M. and Skjoldan, L. (2011) 'Den kommenterede valgkamp', *Berlingske Tidende* October 10 2011:25.

Artikel B: Den autoritære vs. den inviterende politiske kommentar: Hvordan den politiske kommentator i højere grad kan tale til læseren som kritisk, deliberativt reflekterende borger

METTE BENGTSSON

Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Københavns Universitet

Njalsgade 80, 2300 København S.

Danmark

bengtsson@hum.ku.dk

ABSTRACT

De politiske kommentatorer er gennem deres adfærd og tematikker med til at positionere læseren som en blot og bar tilskuer til den politiske debat, mens de kun i glimt taler til læseren som borger. I denne artikel udpeger jeg, hvad det mere præcist er i adfærden og tematikkerne, der medfører de to forskellige modtagerkonstruktioner. I modsætning til de fremherskende analyser af genren, der typisk beskæftiger sig med delaspæker og er negative, er dette et konstruktivt bud på, hvordan politiske kommentatorer kan bruge deres viden på en måde, så de i højere grad taler til læseren som borger og involverer læseren i en refleksiv praksis om praktiske, politiske forhold.

NØGLEORD

Politiske kommentatorer, politisk debat, kvalitetskriterier, retorisk medborgerskab

Kritikken af de politiske kommentatorer har været massiv i den offentlige debat i de seneste år, mens der i forskningslitteraturen er overraskende få bidrag, der beskæftiger sig med denne hastigt voksende journalistiske praksis og dens konsekvenser for den politiske debat. I denne artikel fremsættes den første retoriske nærlæsning af genren i en dansk kontekst med henblik på at bidrage med en evaluering af genren, der vægter, hvordan kommentatorerne i højere grad gennem deres adfærd og tematikker kan tale til læseren som borger, der gerne vil forholde sig til og reflektere over fælles, politiske anliggender. En politisk kommentator defineres her som *en person, der af et medie ophøjes til ekspert på grund af sine erfaringer og viden om politik, og som gives fast spalteplads/taletid, hvor han eller hun som hovedbeskæftigelse i en dobbeltrolle som både journalist og kilde udtaler sig om politik ud fra et påstået partipolitisk neutralt ståsted*. Sammenlignet med andre definitioner er denne snæver og vægter mediets "framende" rolle i tilblivelsen af den nye form for ekspertise. Således betragtes hverken akademiske eksperter eller meningsdannere mere generelt som hørende under kategorien.²⁸

En retorisk kritik med konstruktive anbefalinger

De typiske kritikpunkter af genren fokuserer alle på delaspekter af det kritisable ved genren og er ikke mindst alle meget negative. De går primært på kommentatorernes skråsikre spådomme, hvor mange ofte ikke holder stik²⁹, på deres partiskhed mellem linjerne³⁰, og ikke mindst at kommentatorerne gør politik til et spil³¹. Jeg er enig i kritikpunkterne, men som John Zaller skriver, mener jeg, at vi har brug for evalueringer, der ikke alene fokuserer på mangler i eksisterende nyhedsjournalistik, men peger på mulige forbedringer og hjælper til at vise, hvordan nyhedsjournalistik kan levere input, som borgerne kan bruge, når de skal udøve deres demokratiske forpligtelse.³² Jeg fremsætter derfor i denne artikel en mere samlet retorisk kritik, hvor jeg ikke kun kritiserer den

²⁸ For mere om definition se Mette Bengtsson, "Approaches to Political Commentary: A Call for Textual, Evaluative Scholarship", *Nordicom Review* (under udgivelse).

²⁹ "Politiske kommentatorer sigter godt - men rammer skidt", *Mandag Morgen* (26. november 2001).

³⁰ "Lad kommentatorerne bekende politisk kulør", *Politiken* (12. marts 2012). "SF: Kommentatorer er højreorienterede", *Ritzaus Bureau* (16. december 2011). "Kommentator med flere kasketter", *Ritzaus Bureau* (11. januar 2010).

³¹ Se for eksempel Christian Kock, *De svarer ikke* (København: Gyldendal, 2011), 15. Eirik Vatnøy, *Velg!09 Journalistikk og retorikk i norsk valgkamp* (Oslo: Civita, 2010), 67-70.

³² John Zaller, "A New Standard of News Quality: Burglar Alarm for the Monitorial Citizen", *Political Communication* 20(2) (2003), 111-112. Jesper Strömbäck, "In Search of a Standard: Four Models of Democracy and Their Normative Implications for Journalism", *Journalism Studies* 6(3) (2005), 331.

nuværende praksis, men også kommer med forslag til, hvordan den kan forbedres. Dette gøres ud fra en beskrivelse af de publikumskonstruktioner, som kommentatorerne konstituerer i deres tekster. Jeg beskriver først den adfærd og de tematikker, der synes at være med til at konstituere læseren som *tilskuer*, men beskriver også efterfølgende, hvad kommentatorerne kan lægge vægt på, hvis de i højere grad skal tale til og engagere læseren som en *borger*, der reflekterer over og forholder sig kritisk til fælles, politiske anliggender.

Hvor jeg er enig med Zaller i forhold til hans overordnede betragtninger om, at en evaluering af politisk journalistik bør være *konstruktiv* og pege på mulige forbedringer, stiller jeg mig anderledes over for hans demokratiforståelse og i forlængelse heraf syn på mediernes og borgerens rolle. Med sit forslag om en "burglar alarm" som et evalueringskriterium for politisk journalistik praktiserer Zaller en procedural eller kompetitiv demokratiforståelse, hvor han antager, at modtageren primært vil underholdes, og hvor det betragtes som tilstrækkeligt, at borgeren monitorerer den politiske debat og kun reagerer i særligt alarmerende tilfælde³³. I modsætning hertil arbejder jeg ud fra en deliberativ demokratiforståelse med en antagelse om, at borgeren har et grundlæggende ønske om at diskutere politik og forholde sig til fælles anliggender, og at medierne spiller en vigtig rolle i forhold til at facilitere denne aktivitet – måske ligefrem med et *konstituerende potentiale*, hvor modtagerne i højere grad begynder at opføre sig som borgere, hvis medierne taler til dem som borgere.

Materiale og analyseværktøjer

Analysen baserer sig på 90 politiske kommentarer fra ni politiske kommentatorer i de seks største landsdækkende aviser under folketingsvalget i 2011 i Danmark. Teksterne er indsamlet i perioden fra den 26. august 2011 (den dag valget blev udskrevet) til den 17. september 2011 (to dage efter valgdagen).³⁴ Analysen tager således afsæt i et øjebliksbillede af genren under

³³ Zaller, "A New Standard of News Quality: Burglar Alarm for the Monitorial Citizen", 110-111.

³⁴ De ti kommentatorer er Mette Østergaard (Politiken), Peter Mogensen (Politiken), Kristian Madsen (Politiken), Ralf Pittelkow (Jyllandsposten), Thomas Larsen (Berlingske Tidende), Niels Krause-Kjær (Berlingske Tidende), Hans Engell (Ekstrabladet), Helle Ib (BT) og Søs Marie Serup (Børsen). Herefter omtales de politiske kommentatorer blot ved efternavn.

valget i 2011, dog med den klare overbevisning om et generaliseringspotentiale, hvilket uddybes i perspektivering.

Analyseværktøjerne er primært hentet i retorisk argumentationsteori og teori om sproghandlinger³⁵. Med fokus på relationen mellem afsender og modtager og den i teksten konstituerede læserposition er kritikken også forbundet med et *konstitutivt perspektiv* og lægger sig i forlængelse af tidligere retorisk teori og forskning, der tager denne idé op³⁶. Som Chaïm Perelman bruger jeg publikumskonstruktion i evalueringen af en tekst – dog med den væsentlige forskel, at hvor Perelmans konstruktion *universal audience* er en forholdsvis abstrakt størrelse, som primært er relevant i forbindelse med at skelne gode og dårlige argumenter, bestræber jeg mig på at være langt mere konkret i forhold til, hvordan en journalistisk genre kan bidrage bedre til den offentlige politiske debat, set fra borgernes perspektiv³⁷.

Kommentatorernes dominerende, autoritære adfærd

Vi vender os nu mod selve analysen, hvor jeg først gennemgår den adfærd og de tematikker, hvorigennem kommentatoren synes at henvende sig til læseren som *tilskuer* – og herefter den fra et retorisk perspektiv mere ønskelige adfærd og de tematikker, hvor kommentatoren i højere grad synes at henvende sig til læseren som *borger*.

Kommentatorernes skråriskre autoritetsargumenter

Noget af det mest overraskende i nærlæsningen af teksterne er, at repræsentative og ikke ekspressive sproghandlinger dominerer i både antal og omfang³⁸. Gransker man kommentatorernes sproghandlinger, består de primært

³⁵ Se for eksempel Stephen Toulmin, "The Layout of Arguments", i *The Use of Arguments* (Cambridge: Cambridge University Press, 1958). Charlotte Jørgensen og Merete Onsberg, *Praktisk argumentation* (København: Nyt Teknisk Forlag, 3. udgave, 2008). John R. Searle "A Taxonomy of Illocutionary Acts", i *Language, Mind, and Knowledge*, red. Günderson (Minneapolis: University of Minneapolis Press, 1975). John E. Andersen, *Sproghandlinger – på dansk* (København: Dansk lærerforening, 1989). Carol Henriksen, *Can You Reach the Salt* (Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 2001).

³⁶ Se Wayne Booth, *The Rhetoric of Fiction* (Chicago: The University of Chicago Press, 1961). Edwin Black, "Second Persona", *Quarterly Journal of Speech* 56(2) (1970). Maurice Charland, "Constitutive Rhetoric: The Case of the People Québécois", *The Quarterly Journal of Speech* 73(2) (1987).

³⁷ Chaïm Perelman, *Retorikkens Rige* (København: Hans Reitzels Forlag, 2005), dansk udgave af Søren Porsborg og Hanne Roer, 13 og 43-54.

³⁸ Jeg støtter mig her til John Searle klassificering, hvor han skelner mellem fem 'illocutionary acts': "[W]e tell people how things are, we try to get them to do things, we commit ourselves to do things, we express our feelings and attitudes, and we bring about changes through our utterances.", hvilket svarer til henholdsvis repræsentativer (tidligere assertiver),

af repræsentativer som at *berette, referere, beskrive, forklare* og *spå*, mens ekspressiver som at *vurdere* kun forekommer direkte i et forholdsvis lille omfang. Hertil kommer også det at *kåre* og *rådgive*³⁹. Når politiske kommentatorer agerer gennem repræsentativer, efterlader de et indtryk af, at de på en nøgtern måde blot videreformidler, hvad der foregår, men der er i rigtig mange tilfælde ikke tale om *oplysninger om verden* af en faktuel karakter, men om *påstande om verden*, som kan diskuteres, og som kommer til at stå ubegrundet⁴⁰. En sådan adfærd kan karakteriseres som *postulerende*, eller måske mere præcist som *autoritær*, idet de mange konstaterende påstande ud fra konteksten kan tolkes som dele af *implicitte autoritetsargumenter*, hvor kommentatorerne forlader sig på, at modtageren bliver overbevist om påstand, alene ud fra at det er kommentatorerne som eksperter, der udtaler den. Påstandenes implicitte belæg er således "det siger jeg" med dertilhørende hjemler "hvad en kommentator siger, er rigtig". Hvis man anskuer genren på denne måde, kan det, at kommentatorerne i et ret bemærkelsesværdigt omfang italesætter egne kvalifikationer i teksterne, ses som en form for *rygdækning* for hjemlerne i autoritetsargumenterne, hvor især *fysisk tilstedeværelse, relationer* og *erfaring* er tilbagevendende topoi i teksterne. Sammenligner man politiske kommentarer med andre former for ekspertudsagn, forekommer disse sjældent i samme omfang.

Følgende eksempel fra Larsen, hvor han forklarer, hvorfor Socialdemokraterne og SF har lanceret et "forsigtighedsprincip" under valgkampen, kan bruges til at eksemplificere den gennemgående, autoritære adfærd. Larsen fremsætter en forklaring på, hvorfor politikerne handler, som de gør. Han udtaler sig *skråsikkert* om politikernes intentioner, som var det en *kendsgerning* – en såkaldt

direktiver, commissiver, ekspressiver og deklarativer (tidligere performativer). Med reference til filosofen Elizabeth Anscombe taler John Searle også om, at repræsentativerne har en 'word-to-world direction of fit', hvilket vil sige, at de er vellykkede i og med, at ordene passer på verden, mens at ekspressiver ikke har en direction-of-fit, men alene er udtryk for personens subjektive følelser eller holdninger. Se Searle "A Taxonomy of Illocutionary Acts". Elisabeth Anscombe, *Intention* (Oxford: Basil Blackwell, 1957).

³⁹ Denne typologi er ikke udtømmende, men et forsøg på at oprids de fremherskende sproghandlinger i analyse materialet. Commissiver og deklarativer er ikke med i denne typologi, da disse sproghandlinger umiddelbart spiller en ringe rolle. John R. Searle, *Expression and Meaning* (Cambridge: Cambridge University Press, 1979), 29.

⁴⁰ Ole Togeby redegør i sin disputats for, hvordan man bør skelne mellem oplysninger og påstande i forhold til de repræsentative sproghandlinger. Se Ole Togeby, *Praxt: Pragmatisk tekstteori 1-2* (Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1993), 642

intentionforklaring, hvor kommentatoren foregiver at kende politikernes tanker og motiver, som var han inde i hovedet på dem⁴¹. Larsen skriver:

”Målet med aktionen fra Thorning og Søvndal er klart. De vil signalere ansvarlighed, når de siger, at de først vil bruge penge, når de har dem. Og de vil slette ethvert indtryk af, at de åbner for en gavebod, hvis de kommer til magten. Derfor siger de nu, at de kan blive tvunget til at udskyde eller aflyse flere af deres valgløfter, som de har turneret med. Deres håb er, at de kan dæmme op for kritikernes anklager om, at deres planer mest er præget af overbud og ønsketænkning.” (30/8)

Et andet eksempel kan ses hos Engell, der skriver følgende i forbindelse med en af valgets tv-dueller mellem Helle Thorning-Schmidt og Lars Løkke Rasmussen: ”Helle Thorning-Schmidt var i aftes ved at sende Lars Løkke Rasmussen i gulvet. Men Venstres formand blev reddet af gongongen og flere liter vand. Han skal nok komme på benene inden næste runde, men Løkke var slet ikke i form til at møde det blonde maskingevær.” (12/9) Den første og den sidste påstand kan til dels opfattes som to forskellige formuleringer med samme indhold eller som et argument, hvor den sidste påstand er belæg for den første. Disse påstande kan der med lidt god vilje hentes belæg for længere nede i teksten i passager, hvor Engell taler om, at Lars Løkke Rasmussen primært benytter sig af ”kendte toner”. Påstanden om, at Lars Løkke Rasmussen ”nok skal komme på benene inden næste runde” står dog fuldstændig ubegrundet, selvom den er en forudsigelse og derfor ikke kan have samme status; den kan ikke understøttes med henvisning til iagttagelige fakta alene, men beror på et skøn eller en fortolkning.

Kommentatoren agerer imidlertid her *alvidende*: Han ved ikke alene, hvad folk tænker og hvad deres motiver er, kommentatoren kan også se ind i fremtiden og udtale sig *skråsikkert* om denne. Når kommentatorerne agerer på denne måde, lægger de op til en *asymmetrisk relation*. Udlægningen af verden er ikke til diskussion, og eftersom kommentatoren sjældent fremsætter belæg for deres

⁴¹ Jeg går her ikke ind i en nærmere diskussion af forskellige typer af forklaringer, men henviser til den generelle skelnen inden for videnskaben mellem årsagsforklaringer, funktionelle forklaringer og formålsforklaringer (også kaldet intentionforklaringer). De fleste af kommentatorernes forklaringer hører umiddelbart under den sidste kategori, hvor afsender primært henviser til en intention, der danner baggrund for en persons handling. Se for eksempel *Internet Encyclopedia of Philosophy* under *Theories of Explanation*.

mange påstande om verden, lader det til, at de går ud fra, at læseren ukritisk vil acceptere disse. Genren er præget af skøn og fortolkninger, der skal godtages *uden videre*.

Kommentatorernes kamuflerede holdninger?

Ud over den postulerende eller autoritære adfærd indeholder de konstaterende påstande også ofte *implicitte, evaluerende påstande*, hvilket blandt andet kommer til udtryk gennem *ladede betegnelser* og gennem *selektionen af præsenterede informationer*. Kommentatorernes udtalelser om Socialdemokraternes og SF's økonomiske plan kan tjene til at illustrere dette, hvor der er tale om repræsentativer, men hvor mange læsere højst sandsynligt vil sidde med en fornemmelse af, at kommentatorerne er negativt indstillet over for planen. Krause-Kjær skriver for eksempel: "De 12 minutter [sic] er der ingen, der rigtig regner for noget." (2/9). Det er en refererende sproghandling, hvor Krause-Kjær med ordet "ingen" videreformidler et synspunkt som tillægges "alle", men hvor det er uklart, hvem alle disse er, og om Krause-Kjær i øvrigt selv har samme holdning. Østergaard skriver også: "Politikken vil også blive meget anderledes [med en ny regering]. Investeringer vil blive pumpet ud i offentligt forbrug, skatterne vil stige, og måske skal vi til at arbejde 12 minutter længere." (28/8) Her spår Østergaard skråsikkert om, hvordan hun tror, at verden vil komme til at se ud med en ny regering. Hun videregiver desuden en negativ udlægning med ladede ord som "anderledes", "pumpet ud" og "stige", og som på mange måder lyder som et ekko af en borgerlig kritik, men igen i en konstaterende form, hvor hun ikke selv står frem som ansvarlig for disse skøn og evalueringer. Et sidste eksempel ses hos Pittelkow: "Således er der gået et år, uden at makkerparret har fortalt, hvad de berømte/berygtede 12 minutter går ud på." (31/8) Igen holder kommentatoren sig til en konstaterende påstand, når han beretter om et forløb, men grundet den sarkastiske tone i "makkerparret" og "berømte/berygtede" ligger der en klar "argumentativ orientering" i det⁴². I teksterne er Larsen faktisk en af de få, hvis ytring kan tolkes som, at han står frem som subjekt med en vurdering af planen, eller rettere den indeholder ikke illokutionære

⁴² Oswald Ducrot, *Lecture III (Conférence III) Slovenian Lectures/Conférences Slovènes* (Ljubljana: ISH, Inštitut za humanistične študije, 1996), 100-139.

komponenter, der indikerer, at der er tale om en repræsentativ sproghandling, og det er derfor muligt at tolke den som en ekspressiv sproghandling:

“Udfordringen for Thorning er enorm. S-SF’s økonomiske planer er ikke tilstrækkelige til at tackle udfordringerne, som venter.” (16/9) Dog uden at han kommer nærmere ind på, hvad det utilstrækkelige består i – altså kommer med belæg for sin påstand.

At kommentatorerne ikke sætter sig selv frem som subjekter med evalueringer, skøn og holdninger, men mange gange sproghandler gennem repræsentativer, der efter deres form er rent konstaterende, fremgår blandt andet derved, at der i kommentarerne er en påfaldende mangel på illokutionære komponenter som ”jeg mener” og ”jeg synes”. I de 91 kommentarer forekommer ”jeg synes” kun fire gange, mens ”jeg mener” kun forekommer otte gange. En mulig forklaring kan være, at disse illokutionære komponenter skal opfattes som implicite; for eksempel kan man i Larsen-eksemplet ovenfor sætte et ”jeg synes” ind, men det er nok mere naturligt, at mangelen på dem skal ses i sammenhæng med tendensen til at kommunikere gennem værdiladede repræsentativer frem for ekspressiver.

Hvilket formål tjener personbeskrivelser?

I de beskrivende sproghandlinger, hvor især personbeskrivelser fylder meget, kan det på samme måde være svært at afgøre, om beskrivelserne skal tolkes som en generel opfattelse af personen, som kommentatoren videreformidler, altså et repræsentativ, hvor ordene skal passe med verden, eller om sproghandlingen er ekspressiv, altså om den giver os kommentatorens egen holdning til personen⁴³. Larsen beskriver for eksempel Margrethe Vestager således:

“Når det gælder den radikale leders karriere, er overraskelsen sådan set ikke, at hun får sit gennembrud, men snarere, at det kommer så sent.

Vestager var vidunderbarnet, som i en meget ung alder blev først radikal landsformand og dernæst minister, men hun slog ikke rigtigt igennem. De første år som oppositionspolitiker bekom hende heller ikke vel, og hendes

⁴³ Searle “A Taxonomy of Illocutionary Acts”, 346-347. Elisabeth Anscombe, *Intention*.

første tid som radikal leder var skuffende, selv om det skal siges, at vilkårene var elendige (...) [Hun] manglede helt åbenlyst den modenhed, den ro og det personlige overskud, hun udstråler i dag. I flere situationer handlede hun uklogt, når hun skulle lande intern uenighed i gruppen og håndtere ambitiøse partifæller. Nu står hun midt i det gennembrud, som hun altid er blevet spået." (12/9)

Repræsentativer og ekspressiver er her blandet sammen. Hvem er overrasket over hendes gennembrud? Hvem synes, at det kommer sent? Og hvem har altid spået det? Hvem synes ikke, at hun slog igennem tidligere og hvorfor? Og hvem synes hun var skuffende og hvorfor? Hvad bestod den "ukloge handlen" mere konkret i? Som i det foregående er det en autoritær adfærd, hvor kommentatoren udtaler sig om noget som kendsgerninger, men hvor meget af det står tilbage som ekspressiver uden belæg.

Hvem mener egentlig hvad?

I forbindelse med repræsentativerne skal det også nævnes, at når kommentatorerne refererer andres holdninger, slører de mange gange, hvem der har denne holdning. En form for sløring sker gennem det, man kan kalde *udokumenterede, uspecifikke kvantitetsargumenter*, hvor kommentatorerne blandt andet bruger subjekter som for eksempel *flere, mange* eller *ingen*⁴⁴. Eksemplet med Krause-Kjær ovenfor er et eksempel herpå. Engell skriver også: "Ingen forstår, hvorfor Helle ikke lagde alle oplysninger på bordet sidste år." (10/9) Hvem er det helt præcist, der mener sådan? Hvad er det for et flertal, der refereres til? Er det et flertal af kommentatorer? Eller et flertal i befolkningen? Og ikke mindst kommer kvantitetsargumenterne til at stå i stedet for indholdsmæssige påstande med belæg.

En lignende form for sløring, hvor det ligeledes bliver uklart, hvem der mener hvad, og hvad belæggene er for påstandene, sker ved brugen af en *passivformer af verber*. Engell skriver for eksempel: "Vestager og Enhedslistens Johanne

⁴⁴ Jørgensen og Onsberg, *Praktisk argumentation*, 59. Pia Wold er inde på det samme, når hun dokumenterer en holdningsændring omkring højre-politikerne Erna Solberg i den norske presse i forbindelse med Stortingsvalget i 2009, hvilket hun benævner en 'generaliseringsstrategi'. Se Pia Wold, "Vaktbikkjer i flokk", *Sakprosa* 5(1) (2013), 21.

Schmidt-Nielsen opleves som de nye og spændende.” (2/9) Kommentatoren ophøjer sig selv som fortolker og videreformidler af nogle generelle holdninger, hvor afsenderen sløres, og hvor de egentlige indholdsmæssige belæg for påstandene, som læseren kunne have forholdt sig kritisk evaluerende til, udebliver. Pittelkow skriver også: “Løkke opleves som den mest kompetente, Thorning som den mere menneskelige.” (28/8) Et indholdsmæssigt argument fra kommentatoren kunne i stedet have lydt: ”Jeg oplever Løkke som den mest kompetente, fordi han har erfaring fra en lang karriere i både kommunal- og landspolitik.” Også i forbindelse med sløringerne kan man komme i tvivl om kommentatorens egen mening og holdning. Hvad er princippet bag udvælgelsen? Hvorfor vælger kommentatoren at give noget en særlig opmærksomhed? Dækker de udvalgte udtalelser over kommentatorens egen holdning? En sådan uigennemskuelighed tjener igen ikke til en politisk debat, hvor aktører står frem og siger, hvad de mener og hvorfor, så andre kan forholde sig kritisk til det.

En sidste form for sløring forekommer, når kommentatoren nævner helheden for delen, *totum pro parte*. For eksempel skriver Østergaard: ”Derfor begynder man internt i Venstre at tale om muligheden for en ren Venstreregering.” (Østergaard 3/9) Larsen bruger også formuleringen: ”Helt uden for citat konstaterer flere af S-formandens støtter med en vis lettelse, at netop provenuet fra reformen [efterlønsreformen] vil gøre det til en langt mere overkommelig opgave at få økonomien til at hænge sammen under en ny S-ledet regering.” (11/9)

Kommentatoren videregiver her nogle udsagn, hvor informationen tilsyneladende kun kan refereres, hvis den konkrete person ikke skal stå frem. En sådan praksis med ”velinformede kilder” er et respekteret journalistisk princip, men skal bruges med omhu og kræver professionel vurdering af kildens troværdighed og omstændighederne. I de politiske kommentarer ser jeg en tendens til, at kommentatorerne *overgør* eller ligefrem *misbruger* denne praksis. En forklaring kan være, at det sker i et dramatiserende øjemed, hvor det, at noget er sladder eller noget kommentatoren har ”hørt på vandrørene”, i sig selv skal gøre informationen spændende. En anden forklaring kan være, at medierne er forhuppet på at være først med nyhederne og ikke tager sig tid til at tjekke deres kilder og lave en professionel vurdering, hvilket man ser i eksplosionen af

de såkaldte "breaking news"-historier. Eller måske er det en praksis, der vinder frem, fordi det er en tidsbesparende måde at arbejde på, som ikke kræver videre research og interviews med konkrete kilder? Problemet med ikke at bruge præcise kildeanvisninger er, at det kan være svært at opdage og dokumentere eventuelle fordrejninger eller opdigtede udtalelser. Hvem skal reagere? Og hvem skal man gå til for at efterprøve udtalelserne? Når man godtager, at en sådan praksis ekspanderer, efterlader man kommentatoren med et stort manøvrerum. Der er dog forskel på de to første former for sløring og den sidste. Den sidste er nemmere at opdage og reagere på, hvor en sløring gennem udokumenterede kvantitetsargumenter og passiver er en mere diffus teknik.

Kåringer som den mest direkte vurderende handling

Hvis man skal pege på, hvor kommentatorerne mere direkte vurderer, er det gennem de 'kårende' sproghandlinger. Jeg kategoriserer her kåringerne som en ekspressiv sproghandling, men de kan også minde om de Searle'ske *deklarativer*, som oprindeligt hos Austin kaldtes *performativer*. Kommentatorerne har dog ikke nogen formel bemyndigelse til at foretage en sådan handling (som for eksempel ved et Oscar-show), og der er derfor ikke tale om en egentlig kåring, men mere en egen, symbolsk evaluerende handling⁴⁵. Searle taler i denne forbindelse om "differences in the status or position of the speaker and hearer as these bear on the illocutionary force of the utterance."⁴⁶ For eksempel skriver Ib:

"Oppositionen fortjener point for at turde være konkrete og levere bud på et fremtidigt problem." (7/9) Østergaard har også hver uge en kommentar, hvor hun kårer henholdsvis "ugens vinder", "ugens gambler" og "ugens overraskelse". På samme måde er der efter hver partilederrunde på TV eller de såkaldte dueller mellem statsminister Lars Løkke Rasmussen og leder af oppositionen Helle Thorning Schmidt ofte en vurdering af vinder og taber, som her hos Engell: "Helle Thorning vandt første tv-duel og er i superform." (27/8) Når kommentatorerne sætter sig selv i en dommerposition, er der tale om mere

⁴⁵ I udviklingen af sin teori om sproghandlinger opgav Austin at skelne mellem konstater og performativer, og i forhold til Searles taksonomi har der også været uklarheder. Jeg holder dog fast i denne skelnen her, fordi der, som Kjell Lars Berge skriver, er noget særligt ved de verber, hvor afsender gennem sin sproghandling skaber en ny virkelighed, som for eksempel ved at dømme, gifte, dømmme: "Det vil si de ytringshandlingene der virkelighet skapes gjennom og ved ytringshandlingen." Kjell Lars Berge. "Tekst og ytringshandlingsteori" *Skandinaviske Sprogstudier* (2010), 98. John E. Andersen omtaler også performativer som "verber der handler". John E. Andersen, *Sproghandlinger – på dansk*, 7.

⁴⁶ Searle "A Taxonomy of illocutionary Acts", 348.

direkte meningstilkendegivelser, men er igen et eksempel på en teknik, hvor kommentatorerne ofte fremsige meninger, men hvor de langt fra altid begrunder disse. Det bliver kåringen i sig selv, der er vigtig, og ikke så meget belæggene for den. Vi skal som modtagere blive overbevist, fordi det er kommentatoren som autoritet, der taler – ikke fordi vi får overbevisende begrundelser.

Ageren som samlet enhed for at give argumenter vægt

Som en sidste ting skal det også fremhæves, at kommentatorerne ofte søger at gøre deres argumenter vægtige ved at tale som en *samlet enhed*, der ser ens på tingene. Det er således deres enighed om noget, der i sig selv skal overbevise læseren. Ud over at et flertal af kommentatorer lader til at være negativt indstillet over for Socialdemokraternes og SF's plan, er et andet eksempel på en påstand, som gentages af mange af kommentatorerne, en konstatering om, at valget handler om økonomi: "Dette valg handler om penge" (Engell 30/8), "Tag økonomien – valgets hovedtema" (Ib 4/9), "Man har i mere end et år vidst, at det altdominerende tema under dette folketingsvalg ville blive økonomien." (Serup 8/9), "Det altoverskyggende emne for valgkampen er økonomi." (Østergaard 28/8), "I dag handler politikernes opgør om tre ting – økonomi, økonomi, økonomi." (Larsen 13/9) Videregiver kommentatorerne her deres indtryk af, at der er mange – og i så fald hvem – der taler om økonomi, eller kommer valget til at handle om økonomi, fordi kommentatorerne udtaler dette i samlet flok? Det er en "hønen og ægget-diskussion", eller som Grundtvig skriver i salmen "Vidunderligst af alt på jord: "Dets gåde er et Guddoms-ord/som skaber, hvad det nævner/som fylder dale trindt på jord/og klipperne udjævner." I avisoverskrifter og lignende ser man til tider overskrifter med 'Kommentariatet' efterfulgt af et kolon. Østergaard skriver også: "'Valgkampen bliver beskidt' har det længe lydt fra både politikerne selv og kommentatorer" (15/9), mens Engell konstaterer: "Den fejl begik Fogh aldrig, er synspunktet." (26/8)

I forbindelse med den første præsidentkandidatsdebat mellem John Kerry og George W. Bush ved valget i 2004 har Paul Hitlin dokumenteret en tendens hos amerikanske kommentatorer til at agere som en *samlet enhed, der gentager samme synspunkter*. I sin undersøgelse påviser han, at mens der i døgnet efter

debatten er stor variation mellem, hvad de amerikanske såkaldte "television pundits" siger, finder der efter bare få døgn en *harmonisering af påstandene* sted⁴⁷. Sigurd Allern ser en sådan konsensuspraksis som en måde fra kommentatorerne at få magt på: "Kommentatorerne har begrenset makt alene, men har innflytelse når de står sammen, for eksempel om å "erklære en politisk leder død" etter en skandale."⁴⁸ Jeg er enig med Allern, men undlader at udtale mig om effekten – hvorvidt de får "magt" af at gøre sådan – men ser det som en problematisk træk, hvor kommentatorerne antager, at de kan overbevise deres modtagere om noget ved at gentage påstande i samlet flok, i stedet for at overbevise ved at komme med belæg. Pia Wold ser samme tendens i det førromtalte studie af omtalen af Erna Solberg, hvor der netop er tale om en ubegrundet, kollektiv holdningsændring til den norske politiker, men som får vægt på grund af det kollektive aspekt – heraf også artiklens titel *Vaktbikkjer i flokk*⁴⁹.

Tematikker som er relevante for læseren som tilskuer

Ud over kommentatorernes sproglige adfærd er flertallet af de tematikker, som de tager op, også med til at give læseren rollen som tilskuer. Med reference til Paul Grices teori om *implikaturer*, derunder maximet om *relevans*, kan man sige, at når kommentatorerne videreformidler et bestemt indhold for en læser, så ligger det implicit i kommunikationen, at dette er relevant for læseren, og herigennem er valget af indholdet også med til at tegne et billede af læseren⁵⁰. Jeg går ikke nærmere ind i dette, eftersom flere andre allerede har kritiseret dominansen af visse tematikker i kommentargenren, men vil kort give et par eksempler fra det konkrete tekstmateriale. Især igennem forklaringer, kåringer og rådgivning lægges der vægt på forståelsen af politik som et strategisk spil, hvor politikerne forsøger at manøvrere med henblik på stemmemaksimering. Tag for eksempel det tidligere eksempel med Larsens forklaring på Socialdemokraternes og SF's "forsigtighedsprincip", der udelukkende forstås strategisk. På samme måde bliver dygtig strategisk manøvrering også brugt som

⁴⁷ Paul M. Hitlin, *A Content Analysis of Television Political Pundits*. Thesis afleveret ved Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences of Georgetown University i 2005.

⁴⁸ Sigurd Allern, "Den fortolkende statsmakt", *Morgenbladet* (11. september 2009).

⁴⁹ Wold "Vaktbikkjer i flokk".

⁵⁰ H. P. Grice, "Logic and Conversation", i *Syntax and Semantics 3*, red. Cole og Morgan (Massachusetts: Academic Press, 1975), 46-47.

begrundelser for forskellige kåringer, ligesom kommentatorernes råd til politikerne også primært har at gøre med, hvad der synes at være strategisk smart. Når politik betragtes på denne måde, bliver personerne figurer, der klarer sig eller det modsatte, og personbeskrivelserne kredser om dette. I sin beskrivelse af Vestager ovenfor lægger Larsen for eksempel alene vægt på, om hun *lykkes som menneske eller ej*, og som i en roman er der fokus på livshistorien, fiasko og succes. Dette er ikke et argument for, at kommentatorerne generelt skal holde sig fra personbeskrivelser, men at de bør lægge vægt på andre elementer, hvis de skal være relevante for læseren *som borger*. At kommentatorerne både gennem deres sproglige adfærd og tematikker taler til læseren som en tilskuer, går også hånd i hånd med, at vælgeren i teksterne direkte benævnes som tilskuer. Engell skriver: "Med flere hundrede tusinde vælgere som tilskuere er der alt på spil for dem begge." (8/9) Larsen skriver: "Kort sagt, vælgerne iagttager kandidaterne, og de falder ikke bagover af begejstring." (7/9)

En alternativ, inviterende adfærd⁵¹

I glimt taler kommentatorerne imidlertid til læseren på en måde, så denne i højere grad inviteres til at forholde sig kritisk, deliberativt reflekterende til forhold, der er relevante for læseren som borger. Her er kommentatorerne autoriteter, der sætter en viden i spil, men undlader en *autoritær adfærd*, idet de stiller sig i en mere *symmetrisk relation* til læseren. Kommentatorerne lægger herigennem op til et andet syn på og forventninger til læseren og dennes udfoldelse, der anskuer læseren som *borger*. Nedenstående eksempler er hentet fra teksterne ud fra princippet om, at det er mest konstruktivt at pege på noget, afsender i forvejen gør, men jeg supplerer også i mangel af eksempler med omskrivninger af tekster fra en autoritær til en inviterende adfærd for at illustrere forskellen.

⁵¹ Begrebet "inviterende" skal ikke associeres med Sonja K Foss og Cindy L. Griffins 'invitational rhetoric', der fra et feministisk perspektiv hævder, at formålet med kommunikation bør være at opnå forståelse, hvorved der tages afstand fra det at ville overbevise andre om noget. Sonja K. Foss og Cindy L. Griffin, "Beyond Persuasion. A Proposal for an Invitational Rhetoric", *Communication Monographs* 62 (1995), 2-18. *Inviterende* har i denne sammenhæng at gøre med den måde, hvorpå afsender skaber en relation til modtager, der inviterer modtageren til at reflektere over praktiske politiske forhold som retorisk medborger.

En polyfoni af argumenterende stemmer

Frem for en autoritær adfærd skaber kommentatorerne en anden og mere involverende læserposition, når de agerer som en *polyfoni af argumenterende stemmer*. Med det mener jeg, at kommentatoren ikke sætter sig selv op på en piedestal med repræsentative sproghandlinger uden belæg, men anerkender, at det er nødvendigt at argumentere og give gode grunde, som læseren kan forholde sig kritisk til. Det er en anden måde at forvalte sin autoritet på, hvor kommentatoren bruger sin viden i en argumentation frem for i flok at forlade sig på autoritetsargumenter. Engell skriver for eksempel: "Men vil de radikale ikke også meget gerne have ministerposter? Jo, det vil de. Men de er også meget optaget af, at regeringen forpligter sig på det, man kalder 'en ansvarlig, økonomisk politik', hvilket betyder, at låget på statskassen smækkes i, og at der ikke pumpes milliarder ud til boligpakker, offentlige investeringer, og andet som skal kræves op gennem større skatter. De radikale har simpelthen en anden tænkemåde end især SF. Derfor kan det blive svært." (17/9) Eksemplet kan bruges til at vise både adfærdsmæssige og tematiske pointer, men jeg lægger her først vægt på det adfærdsmæssige: I modsætning til den dominerende praksis leverer kommentatoren her belæg for sin påstand. Den evaluerende påstand "det kan blive svært [med samarbejdet om en økonomiske politik i en ny regering]" underbygges med belægget "de Radikale har simpelthen en anden tænkemåde end især SF". Læg i øvrigt mærke til styrkemarkøren i "kan blive". Engell agerer her ikke skråsikkert, men understreger, at det er et bud. Man kan dog problematisere brugen af værdiladede ord som "smækkes" og "pumpet", hvilket dog i denne sammenhæng kan forsvares med, at Engell nok "mimer" et radikalt synspunkt. Et andet eksempel på en argumenterende adfærd kan ses hos Madsen, som er en af de få, der ikke stemmer med i koret i forhold til at dadle Socialdemokraternes og SF's økonomiske plan. Med udgangspunkt i sin historiske indsigt udfordrer han kritikken af Socialdemokraternes og SF's udspil ved at sammenligne det med den *Fælleserklæring*, som Poul Schlüter stod i spidsen for i 1980'erne: "Den hemmelige plan er en ny 'Fælleserklæring', der kan skabe fundamentet for ny fremgang, som Schlüters gjorde det." (5/9) Madsen skal især roses for at gå imod den konsensus, der hersker omkring forslaget, og ikke mindst for at fremsætte belæg for sin mening.

Tydelig afsender og udsigelsesposition

I teksterne er det svært at finde eksempler på mere tydelige

udsigelsespositioner, men følgende eksempel kan roses for flere ting:

“Enhedslistens Johanne Schmidt-Nielsen har oplevet at blive udpeget som en af de mest troværdige politiske ledere i vælgerundersøgelser. Nok fordi hun sjældent lægger skjul på sine skarpe holdninger - uanset, om de er hjælpsomme for rød blok eller ej.” (Ib 14/9) For det første at der er en klar afsender, hvor meningen om Johanne Schmidt-Nielsens troværdighed som leder ikke postuleres som en generel opfattelse, men med reference til en vælgerundersøgelse.

Henvisningen kunne have været mere specifik, men den vigtigste pointe er, at meningen ikke blot refereres som en generel mening uden konkret kilde. For det andet indledes den efterfølgende forklaring med den svækkende styrkemarkør ”nok”, hvilket ligesom ovenfor hos Engell er med til at understrege, at Ib som kommentator kommer med én mulig forklaring, men at det ikke er den eneste eller et faktum. Et andet eksempel på en mere tydelig udsigelsesposition kan ses hos Pittelkow: “Men hvad har betydning for udfaldet? Her kommer mit bud på tre temaer, der afgør valget.” (28/8) Som læser er man på grund af det possessive pronomen ikke i tvivl om, at det er et subjektivt bud, hvilket står i kontrast til de mange gange, hvor de politiske kommentatorer blot konstaterer, at valget primært handler om økonomi som skitseret ovenfor. Ved at indlede med et spørgsmål understreger Pittelkow også, at hans svar er et muligt bud. Jeg argumenterer dog ikke for, at det skal være et kriterium i sig selv, at en kommentator medtager illokutionære komponenter som ”jeg tror” eller ”jeg synes”, da det mange gange uden problemer kan være underforstået i kommunikationssituationen. Det vigtige er, at der ikke hersker tvivl om udsigelsespositionen.

Spørgsmål og modelverber

Begreber fra pragmatik og sproghandlingsteori som op- og nedtoning, der typisk bruges i forbindelse med høflighed, er også meningsfulde i denne sammenhæng, da det i bund og grund handler om relationen mellem afsender og modtager, altså hvordan afsender positionerer sig over for modtager, og hvor *symmetrisk* eller *asymmetrisk* afsender lægger op til, at relationen skal være – og dermed

også forventningerne til modtagers kritiske refleksionsniveau i forhold til det udsagte⁵². Mens den autoritære stil kan ses som *optoning*, kan den inviterende stil ses som *nedtoning*, hvor jeg her vil nævne to eksempler på det sidste.

For det første er det at *stille spørgsmål* en almindelig nedtoningsteknik, der er med til at skabe en anden relation mellem afsender og modtager. Ligesom Pittelkow ovenfor bruger Krause-Kjær også det at stille spørgsmål, hvor han efterfølgende svarer med et "tjahh" efterfulgt af et bud: "Socialdemokraterne har prøvet sådan noget før [at sidde i regering]. De kan holde til det. Kan SF? Tjahh, tilbage i 1966..." (31/8) Krause-Kjær indikerer herved, at der er flere mulige udfald, og at han er usikker herpå, men gerne vil fremlægge begrundelser for det. Den politiske kommentator positionerer sig herved som en reflekterende part i en diskussion med læseren, der kan pege på interessante praktiske problemstillinger, her om SF som regeringsbærende parti, men som ikke "maser sig på" med en tvivlsom udlægning af verden. I forhold til den typiske evaluering af spådomme, hvor det bliver et evalueringskriterium, om en spådom rammer plet, er det mere relevant at se på, om spådommen indholdsmæssigt er relevant for læseren som borger, og at spådommen bliver fremsat som et bud, som der argumenteres for med belæg og styrkemarkører. Hvis kommentatorerne i højere grad gør sådan, vil de højst sandsynligt ikke blive kritiseret for deres fejlslagne spådomme på samme måde som i dag.

Nedtoning eller en mere inviterende stil ses også i forbindelse med brugen af *modalverber*. Modalverber udtrykker ikke selv en handling, men angiver forudsætninger for hovedverbets handling. Hansen og Heltoft skriver: "Kommunikationssituationen kan opfattes som en løbende forhandling om hvor meget samtaleparterne skal fylde i samtalerummet", og de fremhæver modalverberne som en måde at "skabe distance mellem afsender og modtager, i den forstand at afsenderen markerer at han ikke trænger sig på, men overlader afgørelsen om sandhed, vilje, pligt og ret til modtageren."⁵³ Eller som Ole Togeby

⁵² Erik Hansen og Lars Heltoft, *Grammatik over det danske sprog* (Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2011), 62-63. John E. Andersen, "Sprogets takt og tone", i *Auditorium X Dansk før, nu - og i fremtiden?*, red. Hansen, Pedersen og Poulsen (Viborg: Forlaget Amanda, 1991), 84-88.

⁵³ Erik Hansen og Lars Heltoft, *Grammatik over det Danske Sprog* (Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2011), 62-63.

skriver: "Sproghandlingen bliver mere åben i den forstand, at begge svarmuligheder er tilgængelige for modtageren."⁵⁴ For eksempel kunne en kommentator skrive, at valget burde handle om økonomi.

Tematikker som er relevante for læseren som borger

Vi vender os her til sidst mod de tematikker, som umiddelbart synes relevante for læseren som borger. For det første en række *synkrone perspektiver*, hvor kommentatoren har en vigtig rolle i forhold til at videregive en forståelse for det *praktiske rum*, som politikken bliver udformet i. For eksempel som ovenfor, hvor Engell skitserer vanskelighederne for et samarbejde i den nye regering. Engell udlægger også dagen efter valget, hvordan han ser styrkeforholdet i den nye regering. Frem for postulater om politikernes intentioner kommer Engell med en række *årsagsforklaringer*, som baserer sig på interessante fakta, der er væsentlige for borgeren at få indblik i for at kunne forstå det praktiske handlerum for politikken:

"En ny regering vil blive født i smerte. For som valgresultatet faldt ud, bliver det Margrethe Vestager og de radikale, der kommer til at sætte prisen for Helle Thorning's nye S-ledede regering. Helle og Villy kommer kun i regering, fordi Margrethe Vestager trak 100.000 vælgere hen over midten. Uden dem ville Løkke have fortsat." (16/9)

Engell forklarer eller spår som en konsekvens heraf, at de Radikale ikke vil lade sig "spise af" med nye efterlønsregler og halvering af dagpengeperioden, eftersom De Radikale vil kunne samle flertal herfor udenom regeringen. Igen en interessant faktuel oplysning. Engells bud er, at de Radikale "først og fremmest [vil] have klare indrømmelser fra S og SF på skatteområdet, i udlændingepolitikken og på uddannelsesområdet." (16/9) Imidlertid begrundes Engell desværre ikke denne spådom om prioritering af områder, og hvorfor netop disse er vigtige for de Radikale, hvilket kunne have været interessant for borgeren. Dagen efter fortsætter Engell med at nævne flere konkrete stridspunkter mellem de tre potentielle regeringspartier i forhold til offentlige

⁵⁴ Ole Togeby *Praxt Pragmatisk tekstteori* (Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1993), 659.

investeringer og boligpakker, samt spørgsmålet om kontanthjælpsmodtagere (17/9). Kommentatoren har en viden, der gør, at han eller hun kvalificeret kan sige noget om, hvordan et fremtidigt samarbejde mellem en række partier inden for et specifikt emne muligvis vil falde ud. Med en viden om partiernes ståsteder kan kommentatoren forudse potentielle gnidningspunkter. Det har relevans for, hvilke realpolitiske muligheder der er, og hvordan det sandsynligvis vil forme politikken. Vi er nu ovre i de *diakrone perspektiver*, som ikke kun findes hos Engell, men som også kunne ses hos for eksempel Madsen og Krause-Kjær ovenfor, hvor de sætter deres historiske viden i spil på en måde, der kan sætte perspektiv på de nutidige handlinger og udfordre borgerens forståelse af nutidige handlinger.

Personbeskrivelser af politikere som repræsentanter, der forvalter en rolle

I forhold til personbeskrivelserne bliver det umiddelbart også mere relevant for læseren som borger, når der lægges vægt på politikerne som *repræsentanter der forvalter en rolle*. For borgeren er det for eksempel relevant at vide noget om politikerens værdier, moral, hvad de er drevet af og andre ting, der er gode at vide om mennesker, der træffer beslutninger på fællesskabets vegne, og som vi som borgere skal have tillid til, og hvis handlinger bliver nemmere at forstå, hvis vi forstår konteksten. Larsen kunne for eksempel have beskrevet Vestager som fortæller for det europæiske samarbejde og peget på konsekvenserne heraf. Ib skriver også om Vestager: "[Hun] holde[r] fast i egne holdninger og argumenter – også på tidspunkter, hvor presset efter at 'rette ind' er voldsomt." (14/9) En sådan personkarakteristik er relevant for læseren som borger, fordi den fortæller noget om, hvad man kan forvente sig af personen og dennes handlinger som repræsentant i en praktisk kontekst.

Hvad vurderes og ud fra hvilke kriterier?

I stedet for at kommentatorerne vurderer politikernes strategiske formåen, er det også langt mere relevant for læseren som borger, når de vurderer mediernes rolle (som for eksempel Engell), politikernes sprogbrug (som for eksempel Ib og Krause-Kjær) og kvaliteten af de argumenter, der fremføres i forskellige

debatter. Det sidste ses ikke i noget særligt omfang i den aktuelle praktisering af genren og ville også kræve kommentatorer med en retorikfaglig baggrund, hvilket ifølge Jonas Bakken og Jens Kjeldsen skulle være stigende⁵⁵.

Konklusion og forskningsperspektiver

Jeg har i denne artikel beskrevet, hvordan kommentatorernes sproghandlen overordnet er præget af en autoritær adfærd og tematikker, hvor læseren konstitueres som en *tilskuer* til et politisk spil. Jeg har også med eksempler fra teksterne fremhævet, hvordan kommentatorerne i højere grad kan forvalte deres autoritet og sætte deres viden om praktiske forhold i spil, så det bliver relevant for læseren som *borger*. Dette arbejde skal ses som et forsøg på at fremsætte nogle mere specifikke evalueringskriterier, som man kan gå ud fra, hvis man ønsker at evaluere genren ud fra et retorisk perspektiv, hvor politiske kommentarer bedømmes efter, om de bidrager med politisk journalistik, der er relevant for læseren som borger. Indsat i det skema kan kritikken opsummeres således:

⁵⁵ Jonas Bakken og Jens Kjeldsen, "Talernes fortolkere. Retorikkeksperter i skandinavisk dagspresse 2001-2010", *Rhetorica Scandinavica* 65 (2013), 63.

	Adfærd (<i>hvordan</i> taler den politiske kommentator)	Tematikker (<i>hvad</i> taler den politiske kommentator om)
Læseren som tilskuer	Autoritær: <ul style="list-style-type: none"> • Skråsikre autoritetsargumenter om hvordan landet ligger og kommer til at ligge • Repræsentative sproghandlinger med implicite evaluerende påstande (ladede ord og selektion) • Intentionsforklaringer • Sløring af afsender og udsigelsesposition • Ageren som samlet enhed for at give argumenter vægt 	<ul style="list-style-type: none"> • Politik som et skæbnedrama • Personbeskrivelser: Politikerne som mennesker, der lykkes eller det modsatte, herunder om deres motiver, strategiske formåen, personlig succes og fiasko • Vurderinger af strategi og spin
Læseren som borger	Inviterende: <ul style="list-style-type: none"> • Polyfoni af argumenterende stemmer • Årsagsforklaringer • Tydelig afsender og udsigelsesposition • Spørgsmål og modalverber 	<ul style="list-style-type: none"> • Politik som et samarbejde • Synkrone perspektiver (om realpolitiske forhold) og diakrone perspektiver (sammenligninger af historiske og aktuelle forhold) • Personbeskrivelser: Politikerne som repræsentanter, der forvalter en rolle, herunder om deres værdier, moral, drivkræfter • Vurderinger af mediernes rolle, sprogbrug og argumenter

Oversigt over kommentatorernes adfærd og tematikker, som tilsammen er med til at konstituere de forskellige læserpositioner i teksterne.

I et videre arbejde kunne det være interessant at undersøge, om den autoritære adfærd er tiltagende over tid? Er den blevet mere udtalt i takt med, at kommentatorerne har fået en mere fast, konventionel anvendelse? Og er nogle af måderne at udøve den autoritære adfærd på blevet henholdsvis mere og mindre fremherskende? Eftersom denne kritik tager udgangspunkt i skriftlige politiske kommentarer under et valg, kunne det være oplagt at undersøge, om samme adfærd gør sig gældende i kommentarjournalistikken mellem valg og i mundtlige kommentarer. Der vil højst sandsynligt være tale om generiske træk, men muligvis med variationer.

Dan Nimmo og James Combs skriver i deres værk om "pundits" i USA, at *punditokratiet* er en decideret trussel mod demokratiet. De taler om et *surrogat-medborgerskab*, hvor elitens samtale i offentligheden kommer til at stå i stedet for en demokratisk samtale blandt borgere⁵⁶. Jeg mener ikke, at den ene samtale udelukker den anden, men jeg mener, at eliten er forpligtet på og bærer et ansvar for at tale med borgerne på en måde, der engagerer borgerne til at forholde sig til fælles anliggender. Kommentatorerne fineste opgave er at levere input til læseren som stillingtagende borger, og genren bør evalueres med dette for øje.

Litteratur

Arendt, Hannah. *Between Past and Future. Eight Exercises in Political Thought* (New York: Penguin Group, [1954] 2006).

Andersen, John E. "Sprogets takt og tone", i *Auditorium X Dansk før, nu – og i fremtiden?*, red. Hansen, Pedersen og Poulsen (Viborg: Forlaget Amanda, 1991), 72-99.

Andersen, John E. *Sproghandlinger – på dansk* (København: Dansklærerforeningen, 1989).

Anscombe, Elisabeth. *Intention* (Oxford: Basil Blackwell, 1957).

Bakken, Jonas og Jens Kjeldsen, "Talernes fortolkere. Retorikkeksperter i skandinavisk dagspresse 2001-2010", *Rhetorica Scandinavica* 65 (2013), 55-72.

Bengtsson, Mette. "Approaches to Political Commentary: A Call for Textual, Evaluative Scholarship", *Nordicom Review* (under udgivelse).

Berge, Kjell Lars. "Tekst og ytringshandlingsteori" *Skandinaviske Sprogstudier* (2010), 93-110.

⁵⁶ Dan Nimmo og James Combs, *The Political Pundit* (New York: Greenwood Publishing Group, Inc.1992), 171. Nimmo og Combs begreb "pundit" omfatter en større gruppe af intellektuelle, professionelle meningsdannere sammenlignet med den mindre gruppe af politiske kommentatorer, som jeg inddrager her.

- Black, Edwin. "Second Persona", *Quarterly Journal of Speech* 56(2) (1970)
- Booth, Wayne. *The Rhetoric of Fiction* (Chicago: The University of Chicago Press, 1961)
- Cappella, Joseph og Kathleen Hall Jamieson, *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good* (New York: Oxford University Press, 1997).
- Chambers, Simone. "Rhetoric and the Public Sphere: Has Deliberative Democracy Abandoned Mass Democracy?", *Political Theory* 37(3) (2009), 323-350.
- Charland, Maurice. "Constitutive Rhetoric: The Case of the People Québécois", *The Quarterly Journal of Speech* 73(2) (1987).
- Ducrot, Oswald. *Lecture III (Conférence III) Slovenian Lectures/Conférences Slovènes* (Ljubljana: ISH, Inštitut za humanistične študije, 1996).
- Foss, Sonja K. og Cindy L. Griffin, "Beyond Persuasion. A Proposal for an Invitational Rhetoric", *Communication Monographs* 62 (1995), 2-18.
- Grice, H. P. "Logic and Conversation", i *Syntax and Semantics* 3, red. Cole og Morgan (Massachusetts: Academic Press, 1975), 41-58.
- Hansen, Erik og Lars Heltoft, *Grammatik over det danske sprog* (Odense: Syddansk Universitetsforlag, 2011).
- Henriksen, Carol. *Can You Reach the Salt* (Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag, 2001).
- Hitlin, Paul A. *A Content Analysis of Television Political Pundits*. Thesis afleveret ved Faculty of the Graduate School of Arts and Sciences of Georgetown University i 2005.

Hjarvard, Stig. "The Views of the News: The Role of Political Newspapers in a Changing Media Landscape", *Northern Lights* 8 (2010), 25-48.

Hopmann, David og Jesper Strömbäck. "The Rise of the Media Punditocracy? Journalists and Media Pundits in Danish Election News 1994-2007", *Media Culture Society* 32 (2010), 953-954.

Jørgensen, Charlotte og Lisa S. Villadsen red., *Retorik. Teori og praksis* (Frederiksberg C.: Samfundslitteratur, 2009).

Jørgensen, Charlotte og Merete Onsberg, *Praktisk argumentation* (København: Nyt Teknisk Forlag, 3. udgave, 2008), 59.

Kock, Christian. *De svarer ikke* (København: Gyldendal, 2011).

Nimmo, Dan og James Combs, *The Political Pundit* (New York: Greenwood Publishing Group, Inc.1992), 171.

Perelman, Chaïm. *Retorikkens Rige* (København: Hans Reitzels Forlag, 2005), dansk udgave af Søren Porsborg og Hanne Roer.

Robinson, Michael. "Public Affairs Television and the Growth of Political Malaise: The Case of 'The Selling of Pentagon'", *American Political Science Review* 70 (1976), 409-432.

Searle, John R. *Expression and Meaning* (Cambridge: Cambridge University Press, 1979).

Searle, John R. "A Taxonomy of Illocutionary Acts", i *Language, Mind, and Knowledge*, red. Günderson (Minneapolis: University of Minneapolis Press, 1975), 1-29.

Strömbäck, Jesper. "In Search of a Standard: Four Models of Democracy and Their Normative Implications for Journalism", *Journalism Studies* 6(3) (2005), 331-345.

Tetlock, Philip E. *Expert Political Judgment: How Good Is It? How Can We Know?* (Princeton: Princeton University Press, 2006).

Togeby, Ole. *Praxt: Pragmatisk tekstteori* 1-2 (Aarhus: Aarhus Universitetsforlag, 1993).

Toulmin, Stephen. "The Layout of Arguments", i *The Use of Arguments* (Cambridge: Cambridge University Press, 1958), 94-145.

Vatnøy, Eirik. *Velg!09 Journalistikk og retorikk i norsk valgkamp* (Oslo: Civita, 2010).

Warren, Mark. "Deliberative Democracy and Authority", *The American Political Science Review* 90(1) (1996) 46-60.

Wold, Pia. "Vaktbikkjer i flokk", *Sakprosa* 5(1) (2013), 1-36.

Zaller, John. "A New Standard of News Quality: Burglar Alarm for the Monitorial Citizen", *Political Communication* 20(2) (2003), 109-130.

Artikel C: Læserreaktioner på avisens politiske kommentarer: En ekskluderende, postulerende diskurs?

METTE BENGTSSON

Institut for Medier, Erkendelse og Formidling

Københavns Universitet

Njalsgade 80, 2300 København S.

Danmark

bengtsson@hum.ku.dk

ABSTRACT

I denne artikel fremsættes en undersøgelse af otte respondenters reaktioner på tre politiske kommentarer fra danske landsdækkende aviser. Undersøgelsen viser, at omkring halvdelen af respondenterne reagerer på genren som en ekskluderende diskurs, hvilket ikke tidligere har været påpeget i forskningslitteraturen, og som også går stik imod mediernes egen formålsbeskrivelse. Herudover reagerede stort set alle respondenter på kommentatorernes manglende argumentation, herunder deres postulerende adfærd, halvkvædede påstande og manglende belæg i forbindelse med ladede ord og metaforer samt slørede kildebrug og alvidende udsigelsesposition. I flere tilfælde relaterer respondenterne deres kritik af den manglende og implicite argumentation til deres brug af genren, som især består i at få et overblik over den politiske situation og indsamle argumenter – begge dele til brug i diskussioner med venner, familie og kollegaer.

NØGLEORD

Politiske kommentatorer, politisk debat, kvalitet, evalueringskriterier, protokolanalyse.

“The man who wears the shoe knows best that it pinches and where it pinches, even if the expert shoemaker is the best judge of how the trouble is to be remedied” (Dewey, 1927, s. 207). Det er snart 90 år siden, at den politiske filosof John Dewey skrev sit værk *The public and its Problems*, men bekymringen for tilstanden for den offentlige politiske debat, og hvordan denne skal foregå, så den engagerer borgerne, er stadig højaktuel. Referencen har i denne sammenhæng en dobbelt betydning: En *emnemæssig*, idet denne artikel diskuterer politiske kommentatorernes manglende evne til at engagere læseren som borger; og en *metodisk*, idet artiklen inddrager et receptionsstudie, der viser konkrete borgeres umiddelbare reaktioner på en række politiske kommentarer.

Studiet inkluderer otte respondenter, der læser og reagerer på en række skriftlige politiske kommentarer fra danske landsdækkende aviser. Studiet kan ses som en perspektiverende del af en retorisk kritik af genren, som jeg tidligere har fremsat, og som baserer sig på 90 politiske kommentarer fra danske landsdækkende aviser under folketingsvalget i 2011 (under udgivelse). I denne har jeg beskrevet, hvordan politiske kommentatorer gennem deres sproglige adfærd og tekstens tematikker er med til at positionere læseren som en tilskuer til den politiske debat, mens de kun i glimt taler til læseren som borger. Jeg peger på, hvordan publikumskonstruktionen som tilskuer især skyldes kommentatorernes adfærd og de tematikker, de tager op. Adfærden er kendetegnet ved at være autoritær og postulerende, hvor kommentatorerne udtaler sig skråsikkert om tvivlsomme politiske forhold, og hvor de benytter forskellige sproglige teknikker til at gøre det. I et tidligere nummer af dette tidsskrift har Pia Wold peget på nogle af de samme tendenser i en norsk kontekst i en analyse af kommentatorers og chefredaktørers omtale af politikere Erna Solberg (2013). De tematikker, hvorigennem kommentatoren er med til at henvende sig til læseren som tilskuer, indbefatter blandt andet italesættelsen af politik som et spil, hvor der fokuseres på spin, strategisk magtspil og personer. Ideen med receptionsstudiet er at se, hvordan en gruppe tilfældigt udvalgte læsere reagerer på genren, og om de reagerer på den sproglige adfærd og de tematikker, som er skitseret i den retoriske kritik. Receptionsstudiet

gennemføres med stor åbenhed for at nuancere og diskutere den allerede fremsatte kritik af genren, således at studierne tilsammen bidrager til en diskussion af genrens formål og funktion i den politiske debat.

Med et fokus på teksternes funktion og en normativ vurdering af denne er tilgangen retorisk, men eftersom emnet har mange berøringsflader til blandt andet medier, demokrati og medborgerskab, vil artiklen forhåbentlig kunne læses og diskuteres i en bredere kreds.

Protokolanalyse som metode

I retorik- og medieforskningen har man kun i et mindre omfang kombineret tekst- og receptionsstudier, men der er inden for begge fag et stigende interesse herfor, og med en række pionerstudier, der har forsøgt sig hermed (Ceccarelli, 2001; Schryer, 2002; Hoff-Clausen, 2007; Kristensen og From, 2011). Flere retorikforskere har også eksplicit opfordret til, at flere retorikforskere ikke kun ser på tekster, men integrerer deres modtagelse hos et konkret publikum i forskningen (se for eksempel Kjeldsen, 2008, s. 55; Berge, 2010, s. 106). I dette receptionsstudie benyttes metoden protokolanalyse eller en såkaldt 'tænke-højt-test', hvor en person bliver bedt om at 'tænke højt', mens han eller hun udfører en opgave. Anders Ericsson og Herbert A. Simon har med deres bog om protokolanalyse som metode skrevet et hovedværk (1993), mens protokolanalyse i den retoriske forskning blandt andet er blevet brugt inden for skriveforskningen (Swarts, Flower og Hayes 1984) og til at få et indblik i avislæserens tanker (Kock, 2002). Inden for mediefaget betegnes Tamar Liebes og Elihu Katz' studie af tv-serien 'Dallas' som et 'milestone study', hvor seerne engageres i dialog, mens de ser serien (Liebes og Katz, 1990; Bruhn Jensen, 2012, s. 179), og Helen Wood har også beskrevet kvinders fjernsynskiggeri som et dynamisk, kommunikativt forhold, og hvor hun udvikler en metode, der på mange måder minder om protokolanalyse, som hun kalder *text-in-action*, hvilket består i optagelser og transskriptioner af både lydsporet fra fjernsynsprogrammet og deltagerens reaktion til brug i en analyse (Wood 2009). Sidst men ikke mindst er der også enkelte studier, hvor protokolanalyse bliver brugt til at afdække modtageres oplevelse af kvalitet i nyheder, dog er der tale

om afprøvning og ikke udvikling af kvalitetskriterier som her (Urban og Schweiger, 2013).

I det konkrete studie, som denne artikel baserer sig på, læser respondenterne højt fra skriftlige politiske kommentarer, hvor de bliver instrueret i at stoppe op ved en række markeringer undervejs og 'tænke højt' om det, de lige har læst. Jeg bruger således ikke metoden i traditionel forstand til at afdække kognitive processer, men lægger vægt på, at jeg kan få et indblik i en læsers umiddelbare oplevelse undervejs i læsningen. Jeg spørger løbende ind til reaktionerne og beder respondenterne om at uddybe disse, og samtalen kan disse steder minde om et kvalitativt interview (Kvale 1997). Spørgsmålene er dog udelukkende af uddybende karakter med henblik på at få respondenterne til at sætte flere ord på det oplevede, for eksempel med spørgsmål som "Kan du sige noget mere?", "Kan du uddybe det?" eller blot et bekræftende "Hmm, ja...". Med kombinationen af de to metoder får jeg mulighed for at tale med en læser om teksten, hvor fokus er på, hvordan læseren oplever og reagerer på teksten. Der lægges i metoden altså vægt på respondentens spontane, ubearbejdede indtryk frem for efterrationaliserende udsagn om genren, og i forhold til et almindeligt kvalitativt forskningsinterview udmærker denne sammensatte metode sig også ved et minimum af indblanding fra forskeren. Der er ikke tidligere udført receptionsstudier af modtagere af politiske kommentarer, hverken mundtlige eller skriftlige, og dette studie er derfor den første af sin slags⁵⁷.

Materialet

Materialet, som respondenterne læser, består af tre, aktuelle, politiske kommentarer fra danske landsdækkende aviser, henholdsvis Thomas Larsens kommentar *Møgsager regner ned over regeringen* fra Berlingske Tidende, Hans Engells kommentar *Regering med hurtig svingdør* fra Ekstrabladet og Peter Mogensens kommentar *Kampagnen mod Bødskov* fra Politiken. Alle kommentarer er fra onsdag den 11. december 2013 og er således fra dagen, før de første protokolanalyser gennemføres, hvilket sker henholdsvis den 12. og 13.

⁵⁷ For mere om protokolanalyse som metode, se ph.d.-afhandlingen *For borgeren, tilskueren eller den indviede? En praksisorienteret retorisk kritik af avisens politiske kommentarer*, som denne artikel indgår i.

december 2013. Aktualitet har altså været det afgørende udvælgelseskræterium: For det første fordi læsesituationen skulle være så naturlig som mulig, hvor politiske kommentarer er en typisk nyhedstekst, de fleste læser, når de er aktuelle og ikke flere uger efter deres udgivelse. For det andet fordi et sådant undersøgelsesdesign sikrer, at der ikke kan foretages en nøje udvælgelse af analyse materialet, hvor der kan lægges op til reaktioner, der skal bekræfte forskerens pointer fra tidligere tekststudier. Teksterne er således ikke de tekster, der har ligget til grund for mine forudgående studier af genren, som jeg har baseret mit kritiske syn på genren på. Ideen er netop, at hvis kritikken skal være en mere gennemgående kritik, skal denne kunne gøre sig gældende på et tilfældigt uddrag af genren. Valget af antallet af kommentarer skyldes primært et praktisk hensyn, idet respondenten skal kunne nå at læse kommentarerne inden for et rimeligt tidsrum, hvor de ikke bliver for udmattede og mister koncentrationen. Valget om alene at inddrage skriftlige politiske kommentarer er foretaget ud fra hensyn om ikke at skulle forholde sig til mundtlige træk, men forhåbentlig vil pointerne fra denne artikel kunne efterprøves på et mundtligt materiale ved senere lejlighed.

Respondenterne

I alt har otte respondenter gennemført protokolanalyser af de ovennævnte kommentarer. Dog nåede respondent 1 og 4 kun at læse og reagere på to af de tre kommentarer inden for de to timer, der var afsat til hver respondent. Antallet af respondenter kan begrundes på to måder: For det første var dette, hvad der var praktisk muligt i forhold til tid og ressourcer, og otte personer syntes også at være tilstrækkeligt i forhold til at nå et mætningspunkt (Kvale, 1997, s. 108-109) Rekrutteringen er sket på forskellig vis for at imødekomme stratificering i forhold til køn, alder, uddannelsesniveau, henholdsvis gennem en database hos Experience Lab på Københavns Universitet, via Folkeuniversitetet i København og gennem eget professionelle netværk. Respondentgruppen består af fire kvinder og fire mænd. Den yngste respondent er 25 år, mens den ældste er 66 år. Uddannelsesniveau spænder fra en kortere uddannelse i detailbranchen til en

ph.d.-grad, dog er der flere respondenter med en lang uddannelse end med en kort uddannelse⁵⁸.

Læsernes reaktioner

I de følgende afsnit gennemgår jeg læsernes reaktioner. Selvom jeg forud for protokolanalysen på ingen måde har udtalt mig om mit syn på genren, og hvad jeg ser som problematiske træk i forhold til manglende positionering af læseren som borger, har samtlige læsere et gennemgående kvalitetskriterium for deres evalueringer af genren, der baserer sig på, at genren skal bidrage med noget, som de som borgere kan bruge, når de skal tage stilling til fælles anliggender. Jeg gennemgår først de reaktioner, der relaterer sig til kommentatorernes adfærd og herefter de reaktioner, der går på deres tematikker. Indledningsvis vil jeg dog først kommentere en lidt mere overordnet reaktion på genren, hvor nogle respondenter gav udtryk for at føle sig ekskluderet, mens andre begyndte at gå med på kommentatorernes ræsonnementer.

En ekskluderende diskurs?

Fire af respondenterne gav udtryk for, at de følte sig ekskluderet som læser undervejs, hvor især tre af dem vender tilbage til dette tema flere gange og til tider med forholdsvis stærke reaktioner. At kommentarerne kunne føles ekskluderende på nogle af modtagerne var noget af det mest overraskende, da det er et aspekt, som hverken jeg selv eller andre har beskrevet tidligere.

Ud fra respondenternes udsagn kan det ekskluderende relateres til tre forhold: For det første kommentatorens *sprogbrug*, hvor en række ord, begreber og vendinger er med til at skabe distance til læseren. Respondent 1 siger for eksempel: "Rets- og udlændingepolitiske felt' – det er et stort begreb. Hmm, hvad betyder det egentligt? Ved almindelige mennesker, hvad et retspolitisk felt egentlig er?" (39.01) Respondent 8 siger også: "Der er mange ord, som jeg ikke ville have brugt, og derfor interesserer det mig heller ikke (...) De skal altid sidde

⁵⁸ Respondent 1 er en kvinde på 36 år, som er ph.d.-studerende (sundhed). Respondent 2 er en kvinde på 25 år, som er KA-studerende (humaniora). Respondent 3 er en mand på 58 år, som er forsker (samfundsvidenskab). Respondent 4 er en kvinde på 66 år, som er pensioneret jurist. Respondent 5 er en kvinde 55 år, som er hjemmegående med enkelte freelanceopgaver. Respondent 6 er en mand på 39 år, hvis arbejde jeg ikke har fået oplyst. Respondent 7 er en mand på 27 år, som er KA-studerende (IT). Respondent 8 er en mand på 28 år, som er pædagogmedhjælper.

og finde sådan en masse fine og fornemme ord i stedet for bare at slynge det ud.” (23.32) Jeg beder respondenterne om at pege på nogle af de ord, han studser over, hvortil han svarer: ”’Reetableret’, det ville jeg aldrig bruge.” (24.31) Og kort tid efter stopper respondenterne op igen: ”’Parlamentariske’ – lige igen, sådan et ord ville jeg heller aldrig bruge.” (29.20) Hvor respondent 1’s reaktion synes at gå på kommentatorernes *professiolekt*, synes respondent 8’s reaktion med udpegelsen af de konkrete ord måske mere at gå på *sociolekten*, hvor kommentatorernes sprog må kategoriseres som *højsprog* (Jacobsen og Skyum-Nielsen, 1996, s. 64-72). Ser man på teksternes lixtal kan forklaringen muligvis også findes her, som henholdsvis er 45,1 (Engell), 46,2 (Mogensen) og 53,8 (Larsen). Alle tre tekster befinder sig i kategorien ’svær’, hvor Larsens tekst endda ligger lige på grænsen til den femte og øverste kategori ’meget svær’. Efter at have læst hele Mogensens kommentar opsummerer respondenterne: ”Hold nu op. Fint skal det være (...) Der er mange ord, som jeg aldrig bruger eller kender til, og som jeg kløjes i (...) Han taber mig fuldstændig.” (1.08.50)

Udover sprogbrugen kan det *kendskab*, som kommentatoren forudsætter, at læseren har til *aktuelle hændelser og sager*, også efterlade respondenterne med en ekskluderet følelse – primært når respondenterne ikke kan leve op til et sådant kendskab. Efter at have læst første afsnit af Larsens kommentar siger respondent 1 for eksempel: ”Min umiddelbare fornemmelse er, at jeg ikke har fulgt nok med.” (19.31) Og senere igen i forhold til Mogensens kommentar: ”Der må jeg simpelthen indrømme, at der er noget af det, jeg ikke forstår. Jeg ved nok ikke nok om situationen (...)” (59.54) Afslutningsvis siger respondenterne efter at have læst både Larsens og Mogensens kommentar: ”En kommentar er for de indviede på et eller andet plan. Hvis der ikke er så langt mellem hullerne, så kan man ligesom godt stykke det sammen, men hvis der er for langt, og der er for store huller, og hvis det er formuleret på en indforstået måde, så springer man jo til sidst fra, ikke.” (1.44.19) Flere af de andre respondenter reagerer på samme måde i forhold til det kendskab til hændelser og sager, som kommentatoren ofte forudsætter. Respondent 8 siger for eksempel: ”Som førstegangslæser, eller når man ikke har forstand på politik, så ved du ikke, hvad han snakker om. Så det er jo meget til dem, der følger med i politik.” (45.19) Og han siger også senere: ”Det

er vel til de folk, der går op i politik – de vil vel gerne have, at det bliver skrevet sådan.” (1.17.04) Respondent 6 holder en lang pause, efter at have læst første afsnit hos Mogensen og siger så: ”Måske er det, fordi jeg ikke kender sagen så meget (...) Jeg ved ikke, hvad han mener med det, for det er ikke noget, jeg kender til.” (45.24) Ligesom respondent 1 taler om læserne som *de indviede* og respondent 8 taler om, at kommentarer er *til de folk, der går op i politik*, taler respondent 6 om, at han måske ikke er modtager til teksten: ”Jamen det kan godt være, at det ikke er mig, der er modtageren. Modtageren er selvfølgelig alle læsere af Politiken, men det kan være, at han skriver til nogle, som er langt mere intelligente end mig eller har større indsigt.” (1.03.29) Af lydoptagelsen fremgår det, at det sidste muligvis er ment ironisk. Hvor respondent 8 giver udtryk for at føle sig underlegen – blandt andet med formuleringer som *voksensprog* og *fine og fornemme ord*, og respondent 1 også underlægger sig ved at klandre sig selv for at have *’huller’ i sin viden*, giver respondent 6 mere udtryk for et aktivt fravalg af genren, og et aktivt tilvalg af andre genrer, som han finder mere intellektuelt stimulerende. Samme gør sig gældende for respondent 7, når han til Larsens sidste afsnit siger: ”Jeg [har] en fornemmelse af, at der er et eller andet, som jeg ikke har hørt, men man ved jo ikke, om det er fordi, at man ikke har fulgt med, eller om det er fordi han blæser noget op.” (30.12) Respondenten italesætter sin uvidenhed, men er samtidig en kritisk læser med stor selvtillid i forhold til, at han er orienteret i et passende omfang, og at det er kommentatoren, der måske i et strategisk øjemed lægger vægt på et særligt aspekt.

Som et sidste punkt kræver kommentatorerne også et relativt omfattende *kendskab til diverse politikere og andre aktører i politik*, hvilket også kan virke ekskluderende på de respondenter, der ikke ved, hvem de omtalte personer er. Respondent 8 siger for eksempel: ”Der er jo sindssygt mange navne. Hvis man ikke bare ved en lille smule, hvem de er, så er det jo lige meget (...) Det er jo næsten i hver anden linje, der kommer et navn.” (39.18) Og han fortsætter senere: ”Jeg kender ikke alle dem, han forholder sig til. Og jeg synes heller ikke, at man skal bruge så mange navne (...) Så må man tage de vigtigste personer (...) Det forvirrer.” (1.12.03)

Sammenfattende kan man sige, at der er noget paradoksalt i, at flere respondenter føler, at de politiske kommentarer ekskluderer dem som læsere, idet medierne ofte netop fremhæver, at de politiske kommentarer er til for at gøre politik mere forståeligt for borgeren. Tidligere politisk redaktør på TV2 Nyhederne og nu administrerende direktør og ansvarshavende chefredaktør på Dagbladet Børsen Anders Krab-Johansen har i et forsvar for brugen af politiske kommentatorer for eksempel udtalt: "Politikerne har lært at tale på en bestemt måde i medierne, så de altid fremstår i et positivt lys, og så er det rart at have nogle politiske kommentatorer, der kan forklare, hvorfor de pludselig skifter position. Det er jo ikke alle seere, der kan følge med i det." (Se "DR og TV 2: Politiske kommentatorer er uundværlige" i Dagbladet Information den 6. oktober 2007) At formålet med kommentarerne er at tjene borgeren finder man også artikulert i forskningslitteraturen: I forhold til en professionaliseret politisk verden taler Jay Blumler for eksempel om, at politiske kommentatorer 'fight back' (1997, s. 399), mens McNair taler om 'counter-spin' (2000, s. 83). Dette studie viser imidlertid, at læseren ikke altid opfatter dette formål, og at kommentatordiskursen i nogle tilfælde kan have en modsat effekt. I forhold til de tre respondenter, der reagerer mest på kommentarerne som en ekskluderende diskurs, har respondent 1 og 6 en kandidatgrad, mens respondent 8 har en handelsuddannelse. Der er i materialet således ikke belæg for, at det at føle sig ekskluderet hænger sammen med uddannelsesniveau.

Mini-kommentatorer

Over for gruppen, der til tider føler sig ekskluderet, er der modsat en gruppe læsere, der reagerer ved at *lege 'mini-kommentatorer'*. Jeg refererer her til et begreb, som Sigge Winther Nielsen m.fl. har introduceret i forbindelse med et studie, hvor de påviser, at folk, når de taler om politik, imiterer de politiske kommentatorer og bliver en slags 'mini-kommentatorer': "Befolkningen tager ved lære af eliternes diskussioner og integrerer det i deres forståelse af det politiske landskab. Dette implicerer, at mange vælgere selv bliver politiske kommentatorer, i deres søgen efter en måde at skabe orden i en kompleks politisk virkelighed." (Nielsen et al., 2011, s. 19) Dette indbefatter typiske træk ved genren som for eksempel motivspekulation, forståelse af det politiske i en

spil- og strategiramme, og at vælgerne er egennyttige, og at politikerne alene fokuserer på stemmemaksimering og genvalg (Kock, 2009; Cappella og Jamieson, 1997). I det konkrete materiale gør sådanne reaktioner sig især gældende hos respondent 3 og 4. I forlængelse af Larsens gæt på en ny justitsminister begynder respondent 3 for eksempel selv at gætte og vurdere for og imod inden for en strategisk ramme: "Man kunne også overveje Lykketoft. Han er formand for Folketinget og bestemt også driftsikker og kompetent, men han er ikke på den nye generations hold." (36.33) Samme respondent siger også senere: "De [regeringen] vil gerne have solgt, at de har gjort nogle ting, og skabt nogle ændringer, der betyder noget for samfundet, så de kan blive genvalgt." (50.36) Respondenten overtager de logikker, der præger kommentatordiskursen, hvor politik mange gange opfattes som en varer, der sælges til vælgerne, og hvor politikernes handlinger primært forstås som værende drevet af et ønske om genvalg. Respondent 4 gør noget af det samme, når hun efter Larsens afsnit om Mette Frederiksen begynder at spekulere på, hvilke motiver Helle Thorning Schmidt kan have for ikke at forfremme Mette Frederiksen til justitsminister:

"Man har talt om, at der kan være en rivalisering mellem Mette Frederiksen og Helle Thorning Schmidt, så er det nok mere sandsynligt, at statsministeren vil beholde hende der, hvor hun skal igennem en stor og vanskelig øvelse, end at hun skal ind og først blive forfremmet og så rydde op efter en af mors allerpæneste drenge (...) Altså det er mine egne observationer: Hvis jeg sad i Helles stol, ville jeg ikke få Mette Frederiksen op på rangstigen lige før hun skal lave noget, som er hamrende besværligt? Næ, det tror jeg ikke, at jeg ville." (33.55)

Når respondenterne siger at 'man har talt om', bruger hun ligesom kommentatorerne, hvad jeg selv i en tidligere artikel har benævnt et *udokumenterede, uspecifikke kvantitetsargument* (under udgivelse), og hvad Wold har benævnt 'generaliseringsstrategi' (2013, s. 21). Således er det ikke alene tematisk, men også adfærdsmæssigt, at respondenterne efterligner kommentatoren.

Meninger uden argumentation

Trods forskellige mere overordnede reaktioner i forhold til i hvilket omfang læserne føler sig som modtagere, er respondenterne fælles om at kritisere kommentatorernes manglende argumentation. Langt de fleste reaktioner relaterer sig til dette. Syv ud af de otte respondenter reagerer i et større eller mindre omfang på kommentatorernes postulerende adfærd, og især hos respondent 2 og 6 er det et gennemgående tema, som de løbende vender tilbage til. Følgende nedslag viser, at respondenterne har en klar forventning om, at kommentatoren fremsætter meninger, og at de argumenterer for disse: "De må gerne have en mening, men den skal være begrundet." (respondent 2, 1.56.31). "Man tager det for, hvad det er – en holdning – og så kan man se, om man deler den eller ej og se, om man lader sig overbevise. Det handler meget om, hvad det er for nogle argumenter, og er de gode nok." (respondent 1, 6.03). "Jeg kan godt lide, når han som kommentator kommer med nogle overvejelser og prøver at begrunde dem (...) Begrundelser ikk', det er rart at få." (respondent 3, 1.36.29).

Reaktioner på en postulerende adfærd

I den ene kommentar fra Mogensen kritiserer han Ekstrabladet og fremsætter blandt andet en påstand om, at Ekstrabladet har været ukritisk mikrofonholder for PET's medarbejdere og deres kritik af PET's ledelse. Fire respondenter reagerer på, at Mogensen ikke fremsætter belæg for denne påstand. For eksempel siger respondent 1: "Han [Mogensen] er ikke så god til at argumentere for, hvorfor det skulle være rigtigt. Det er ligesom om, at det bliver bare hans holdning, og det er lidt uden støtte fra noget (...) Og det er ikke godt nok." (1.22.03) Respondent 3 påpeger også Mogensens manglende belæg: "Jeg synes ikke, at han nåede frem til at dokumentere sin påstand. Han skriver jo her, at det nærmest er medarbejderne i PET, der var skyld i, at Bødskov røg - mere eller mindre. Og det tror jeg ikke, at der er belæg for. Det tror jeg slet ikke var medarbejdernes intention, når det kommer til stykket." (1.41.19) Respondent 6 reagerer ikke ved at kritisere Mogensen, men konstaterer blot, at han ikke personligt føler sig overbevist: "Jeg vil sige, at jeg har meget svært ved at tage noget til mig, hvor der står en person og er så subjektiv i den slags vendinger."

(1.11.50) Og han siger lidt senere: "Det kan godt være, at det har noget på sig, men det vil jeg ligesom skulle vide mere om, før jeg bliver enig med ham."

(1.12.48) Respondent 2 forsøger at finde et belæg for påstanden, men vurderer det, der kan opfattes som et belæg, som vagt:

"Og så synes jeg ikke, at det er nok at skrive, at jeg kender Scharf, og så dum er han ikke. Vi andre kender jo ikke Scharf. Vi ved jo ikke, om han er dum eller det modsatte. Det bliver igen sådan, at jeg skal tage hans ord for gode varer. Det kommer også til at virke en smule arrogant – 'nu skal jeg lige fortælle jer sådan og sådan'. Jeg synes ikke, at det er noget validt argument (...) Det bliver sådan lidt udokumenteret." (59.58)

Og respondenten fortsætter: "Generelt kommer det til at handle mere om, at han vil svine, frem for hvorfor han vil svine. Det kommer til at stå meget alene."

(1.17.55)

Flere af respondenterne reagerer også på, at Larsen i sin kommentar med en gennemgang af potentielle kandidater til posten som justitsminister i forbindelse med Morten Bødskovs afgang i flere tilfælde ikke kommer med belæg for sin vurdering af de pågældende kandidater. For eksempel siger respondent 2: "[Larsens påstand er, at] han [Nikolaj Wammen] vil kunne begå sig på det svære retspolitiske område' – ja, men hvorfor? Det får vi ikke rigtig nogen begrundelse for. Er det fordi han er uddannet jurist? (...) Det er jo bare en påstand (...) Som læser ved jeg ikke, hvorfor han vil kunne begå sig (...) Og så det der med, at det er et svært og vigtigt område. Hvorfor er det det?" (28.25) Respondent 3 reagerer på samme måde på Larsens kommentar om, at Nick Hækkerup ikke har været tilstrækkelig loyal til at blive justitsminister: "Det er nyt for mig, at han ikke har været loyal, og jeg ved ikke, hvorfor han ikke har været loyal. Jeg mener, han er ph.d. i jura, så han er skarp på området, og det skriver Thomas Larsen jo også. Men der er så et problem med, at han ikke har været loyal (...) Man kunne så godt stille sig selv det spørgsmål: Hvor er det, han ikke har været loyal?" (24.37) Respondent 5 reagerer på den manglende argumentation i afsnittet om Karen Hækkerup: "Jeg synes ikke, at det er grundigt nok (...) Jeg forventer, at han skal

sige lidt mere om, hvorfor hun er god." (31.07) Respondent 6 reagerer på, at Larsen bruger vendingen "den dårligt forberedte solcellelovgivningen": "Han har jo i hvert fald indtil videre ikke begrundet, hvorfor det har været dårligt forberedt. Han har bare påstået det (...) Han må argumentere for hvorfor (...) Du kan ikke bare påstå en hel masse ting uden at underbygge det med noget." (18.30)

Hvor der i forhold til Mogensen ikke var nogle af respondenterne, der roser ham for at argumentere, er der i forhold til Larsen enkelte respondenter, der fremhæver, at Larsen dokumenterer nogle af sine påstande. Respondent 1 har følgende afsluttende reaktion, når vi taler samlet om teksterne til sidst: "Det gode ved den der [peger på Larsen tekst] er, at han argumenterer mere for sin sag (...) Jeg tror, at det er vigtigt for ham, at jeg føler mig oplyst og kan følge hans argumentation." (1.41.45) Tilsvarende har respondent 4 indledningsvis en lignende reaktion på Larsens tekst: "Han går ned i det konkrete. Altså giver eksempler på, hvad det er for nogle 'møgsager', han refererer til eller taler om i overskriften. Han giver dokumentation for sin påstand om 'møgsager'." (16.47). Respondent 7 roser også Larsen for afsnittet om Mette Frederiksen: "Jeg synes, at her gør han [Larsen] noget andet. Han siger, at hun har været en af de stærkeste ministre, og hun har bevist, at hun kan klare sig (...) Så må han jo have nogle sager, han tænker på, som viser det." (23.37)

I forhold til den sidste kommentar af Engell, er der tre af respondenterne, der reagerer i forhold til påstanden om, at "aldrig har en regering skiftet så mange ministre ud". Respondent 2 er forholdsvis skeptisk over for Engells påstand og har ikke umiddelbart tillid til, at han har ret: "Det skal jeg jo så også tro på er rigtigt (...) Jeg kan måske godt blive i tvivl, om hvorvidt det nu er rigtigt." (1.23.34) Respondent 3 tvivler også på Engells påstand: "Den måde han taler til mig, der synes jeg, at han sætter det lidt på spidsen (...) Han overbeviser mig ikke om, at der ikke er styr på tingene." (57.48) I sidste sætning antyder respondenterne, at Engell har en intention om at efterlade læseren med et indtryk af, at der ikke er styr på tingene. Respondent 4 læser samme regeringsdadelende intention ind i udsagnet:

”[H]an skriver jo ikke, hvorfor Ole Sohn holdt op. Han skriver om de andre, at det var noget med, at de ville få et mistillidsvotum. De to næste, det er noget med, at de ikke har lyst til at være der, og Henrik Dam forsvinder bare. Der er ikke meget oplysning i det. Det er dårligt. Fordi hvis han vil lave et billede af, at det hele er ad Pommern til, så er han jo nødt til at give begrundelser for, hvorfor de går.” (1.11.19)

Senere fortsætter respondenterne: ”Han [Engell] er fordømmende, og jeg synes ikke, at han argumenterer godt.” (1.20.59)

En halvkvædet påstand

Flere steder giver respondenterne udtryk for, at de er usikre på, hvad kommentatoren mener. For eksempel stopper respondenterne flere steder op og begynder at parafrasere og gætte på påstande, og der er også flere eksempler på, at læserne har forskellige tolkninger af kommentatorernes udsagn. Nogle gange vil de forskellige tolkninger skyldes almindelig uklar kommunikation, mens det andre gange lader til, at det implicite er en mere bevidst strategi fra kommentatorens side, og at kommentatoren, i stedet for at komme med en eksplicit påstand, kommer med det, man kunne betegne en ’halvkvædet vise’ – eller måske rettere en ’halvkvædet påstand’. Dette gælder især ved påstande, som af den ene eller anden grund ikke kan siges direkte. Dette sker på flere måder, men især med brugen af metaforer og ladede subjektiver, adjektiver og verber, hvad der også flere steder samlet betegnes som framing (Se for eksempel Lakoff, 2004; Kuypers, 2009, s. 181-203; Kock, 2011, s. 37-52).

Brugen af ladede ord – for eksempel ’hældt ud’

Et eksempel på en ladet betegnelse, som halvdelen af respondenterne reagerer på, indgår i denne bemærkning fra Engell: ”Skatteminister Thor Möger Pedersen blev hældt ud af den nye SF-formand Annette Vilhelmsen.” Respondent 3 siger for eksempel: ”Der er sådan set rigtigt nok, men hældt ud? Det gjorde han måske, men man kunne godt have formuleret det anderledes end ’hældt ud’ (...) Med ’hældt ud’ så siger han jo, at Annette Vilhelmsen ikke kunne lide Thor Möger Petersen, og at hun så Thor Möger Petersen som et problem for sit projekt, ikke.”

(45.13) Respondent 4 griner, efter at have læst det op og siger bagefter: "Jamen det er jo sådan en frisk måde at skrive det på (...) Ja, altså stakkels Thor Möger, ikke." (1.12.29) Hvor respondent 3 og 4 på grund af det ladede verbum læser et budskab mellem linjerne fra Engell, dog to meget forskellige budskaber, stiller respondent 6 sig mere uforstående. Han stopper op efter at have læst sætningen og siger: "'Thor Möger blev hældt ud', hmm 'hældt ud', nå ja OK." (1.17.00) Herefter læser han videre, og jeg beder ham derfor uddybe sin reaktion, da han er færdig med afsnittet: "Ja, jeg ved ikke rigtig, hvad det betyder. Jeg kan godt se 'at hælde' osv., men jeg kan ikke se, hvad det betyder i den her kontekst. Altså måske vil man sige 'erstattet', men 'hældt ud', så betyder det noget andet. Og det er det, jeg ikke kan tolke, hvad betyder." (1.17.40) Reaktionen kan muligvis skyldes, at læseren har svensk baggrund og simpelthen ikke forstår det ladede udtryk. En sidste reaktion kommer fra respondent 2, som har en lignende reaktion med respondent 3, dog med en smule variation: "'Blive hældt ud' – det er godt nok også et ret negativt ladet udtryk (...) Han hentyder måske til, at det ikke var en begrundet fyring, men at Annette Wilhelmsen måske ikke kunne lide Thor Møger. Han har lidt en intention om at fremstille det som dramatisk, at det ikke bare var en mand, der blev afskediget af sin chef." (1.27.15) Respondent 2 fortsætter herefter med at reflektere over brugen af ladede ord: "Jeg ville nok foretrækker, at de ikke lader ordene. Selvfølgelig skal det ikke bare blive refererende. De skal analysere på det (...) Der er sådan en skelnen imellem, om det er partisk ladet, eller om det sådan er fagligt begrundet. Jeg synes, at det er en unødvendig dom, han fælder." (1.31.22) Jeg beder respondenten uddybe, hvad hun mener med faglig, hvortil hun svarer: "Altså sådan at det bliver mere begrundet. Altså at skrive, at Thor Møger bliver hældt ud, så kan man godt fornemme, at ok han mener, at det var et uskønt forløb, men så skal han skrive hvorfor." (1.31.06) Eksemplerne illustrerer, hvordan ladede betegnelser efterlader rum for mange forskellige tolkninger af mulige påstande, og at læseren typisk begynder at gætte på kommentatorens påstande. Eksemplerne viser også, hvordan læseren kan blive i tvivl om, hvorvidt der ligger nogle partipolitiske intentioner i det udsagte, og at meninger om partierne og politikere netop ikke bliver sagt direkte, men forekommer på denne indirekte måde. Ud fra et retorisk synspunkt gavner en sådan usikkerhed på påstande og

manglende belæg for disse påstande ikke debatten.

Brugen af metaforer – for eksempel 'svingdør'

Engell bruger i sin kommentar også metaforen 'svingdør' om den udskiftning, der er af ministre i regeringen. Flere af respondenterne reagerer på dette.

Respondent 3 går ligesom ved 'hældt ud' i gang med at gætte på påstande:

”Regering med hurtig svingdør’, ja det må man sige. Men det er selvfølgelig meget farvet, at han siger 'svingdøren'. Han slår vel på, at der er tegn på ustabilitet. Måske også, at de ikke er kompetente nok? Ja, det skal jo fortælle, at der kan vi forvente, at der kommer flere udskiftninger. Eller flere bommerter, eller hvad der nu sker med denne her regering, der nu er uprøvet.” (40.44)

Respondent 4 har et lidt andet gæt på, hvad Engell vil sige med metaforen:

”Regeringen med hurtig svingdør' og 'Bødskov færdig'. Der er lidt dommedag over det, ikke. Ja, om det så oven i købet er regeringen, der kommer ud af svingdøren?” (58.46) Med 'ja, om det så oven i købet' indikerer respondenterne, at Engell muligvis spiller på, at der ligger flere mulige tolkninger i metaforen. Hvor både respondent 3 og 4 ser en form for spådom i metaforen med et varsel om flere udskiftninger, tolker respondent 7 det primært som en nutidig status: ”Jeg ved ikke helt med 'hurtigt svingdør'. OK, de skal ud ad klappen (...) Jeg er ikke i tvivl om, hvad det er for en historie, han vil fortælle. Det sejler, og de vælter ud.” (48.41) Der er lignende reaktioner på de mange andre ladede betegnelser og metaforer i teksterne. For eksempel de ladede ord i den første sætning hos Larsen, hvor han både siger 'surrealistisk', 'selvforskyldt' og 'nedtur'. Ligeledes er der også reaktioner på Mogensens brug af metaforen 'Bermuda-trekant'. Jeg gennemgår af pladsmæssige hensyn ikke eksemplerne her, da pointerne omkring gæt på påstande og kommentatorernes indirekte måde at agere partipolitisk på er de samme, men vil understrege, at der er mange eksempler på ladede ord og metaforer i teksterne, og at respondenterne i et stort omfang reagerer på dem.

At tale i flok

Flere gange forholder respondenterne kommentatorens påstande til andre kommentatorers påstande ud fra en logik om, at noget bliver mere sandt eller sandsynligt, hvis det *siges af flere*. Jeg har selv tidligere vist, hvordan

kommentatorerne i de landsdækkende aviser under Folketingsvalget i 2011 gentager nogle af de samme påstande – for eksempel at valget handlede om økonomi (under udgivelse). I sådanne tilfælde kan man spørge sig selv, om kommentatorerne blot beskriver, hvad der foregår, eller om de er med til at 'skabe hvad, de nævner', jævnfør Grundtvigs salme 'Vidunderligst er alt på jord'? Sigurd Allern ser en sådan kollektiv handling som en måde at få magt på: "Kommentatorerne har begrænset makt alene, men har innflytelse når de står sammen, for eksempel om å "erklære en politisk leder død" etter en skandale." (Allern 2009). Med udgangspunkt i sociologiske og psykologisk eksperimenter og praksisser, for eksempel om rating på hjemmesider (Muchnik, Aral og Taylor 2013) og ekkokamre (Sunstein 2001; Jamieson og Cappella 2010) taler Pelle Hansen og Vincent Hendricks også om *infostorms*, hvor princippet er det samme, nemlig at en information opfattes som sand, alene fordi der er mange, der fremsætter den. Ifølge forfatterne udsættes vi med nye medier konstant for sådanne *infostorms*, hvor risikoen for manipulation er en overhængende fare, og hvor en større opmærksomhed på forskellen mellem information og viden er nødvendig (2014, s.12). Når Hendricks og Hansen taler om *infomational cascades*, skelner de i mine øjne ikke helt skarpt mellem fakta og holdninger, hvor holdninger tilsyneladende også kan være falske eller forkerte (s. 8, 9 og 11). Som jeg ser det, kan man med de politiske kommentatorer tale om kaskader af informationer *og* meninger, eftersom der nogle gange er tale om konstaterende påstande og andre gange evaluerende påstande, men hvor samme princip gør sig gældende, nemlig at modtageren overbevises om noget, fordi der er mange, der siger det.

Respondent 3 reagerer for eksempel på en ny og ukendt information ved at sige, at han fremover vil være opmærksom på, om andre kommentatorer siger det samme: "Det er nyt for mig, at Thorning har haft travlt med at lægge afstand til andre topministre under deres kriser (...) Jeg vil prøve at huske den og lægge mærke til, om det har noget på sig." (16.16) Respondent 5 har også tydeligvis en idé om, at noget bliver mere sandt eller får mere vægt, hvis det gentages af flere: "Jeg vil gå videre til andre, hvis jeg synes, at det er interessant. Så vil jeg gå videre til andre aviser og se, om det er sandt. Har jeg hørt om det her? Hvem siger hvad? Jeg vil ikke tage det for givet (...) Man skal kigge på, hvad andre siger." (1.04.03)

Og igen senere: "Fra andre sider kan jeg også se, at det er embedsmændene, som ikke har gjort arbejdet godt nok, så jeg er enig med ham. Han bekræfter kun, hvad jeg fra anden side vidste forvejen." (1.18) I materialet er der et eksempel på, at to af kommentatorerne gentager samme pointe, idet både Thomas Larsen og Hans Engell påstår, at Helle Thorning Schmidt og Morten Bødskov har en tæt relation. Respondent 6 har følgende reaktion på det: "I den anden artikel [Larsens kommentar] jeg læste, der blev det også påstået, at Helle og Bødskov havde det her særlige forhold – at de var 'buddies' (...) Det går igen her. Så det har åbenbart noget på sig. Eller det er åbenbart sandt eller sådan." (1.32.07) Jeg spørger respondenterne ind til, om noget overbeviser dem, når det gentages flere steder? "Ja, det gør det faktisk. Men altså, fordi at to siger det, så er det ikke nødvendigvis sandt, men at to siger det gør det mere 'troligt', end når bare en har sagt det [respondenten er svensk og bruger indimellem svenske ord, troligt betyder sandsynligt]." (1.32.46)

En enkelt respondent kommer med et konstruktivt løsningsforslag, når hun efterlyser, at kommentatorerne går mere til hinanden:

"Jeg synes måske, at kommentatorerne indbyrdes er for flinke mod hinanden (...) Altså kommentatorerne har et broderskab, hvor man, om man så må sige ikke (...) går i kødet på hinanden. De skulle også tage at kommentere hinandens vinkler. Altså sætte spørgsmålstejn ved, om der kan være et motiv eller en virkning af denne her vinkel (...) Det synes jeg ville klæde korpset." (respondent 4, 1.44)

Ud fra et retorisk synspunkt er det problematisk, at både konstaterende og evaluerende påstande får vægt, alene fordi der er mange, der gentager påstanden, idet dette ofte i praksis vil komme til at stå i stedet for egentlige belæg for påstanden. Wold nævner også specifikt dette i sin artikel, og hvor titlen "Vaktbikkjer i flokk" netop fokuserer på dette aspekt ved genren (2013).

Argumenters vigtighed sættes i relation til brug

Respondenternes krav om, at den politiske kommentator skal argumentere for sine holdninger relateres af flere af respondenter til deres brug af genren, hvor respondenterne især fremhæver, at de bruger kommentatorernes argumenter i diskussioner med venner, kollegaer og familie, og at det i denne sammenhæng ikke er nok at videregive et postulat med reference til en kommentator – eller flere for den sags skyld. Studier af brug og tilfredsstillelse går langt tilbage med pionerstudier allerede i 1940'erne og som typisk opsummeres med Elihu Katz' opfordring til ikke kun at forske i, hvad medier gør ved mennesker, men også hvad mennesker gør med medier (Katz, Blumler og Gurevitch 1974; Katz 1959; Rosengren et al. 1985; Ruggiero 2000; Jensen, 2012, s. 157-158). Jeg fokuserer her ikke på brugen alene, som det er typisk i medieforskningen, men på hvordan respondenterne kæder deres brug sammen med de kvalitetskriterier, de italesætter. Respondent 2 siger for eksempel: "Det er ikke nok, at han [Larsen] bare siger, at han [Nikolaj Wammen] kan begå sig [som justitsminister]. Det er jo bare en påstand (...) Som læser så ved jeg jo ikke, hvorfor han vil kunne begå sig. Så skal jeg bare tage hans ord for gode, at ja det ville han sikkert, men jeg vil jo ikke kunne give nogen begrundelse for det eller argumentere for, hvorfor Nikolaj Wammen lige vil kunne begå sig på det retspolitiske område (...) Hvis man skal forklare det videre, så vil det være svært at bruge. Ja, det vil han kunne, men hvis nogen spurgte mig hvorfor, så kan jeg kun sige, at det siger Thomas Larsen." (28.33) Respondent 6 relaterer også sit krav om, at kommentatorerne skal argumenterer til sin brug af genren: "Igen det er jo ting, han siger, og det kan godt være, at han har en begrundelse (...), men det fremgår ikke. Så det giver ikke mig særlig meget." (23.02) Jeg spørger herefter respondenterne, om det ville være bedre for ham, hvis det fremgik, hvortil han svarer: "Ja, for så kunne jeg jo for eksempel komme på arbejde i morgen og begynde at tale om det her om Thorning over frokost, så kunne jeg sige, at faktisk så udtalte Bødskov sig sådan og sådan mod hende. I stedet for bare at have postulater mod hinanden. Det kommer vi jo ingen vegne med." (23.28) Jeg spørger igen uddybende, hvorfor han ikke bare kan videregive hans postulater, hvortil han svarer: "Nej, det kan jeg jo ikke. Altså i Berlingske så påstod Thomas Larsen, at sådan og sådan. 'Nåh!' [mimer hypotetisk svar fra kollegaer]." (23.51) I forhold til at bruge argumenter

fra kommentarerne i en privat kontekst, fremhæver respondent 1, at hun gennem kommentarerne kan forberede sig på modsatte synspunkter: "Det giver mig noget ekstra, når jeg skal diskutere med nogen. Min kæreste og jeg står ret forskelligt politisk, og så er det meget rart for mig at vide, hvad han argumenterer ud fra, så jeg også kan vende tingene rundt." (25.07)

Respondenten antager her, at kommentatorerne er partiske, og at hun herigennem kan få et indblik i argumenter fra et andet ståsted end hendes eget. En sådan reaktion går imod teori om 'echo chambers', hvor man antager at, når man kun taler med ligesindede, drives alle ud i mere ekstreme holdninger (Sunstein 2001; Jamieson og Cappella 2010).

Af andre funktioner nævner respondenter også, at de bruger de politiske kommentarer til at danne sig et overblik over den politiske situation. For eksempel skriver respondent 7: "Jeg kan bruge dem til at skyde genvej til at sætte mig ind i et materiale (...) Det er jo ligesom at få et abstract over situationen på en måde, så du slipper for at skulle læse alle primære kilder." (8.18) Respondent 1 siger også: "For mig er en stor del af en kommentar, at de giver mig noget i kondenseret form, som jeg ikke selv skal ud og finde selv og stykke sammen. Han giver mig jo en fuldstændig gennemgang (...) Det kan godt være sådan lidt en 'shortcut' i forhold til nogle diskussioner." (45.35) I begge tilfælde kæder respondenterne det sammen med en videre brug i en diskussion med andre som ovenfor, således at overbliksfunktionen går forud for diskussionsfunktionen. Respondent 7 taler om at læse kommentarer som forberedelse til en politisk debat, mens respondent 1 ligesom ovenfor taler om, at hun bruger kommentarer, når hun diskuterer med venner og familie. I de tilfælde, hvor borgere primært baserer deres viden om politik på politiske kommentarer, kan man frygte, at kommentatorerne får en stor selektionsmagt og definitionsmagt, idet de er med til at bestemme, hvad der er værd at hæfte sig ved, og hvordan det skal forstås. Dog udgør genren jo ikke hele dækningen, men fungerer typisk som et supplement til andre typer af politisk journalistik, og som Kim Schrøder og Louise Phillips også viser i et studie af henholdsvis mediernes diskursorden og borgernes diskursorden, så er borgerne ikke *ofre for medierne*. Der er ikke tale om en påvirkning alene fra medier til borgere, men at mediernes

og borgernes magt forhandles i et komplekst diskursivt spil (2005). At kommentatorerne skulle tjene en underholdende funktion, hvor folk læser kommentarer for at blive underholdt, er der kun en enkelt af respondenterne, der nævner. Det synes således mere at være en brug, som forskere nævner som en mulighed, når de i fortvivlelse ikke kan forestille sig andre brug af genren.

Kritik af kommentatoren som alvidende fortæller

Kendetegnende for kommentargenren er også, at kommentatorer ofte agerer med forholdsvis vide rammer i forhold til at videregive, hvad andre har sagt og tænkt, og hvordan 'landet i det hele taget ligger'. På sætningsplan sker det for eksempel med brugen af subjekter som *ingen, alle, flere* i kombination med verber som *mener, synes, tænker*, hvilket kan benævnes *udokumenterede, uspecifikke kvantitetsargumenter*, eller med reference til Wold som *generaliseringsstrategi* (2013, s. 21). En anden teknik er at nævne *helheden frem for delen*, 'totum pro parte', hvor kommentatoren bruger vendinger som 'i den røde blok', 'i venstre' eller 'vælgerne' frem for en mere konkret reference til en person med et citat, ligesom passiver også er med til at sløre, hvem der handler. På mange måder kan kommentatorernes ageren sammenlignes med en alvidende fortæller. I Gads litteraturleksikon står, at den alvidende eller olympiske fortæller har en "ubegrænset viden" og "springer i tid og rum i forhold til personerne og bevæger sig ind og ud af personerne." (1999, s. 122-123). Kommentargenren er netop kendetegnet ved sådanne *spring*, hvor kommentatoren ofte hæver sig op og forklarer tingene med udgangspunkt i fortiden og kommer med spådomme om fremtid, og hvor kommentatoren ikke mindst fremsætter påstande om politikeres og andres tanker og motiver, som sad de oppe i hovederne på dem.

Flere steder reagerer respondenterne på, at kommentatoren agerer som en alvidende fortæller. Halvdelen af respondenterne (1, 3, 4 og 7) reagerer for eksempel på, når Larsen skriver, at "Henrik Dam Kristensen [er] en af de kandidater, som igen og igen nævnes i den socialdemokratiske top". Respondent 1 siger for eksempel: "Hvor har du [Larsen] den viden fra? Hvis jeg havde hørt i nyhederne, at der var nogen, der have udtalt sig, så ville jeg vide, at det var der,

han har det fra. Men hvis ikke, så ville jeg tro, at han havde en eller anden intern kilde, eller i hvert fald gerne vil have, at jeg skal tro det. Det er sådan lidt uforløst (...) Jeg kan jo aldrig finde ud af, om det bare er noget, han vil have, at jeg skal tro." (43.38) Respondent 7 har en lignende reaktion, hvor han bemærker den specielle kildebrug og til dels betvivler denne:

"Og så skriver han det der 'i den socialdemokratiske top', som han [Larsen] har en eksklusiv adgang til (...) Han kender vel nogen af dem, men han sidder jo nok ikke inde i grupperummet. Jeg kunne ikke forestille mig, at de [Socialdemokratiets top] ringer til ham [Larsen] igen og igen for at nævne Henrik Dam Kristensens navn, så det virker som om, at han har en privilegeret adgang til noget information. Og det er han jo nok meget interesseret i at fremstå som om, at han har, men det kan man jo ikke vide." (25.32)

Jeg spørger respondenterne, hvad han tænker om det, hvortil han svarer: "Jeg tænker lidt, at det er at hælde vand ud af ørerne. Det kan da godt være, at han har en privilegeret tilgang. Det kan jeg jo ikke vide. (26.14)

Udover denne form for sløret kildebrug, reagerer respondenterne også på, at kommentatorerne *foregiver at vide, hvad politikere og andre tænker*, herunder hvilke motiver politikerne måtte have for at handle, som de gør, og hvad vælgerne tænker om de forskellige handlinger, og hvordan de kommer til at reagere på dem. Det hænger igen sammen med den *alvidende rolle*, hvor kommentatoren overskrider de gængse grænser for erkendelse. Flere af respondenterne reagerer for eksempel på, at Larsen skriver følgende, når han vurderer Nick Hækkerup som mulig, ny justitsminister: "Imod taler, at han for nylig blev degraderet til posten som Europa- og handelsminister, fordi Thorning ikke fandt, at han havde været tilstrækkelig loyal." Respondent 1 siger for eksempel: "Det er nok noget af det her, hvor jeg tænker, at han er lidt på kanten, fordi han udtrykker noget om, hvad Thornings personlige holdning er. At hun for eksempel synes, at han er loyal eller ej (...) Hvad ved han om, om hun synes, at han har været loyal eller ej." (32.39) Respondent 7 siger også: "At han blev

degraderet, fordi Thorning ikke fandt ham tilstrækkelig loyal - altså det har hun nok formentlig aldrig sagt. Det er jo ikke sådan, at det er blevet begrundet oprindeligt." (21.59) Lidt senere fortsætter respondenterne: "Han [Larsen] ved ikke bare, hvad folk snakker om, han ved også hvorfor, de snakker om det. Når man tænker over det, så er det jo nok egentlig noget sludder." (26.58)

Respondent 6 siger også i en lettere sarkastisk tone: "Hvis nu Helle Thorning skulle læse det her, så ville hun nok have nogle helt andre synspunkter, for hun har jo meget meget større indsigt. For eksempel ved hun jo, hvad der foregår i hendes hoved." (41.36)

Respondent 7 reagerer også på, at Engell i et afsnit foregiver at vide, hvad vælgerne tænker. Engell skriver:

"Men hvordan kan ballade med ministrene svække regeringen? Fordi vælgerne oplever, der er for megen uro om ministerholdet. Tag bare PET-sagen med Bødskov: Den har fyldt aviser og tv i ugevis. Der har jo stort set ikke været plads til andet, og vælgerne får en oplevelse af, at der ikke er styr på tingene. Kan det virkelig være rigtigt, at en minister lyver over for Folketinget? Sejler det hele, og hvor er statsministeren og de andre partiledere? Har de ikke greb om ministerholdet?"

Respondent 7 siger hertil: "Det er sådan lidt spekulativt (...) Lad være med at diktere, hvad andre folk tænker om ting. De [kommentatorerne] har jo lidt sådan to roller: At fortælle om, hvad der er sket og så den der analysedel, hvor de skal forudsige, hvordan noget vil påvirke vælgerne. Og den der anden del - den er tit rigtig røv-syg at høre på." (1.18.16) Afslutningsvis skelner respondenterne faktisk mellem den alvidende fortæller og jeg-fortælleformen, hvor han roser Mogensen for ikke i samme grad at foregive at vide, hvad andre tænker, og hvor han fremhæver forskellen på, at kommentatorerne skriver, at 'det er sådan og sådan' eller 'jeg synes, at det ser sådan og sådan ud': "Jeg kan godt lide, at han [Mogensen] har jeg-fortælleform." (46.35) Og han fortsætter: "Det gør det mere troværdigt på en måde, at han bruger sig selv som fortæller. Selvfølgelig fordi hvis man bruger tredje person, så får man jo hævet det op, hvor man er lidt mere

alvidende, selvom man måske ikke er det. Så på den måde virker det mere ærligt at skrive på den måde, når det er en kommentar.” (47.26)

To af respondenterne er ikke ligeså skeptiske over for *kildebrugen*. Respondent 3 siger for eksempel indledningsvis om brugen af kilder: ”Ja, det lever de jo af. Det synes jeg er ok. Altså nogle gange skriver de jo, at de ikke kan oplyse kilderne, og sådan er det jo. Det må man jo leve med.” (7.14) På samme måde virker det som om, at respondent 4 også giver kommentatorerne et relativt stort råderum i forhold til kildebrugen, og at hun stoler på og ikke ser noget problematisk i kommentatorernes udlægning: ”[Det er] det samlede sammensurium af kommentatorer og mindre betydningsfulde politikere, der udlægger teksten for, hvad der sker i de øverste gader.” (26.20) Jeg spørger ind til, om det er relevant for hende som borger, hvortil hun svarer: ”Ja, det synes jeg. Det er jo i mangel af, at toppen udtaler sig, så vil der være andre, der udlægger teksten. Og mange af dem har jo en større forståelsesramme, end jeg har (...) De kan bedre komme med et kvalificeret bud, end jeg kan ude i forstæderne, hjemme på sofaen.” (26.38) En forklaring på, hvorfor disse to respondenter reagerer anderledes kan muligvis ses i sammenhæng med, at de er ældre og derfor måske mere autoritetstro. En anden forklaring kan være, at de to respondenter er nogle af dem, der er vant til at læse politiske kommentatorer og måske i højere grad har indoptaget og accepteret nogle af de præmisser, som kommentatorerne arbejder under. Respondent 3 og 4 er netop nogle af de respondenter, der mere overordnede reagerer ved at lege mini-kommentatorer, som beskrevet indledningsvis.

Hvad efterspørger respondenterne tematisk? Hvad efterspørger de ikke?

I dette sidste afsnit gennemgår jeg, hvad læserne roser og dadler af det tematiske indhold i kommentarerne. Hvad mener respondenterne er henholdsvis mere eller mindre relevant viden for dem?

Personfnidder

For det første kritiserer flere af respondenterne det fokus på personer, som kommentatorerne har. Respondent 2 bruger undervejs kritiske betegnelser som

persondømmning [personfordømmelse], *mudderkastning*, *personfnidder* og *personfikseret* og siger hen imod slutningen: "Alt bliver hængt op på personer. Det synes jeg godt kan være en smule irriterende. Det er et ærgerligt fokus, og det er useriøst og misvisende." (1.51.19) "Jeg har som læser en forventning om, at hvis jeg skal læse den her artikel, så skal jeg blive klogere, så skal der være et eller andet, som jeg synes 'nå, OK det er sådan, det hænger sammen'. Hvis jeg bare får at vide, at Morten Bødskov er en klovn – det kan jeg ikke bruge til så meget." (1.55.50) Respondent 4 siger også: "De [kommentatorer], der gør det godt, holder fokus på de store linjer og på konsekvenserne af dag til dag-politikken. Hvorimod dem, der gør det dårligt, går i selvsving over uvæsentlige begivenheder og personjournalistik." (1.43.35) I dette tilfælde er der tale om en typisk kritik af den politiske journalistik, og det kan derfor være svært at afgøre, om respondenterne i dette tilfælde blot mimer denne.

Jeg har tidligere påpeget, hvordan kommentatorerne med deres enslydende konstaterende og evaluerende påstande agerer med såkaldte 'kaskader af informationer og meninger', hvilket også kan gøre sig gældende i forhold til evaluering af personer. Respondent 4 er den, der mest tydeligt reagerer på, at kommentatorerne til tider har en fælles, ubegrundet attitude over for udvalgte politikere. Hun siger:

"Der, hvor jeg synes, at kommentatorholdet svigtede, det var for eksempel i forhold til Ole Sohn. Han blev jo svinet til fra starten af den borgerlige presse (...) Og på en eller anden måde fik man konstrueret noget, han ikke havde fået sagt rigtigt, eller måske havde sagt forkert, og så var det hele den der skandale med, at han havde været kommunist, der fældede ham (...) Der var faktisk ikke nogen, der tog til genmæle og sagde 'hallo, I går Venstres ærinde hele bundet'." (1.44.46)

Senere taler hun om, at kommentatorer nogle gange laver personkarakteristikker, der ligger lidt ud over emnet og kommer med følgende eksempel: "Alle skrev, at Thor Möger han var ung og blev ved med at skrive det, men han var jo faktisk meget overbevisende at høre på, synes jeg, men der blev

man ved med, at sige 'er han ikke for ung?'. (1.48.46) Respondent 1 sammenkæder også den problematiske personjournalistik med manglende belæg for de evaluerende påstande om personen:

"For eksempel kunne man godt sige en masse nedrige ting om Pia Kjærsgaard, og det vil på sin vis ikke gøre mig noget, fordi jeg ikke kan lide hendes politik. Men jeg synes også, at der er en grænse (...) Argumentationen skal være i orden. Nogle gange kan man godt lappe noget i sig, fordi man tænker, at det var en frygtelig dum politiker, men jeg synes, at jeg prøver at sige, kan vi være lidt mere neutrale omkring det her." (24.11)

I forhold til omtalen af personer i politik, reagerer respondent 3 mere positivt i forhold til Larsens gennemgang af de personer, der ifølge Larsen er i spil til embedet som justitsminister: "Fint at få noget at vide om personerne, og om de er kompetente og kan deres ting." (1.51.55) Respondent 2 nuancerer også flere steder sine udbrud i forhold til personfokuset, hvor hun skelner mellem, hvad hun som læser synes er mere eller mindre relevant viden om personerne: "Det kunne bare være mere interessant, hvis han fortalte lidt om de mulige kandidater ud fra de kvalifikationer, de havde, frem for hvem der var gode venner med statsministeren." (26.35) Hun roser i den forbindelse Larsen for at videregive informationer om, at Nikolai Wammen netop er blevet forsvarsminister, og at han står midt i at skulle gennemføre besparelser og strukturændringer i forsvaret, og at Nick Hækkerup har en juridisk baggrund. Det er fakta, som respondenten værdsætter frem for mere subjektive vurderinger af, om personerne kan begå sig, eller hvem de har relationer til. Det synes således ikke at være det at nævne personer i sig selv, der af læserne opfattes som problematisk, men de aspekter ved personerne, der bliver lagt vægt på.

Nemme, vilde gæt

For det andet reagerer nogle læsere også negativt på kommentatorernes spådomme. Respondent 7 siger for eksempel: "Hvis de [kommentatorerne] er

dårlige, har de bare en masse vilde gæt (...) Hvis de ikke har forberedt sig ordentligt, så sidder de [og gætter] som alle andre også gør." (6.22) Tre af læserne reagerer på Engells tekst, hvor han spår, at der vil dukke flere sager op omkring regeringens ministre. Engell skriver blandt andet: "Og det værste er jo, at det slet ikke er slut endnu." Og senere igen: "Jeg er stensikker på, der nok skal dukke flere sager op." Både respondent 3, 4 og 7 ser spådommen som en måde at dadle regeringen på, men er usikre på påstanden, eftersom den ikke bliver udsagt direkte. Respondent 3 siger for eksempel: "Han [Engell] siger, at han tror, at der dukker flere sager op, men jeg tror ikke, at han ved det (...) Han er med til at så mistillid til politikerne med det der. Enten siger han, at vi kan ikke stole på dem, eller også siger han, at vi skal passe på, fordi de prøver på at lave fiduser." (1.01.36) Respondent 4 og 7 har samme overvejelser om Engells intention med spådommen. Respondent 4 udtaler helt kort: "Øh, hvad har han at have det i? Han har måske et ønske om at lave en dyster forudsigelse." (1.25.50), mens respondent 7 beskriver det som plat: "Jeg er stensikker på, at der nok skal dukke flere sager op'. Igen, der er mere i vente. Så det bliver spændende at se, hvad der kommer næste gang (...) Det er jo med til at tale dem ind i, at de er totalt inkompetente (...) Det er ikke meget tiltro, han har til regeringen. Så det synes jeg da er sådan lidt: Hvordan kan du være så sikker på det (...) Det er bare lidt uinteressant." (1.01.56) Umiddelbart bidrager de nemme gæt til at flere af respondenterne sætter spørgsmålstejn ved kommentatorens kvalifikationer som ekspert. Respondent 5 siger: "Han kan spekulere, men jeg kan også spekulere. Du kan også sige, at jeg kunne være politisk kommentator for mig selv. Jeg har også min egen mening som vælger og menig borger."

Det spil inde i Folketinget – det gider jeg sgu ikke

For det tredje reagerer læserne på, når kommentatorerne udlægger det politiske som et strategisk spil. Igen en mere typisk kritik, hvor der er mulighed for, at respondenterne er påvirket af og gengiver en mere typiske kritik af genren. Et eksempel på dette kan ses, når tre af respondenterne reagerer på, at Larsen skriver, at "Thorning og Bødskov burde have forudset katastrofen, og Bødskov personligt ville have stået sig langt bedre ved at være gået af i tide." Respondent 1 siger for eksempel: "Hmm, gået af i tide. Jeg tror ikke, at det gør så stor en

forskel.” (21.35) Respondent 5 siger noget lignende: ”Ved du hvad, det kan godt være, at de kunne have reddet ham. Jeg synes ikke, at det gør så stor forskel.” (21.37) Respondent 8 skelner mellem, hvem det har betydning for og peger således på, hvordan kommentatoren ser tingene fra politikerens vinkel, som en person, der skal lykkes med sin karriere, og ikke fra borgerens vinkel: ”Det ved jeg ikke. Det havde ikke gjort nogen forskel for mig. Det havde måske gjort en forskel for ham og for dem, der er i Folketinget.” (18.20) Senere siger respondent 8 også: ”De skal gå op i nogle sager og det, der sker – ikke så meget det spil, der er inde i Folketinget (...) De er jo meget efter hinanden hele tiden (...) Det gider jeg sgu ikke.” (1.20.15) Omvendt er respondent 3 mere positiv over for kommentatorernes fokus på politik som et spil: ”Jeg forventer at blive informeret om det, de kommenterer på. Blandt andet om det politiske spil, der har været i gang, som de på en eller anden måde via deres kilder ved noget om.” (6.44) Igen hører respondent 3 til en af dem, der går meget op i politik og er forholdsvis velinformeret, og som klart har overtaget nogle af de logikker, som genren bærer frem.

Ny viden

Omvendt peger respondenterne også på det indhold, de gerne vil have, og er således konstruktive i deres kritik, hvad angår det tematiske indhold. Mere overordnet fremhæves det at få *ny viden*, men mere konkret nævnes også *historisk perspektiv, viden om sager og forslag og deres indhold, samt viden om praktiske forhold og relationer, der påvirker beslutningsprocessen*.

Stort set alle læsere italesætter, at de gerne ser, at teksterne bibringer dem ny viden. Respondent 3 siger for eksempel: ”Der skal være noget nyt i det. Det er nok vigtigst.” (44.26) Afslutningsvis siger respondent 1 også: ”De [kommentatorerne] forsøger begge at give mig noget viden, som jeg ikke synes, at jeg har pt., fordi jeg ikke er så dybt inde i det.” (1.40.30)

Respondent 3 og 4 skiller sig ud fra de øvrige respondenter med deres forholdsvis høje vidensniveau omkring national politik. Begge efterlader et indtryk af, at de følger godt med og orienterer sig hyppigt og bredt, og at kommentatorerne skal anstrenge sig, hvis de skal levere informationer, viden

eller tanker, som respondenten ikke selv har. Respondent 3 leder meget tydeligt efter nye informationer eller ny viden undervejs i sin læsning. Mens han læser Mogensens tekst, siger han for eksempel: "Der er ikke så meget nyt her. Selvfølgelig det med at PET's medarbejde får et skud fra boven, det er nyt." (1.30.59) I forbindelse med Engells tekst begynder respondenten at tale om læsestrategier på denne baggrund: "Jeg ville nok gå hurtigt igennem det. Det ville nok blive skimmeagtigt. Det er jeg ret sikker på. Der skal være noget nyt eller interessant i det." (48.50) Samme søgen efter ny information ses hos respondent 4, hvor kommentatoren klart vurderes i forhold til, om han eller hun leverer ny viden: "[De]t er da klart, at manden [Larsen] han har noget information, men jeg vil sige, at det eneste, der er nyt for mig, var, at nogen overhovedet kunne tænke på Henrik Dam Kristensen (...) Der bibragte kommentaren mig ny viden. For altså det andet [den øvrige tekst] var der ikke så meget nyt i." (52.14.) Hen imod slutningen af interviewet spørger jeg, om der er noget, respondenten savner i teksterne, hvortil hun svarer: "På den ene side så er det jo rart og betrykkende, at man kan følge meget af det, for det har man selv tænkt på. På den anden side så er det jo lidt sjovere, når der kommer noget overraskende (...) Så det der med Henrik Dam, selvom jeg anser det for usandsynligt, så var jeg glad for det, for det bibragte mig noget, som jeg ikke selv kunne tænke mig til." (1.50.35)

Respondent 5, 6 og 7 reagerer alle på forskellige passager i Engells kommentar, hvor de roser ham for at komme med ny viden. Respondent 5 reagerer for eksempel på, at Engell skriver, "at systemerne ikke er op på mærkerne og ikke er opmærksomme på, at Folketinget og medierne er blevet hårdere modspillere end for 10 år siden." Her siger hun helt spontant: "Der er noget nyt i det." (1.09.08) Hen imod slutningen af Engells kommentar spørger jeg respondent 6, om han synes, at der er noget, der er værd at fremhæve som en styrke ved Engells tekst, hvortil han svarer: "Der er mange fakta, som jeg ikke vidste [kendte sic, respondenten er svensk] for eksempel." (1.36.29) Respondent 7 siger også afslutningsvis om Engell: "Det var meget godt det der med, hvad det betyder for forholdet til Enhedslisten. Det var noget af det, som de andre ikke gik så meget ind i. Der fik han måske afdækket lidt nyt." (1.11)

Historisk perspektiv

Udover det overordnede kriterium, at en kommentar skal bibringe ny viden, fremhæves historisk perspektivering også af halvdelen af respondenterne som noget, som de gerne ville have mere af fra de politiske kommentatorer.

Indledningsvis siger respondent 2: "Jeg har en forhåbning om at få et perspektiv eller et indblik i et emne, som jeg ikke selv havde tænkt på. At man lærer et eller andet, eller forstår en sammenhæng, eller at der bliver trukket en eller anden historisk parallel, som giver mening i konteksten. Det er nok min forventning til det, men det er måske ikke så tit, at det bliver indfriet." (8.30) Respondent 4 henleder opmærksomheden på Sigge Winther Nielsen fra Dagbladet Politiken og roser, at han ofte har et historisk perspektiv i sine kommentarer: "Tag nu Sigge Winther, som jo har læst politik. Han sætter det ofte ind i en historisk, politisk kontekst, som jeg synes er meget sjov (...) Han er lidt oppe i helikopteren og ser på det i et længere tidsperspektiv. Det giver nogle gode bidrag, som jeg umiddelbart ikke selv ville finde på (...) De bidrager til en større eller dybere forståelse, om man vil." (11.34) Respondent 7 siger også undervejs i sin læsning af Larsen: "Her giver han noget historisk indsigt, som man måske selv har lidt svært ved hele tiden at følge med i." (20.02)

At respondenterne har en forventning om, at kommentatoren har en historisk viden, og at kommentatoren trækker på denne i sine kommentarer kan ses i forhold til den reaktion, som flere respondenter har i forhold til Engells påstande om, at "aldrig har en regering skiftet så mange ministre ud" og "det er blandt de mest omfattende ændringer i regeringen i nyere tid". Respondent 2, 3 og 4 efterlyser, at Engell her i højere grad sætter de nuværende hændelser ind i en historisk kontekst. Respondent 2 siger: "Han kunne måske bare sådan sige, hvilken regering der har anden flest udskiftninger, så man har noget at sætte det op imod." (1.24.10) Respondent 3 siger: "Det kan jeg så ikke lige huske, men der har også været regeringsrokader i andre regeringer." (53.29) Herefter fortsætter respondenterne med at forsøge at huske, hvordan det forholdte sig under tidligere regeringer. Respondent 4 siger: "Jeg ville gerne have haft dokumentation for, hvad er normalen. Og hvad er udsvingene? Det ville sådan en Sigge Winther have haft." (1.25.10) I dette tilfælde ville en historisk viden kunne have fungeret som

et belæg for påstande, men kunne også have sat det aktuelle forhold ind i en historisk ramme og givet læseren en forståelse af, hvorvidt det er en særlig situation eller ej.

Når kommentatorerne bruger deres historiske viden skaber de naturligt en ekspertposition, hvor de bidrager med perspektiver og forklaringer, som lægmand ofte ikke selv har en viden om. Respondent 7 stiller meget skarpt kommentatorernes udtalelser om fortiden op over for deres udtalelser om fremtiden, hvor han roser det første og dadler det sidste. Senere siger han også: "Der er ligesom noget, hvor de er spåmænd og noget, hvor de er historikere. Det er klart forskelligt." (1.35.59)

Indhold og sager

Ligesom *nemme, vilde gæt* og *historisk perspektiv* sættes op overfor hinanden af nogle af respondenterne, ser fem af respondenterne også *indholdsmæssige perspektiver* i modsætning til kommentatorens *spekulationer om spil og strategi*, hvor de generelt efterspørger mere af det første frem for det sidste. Man kan sige, at respondenterne både efterspørger diakrone og synkrone perspektiver. Respondent 7 roser for eksempel afslutningsvis Larsen: "Jeg synes, at det var meget spændende (...) Jeg synes, at det var fint, at han lige sagde, hvad de [de ifølge Larsen potentielle kandidater til posten som justitsminister] var i gang med (...) Der kommer han jo næsten ind på at fortælle om, hvad der egentlig foregår. Det synes jeg jo godt, at de kunne skrive mere om – hvad ministrene egentlig går rundt og laver." (30.28) Respondent 2 kommer direkte med en opfordring til Larsen med et forslag til, hvordan han kunne have grebet emnet om ny justitsminister an, hvis det skal være mere relevant for borgeren: "Han kunne også have forklaret hvilke udfordringer, der kommer fremadrettet for justitsministeriet. Hvad er sådan de primære kerneopgaver, der har en afgørende effekt i forhold til samfundet og til danskernes hverdag. Sådan noget ville være lidt mere interessant." (26.57)

I forhold til Engells kommentar reagerer respondent 3 og 5 på, at han taler så lidt om de indholdsmæssige sager. Respondent 5 siger for eksempel: "Men hvad er

substansen her? Hvad prøver regeringen at gøre? Det er vigtigst. Det er, hvad jeg tænker på." (56.50) Respondent 3 tolker Engells manglende input om regeringen reformer som del af hans partipolitiske intention: "Han kunne have skrevet noget om, at der var god gang i politikken – at der bliver lavet reformer og sådan noget. Det kunne han godt have skrevet om, hvis han havde været for regeringen, men det er han jo formodentlig ikke." (1.47.15) I en af afsnittene beklager Engell, at det om ministerskift fylder meget, hvilket respondent 7 reagerer på ved at sige, at det er ironisk. Jeg beder ham om at uddybe dette, hvortil han siger: "Det er ironisk, fordi han beklager, at uroen fylder for meget i forhold til de realpolitiske sager, der foregår, men samtidig skriver han jo selv om uroen her, så derfor er det jo ironisk. Han kunne jo bare gå i gang med at skrive om deres beskæftigelsespolitik og noget, men det gør han jo ikke." (54.48)

Respondent 8 berør også pointen om manglende indholdsmæssige diskussioner og vender flere gange undervejs tilbage til konkrete emner, som han gerne ville læse om: "Det skal være noget, som man selv er en del af. Lige nu i mit tilfælde noget med skoler og den reform, der kommer næste år (...) Det skal have noget med mig at gøre og (...) knytte an til mig og min dagligdag." (07.57)

Afslutningsvis nævner han igen konkrete emner: "Det kunne være noget med love og regler. Noget med skoler og indvandrerpolitik (...) og militæret." (1.17.58)

Praktiske forhold og relationer, der kan påvirke beslutningsprocessen

Jeg har tidligere påpeget, at en af kommentatorernes forcer er deres kendskab til relationer mellem personer og partier, og at dette er relevant for den praktiske udformning af politik. Som medborger er dette aspekt ikke uvæsentligt. To af respondenterne berør dette emne. Respondent 7 siger for eksempel:

"Jeg synes, at det var spændende i den første [Larsens kommentar], hvor der står om, hvad de [politikkerne] er i gang med at lave, og også de der ting, man ellers ikke har så meget indsigt i med deres forhistorie – altså hvad er forholdet mellem personerne og partierne, og hvad kan det betyde for den situation, der er nu (...) Generelt så er det godt de steder,

hvor de lige har kigget lidt rundet om selve sagen og siger, hvad betyder det egentlig for nogle andre forhold.” (1.15.23)

På samme måde nævner respondent 3 viden om processen som noget positivt ved kommentargenren: ”Det kan jo være, at man får indblik i nogle processer i regeringssamarbejdet, som man ikke kendte til.” (43.51)

Konklusion

På baggrund af et receptionsstudie baseret på protokolanalyse i kombination med kvalitativt interview har jeg undersøgt, hvordan en gruppe læsere reagerer på en række politiske kommentarer fra danske landsdækkende aviser. Overordnet reagerede omkring halvdelen af respondenterne på genren som en ekskluderende diskurs, mens andre reagerede ved at imitere kommentatorerne som mini-kommentatorer. I forhold til kommentatorernes *adfærd* reagerede stort set alle respondenter på kommentatorernes manglende argumentation, herunder deres postulerende adfærd, halvkvædede påstande og manglende belæg i forbindelse med ladede ord og metaforer samt slørede kildebrug og alvidende udsigelsesposition. I forhold til *tematikker* i kommentarerne dadler respondenterne kommentatorernes fokus på personer, politik som et strategisk spil samt nemme, vilde gæt, mens de roser kommentatorerne for at bidrage med ny viden, herunder historiske perspektiver, viden om sager og praktiske forhold og relationer, der kan påvirke den politiske beslutningsproces. I forhold til den kritik af genren, som jeg tidligere har fremsat på baggrund af en nærlæsning af udvalgte politiske kommentarer, støtter læserreaktionerne især kritikken af kommentatorernes manglende argumentation, dog ikke ved mere specifikt at forklare hvordan dette sker, og hvordan dette kan blive bedre. Således har receptionsstudierne i høj grad bekræftet, at læserne kan sige, hvor skoen trykker, men ikke hvordan den kan ordnes, som Dewey skriver. Studiet bidrager også med nye indsigter, som ikke opstod ud af nærlæsningen af tekster, dels at nogle læsere opfatter genren som ekskluderende, hvilket ikke tidligere har været påpeget i forskningslitteraturen, og som også går stik imod mediernes egen formålsbeskrivelse, dels at respondenterne relaterede deres kritik af den manglende og implicite argumentation til deres brug af genren, som især består

i at få et overblik over den politiske situation og indsamle argumenter – begge dele til brug i diskussioner med venner, familie og kollegaer.

Perspektivering

En oplagt kritik af receptionsstudier er, at man risikerer, at respondenterne reproducerer en dominerende opfattelse af studieobjektet, altså gentage andres typiske udsagn herom (Jensen, 2012, s. 178). I det konkrete materiale kan det for eksempel være svært at vurdere, om kritikken af personfokus og spin er et udtryk for en sådan reproduktion, idet det er en kritik, der ofte har været fremsat i den offentlige debat om politisk journalistik mere generelt. Omvendt er der også flere af reaktionerne, for eksempel reaktionerne på kommentatorernes postulerende adfærd, kildebrug og alvidende udsigelsesposition, der ikke er typiske udsagn om genren, og hvor reaktionerne derfor ikke umiddelbart kan tilskrives en reproduktion. Protokolanalysen som metode synes at have et klart potentiale i forhold til at igangsætte en nuanceret diskussion om en genre og dens kvaliteter, idet fokuset på den umiddelbare reaktion på en konkret tekst fastholder læseren i en egen oplevelse af teksten. Protokolanalysen synes også at være en god måde at supplere forskerens kritik af en genre, da forskeren herigennem kan sandsynliggøre, at kritikken ikke er en ren subjektiv opfattelse, men faktisk resonerer i et tilfældigt udvalgt, faktisk publikum.

Gruppen af respondenter er sammensat med henblik på spredning i forhold til alder, køn, uddannelsesniveau og medieforbrug med det formål at undgå en homogen gruppe, hvor reaktionerne efterfølgende kan mistænkes for udelukkende at have sammenhæng med den pågældende gruppe, for eksempel veluddannede, ældre borgere. I analysen har jeg alene vægtet respondenternes baggrund i de tilfælde, hvor en reaktion var til stede hos respondenter med forskellige baggrund for at vise, at reaktionen ikke umiddelbart har med denne at gøre, for eksempel er der som nævnt ikke umiddelbart en sammenhæng mellem det at føle sig ekskluderet og uddannelsesniveau, hvilket ellers kunne have været en nærliggende forklaring. I et videre arbejde kunne man i højere grad relatere reaktionerne til respondenternes baggrund. For eksempel kunne man sammensætte en gruppe respondenter ud fra deres medieforbrug med

særligt fokus på det at føle sig ekskluderet. En hypotese kunne være, at det er læsere med et mindre medieforbrug, der føler sig ekskluderet, og det kunne være interessant at høre, hvad der ifølge denne gruppe skal til, hvis de i højere grad skal være at interessere for dem at læse politiske kommentarer. Et sådant studie kan eventuelt suppleres med en kvantificering i form af en survey, der dokumenterer relationen mellem en læsers brug af politisk kommentar og læserens mere generelle medieforbrug.

Frem for de efterrationaliserende udsagn om brug, som protokolanalysen, trods forsøget på at skabe en naturlig situation, er, kunne man også gå videre med et *etnografisk studie* af læsere i deres naturlige kontekster og på denne måde undgå en *dekontekstualisering*. Et sådant studie er forholdsvis krævende og kan være svært at udføre, men kunne muligvis give indsigt i strukturelle forhold, for eksempel hvornår og hvordan folk læser politiske kommentarer, og relationelle forhold, for eksempel om kommentarer læses før eller efter andre former for politisk journalistik, og hvordan læserne mere konkret bruger deres viden herfra i sociale sammenhænge.

Der er ingen tvivl om, at skoen trykker, og at den gør det flere steder. Politisk kommentar er en genre, der kun i ringe grad leverer et konstruktivt input til den politiske debat, hvor der tales til læseren som borger, og hvor teksten understøtter refleksive aktiviteter for læseren som borger. Dette studie viser en klar negativ reaktion på genren, som forhåbentlig kan give stof til eftertanke på landets avisredaktioner.

Litteratur

Allern, S. (2001). *Flokkdyr på Løvebakken? Søkelys på Stortingets presselosje og politikens medierammer*. Oslo: Pax Forlag.

Allern, S. (2009). *Den fortolkende statsmakt*. Morgenbladet den 11. september 2009.

Berge, K. L. (2010). Tekst og ytringshandlingsteori. *Skandinaviske Sprogstudier* 8, 93-110.

Blumler, J. (1997). Origins of the Crisis of Communication for Citizenship. *Political Communication* 14, 395-404.

Cappella, J. & Jamieson, K. H. (1997). *Spiral of Cynicism: The Press and the Public Good*. New York: Oxford University Press.

Ceccarelli, L. (2001). *Shaping Science with Rhetoric. The Cases of Dobzhansky, Schrodinger and Wilson*. Chicago. London: University of Chicago Press.

Dewey, J. (1927). *The Public and Its Problems*. New York: H. Holt.

Ericsson, A. K., & Simon, H. (1993). *Protocol Analysis - Verbal Reports as Data*. Cambridge, MA & London: The MIT Press.

Hansen, P, & Hendricks, V. (2014). *Infostorms: How to take Information Punches and Save Democracy*. New York: Copernicus Books/Springer.

Hoff-Clausen, E. (2007). *Online Ethos: Retorisk kritik af karakterfremstilling i politikere, bloggere og brugerfællesskabers webretorik* (Ph.d.-afhandling, Københavns Universitet). København: Københavns Universitet.

Jacobsen, H. G., & Skyum-Nielsen, P. (1996). *Dansk sprog. En grundbog*. København: Det schønbergske Forlag/Nyt Nordisk Forlag.

Jamieson, K. H., & Cappella, J. N. (2010). *Echo Chambers: Rush Limbaugh and the Conservative Media Establishment*. New York: Oxford University Press.

Jensen, K. B. (red.) (2012): *A Handbook of Media and Communication Research. Qualitative and Quantitative Methodologies* (2. udg.). New York: Routledge.

- Jørgensen, C., & Villadsen, L. (red.) (2009). *Retorik. Teori og praksis*. Frederiksberg C.: Samfundslitteratur.
- Katz, E., Blumler, J. G., & Gurevitch, M. (1974). Uses and Gratifications Research. *The Public Opinion Quarterly* 37(4), 509-523.
- Katz, E. (1959). Mass communication research and the study of culture: An Editorial Note on a Possible Future for this Journal. *Studies in Public Communication* 1(2), 1-6.
- Kjeldsen, J.E. (2008). Retoriske omstændigheder. *Rhetorica Scandinavica* 48, 42-63.
- Kock, C. (2011). *De svarer ikke*. København: Gyldendal.
- Kock, C. (2009). Kynismesyndromet. *Rhetorica Scandinavica* 49/50, 51-71.
- Kuypers, J. (red.) (2009). *Rhetorical Criticism: Perspectives in action*. Plymouth: Lexington Books.
- Kvale, S. (1997). *InterView. En introduktion til det kvalitative forskningsinterview*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Lakoff, G. (2004). *Don't Think of an Elephant*. Vermont: Chelsea Green Publishing.
- McNair, B. (2000). *Journalism and Democracy: An Evaluation of the Political Public Sphere*. Oxford, New York: Routledge.
- Muchnik, L., Aral, S., & Taylor, S. J. (2013). Social Influence Bias: A Randomized Experiment. *Science* 341(6146), 647-651.
- Nielsen, S. W., Egeberg, J. D. H., & Larsen, M. V. (2011). Vi er alle spindoktorer. *Økonomi og Politik* 84(1), 19-33.

Rosengren, K. E., Wenner, L., & Palmgreen, P. (red.) (1985). *Media Gratifications Research: Current Perspectives*. Beverly Hills, CA: Sage.

Ruggiero, T. E. (2000). Uses and Gratifications Theory in the 21st Century. *Mass Communication and Society* 3(1), 3-37.

Schryer, C. (2002). Genre and Power: A Chronotopic Analysis. I R. Coe, L. Lingard, & T. Teslenko (Red.), *The Rhetoric and Ideology of Genre: Strategies for Stability and Change* (1. udg., s. 73-102). Cresskill, NJ: Hampton Press.

Sunstein, C. (2001). *Echo Chambers: Bush vs. Gore, Impeachment, and Beyond*. Princeton: Princeton University Press.

Wold, P. M. (2013). Vaktbikkjer i flokk. *Sakprosa* 5(1), 1-36.

Artikel D: Defining Functions of Danish Political Commentary

METTE BENGTSSON

Department of Media, Cognition and Communication

University of Copenhagen

Njalsgade 80, 2300 Copenhagen East

Denmark

bengtsson@hum.ku.dk

ABSTRACT

In Denmark, political commentary is still a relatively new phenomenon. This paper analyzes the metadiscourse in relation to political commentary to identify the different understandings that have coalesced around political commentary as a genre. I argue that people in different positions (e.g. citizens, politicians, journalists, political editors, chief editors and political commentators themselves) emphasize different explanations for the rise of the genre and thereby functions of political commentary as part of an argumentative strategy favouring their own interests.

KEYWORDS

Political commentator, pundit, public debate, democracy, persuasion, rhetoric, genre, function

Introduction

In The United States of America political commentators have been a well-established authority for decades – or what Nimmo and Combs call a “fifth estate” (Nimmo & Combs 1992, p. xvii) – whereas in Denmark they are still a relatively new phenomenon. Danish national TV (DR2) introduced the first program with political commentators assigned to give opinions in 2005, and in recent years the number of political commentaries have exploded with more shows broadcasted weekly and almost every newspaper employing its own political commentator on a permanent basis.

As a rhetorician interested in new genres, I ask why people want to read and see political commentary. What is its function? What social action does it perform? Is there somehow an explanation for why this genre is increasing right now? As an analysis of the metadiscourse in relation to political commentary will show, people in different positions put forward different explanations of the function of political commentary and use these explanations for different persuasive purposes: While some chief editors view the political commentator as an insider who can provide guidance to voters that would otherwise have no chance understanding politics, some researchers view the political commentator as a fill-in who is necessary for a medium filling out the 24 hour news circle. Others again suggest that the political commentator is better understood as a poster boy, lover of strategy, cuckoo bird or entertainer. Empirically, the paper offers a better understanding of the political commentator as a phenomenon. Not as an attempt to define the political commentator, but to outline the heterogeneity in which political commentary is interpreted.

Rhetorical genre theory as a theoretical framework

I apply rhetorical genre theory as a theoretical framework in the analysis. By seeing political commentary as a genre –with a focus not only on *substance* and *form*, but also on the *function* of texts – one directs attention to how a cluster of texts is a manifestation of the understanding of a cultural kairos and the expectations interpreted by the writer. Thus, genre theory becomes a constructive approach that relates text to social context (Miller 1984; Miller 1994).

This analysis uses Miller's concept of *cultural kairos* as a starting point. In this context culture is defined with a reference to Raymond Williams as "a particular way' of life of a time and place, in all its complexity, experienced by a group that understands itself as an identifiable group" (Williams 1976, p. 80), whereas kairos is understood as "a means by which we define a situation in a space-time and understand the opportunities it holds." (Miller 1994, p. 71). This reading of kairos is not in line with the more traditional rhetorical interpretation in which kairos is closely connected to a rhetor and his or her ability to adapt to and take advantage of changing, contingent circumstances (Conley 1990, p. 20). Nonetheless, with this deviation in mind, kairos is a useful way of describing that there might be a certain time when specific ways of writing and talking emerge, and that the emergence of these texts has to do with a cultural change. In this way a micro level of language is linked to a macro level of culture and human nature.

While cultural kairos may explain the rise of a genre, describing how this cultural kairos is negotiated is more interesting in relation to political commentary. In this way the explanation of the cultural kairos is seen as part of the same argumentative process as describing the functions of political commentary. Thus, I do not favour adding up several characteristics as one unifying explanation as Miller does in her article on the blog (in the article she describes the cultural kairos in which the blog arose and developed rhetorical power in the late 1990s as "a kairos of mediated voyeurism, widely dispersed but relentless celebrity, unsettled boundaries between public and private, and new technology that disseminates these challenges beyond capital and corporations to individuals." (Miller 2004)). Instead, pointing at the different characteristics as a process of negotiation seems fruitful.

In this way I favour David Zarefsky's view on social reality, not as given, but as something possible of interpretation. Zarefsky says: Characterizations of social reality are not "given"; they are chosen from among multiple possibilities and hence always could have been otherwise. Whatever characterization prevails will depend on choices made by political actors. People participate actively in shaping and giving meaning to their environment, and they do so primarily by means of naming situations within it. Naming a situation

provides the basis for understanding it and determining the appropriate response. (Zarefsky 2004, p. 611)

The cultural kairos is not an objective entity, but an entity shaped by the person who describes the it. I don't think Miller would disagree, but in my analysis I dwell to a higher extent on the negotiation of the social reality, or the different weight that people put on different circumstances.

The different functions of political commentary

As mentioned earlier the focus of this study is political commentators in Denmark and the metadiscourse in relation to the genre as it appears in Danish public debate from the mid 2000s until today. The text corpus is a sample of the discussion on political commentary from one of the first meta-reflective comments in 2007 through the present. The sampling was performed using different search strategies in Infomedia, which is a Danish database containing more than 20.6 million digital articles in full text from 450 print and broadcast media. By using the search words "political* commentator*", "political* commentary*" and "political* expert*" from February 2011 and back in time 547 texts were selected. The selection criterion was that the text should be a meta-reflective comment in relation to political commentary. Thus, this is an ethno-methodological approach in the sense that the focus is to identify the basic agreements that have coalesced around the political commentary (Miller 2004; Garfinkel 1967). When you use an ethno-methodological approach as a researcher you are concerned with the ethno-categories of discourse rather than with the theoretical classifications that for many years seemed to absorb most genre theorists. You don't have a fixed understanding of the genre and its content and form, but instead you take peoples more general understanding into account. It is important to emphasize that the aim is not to do an exhaustive sample of these kinds of text, but a representative one as a basis for a critical perspective on the genre. It is also worth stressing that political commentators are not a new phenomenon. We have examples of opinion makers way back in history, but not as a group employed at different media with such a strong voice as we see now.

One of the initial explanations of the cultural kairos has to do with the development in the media. From one national TV channel and around ten national print newspapers in the 1980s, around ten Danish TV channels, cable TV, online newspapers and even free newspapers are now available, and the result is a cutthroat competition. In the earliest metadiscourse two needs are accentuated from this cultural kairos. One is that the media needs to produce news from early morning to late evening to survive, and in this way the political commentator is defined as a fill-in, one who can do a fast production of inexpensive texts: "The amount of major stories is not large enough to produce news on TV and websites everyday. In this way the political commentators come in handy." (Researcher in Information, October 2007). Another is that print media needs a face to personify the business, which gives the political commentator another role as a poster boy: "In the time of digital media, print media must find new ways to attract readers. They have to give priority to opinion, perspective and analysis. The political commentator has become an important part of a branding strategy of the print media. Men with opinions are the new media stars." (Journalist in Euroman, May 2007). These initial explanations come mainly from researchers. In their initial form they do not have an obvious positive or negative attitude towards the genre, but an observational one with a focus on the media and media history.

These understandings of the initial definition of the cultural kairos and the potential functions of the political commentator are obviously provoking to the chief editors because it emphasizes the media as a business and not as a watchdog. At this early stage several chief editors seem to feel a need to defend this new genre as meaningful to the readers (and not only to the media itself) and emphasize that politics is now strategic decision-making, and therefore the readers need analysis from an insider who can unfold the political debate with all its motives: "Because politicians have learned to act in favorable ways, we need to have the political commentators explain why the politicians have all of a sudden changed their role. Not all voters can grasp this." (Chief editor in Information, October 2007). Compared to earlier explanations of functions, we see how this is not necessarily an objective one, but a definition based on personal interest. Of course, it is impossible to tell if the chief editor is sincere

about his intentions, but nonetheless this view of the political commentator favors his or her perspective.

As time goes by, the public begins to question the audience construction implied by the chief editors. Is the political commentator an authority on the subject? Does he (or in a few cases she) know more than me? Should I accept this alleged asymmetric relationship? Several citizens do not see the texts as a fitting response to the rhetorical situation, but instead as a vicious spiral with the political commentator playing an important role in a development they do not like. They see the political commentator as a lover of strategy who twists the political debate dealing with tactics instead of substance. Thus, the texts are seen as a result of decadence of modern media and politics in imperfect harmony, and the texts function to uphold this decadence: "I find it tiring that politics is reduced to endless interpretations of strategies and processes where the political commentators pretend that they know exactly what is going on in the Parliament. Are the political commentators present? Are they psychic? Or are we just witnesses to silly talk that have more to do with self satisfaction than real political enlightenment and substance?" (Citizen in Ekstrabladet, October 2008). This critical statement is repeated over and over again during 2009, and when the Prime Minister himself expresses the same objections even more citizens join in: "Honestly, I'm really tired of political commentators ... It is an impediment for democracy when we have a debate, and the transmission from the debate is at a minimum, whereas people like you [political commentators] take up most of the time. If you are so talented, why don't you run for a seat yourself? To me this is a huge democratic problem." (Prime Minister in TV2, April 2009). This description becomes very dominant. It comes from an influential voice and is repeated within a short time frame.

In addition to the political commentator as a lover of tactics, which according to the Prime Minister is a huge democratic problem, some researchers start seeing the political commentators as a threat to their own positions as experts. Just as cuckoo birds expropriate the nests of other birds, some researchers view political commentators as expropriating their work and taking over their role in the public debate: "Are the use of political commentators getting out of hand? Have the real experts in economics, law and social science

been crowded out?" (Journalist in P1, July 2009). By labeling researchers as real experts, the political commentators are indirectly defined negatively in relation to real experts. Other researchers moderate this claim by explaining how the political commentators are experts by virtue of practical experience in the field, while researchers are experts by virtue of their knowledge on a certain subject. Nevertheless, what we see here is researchers describing the political commentator with a more personal interest in mind.

Around 2010 the political commentators themselves enter the metadiscourse. Apparently, a handful of the political commentators have now gained status as celebrities, and especially one political commentator, Peter Mogensen who is employed at major center-left newspaper, gives personal interviews to a range of newspapers (see e.g. "Min karriere som politisk kommentator" in *Journalisten* November 4 2009; "Peter Mogensen: Politik skal være sjovt!" in *Moment* April 2010; "Det handler om ren, rå magt" in *Kristelig Dagblad* September 24 2010). In these interviews he highlights the chief editors' earlier explanation of the commentator as an insider, and along with the definition of the political commentator as a lover of tactics, this is one of the most dominating definitions. Peter Mogensen says: "I know what the world looks like behind the thick wall of the Parliament. I know exactly what is going on and what they think." (Political commentator in *Kristelig Dagblad*, September 2010). Helle Ib, one of the few female commentators, says exactly the same a couple of months later also in an personal interview: "As a political commentator you can't avoid gambling like in a horserace, but the focal point is to enlighten the audience so that they can understand what is really going on in politics. That is to cut the flab from more or less obvious manipulations." (Political commentator in *Information*, November 2010). Being the center of attention in the debate the political commentators apparently feel a need to defend themselves and their work.

As a last example, one of the more recent explanations of the cultural *kairos* is that we live in a culture of entertainment. People find it tiresome to watch an hour-long debate among politicians and instead they turn to these entertaining texts. Thus, the political commentator is defined as an entertainer who wraps up politics in glittering paper and thereby maintains the public

interest in politics. This explanation comes primarily from researchers, but also from politicians and members of the public who enjoy reading political commentary: “Why do we want to read political commentary? It is hardly because of the insight or the qualified political debate. For that purpose the commentator’s so-called analysis is too fluttering, without risk and objections. Maybe, our joy of reading has more to do with a fascination – or a need for entertainment – grounded in our interest in other people or a simple inquisitiveness. Exactly the same duality that makes *The X Factor* such a popular and brilliant TV concept.” (Journalist in *Weekendavisen*, February 2010).

Whereas the first five definitions can be found every now and then from 2007 and forth as responses to one another, this explanation is only manifest within the last couple of years. Apparently, this definition is a post-rationalization, because an explanation is needed as to why these severely criticized texts are still here. Another thing that differs from the other definitions is that this comes from a wide range of people – researchers, journalists, citizens and politicians. This is a definition they can all agree on.

To sum up, an overview of the negotiation of the understanding of the cultural kairos and thereby the functions of political commentary as described in the above text might be useful:

Positive or negative attitude?	No obvious positive or negative attitude toward the genre	No obvious positive or negative attitude toward the genre	Positive attitude toward the genre	Negative attitude toward the genre	Negative attitude toward the genre	Positive attitude toward the genre
When?	2007→	2007→	2007→	2008→	2009→	2009→
	channels, cable TV, free and online newspapers	channels, cable TV, free and online newspapers				
What need springs from the cultural kairos?	A need to produce news from early morning to late evening to survive	A need for a face to personify the business to survive	A need for an insider to explain the political strategic game to the public	A need for a qualified political debate (not a debate on strategy as suggested by political commentators)	A need for scientific expertise (not political commentators)	A need for entertainment
What function of political commentary is emphasized?	A fill-in who produces inexpensive news and stay in the game	A poster boy who brands a media	An insider who makes the political game comprehensible to voters	A lover of strategy who disqualifies the debate with a focus on spin, tactics and strategy	A cuckoo who makes a more superficial debate	An entertainer who can entertain the public
Who says so?	Researcher, but later also the public	Researcher, but later also politicians	Political commentator, chief editors, political editor	The public, politicians	Researcher	Researcher, politician, journalist, the public
Positive or negative attitude?	No obvious positive or negative attitude toward the genre	No obvious positive or negative attitude toward the genre	Positive attitude toward the genre	Negative attitude toward the genre	Negative attitude toward the genre	Positive attitude toward the genre

Conclusion

So, what can this analysis tell us? First, it tells us something about political commentary and the diverse ways in which the genre is understood. In Denmark the genre is still at its early stage, and people still question and discuss the use of these texts (compared to for example inaugurals or other well-established genres). In relation to definition Schiappa refers to degrees of denotative conformity: "Do different observers agree that it is appropriate to use a given term to describe a particular phenomenon?" (Schiappa 1993, p. 405) In this case different observers have agreed to use the term political commentator, but they do not describe the phenomenon in the same way. They do not agree on the essence of the phenomenon; the cultural kairos that it emerged from and thereby the function of the political commentator.

Second, it is evident that different understandings of the cultural kairos and thereby the understandings of the function of political commentary serve different interests. As David Zarefsky puts it: "There are interests at stake in how a situation is framed." (Zarefsky 2004, p. 612). The chief editors define the political commentator as an insider and thereby argue that the media produces meaningful texts to the readers while some researchers define the political commentator as a cuckoo and thereby defend their own status as 'real' experts. One explanation is not more true than another; they exist as argumentative positions side by side in a deliberation on the genre.

Third, the case tells us about the power of framing. Who has the power to do so? Frames function as strategies of social influence. As the cognitive linguist George Lakoff puts it as an advice to the Democrats: "Reframing is changing the way the public sees the world. It is changing what counts as common sense. Because language activates frames, new language is required for new frames. Thinking differently requires speaking differently." (Lakoff 2004, p. xv). In opposition to the ordinary assumption in media framing theory, where one assumes that the media has major influence on the public's understanding of the world, the media does not succeed in their attempt to frame the understanding of the political commentator. Members of the public, researchers and politicians offer different explanations and thereby question the media frame. Again, this

may have to do with the genre's early stage, but it can also be because there is something problematic about it. It is obvious that different ideals of democracy are at stake.

Finally, what has been described in the analysis above are the apparently descriptive functions that people use, but one can also find normative functions in the texts. From a more constructive point of view some debaters also talk about what a good political commentator should do. For example when people criticize the political commentator as an insider some of them suggest another and better function, namely as an enlightener. The following quote comes from two young politicians: "We wonder why Thomas Larsen [Danish political commentator, ed.] and Berlingske Tidende [Danish newspaper, ed.] wish to present superficial conclusions on strategy instead of commenting on current political proposals and the central themes of the discussion." (Politicians in Berlingske Tidende, October 2009). In this regard a description of a function can be used in a normative manner – as a directive rather than a descriptive speech act. In relation to the differentiation between speech acts one could reconsider the functions from the analysis again to see if some of the functions may fall under other categories than descriptive speech acts. Perhaps the chief editors knows very well that the definition of the political commentators as an insider is a cover-up for the real function as a fill-in. In this way the chief editor's attempt to define the political commentator as an insider is better categorized as an evasive speech act.

Outlook

In future investigations the ambition is to compare the different functions to a selection of political commentaries. Do the texts function as described? Are some functions more striking than others? The position in this paper is between the extremes of relativism and objectivism: a political commentary is not necessarily making politics comprehensible to voters just because the chief editor says so; just as a chocolate bar does not become healthy because you are told so in a commercial. One could get the impression that the negative reaction to the description of the function of the political commentator as an insider may have to do with two things. First, that the actual insight may be limited, and what we

get is therefore a pseudo-insight where the political commentator is making random guesses. In this way the alleged function is not consistent with the substance. The public is obviously distrustful, and the fact that the chief editors and the political commentators themselves feel a need to be so explicit about the genre is striking. Why is that? If the function were all that clear, why would there be a need for being explicit? Second, the members of the public who criticize the political commentator as an insider may find the idea of democracy within this explanation problematic. Within the different descriptions of the cultural kairos is also an understanding of the way democracy should function. People who question the function of the political commentator as an insider may be sceptic towards a political system without transparency.

References

- Conley, T. (1990). *Rhetoric in the European Tradition*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Garfinkel, H. (1967). *Studies in Ethnomethodology*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall.
- Lakoff, G. (2004). *Don't Think of an Elephant! Know your values and frame the debate*. White River Junction, Vermont: Chelsea Green Publishing.
- Miller, C. (1984). Genre as Social Action. *Quarterly Journal of Speech* 70, 151-167.
- Miller, C. (1994). Rhetorical Community. In: A. Freedman and P. Medway (Eds.). *Genre and the New Rhetoric* (pp.67-78, Ch. 4), New York: Taylor & Francis.
- Miller, C. and D. Shepherd (2004). *Bloggng as Social Action: A Genre Analysis of the Weblog*. Retrieved March 1, 2011, from http://blog.lib.umn.edu/blogosphere/bloggng_as_social_action_a_genre_analysis_of_the_weblog.html

Nimmo, D. and J. E. Combs (1992). *The Political Pundit*. New York: Praeger Publishers.

Schiappa, E. (1993). Arguing about Definitions. *Argumentation* 7, 403-417."

Zarefsky, D. (2004). Presidential Rhetoric and the Power of Definition. *Presidential Studies Quarterly* 34, 607-619.

Williams, R. (1976). *Keywords: A Vocabulary of Culture and Society*. New York: Oxford University Press.

Bilag

Tekstkorpus i den retoriske kritik

Liste over de 90 politiske kommentarer, der danner grundlag for den retoriske kritik.

Hans Engell

- "VKO tæt på kollaps: Løkke og Barfoed er de rene amatører". I: *Ekstrabladet* den 26. august 2011, s. 17.
- "Det er mig der fører". I: *Ekstrabladet* den 27. august 2011, s. 14.
- "Kampform". I: *Ekstrabladet* den 27. august 2011, s. 14.
- "Forkert at udråbe Helle som vinder". I: *BT* den 28. august 2011, s. 7.
- "Mor er sur, men også lidt glad". I: *Ekstrabladet* den 30. august 2011, s. 13.
- "Rapkæftede Johanne presser slidte Villy". I: *Ekstrabladet* den 31. august 2011, s. 12.
- "Så blev det tid til skæverne". I: *Ekstrabladet* den 1. september 2011, s. 20.
- "Margrethe bryder janteloven". I: *Ekstrabladet* den 2. september 2011, s. 13.
- "LA klar med den hemmelige våben: TYTTE". I: *Ekstrabladet* den 3. september 2011, s. 14.
- "Valg med mange præsidenter". I: *Ekstrabladet* den 4. september 2011, s. 22.
- "Barfoed på vild flugt: Alliancen med Vestager holdt en uge". I: *Ekstrabladet* den 5. september 2011, s. 20.
- "Rødt flertal drypper væk: Tag dig nu sammen, Helle". I: *Ekstrabladet* den 6. september 2011, s. 13.
- "Sagde jeg noget forkert". I: *Ekstrabladet* den 7. september 2011, s. 14.
- "Løkke og Helle satser alt i aften". I: *Ekstrabladet* den 8. september 2011, s. 20.
- "Løkke gav Helle baghjul". I: *Ekstrabladet* den 9. september 2011, s. 26.
- "Rød blok i chok". I: *Ekstrabladet* den 10. september 2011, s. 13.
- "Et slidt hold". I: *Ekstrabladet* den 11. september 2011, s. 22.
- "Løkke reddet af gongonen". I: *Ekstrabladet* den 12. september 2011, s. 20.
- "Et brag af et opgør". I: *Ekstrabladet* den 14. september 2011, s. 26.
- "Endelig skal vi stemme. Trætte af Helle og Løkke". I: *Ekstrabladet* den 15. september 2011, s. 14.
- "Ny regering fødes i smerte". I: *Ekstrabladet* den 16. september 2011, s. 14.
- "Det er nu Helle skal vise om hun dur". I: *Ekstrabladet* den 17. september 2011, s. 16.

Helle Ib

- "Kaotisk start". I: *BT* den 27. august 2011, s. 4.
- "Tomme håb". I: *BT* den 31. august 2011, s. 2.
- "Røster fra fortiden". I: *BT* den 3. september 2011, s. 2.
- "To skridt frem og tilbage". I: *BT* den 4. september 2011, s. 2.
- "Godt trafikopgør". I: *BT* den 7. september 2011, s. 2.
- "Venstres træk". I: *BT* den 10. september 2011, s. 2.
- "Kampen om kvinderne". I: *BT* den 11. september 2011, s. 4.
- "Ingen klar vinder". I: *BT* den 12. september 2011, s. 8.
- "Vælgernes dom". I: *BT* den 14. september 2011, s. 6.

Kristian Madsen

- "Valg på bogreolen". I: *Politiken* den 3. september 2011, s. 2.
- "Helles hemmelige plan er en Schlüter". I: *Politiken* den 5. september 2011, s. 6.
- "Slaget om Danmark". I: *Politiken* den 11. september 2011, sektionen PS, s. 10.

Mette Østergaard

- "DF skylder ikke Løkke en rød reje". I: *Politiken* den 26. august 2011, s. 5.
- "Lille Lars vil være mere end Foghs vikar". I: *Politiken* den 27. august 2011, s. 6.
- "Løkke smider DF over bord for at glæde midtervælgeren". I: *Politiken* den 27. august 2011, s. 2.
- "Danskerne historiske valg". I: *Politiken* den 28. august 2011, s. 6.
- "Midten i dansk politik er igen aktiveret". I: *Politiken* den 29. august 2011, s. 2.
- "Johanne får ikke fuld valuta for mandaterne". I: *Politiken* den 31. august 2011, s. 2.
- "Samuelson vandt den første uge: Søvndal blev lagt ned". I: *Politiken* den 2. september 2011, s. 4.
- "Lars Løkke kan stå alene tilbage". I: *Politiken* den 3. september 2011, s. 4.
- "Udlændingebatten får S til at slå på vennerne". I: *Politiken* den 4. september 2011, s. 4.
- "Lars Løkkes tid til forandring". I: *Politiken* den 6. september 2011, s. 2.
- "Historisk opbrud i rød blok". I: *Politiken* den 9. september 2011, s. 4.
- "Statsministerduel om midtervælgerens økonomi". I: *Politiken* den 9. september 2011, s. 9.
- "Politikerne møder dig ikke tilfældigt". I: *Politiken* den 10. september 2011, s. 4.
- "Valget tyder på - mange - ministerposter til radikale". I: *Politiken* den 11. september 2011, s. 2.
- "En ny VK-regering fortoner sig". I: *Politiken* den 13. september 2011, s. 2.
- "Valgkampen sendte 'plejer' på pension". I: *Politiken* den 15. september 2011, s. 2.
- "Statsminister Thorning vågner op med tømmermænd". I: *Politiken* den 16. september 2011, s. 2.
- "Nedsmeltning af K gør det svært for Thorning". I: *Politiken* den 17. september 2011, s. 2.
- "Thornings uprøvede ministerhold". I: *Politiken* den 17. september 2011, s. 6.

Niels Krause-Kjær

- "Blå elendighed". Politisk kommentar på *berlingske.dk* den 26. august 2011.
- "Barfoed kører selv". Politisk kommentar på *berlingske.dk* den 28. august 2011.
- "Villy i knibe". Politisk kommentar på *berlingske.dk* den 31. august 2011.
- "Rød elendighed". Politisk kommentar på *berlingske.dk* den 2. september 2011.
- "Lykketoft som udenrigsminister?". Politisk kommentar på *berlingske.dk* den 6. september 2011.
- "Is it the economy, stupid?". Politisk kommentar på *berlingske.dk* den 12. september 2011.
- "Hov! Pludselig er alt ændret". Politisk kommentar på *berlingske.dk* den 15. september 2011.

Peter Mogensen

- "Søvndals valg: Brev fra en taber?". I: *Politiken* den 4. september 2011, Sektionen Kultur, s. 15.
- "Bliver skattesagen Helle Thornings banesår?". I: *Politiken* den 11. september 2011, Sektionen Kultur, s. 13.
- "Den aften fortiden sluttede og fremtiden begyndte". I: *Politiken* den 18. september 2011, Sektionen Kultur, s. 13.

Ralf Pittelkow

- "Tre ting der afgør valget". I: *Morgenavisen Jyllands-Posten* den 28. august 2011, s. 32.
- "Danmark taber valgkampen". I: *Morgenavisen Jyllands-Posten* den 31. august 2011, s. 24.
- "Rød sejr udløser magtkamp". I: *Morgenavisen Jyllands-Posten* den 4. september 2011, s. 26.
- "Udlændingepolitiken igen". I: *Morgenavisen Jyllands-Posten* den 7. september 2011, s. 20.
- "Vælgerens dybe usikkerhed". I: *Morgenavisen Jyllands-Posten* den 11. september 2011, s. 26.
- "Skaffedyrene taber valget". I: *Morgenavisen Jyllands-Posten* den 14. september 2011, s. 28.
- "Fem søm i Thornings kiste". I: *Morgenavisen Jyllands-Posten* den 18. september 2011, s. 26.

Søs Marie Serup

- "The mommy problem". I: *Børsen* den 1. september 2011, s. 4.
- "Alt det som valgkampen ikke blev". I: *Børsen* den 8. september 2011, s. 3.

Thomas Larsen

"Paradoksernes valg". I: *Berlingske Tidende* den 27. august 2011, s. 6.

"Selvmål truer Thorning og Søvnald". I: *Berlingske Tidende* den 30. august 2011, s. 6.

"Aflyst præsidentvalgkamp". I: *Berlingske Tidende* den 31. august 2011, s. 6.

"Teflon-Thorning". I: *Berlingske Tidende* den 1. september 2011, s. 8.

"SF er blevet det svage led". I: *Berlingske Tidende* den 2. september 2011, s. 10.

"Thornings sniger på Statsministeriet". I: *Berlingske Tidende* den 4. september 2011, s. 8.

"Thorning skal lukke udlændingedebat". I: *Berlingske Tidende* den 5. september 2011, s. 14.

"Stilfærdig succes for Samuelsen". I: *Berlingske Tidende* den 6. september 2011, s. 6.

"Løkke og Thorning er ude for rampelyset". I: *Berlingske Tidende* den 7. september 2011, s. 8.

"Skattesag med mange ubekendte". I: *Berlingske Tidende* den 9. september 2011, s. 13.

"S og SF i dobbeltspil om efterløn". I: *Berlingske Tidende* den 11. september 2011, s. 10.

"Vestager har nøglen til Statsministeriet". I: *Berlingske Tidende* den 12. september 2011, s. 5.

"Pia Kjærsgaard og de sande finner". I: *Berlingske Tidende* den 13. september 2011, s. 8.

"Skæbnevalget 2011". I: *Berlingske Tidende* den 13. september 2011, Sektionen Dit valg, s. 14.

"Den store aftale". I: *Berlingske Tidende* den 15. september 2011, s. 12.

"Svær opgave venter for Thorning". I: *Berlingske Tidende* den 16. september 2011, Sektionen Kultur, s. 6.

"Løkke vil tilbage i Statsministeriet". I: *Berlingske Tidende* den 17. september 2011, s. 13.

"Kampklar Kjærsgaard". I: *Berlingske Tidende* den 18. september 2011, s. 8.

Bilag 2

Rekrutteringsmail

Til rette vedkommende

Du er skrevet op som testperson i kartoteket på Experience Lab på Københavns Universitet og modtager derfor denne mail.

I næste måned skal vi bruge seks personer, der vil medvirke i en undersøgelse af 'læseroplevelser af politiske kommentarer'. Som deltager skal du læse en række politiske kommentarer op og "tale højt" om din umiddelbare oplevelse af dem undervejs. Undersøgelsen er del af et forskningsprojekt på Afdelingen for Retorik på Københavns Universitet.

Undersøgelsen finder sted torsdag den 12. og fredag den 13. december 2013. Hver deltager skal afsætte to timer til undersøgelsen.

Hvis du er interesseret, skal du skrive en mail til bengtsson@hum.ku.dk senest onsdag den 4. december 2013. I mailen skal du oplyse navn, adresse, køn, alder og uddannelsesbaggrund. Du vil få svar på, om du er udtaget til at deltage i undersøgelsen senest torsdag den 5. december 2013, herunder også det præcise mødetidspunkt og andre praktiske detaljer.

Der vil blive trukket lod blandt deltagerne om et gavekort til Magasin på 1.000 kr.

Venlig hilsen
Mette Bengtsson

Ph.d.-studerende
Afdeling for Retorik
Institut for Medier, Formidling og Erkendelse
København Universitet
Karen Blixens Vej 4
2300 København S.
bengtsson@hum.ku.dk
+ 45 28 35 41 43

Bilag 3

Respondentprofiler

Respondent 1

Køn: Kvinde

Alder: 36 år

Beskæftigelse: Ph.d.-studerende (sundhed)

Respondent 2

Køn: Kvinde

Alder: 25 år

Beskæftigelse: KA-studerende (humaniora)

Respondent 3

Køn: Mand

Alder: 58 år

Beskæftigelse: Forsker (samfundsvidenskab)

Respondent 4

Køn: Kvinde

Alder: 66 år

Beskæftigelse: Pensionist

Respondent 5

Køn: Kvinde

Alder: 55 år

Beskæftigelse: Freelance/hjemmegående

Respondent 6

Køn: mand

Alder: 39 år

Beskæftigelse: Ikke oplyst erhverv

Respondent 7

Køn: mand

Alder: 27 år

Beskæftigelse: KA-studerende (IT)

Respondent 8

Køn: mand

Alder: 28 år

Beskæftigelse: Pædagogmedhjælper

Spørgeguide til brugerinterviews

1. Indledende briefing til respondenter

"Jeg er interesseret i dine umiddelbare reaktioner på en række politiske kommentarer. Jeg starter med at stille dig en række spørgsmål, der går på din brug af politiske kommentarer. Herefter går vi over til en tænkehøjttest, hvor du skal læse tre tekster. Det foregår på den måde, at du skal læse passager op, fra markering til markering, og efter hver passage sige, hvad der falder dig ind, altså "tænke højt". Der er ikke noget, der er rigtig eller forkert. Jeg er interesseret i din oplevelse og erfaringer med at læse politiske kommentarer. At vi samtaler om teksten, og at vi får så mange pointer frem som muligt. Jeg er hverken interesseret i din politiske overbevisning, hvor meget du ved om politik eller kvalifikationer som oplæser. Går oplæsningen galt, går du blot tilbage og starter forfra. Afslutningsvis stiller jeg dig igen et par mere generelle spørgsmål om genren. Er det ok? Har du nogen spørgsmål, inden vi går i gang?"

2. Spørgsmål inden tænkehøjttesten

Use/brug:

Hvor ofte læser du politiske kommentarer?

Hvis du læser nogle politiske kommentarer, hvem læser du så? Hvorfor?

Hvilke andre teksttyper/genrer bruger du, når du vil have politisk stof?

Er der noget, som en politisk kommentator giver dig, som andet politisk nyhedsstof ikke giver?

Kan du give et eksempel på en situation i din hverdag, hvor du har refereret en politisk kommentator? Hvad refererede du? Til hvem? Hvorfor?

Hvor befinder du dig typisk, når du læser politiske kommentarer?

Gratification/tilfredsstillelse:

Når du sidder og læser en politisk kommentar, hvilket udbytte forventer du så?

Hvilke følelser og reaktioner fremkalder kommentarerne typisk hos dig?

Forhåndsindstilling til politiske kommentarer

Kan du sige fem tillægsord, som du associerer med politiske kommentarer.

3. Tænkehøjttesten

"Nu går vi over til tænkehøjttesten. Du får her den første tekst. Husk at det ikke betyder noget, hvordan du læser op. Det er mest så jeg ved, hvor du er i teksten, og hvad du reagerer på. Efter hver markering stopper vi op og taler om teksten og dine umiddelbare reaktioner."

Guide for interviewerens interaktion og spørgsmål undervejs

Jeg sidder fysisk placeret ved siden af informanten. Undervejs er det læserens umiddelbare reaktioner, der er i fokus, og jeg stiller alene spørgsmål, der skal anspore informanten til at verbalisere de tanker, informanten får undervejs. Fx med spørgsmål som: Hvad synes du om sådan en udtalelse? Du sagde sådan og sådan, kan du sige lidt mere? Vil du uddybe det lidt? Jeg spørger undervejs ind til de positive reaktioner (fx smil, nikken (nonverbale), grin, ah (verbale)) og negative reaktioner (rysten på hovedet, himmelvendte øjne (nonverbale) og suk (verbale)). Du reagerer sådan og sådan, hvorfor det?

4. Spørgsmål efter tænke-højt-testen

Brugerens forståelse af kvalitet

Kan du lave et nedslag på noget, som du synes var godt fra en af de tre tekster? Hvorfor synes du, at det er godt?

Kan du lave et nedslag på noget, som du synes var dårligt fra en af de tre tekster? Hvorfor synes du at det er dårligt?

Vil du komme med flere eksempler på noget, som du oplever som enten godt eller dårligt i teksterne?

Er der noget, du savner i teksterne? Hvad kunne du ønske dig af de politiske kommentatorer? Hvad skulle kommentatorerne gøre, hvis du skulle læse dem mere?

Brugerens forståelse af kommentatorens rolle(r):

Hvilke roller oplever du, at kommentatorerne spiller? Hvad synes du er den mest udbredte? Hvad synes du bør være den mest udbredte?

Publikumskonstruktion:

Føler du, at kommentatorerne taler til dig? At du er en typisk læser? Hvorfor, hvorfor ikke?

Gratification:

Bringer det at læse kommentarerne nogle følelser frem i dig?

5. Afsluttende debriefing

Nu er vi ved at være igennem. Jeg har i hvert fald ikke flere spørgsmål. Har du mere, du vil sige?

Bilag 5

Oversigt over lydfiler ved receptionsstudierne og adgang til disse

Lydfil 1: Optagelse med respondent 1 den 12. december 2013, varighed 1 time og 52 minutter, optagelse påbegyndt kl. 9.05.

Lydfil 2: Optagelse med respondent 2 den 12. december 2013, varighed 2 timer og 4 minutter, optagelse påbegyndt kl. 11.08.

Lydfil 3: Optagelse med respondent 3 den 12. december 2013, varighed 2 timer og 17 minutter, optagelse påbegyndt kl. 14.04.

Lydfil 4: Optagelse med respondent 4 den 13. december 2013, varighed 1 time og 53 minutter, optagelse påbegyndt kl. 9.05.

Lydfil 5: Optagelse med respondent 5 den 13. december 2013, varighed 1 time og 56 minutter, optagelse påbegyndt kl. 11.19.

Lydfil 6: Optagelse med respondent 6 den 13. december 2013, varighed 1 time og 55 minutter, optagelse påbegyndt kl. 14.03.

Lydfil 7: Optagelse med respondent 7 den 13. december 2013, varighed 1 time og 37 minutter, optagelse påbegyndt kl. 16.05.

Lydfil 8: Optagelse med respondent 8 den 16. december 2013, varighed 1 time og 20 minutter, optagelse påbegyndt kl. 13.02.

Det er muligt at få adgang til lydfilerne ved henvendelse på bengtsson@hum.ku.dk.

Præsentation af forskningsprojektet ved ekspertinterviews

I forbindelse med ekspertinterviewene blev de tre politiske kommentatorer præsenteret for nedenstående slides.

KØBENHAVNS UNIVERSITET

Partitio

- 1) Kort præsentation af ph.d.-projekt.
- 2) Spørgsmål til dig om din forståelse af kommentatorrollen, og hvad du ser som en god politisk kommentar.
- 3) Præsentation af et studie, jeg har lavet, hvor en række læsere læser højt fra og reagerer umiddelbart på en række kommentarer. Og hvor du gerne undervejs må kommentere deres negative og positive reaktioner.
- 4) Samlet om plusser og minusser. Hvad tænker du om det?

Præsentation af ph.d.-projektet

Ph.d.-afhandling om politiske kommentatorer, fokus på skriftlige.

Diskussion af genren og dens formål: Hvad er god politisk kommentar? Hvordan kan kommentatorer med deres viden om praktisk politik levere noget, som borgeren kan bruge til noget i sin refleksion over politiske anliggender?

Mange evalueringer af genren er negative og peger ikke på, hvad politiske kommentatorer med deres viden kan tilbyde læseren som borger. Mit ph.d.-projekt er konstruktivt på den måde, at jeg peger på, hvad der er skidt, men også godt i praksis i dag, så vi kan få en diskussion i gang om genren, dens formål og kvalitet som politisk journalistik.

Indledende spørgsmål

Hvad har du gjort dig af overvejelser om din egen medvirken som politisk kommentator? Både da du blev spurgt første gang og undervejs.

Hvad ser du som formålet med politiske kommentarer?

Hvad ser du som en god kommentar?

Hvad ser du som en mindre god kommentar?

Kan du give eksempler?

Hvordan er politiske kommentarer relevant for borgeren? Eller hvordan kan det blive det?

Studie af læsereaktioner

Receptionsstudie, hvor otte læsere har læst og reageret på en række skriftlige politiske kommentarer.

Otte læsere, tre kommentarer, gennemført i december 2013.

Reaktioner på autoritetsargumenter

Reaktioner på en kommentar fra Thomas Larsens, hvor han gennemgår potentielle kandidater til posten som justitsminister i forbindelse med Morten Bødskovs afgang (11/12-2013).

Respondent 2 (afsnit om Nikolaj Wammen): "[Larsens påstand er, at] han [Nikolaj Wammen] vil kunne begå sig på det svære retspolitiske område' – ja, men hvorfor? Det får vi ikke rigtig nogen begrundelse for. Er det fordi han er uddannet jurist, eller noget andet? Det er ikke nok, at han bare siger, at han kan begå sig. Det er jo bare en påstand (...) Som læser ved jeg ikke, hvorfor han vil kunne begå sig (...) Og så det der med, at det er et svært og vigtigt område. Hvorfor er det det?"

Respondent 7 (afsnit om Mette Frederiksen): "Jeg synes, at her gør han [Larsen] noget andet. Han siger, at hun har været en af de stærkeste ministre, og hun har bevist, at hun kan klare sig (...) Så må han jo have nogle sager, han tænker på, som viser det (...) Det virker som om, at han har mere at have det i, når han skriver det på den måde. I modsætning til, hvis han bare skriver, at 'Et andet bud er Mette Frederiksen, som kan klare sig, når hun skal håndtere vanskelige sager'. Han har nogle beviser."

Reaktioner på autoritetsargumenter (fortsat)

Respondent 2: "Det er ikke nok, at han [Larsen] bare siger, at han [Nikolaj Wammen] kan begå sig [som justitsminister]. Det er jo bare en påstand (...) Som læser så ved jeg jo ikke, hvorfor han vil kunne begå sig. Så skal jeg bare tage hans ord for gode, at ja det ville han sikkert, men jeg vil jo ikke kunne give nogen begrundelse for det eller argumentere for, hvorfor Nikolaj Wammen lige vil kunne begå sig på det retspolitiske område (...) Hvis man skal forklare det videre, så vil det være svært at bruge. Ja, det vil han kunne, men hvis nogen spurgte mig hvorfor, så kan jeg kun sige, at det siger Thomas Larsen." (Larsen, ca. 30?)

Respondenterne efterlyser argumenter for påstande. Dels fordi de ikke bliver overbevist af kommentatoren som autoritet alene, dels fordi at de skal bruge belæggene, hvis de selv skal videreføre argumentet i en diskussion (fx med venner, familie, kollegaer).

Reaktioner på ladede betegnelser

Reaktioner på en kommentar af Engell, hvor han gennemgår regeringens 'møgsager' (11/12-2014).

Respondent 3: "Der er sådan set rigtigt nok, men 'hældt ud'? Det gjorde han måske, men man kunne godt have formuleret det anderledes end 'hældt ud' (...) Med 'hældt ud' så siger han jo, at Annette Wilhelmsen ikke kunne lide Thor Möger Petersen, og at hun så Thor Möger Petersen som et problem for sit projekt, ikke.

Respondent 2: "Jeg ville nok foretrække, at de ikke lader ordene. Selvfølgelig skal det ikke bare blive refererende. De skal analysere på det, men det skal bare ikke... Der er sådan en skelnen imellem, om det er partisk ladet, eller om det sådan er fagligt begrundet. Jeg synes, at det er en unødvendig dom, man fælder." Jeg beder respondenterne uddybe, hvad hun mener med faglig, hvortil hun svarer: "Altså sådan at det bliver mere begrundet. Altså at skrive, at Thor Møger bliver hældt ud, så kan man godt fornemme, at ok han mener, at det var et uskønt forløb, men så skal han skrive hvorfor."

Reaktioner på metaforer

Også reaktioner på kommentaren af Engell, hvor han gennemgår regeringens 'møgsager' (11/12-2014).

Respondent 3: "Regering med hurtig svingdør", ja det må man sige. Men det er selvfølgelig meget farvet, at han siger 'svingdøren'. Han slår vel på, at der er tegn på ustabilitet. Måske også, at de ikke er kompetente nok? Ja, det skal jo fortælles, at der kan vi forvente, at der kommer flere udskiftninger. Eller flere bommerter, eller hvad der nu sker med denne her regering, der nu er uprøvet."

Ladede ord og metaforer gør, at respondenterne begynder at gætte på påstande.

Reaktioner på kildebrug

Reaktioner på Larsens brug af slørede kilder (helhed for del): "Henrik Dam Kristensen [er] en af de kandidater, som igen og igen nævnes i den socialdemokratiske top".

Respondent 7: "Og så skriver han det der 'i den socialdemokratiske top', som han [Larsen] har en eksklusiv adgang til (...) Han kender vel nogen af dem, men han sidder jo nok ikke inde i grupperummet. Jeg kunne ikke forestille mig, at de [Socialdemokratiets top] ringer til ham [Larsen] igen og igen for at nævne Henrik Dam Kristensens navn, så det virker som om, at han har en privilegeret adgang til noget information. Og det er han jo nok meget interesseret i at fremstå som om, at han har, men det kan man jo ikke vide."

Også kritik af kilder som 'mange', 'ingen', 'alle' og passivformer af verber.

Reaktioner på alvidenhed

Respondenterne reagerer også på, at kommentatorerne foregiver at vide, hvad politikere og andre tænker, herunder hvilke motiver politikerne måtte have for at handle, som de gør, og hvad vælgerne tænker om de forskellige handlinger, og hvordan de kommer til at reagere på dem.

Larsens vurdering af Nick Hækkerup som ny justitsminister: "Imod taler, at han for nylig blev degraderet til posten som Europa- og handelsminister, fordi Thorning ikke fandt, at han havde været tilstrækkelig loyal."

Respondent 1: "Det er nok noget af det her, hvor jeg tænker, at han er lidt på kanten, fordi han udtrykker noget om, hvad Thornings personlige holdning er. At hun for eksempel synes, at han er loyal eller ej (...) Hvad ved han om, om hun synes, at han har været loyal eller ej."

Respondent 7: "Han [Larsen] ved ikke bare, hvad folk snakker om, han ved også hvorfor, de snakker om det."

Engell foregiver også at vide, hvad vælgerne tænker: "Men hvordan kan ballade med ministrene svække regeringen? Fordi vælgerne oplever, der er for megen uro om ministerholdet. Tag bare PET-sagen med Bødskov: Den har fyldt aviser og tv i ugevis (...), og vælgerne får en oplevelse af, at der ikke er styr på tingene."

Respondent 7: "Han sætter sig op og ved nogle ting om, hvordan andre mennesker tænker (...) Det er sådan lidt spekulativt (...) Lad være med at diktere, hvad andre folk tænker om ting."

Reaktioner på det indholdsmæssige i kommentarerne, negative

Personfokus:

Respondent 2: "Alt bliver hængt op på personer. Det synes jeg godt kan være en smule irriterende. Det er et ærgerligt fokus."

Respondent 4: "Der, hvor jeg synes, at kommentatorholdet svigtede, det var for eksempel i forhold til Ole Sohn. Han blev jo svinet til fra starten af den borgerlige presse, og han havde været kommunist, og det var simpelthen ikke nogen nyhed. Og på en eller anden måde fik man konstrueret noget, han ikke havde fået sagt rigtigt, eller måske havde sagt forkert, og så var det hele den der skandale med, at han havde været kommunist, der fældede ham (...) Der var faktisk ikke nogen, der tog til genmæle og sagde 'hallo, I går Venstres ærinde hele bundet'."

Spådomme:

Respondent 7: "Hvis de [kommentatorerne] er dårlige, har de bare en masse vilde gæt (...) Hvis de ikke har forberedt sig ordentligt, så sidder de [og gætter] som alle andre også gør."

Politik som et spil:

Respondent 8: "De skal gå op i nogle sager og det, der sker – ikke så meget det spil, der er inde i Folketinget (...) De er jo meget efter hinanden hele tiden (...) Det gider jeg sgu ikke."

Reaktioner på det indholdsmæssige i kommentarerne, positive

Historisk perspektiv:

Respondent 2: "Jeg håber på at få et perspektiv eller et indblik i et emne, som jeg ikke selv havde tænkt på. At man lærer et eller andet, eller forstår en sammenhæng, eller at der bliver trukket en eller anden historisk parallel, som giver mening i konteksten.

Respondent 7: "Hvis de er gode, har de jo sådan lidt mere et historisk perspektiv og kan samle noget op, eller de kan forklare, hvad der foregår og hvorfor. Og hvis de er dårlige, har de bare en masse vilde gæt."

Realpolitisk forhold, praktiske forhold og relationer, der kan påvirke beslutningsprocessen:

Respondent 7: "Nogle gange var der da også nogle oplysninger om, hvem folk er, og hvad de laver, hvad deres baggrundshistorie er (...) Jeg synes, at det var spændende i den første [Larsens kommentar], hvor der står om, hvad de [politikere] er i gang med at lave, og også de der ting, man ellers ikke har så meget indsigt i med deres forhistorie – altså hvad er forholdet mellem personer og partierne, og hvad kan det betyde for den situation, der er nu (...) Det er da relevant at tænke over. Generelt så er det godt de steder, hvor de lige har kigget lidt rundet om selve sagen og siger, hvad betyder det egentlig for nogle andre forhold."

Om personers kompetencer, baggrund, bevæggrunde, værdier og moral:

Respondent 3: "Fint at få noget at vide om personerne, og om de er kompetente og kan deres ting."

Eksklusion

En noget overraskende reaktion er også, at flere læsere giver udtryk for at føle sig ekskluderet af diskursen.

Sprogbrug, ord, begreber og vendinger:

Respondent 8: "Hold nu op. Fint skal det være (...) Der er mange ord, som jeg aldrig bruger eller kender til, og som jeg kløjes i (...) Han [Mogensen] taber mig fuldstændig."

Krav om kendskab til aktuelle hændelser og sager:

Respondent 1: "Min umiddelbare fornemmelse er, at jeg ikke har fulgt nok med."

Respondent 1: "En kommentar er for de indviede på et eller andet plan. Hvis der ikke er så langt mellem hullerne, så kan man ligesom godt stykke det sammen, men hvis der er for langt, og der er for store huller, og hvis det er formuleret på en indforstået måde, så springer man jo til sidst fra, ikke."

Kendskab til aktører i det politiske liv

Respondent 8: "Der er jo sindssygt mange navne. Hvis man ikke bare ved en lille smule, hvem de er, så er det jo lige meget (...) Det er jo næsten i hver anden linje, der kommer et navn."

Der er noget paradoksalt i, at flere respondenter føler, at de politiske kommentarer ekskluderer dem som læsere, idet medierne ofte netop fremhæver, at de politiske kommentarer er til for at gøre politik mere forståeligt for borgeren.

Minus

- Kommentatorenes **manglende argumentation**. Primært autoritetsargumenter. Påstande om hvordan noget hænger sammen (forklaringer), falder ud (spådomme) eller lignende uden at fremsætte belæg.
- Overbeviser ved at **agere som samlet enhed**. Jf. studie fra USA om harmonisering af påstande.
- Skjult, partipolitisk agenda**. Foregiver neutralitet, men læseren sidder med en fornemmelse af, at kommentatoren agerer til fordel for et eller flere parti mellem linjerne – ladede ord, metaforer, udvælgelse af eksempler, overordnede positiv og negativ indstilling.
- Alvidenhed**, herunder intentionsforklaringer, foregiver at kende politikernes intentioner og motiver, også vælger indstilling til tingene.
- Kildebrug**, sløring af afsender, mange, flere, ingen, passiver, helhed for del.
- Spådomme**, der ikke holder.
- Fokus på **spin, strategi og personer** i politik. Politik som et **spil**.

Plus

- Kommentatoren står frem og **argumenterer for sine synspunkter**, vedkender sig evt. partipolitisk ståsted eller agerer neutralt, hvis dette hævdes.
- Sige andre kommentatorer imod** med forskellige syn på, hvordan noget forholder sig eller skal vurderes.
- Stille spørgsmål** i stedet for at møve med en udlægning. Opfordre til refleksion hos modtageren. Fx om udlægninger af fremtiden.
- Brug af **modalverber** som 'burde', 'ville', 'kunne'. Eks. "valget handler om økonomi" kontra "Valget burde handle om økonomi".
- Årsagsforklaringer** fremsat som **bud** (ikke skråsikker).
- Synkrone og diakrone perspektiver. Viden om **realpolitiske forhold** og **historisk perspektiv**.
- Ikke alle personhistorier er irrelevante. Fx om **politikere som repræsentanter**, der forvalter en rolle, deres værdier, moral og drivkræfter.
- Om **mediernes rolle, sprogbrug, argumenters kvalitet**.

Oversigt over lydfiler ved ekspertinterviews og adgang til disse

Lydfil 1: Optagelse med Ritt Bjerregaard den 16. juni 2014, varighed 52 minutter, optagelse påbegyndt kl. 17.05.

Lydfil 2: Optagelse med Thomas Larsen den 17. juni 2014, varighed 1 time og 25 minutter, optagelse påbegyndt kl. 10.24.

Lydfil 3: Optagelse med Hans Engell den 18. juni 2014, varighed 1 time og 17 minutter, optagelse påbegyndt kl. 10.09.

Det er muligt at få adgang til lydfilerne ved henvendelse på bengtsson@hum.ku.dk.

Dansk resumé

Artikelforhandlingen analyserer og evaluerer skriftlige politiske kommentarer i en nutidig, dansk kontekst med henblik på at pege på det problematiske ved genren som politisk journalistik og komme med forslag til, hvordan politiske kommentatorer i højere grad kan tale til og engagere læseren som borger.

Afhandlingens fire artikler omhandler følgende: Artikel A *Approaches to Political Commentary in Scandinavia: A Call for Textual, Evaluating Scholarship* giver et overblik over forskningen om politiske kommentatorer i en skandinavisk kontekst og argumenterer for, hvordan retoriske studier kan bidrage til feltet.

Herefter følger to hovedstudier, henholdsvis et tekststudie og et receptionsstudie. Artikel B *Den autoritære vs. den inviterende politiske kommentar: Hvordan den politiske kommentator i højere grad kan tale til læseren som kritisk, deliberativt reflekterende borger* er en retorisk kritik af 90 politiske kommentarer fra landsdækkende aviser under det danske folketingsvalg i 2011. Artiklen viser, hvordan kommentatorerne gennem en autoritær adfærd og tematikker om spin, strategi og politikernes succes og fiasko primært taler til læseren som en *tilskuer* til et politisk spil, men at genren også i glimt rummer en mere inviterende adfærd og en række andre tematikker, hvorigennem kommentatorerne i højere grad henvender sig til læseren som *borger*. Artiklen er et forsøg på at fremsætte konkrete evalueringskriterier, hvorudfra man kan vurdere i hvor høj grad genren bidrager til at engagere læseren som borger.

Artikel C *Læserreaktioner på avisens politiske kommentarer: En ekskluderende, postulerende diskurs?* er baseret på et receptionsstudie, hvor otte respondenter tænker højt, mens de læser en række aktuelle, skriftlige politiske kommentarer. Resultaterne herfra viser, at læserne i høj grad reagerer negativt på den autoritære adfærd og tematikker om spin, strategi og politikernes succes og fiasko. Studiet viser også, at en gruppe af læserne føler sig ekskluderet af kommentatordiskursen, mens en anden gruppe reagerer ved at lege "mini-kommentatorer".

Artikel D *Defining Functions of Danish Political Commentary* er placeret til sidst, men er et indledende studie af forskellige forklaringer på genrens fremkomst og formål i den offentlige metadebat om genren.

Afhandlingen bidrager samlet til en diskussion af, hvordan en konkret genre inden for den politiske journalistik i højere grad kan bidrage til en offentlig debat, hvor læserne adresseres som borgere med interesse i fælles anliggender og debatten omkring disse. Afhandlingen bidrager også til en diskussion af normativ retorikforskning, og hvordan forskningen kan etablere dialog med den praksis, der evalueres.

English summary

This PhD thesis analyses and evaluates written political commentaries in a present Danish context to point towards challenges within the political journalism genre and provide suggestions to how political commentators to a greater extent can address and engage the reader as a *citizen*.

The PhD thesis includes four articles: Article A *Approaches to Political Commentary in Scandinavia: A Call for Textual, Evaluating Scholarship* provides an overview of the research in the field in a Scandinavian context and argues that a rhetorical approach can contribute to strengthen future research.

This is followed by two main studies involving textual and contextual analysis. Article B *The Authoritarian vs. the Invitational Political Commentary: Addressing the Reader as a Critical, Deliberative Reflective Citizen* is a rhetorical criticism of 90 written political commentaries collected during the Danish general election campaign in 2011. The article shows how political commentators with their authoritarian behavior and themes about spin, strategy and the success and failure of national politicians primarily address the reader as a *spectator*, but occasionally also manage to address the reader as a *citizen* by adopting a more invitational behavior and including a range of other themes. The article contributes by proposing a number of concrete evaluation criteria that can be used as a *heuristic* in an evaluation of the genre.

Article C *Readers' Reactions to Newspapers' Political Commentary: An Excluding, Postulating Discourse?* is based on a reception study with eight respondents thinking aloud while reading a selection of political commentary. The results show that the readers have a strong negative reaction to the commentators' authoritarian behavior and themes about spin and strategy. The study also shows that some of the readers feel excluded by the commentator discourse, while others react by imitating it.

Article D *Defining Functions of Danish Political Commentary* is placed at the end, but is an opening study outlining the heterogeneity in which political commentary is interpreted.

Combined, the PhD thesis contributes to a discussion of how a specific genre within political journalism to a greater extent can contribute to a qualified public debate where readers are addressed as *citizens* with interest in the common good and the debate around this. The PhD thesis also contributes to a discussion about normative rhetorical scholarship and how a constructive dialogue with relevant persons in the practice to be evaluated can be established.